

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА
ПІДПРИЄМНИЦТВА**

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ ТА
ПРАВА: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»**

**Матеріали
Всеукраїнського науково-практичного семінару
(22 травня 2015 року, конференцзал ДСФМУ,
вул. Білоруська, 24)**

Київ 2015

УДК 336
ББК 65
П 78

Рекомендовано до видання методичною радою Державного університету телекомунікацій 29 травня 2015 року (протокол №7)

Актуальні проблеми економіки та права: теорія та практика:
матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару (22 травня 2015 р.) /
відп.ред. А.Г.Чубенко, В.М.Сотниченко, - К.: Державний університет
телекомунікацій, Навчально-методичний центр Державної служби фінансового
моніторингу України, 2015

Збірник містить матеріали доповідей учасників семінару «Актуальні проблеми економіки та права: теорія та практика», який України. Семінар присвячений пошуку та вирішенню проблем в економіко-правові сфері, як на теоретичному так і на практичному рівнях.

Матеріали подано в авторській редакції

© Державний університет телекомунікацій,
Навчально-методичний центр Державної
служби фінансового моніторингу України

ЗМІСТ

Вітальне слово	10
Тези доповідей	10
<i>Актисенко А.А.</i> Ефективізація інвестиційної діяльності підприємства	10
<i>Антошкін В. К.</i> Ідентифікація та оцінка проблем економічної безпеки на національному та регіональному рівнях	14
<i>Бабина О.Є.</i> Механізм мотивації розвитку потенціалу підприємства на принципах гуманізаційної парадигми	16
<i>Білоусов Є.Ю.</i> Інформаційно-аналітичні засади обґрунтування перспектив розвитку органічного землеробства в агроформуваннях України	18
<i>Бондар Н.М.</i> Формування державної політики підтримки державно-приватного партнерства у реалізації транспортних інфраструктурних проєктів	20
<i>Боярина К.М.</i> Еволюція наукових підходів до тлумачення поняття «інвестиції»	23
<i>Бритюк Л.В.</i> Стратегічні напрями державного регулювання розвитку регіонів	25
<i>Власова В.П.</i> Основні проблеми розвитку морських портів України	28
<i>Войченко Т.О.</i> Оцінка інноваційного потенціалу для забезпечення економічної безпеки воднотранспортної галузі	29
<i>Гаєвський І.М.</i> Правова складова розвитку державної інформаційної системи у сфері боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму	32
<i>Гладка І.В.</i> Транспортне забезпечення в туризмі	35
<i>Гладкий Д.А.</i> Проблеми та недоліки спрощеної системи оподаткування	36
<i>Глушаниця М.Ю.</i>	

Оцінка лояльності персоналу при забезпеченні економічної безпеки підприємства	39
Глушенкова А.А. Особливості управління інноваційними проектам в телекомунікаційній сфері	41
Головніна О.Г. Методологія соціально-економічного регулювання в трансформаційній економіці	43
Гривківська С.М. Ефективність функціонування фінансового механізму	48
Гривківська С.М. Система управління капіталом підприємства	51
Гудзь О.Є. Розробка стратегічного набору інноваційного розвитку підприємства	56
Гусєва О.Ю. Концептуальні складові управління стратегічними мінами на підприємствах	58
Дзюба В.М. Загальний стан та тенденції розвитку ринку інфокомунікацій в Україні	61
Дубовик Н.А. Формування політичних орієнтацій студентів засобами самостійної роботи студентів	63
Дякон Л.Л. Основні складові маркетингу у сфері туризму	65
Зоря П.С. Ефективність екологічного виробництва у сільському господарстві	68
Зубко Т.Л. Економічна безпека підприємства	70
Іванова Н.Ю. Оцінка креативності студентів	73
Капелюшна Т.В. Аналіз факторів впливу на сталий розвиток підприємств	75
Кирієнко А.І. Теоретичні аспекти визначення трансакційних витрат	78

<i>Коваль С.В.</i> Організація обліку фінансових результатів та його використання в управлінні розвитком підприємств агробізнесу	81
<i>Ковшова І.О.</i> Реалізація системи маркетингового управління на підприємстві	83
<i>Кожедуб О.В.</i> Інноваційні методи навчання: особливості використання методу кейсів у навчальному процесі студентів-соціологів	85
<i>Козинець А.О.</i> Трансформаційне перетворення мотиваційного механізму управління працею	87
<i>Козярін Г.О.</i> Економічна безпека підприємства в інформаційній економіці	90
<i>Колганенко Т.А.</i> Пдв-рахунки – новація в податковому законодавстві України	93
<i>Колганенко Т.В.</i> Особливості виробництва продукції птахівництва в Україні	97
<i>Краснікова Л.І.</i> Податки на багатство та методи оцінки нерухомого майна	99
<i>Крючкова Н.М.</i> Аналіз сучасного стану публічних фінансів в Україні	100
<i>Кришталь Г.О.</i> Контроль за якістю та обслуговування в банківських установах	102
<i>Кудрицька Ж.В.</i> Дослідження проблематики розвитку пасажирських авіаперевізників України в умовах дестабілізаційних факторів	103
<i>Легомінова С.В.</i> Молодіжне безробіття та шляхи його подолання	106
<i>Лісковець С.В.</i> Використання процесного контролінгу в інформаційно-аналітичному забезпеченні управління аграрними підприємствами	107
<i>Ломачинська І. А.</i> Роль кредитних спілок у розвитку кредитування в умовах кризи	110
<i>Лук'яненко І.Г.</i> Аналіз зміни структури капіталу підприємств в умовах фінансової нестабільності	112
<i>Лобань О.О.</i>	

Угода про асоціацію з ЄС – нові орієнтири у регулюванні ринку телекомунікаційних послуг	113
Лопатюк Р.І., Білецька Н.В. Формування програми розвитку агропромислового комплексу Вінниччини	118
Любченко Я.О. Роль інфокомунікацій в процесі розвитку бізнес-моделей	119
Мельник В.М., Гудзенко І.С. Вплив оподаткування на фінансову стійкість підприємств в Україні	121
Макарова В.А. Захист інформації про фізичну особу (персональних даних)	123
Мірзоян А.В. Проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну	125
Одаренко О.В. Гиперконкуренція як фактор риск-менеджмента телекомунікаційних компаній	129
Орехова І.І. Використання інтерактивних технологій навчальному процесі майбутніх інженерів телекомунікацій	132
Онопрієнко К.А. Реформування сучасної освіти	134
Оснач О.В., Чорний Б.С. Аналіз чинників розвитку підприємств сільського зеленого туризму	136
Павлов Д.М. Природно-техногенна безпека як елемент громадської безпеки: правовий аспект забезпечення	139
Пеньковський В.С. Інформаційно-аналітичне обґрунтування доцільності розвитку сільського зеленого туризму в Україні	141
Пеньковський В.С. Організація моніторингу та інформаційного забезпечення аналізу соціально-трудових відносин на підприємствах	143
Прокопенко К.І. Удосконалення системи фінансування дорожнього господарства України	146
Прокоф'єва К.В. Імітаційне моделювання забезпечення сталого розвитку Підприємства	147

<i>П'ятецька Є.О.</i> Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства	149
<i>Рибак А.</i> Мовностилістичні особливості юридичного документообігу	152
<i>Сапега Я.В.</i> Оцінка конкуренції на ринку мобільного зв'язку України	154
<i>Святець О.О.</i> Стан та тенденції фінансування автодорожньої галузі в Україні	156
<i>Сільченко А.В.</i> Аналіз ринку та оплати праці в Україні	158
<i>Сільченко А.В.</i> Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства	161
<i>Скороход І.П., Гряненко Г.М.</i> Економічний потенціал як основа конкурентоспроможності національної економіки	164
<i>Слава С.С.</i> Організаційні форми провадження наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в рамках трикутника знань	165
<i>Сотниченко В.М.</i> Проблеми на ринку інфокомунікаційних послуг в умовах фінансово-економічної кризи в Україні	167
<i>Степанова Д.С.</i> Оцінка бюджетоутворюючих наслідків адміністрування податків в Україні	170
<i>Транченко Л.В.</i> Інвестиційний потенціал в Україні як основа соціально-економічного розвитку регіонів та пріоритетних галузей виробництва	173
<i>Транченко О.М.</i> Сучасний стан та перспективи розвитку фондового ринку в Україні	175
<i>Тупкало В.М., Крижко О.В.</i> Стратегічне управління підприємством на засадах системного процесного підходу	177
<i>Тупкало В.М., Вальчук Т.Л.</i> Механізм контролінгу економічної стійкості Підприємства	179

Тупкало В.М., Бурбело Н.О. Антикризове управління підприємством в сучасних умовах	181
Уляницька А.С. Митно-правові аспекти угоди про асоціацію з ЄС: перспективи впровадження	184
Уляницька А.С. Інтелектуальна власність як економічна категорія	187
Ханіна Т.О. Деякі правові аспекти фінансової стійкості банків	190
Ханіна Т.О. Інформаційні правовідносини	192
Харчук Т.В. Основні властивості конкурентних переваг підприємства	193
Хлівна І.В. Ефективність використання трудових ресурсів як індикатор розвитку сільських територій	196
Цапчук Ю.О. Захист прав і свобод громадян України на тимчасово окупованій території	198
Чубенко А.Г. перепідготовка та підвищення кваліфікації спеціалістів з питань фінансового моніторингу в сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму	201
Чуркіна І.Є. Управління бюджетними ресурсами: теорія та практика в умовах соціально-економічного розвитку України	203
Шапор О.П. Інноваційна діяльність як об'єкт інноваційного менеджменту	205
Шумак В.С. Аналітичні дослідження економічного розвитку країн	207
Штромило О. Нетрадиційні форми навчання майбутніх соціологів	210
Щербина В.В. Вплив інновацій на підвищення ефективності ринку праці в Україні	213
Юстус А. М. Аналіз ринку праці	214
Яременко Д.Ю.	

Генезис законодавства щодо забезпечення інформаційної безпеки у сфері фінансового моніторингу	216
Яценко І.М. Реалізація соціальної відповідальності підприємствами як форма модернізації суспільних відносин в Україні	219

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

*Дзюба Василь Маркович,
директор навчально-наукового
інституту менеджменту та підприємництва
Державного університету телекомунікацій,
к.пед.н., доцент*

Шановні учасники Всеукраїнського науково-практичного семінару!

Щіро вітаю всіх учасників: студентів, науково-педагогічних працівників, державних службовців, практичних працівників сфери фінансового моніторингу України! Важливість наукової проблеми, що виноситься на обговорення, зумовлена сучасним складним станом практично у всіх сферах життєдіяльності нашої держави. Тим більш ми повинні приділяти увагу всім питанням, які впливають на процеси соціально-економічного розвитку України на шляху до європейської спільноти.

Процес підготовки до цього семінару розпочався ще в листопаді минулого року і на сьогодні ми маємо понад сто доповідей і повідомлень за темою семінару, які надішли до оргкомітету протягом цього часу з усієї України: з вищих навчальних закладів, практичних установ, органів державного управління тощо. За змістом цього матеріалу видно, що в цій залі зібралися люди, яким не байдуже, як і чим живе наша уркаїна і її народ, як вибудовуються стосунки зі світовою та європейською спільнотою!

Бажаю вам плідної праці, творчого натхнення, взаєморозуміння, віри в те, що Україна переживе складні часи і постане перед світом оновленою і перспективною європейською державою!

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

УДК 330.322

*Актисенко Анна Андріївна,
студентка Навчально-наукового інституту
менеджменту та підприємництва
Державного університету телекомунікацій*

ЕФЕКТИВІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах фінансової нестабільності та кризового стану економіки України надзвичайно важливого значення набуває активізація інвестиційної діяльності, оскільки без цього неможливо здійснювати прогресивні структурні зрушення в економіці, інноваційне оновлення її реального сектора, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави.

В сучасних умовах від ефективності інвестиційної діяльності підприємства залежать стан виробництва, положення і рівень технічної оснащеності основних

засобів підприємств національного господарства, можливості структурної перебудови економіки, рішення соціальних і екологічних проблем.

Питання підвищення ефективності інвестиційної діяльності досліджували багато вітчизняних та іноземних науковців, серед яких можна виділити таких, як Н.О. Татаренко, А.М. Поручник, А.Г. Грязнова, Д.М. Черваньов, М.П. Денисенко, Г. Іванов, С. Панчишин, В.В. Ковальов, А.М. Румянцев, Ф. Котлера, М. Мескона, П. Друкера та інші.

Метою даної статті є дослідження можливостей підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства в сучасних умовах та визначення шляхів активізації інвестиційної діяльності підприємств.

Незважаючи на високий науковий рівень, глибину теоретичних і прикладних досліджень окремих напрямів та чинників галузевих і регіональних економічних процесів, питання інвестиційної діяльності підприємств потребують додаткового дослідження та науково-методичного обґрунтування, зокрема, ретельного вивчення вимагають проблеми узгодженості інтересів населення, держави та підприємств, форм інвестування та механізмів управління.

Потрібно зазначити, що внаслідок світової фінансової кризи, а також внутрішніх негараздів у сфері економіки України відбувається відтік інвестиційного капіталу та погіршення інвестиційного клімату, що характерно для усіх галузей економіки.

За даними вітчизняних аналітиків, зокрема Українського ділового тижневика «Контракти», український бізнес виявився неготовим до роботи в умовах стагнації і, як наслідок, виникають значні ризики банкрутства роздрібних торговельних мереж, які не приділяли значної уваги створенню ефективних бізнес-стратегій. В умовах кредитної кризи значне боргове навантаження, яке характерне для більшості великих торговельних підприємств, є критично високим. Ситуація ускладнюється падінням споживчого попиту, тому можливим є нарощення залишків неліквідних товарів, що фактично «заморожують» обігові кошти в товарних запасах. Тому деяким підприємствам доведеться не тільки відкласти реалізацію нових інвестиційних проектів, але й згорнути вже розпочаті програми розширення обсягів діяльності. Отже, дефіцит власних обігових коштів підприємства, чистий відтік капіталу та складність залучення додаткових коштів з кредитних ресурсів можуть призвести до зниження обсягу валового нагромадження капіталу, і, як наслідок, – погіршення тенденцій щодо інвестиційної діяльності в Україні.

Таким чином, для більшості вітчизняних підприємств актуальним є розроблення антикризової бізнес-стратегії, що базується на принципах стагнації та умовах дефіциту інвестиційних ресурсів. Виходячи з цього, лише окремі підприємства, що зможуть об'єктивно оцінити основні чинники, які впливають на його інвестиційну діяльність на макро- та мікрорівнях, мають змогу використати потенційні можливості розвитку діяльності в умовах кризи і не лише зберегти свої конкурентні позиції на ринку, але і значно зміцнити свій економічний потенціал.

У науковій літературі існує багато модифікацій поняття «інвестицій», поява яких зумовлена специфікою та традиціями різних економічних шкіл та течій. Широко розповсюдженою є інтерпретація інвестицій – як здійснення певних економічних проектів у теперішній час, щоб у майбутньому одержати дохід.

Згідно Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.

Інвестиційна діяльність – це сукупність практичних дій інвесторів та учасників щодо здійснення інвестицій для одержання доходу чи прибутку.

Головною метою інвестиційної діяльності є здійснення оптимальної ліквідності інвестиційних ресурсів, тобто максимізація добробуту власників, що забезпечуватиме тривалий безкризовий розвиток підприємства.

Виходячи з основної мети інвестиційна діяльність спрямована на вирішення таких найважливіших завдань:

- досягнення високих темпів економічного розвитку підприємства;
- максимізація доходів (прибутків) від інвестиційної діяльності;
- мінімізація інвестиційних ризиків;
- забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

В сучасних умовах інвестиції є найважливішим засобом забезпечення технічного переозброєння виробництва, впровадження інноваційних технологій, і, таким чином, досягнення високого рівня ефективності виробництва. При здійсненні інвестиційної діяльності підприємства в першу чергу повинні подбати про інвестиційні ресурси, які, як зазначає А. Сімічев, являють собою всі форми капіталу, що залучаються для здійснення вкладень в об'єкти реального та фінансового інвестування.

Формування інвестиційних ресурсів є важливою складовою інвестиційної та загальної фінансової стратегії підприємства, а також вихідною умовою здійснення інвестиційного процесу на всіх його стадіях. Інвестиційна діяльність може здійснюватись за рахунок власних фінансових ресурсів інвестора (прибутку, амортизаційних відрахувань, грошових заощаджень громадян та юридичних осіб), позичених фінансових коштів інвесторів (облігаційних позик, банківських та бюджетних кредитів), залучених фінансових коштів інвестора (коштів, отриманих від продажу акцій, пайових та інших внесків громадян та юридичних осіб), а також бюджетних інвестиційних асигнувань.

Для потенційних інвесторів та суб'єктів господарювання надзвичайно важливо мати результати аналізу всіх видів діяльності підприємства і насамперед інвестиційної та фінансової. На основі бухгалтерської та фінансової звітності суб'єктів господарювання, аналізу існуючих методик проведення фінансового аналізу та досвіду роботи підприємств пропонується система показників щодо оцінки інвестиційного потенціалу суб'єкта господарювання.

В практиці оцінювання ефективності інвестиційної діяльності здійснюється вітчизняними підприємствами, домінують запозичені іноземні методики, більш-менш адаптовані до умов вітчизняного товаровиробництва.

Спираючись на зазначене, можна запропонувати пропозиції, щодо підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємств в сучасних умовах. Для підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємств на державному рівні необхідно:

- розширити базу інвестиційних ресурсів, що спрямовуються в інноваційну сферу через механізми податкової, митної та регуляторної політики;
- акумулювати кошти населення у рамках систем соціального та пенсійного страхування;
- забезпечити реалізацію інвестиційного спрямування амортизаційної політики;
- посилити інвестиційне спрямування розвитку фондового ринку та його інфраструктури;
- запровадити механізм акумулювання вільних коштів у венчурних фондах;
- посилити інвестиційну активність населення та забезпечити гарантований захист його заощаджень;
- спростити доступ підприємств до довгострокових кредитів.

Підвищенню ефективності інвестиційної діяльності приватного підприємства сприятимуть такі чинники:

- оптимальне поєднання централізації і децентралізації управління інвестиційною діяльністю;
- вироблення нових цілей і завдань по вдосконаленню організації аналітичного забезпечення методичного апарату управління інвестиційною діяльністю;
- безперервне вдосконалення управління інвестиційною діяльністю;
- взаємодія і розумна регламентація;
- відповідність характеру роботи потенційним можливостям виконавця;
- проведення оцінки інвестиційних проектів з врахуванням факторів ризику, ліквідності та інфляції.

Впровадження в практику господарської діяльності підприємств України пропонованих рекомендацій дозволять підвищити їх конкурентоздатність і зайняти гідне місце в світовій економічній системі. Адже проблема активізації інвестиційної діяльності на підприємствах України є досить актуальною, вона стосується подолання незбалансованості та недосконалості в процесах здійснення інвестиційної діяльності безпосередньо на вітчизняних підприємствах. Основними перешкодами на шляху до реалізації поставлених цілей є недосконалість чинного законодавства, економічний спад та низька конкурентоспроможність національних підприємств порівняно із закордонними представниками. Вони повинні вирішуватись не тільки на рівні країни в цілому, але й на регіональному рівні зокрема. Дане питання не терпить відкладень, адже саме на ефективній підприємницькій діяльності в Україні і буде базуватись стабільна та конкурентоспроможна ринкова економіка.

Список використаних джерел

1. Ольшанський О.В. Управління інвестиційною діяльністю підприємств з формування роздрібно-торговельної мережі.

2. Борщ Л.М. Інвестування: теорія і практика: навч. посіб. / Л.М. Борщ, С.В.Герасимова; 2007.

3. Закон України «Про інвестиційну діяльність» № 1560-ХІІ від 18.09.1991 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

УДК 338.24:65

Антошкін Вадим Костянтинович
кандидат економічних наук, докторант
Бердянського університету
менеджменту і бізнесу

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ОЦІНКА ПРОБЛЕМ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

Проблема економічної безпеки України впродовж багатьох років залишається надзвичайно важливою, передусім, з точки зору забезпечення стійкого та збалансованого розвитку країни в довгостроковій перспективі. Динамічна зміна умов функціонування сучасної економіки, здатність до забезпечення безпеки від дії внутрішніх і зовнішніх загроз визначає рівень конкурентоспроможності країни та динаміку соціально-економічного розвитку. В свою чергу, забезпечення інтересів країни базується на стійкому розвитку регіонів, коли реалізація цілей і завдань у сфері регіональної політики відображає формування можливостей системи цілеспрямованих дій на загрози регіонального рівня [1]. Але при цьому слід враховувати регіональні відмінності рівня економічної безпеки, що визначаються нерівномірністю соціального розвитку, особливостями розвитку економіки та розміщення продуктивних сил, ступенем динамізму інноваційних перетворень, якістю людського потенціалу, інвестиційним кліматом і багатьма іншими чинниками.

Глобальна нестабільність у виробничій, продовольчій, енергетичній, фінансовій та інших сферах, особливо остання фінансова криза, виявили низку системних недоліків, що обмежують можливості стабільного соціально-економічного розвитку. Крім того, для України більш нагальними залишаються внутрішні виклики національній безпеці, зокрема неефективність державної влади та стримування її кадрового оновлення, викривлення демократичних процедур, неспроможність держави виконувати свої функції, особливо в сфері захисту прав і свобод людини та громадянина, що сприяє зростанню недовіри до держави з боку суспільства. Оскільки економіка є основним видом діяльності суспільства, держави й особистості, то економічна безпека – найбільш важлива складова національної безпеки України. На сьогодні національній економічній безпеці загрожує невирішеність наступних проблем:

- залежність внутрішнього ринку від зовнішньоекономічної кон'юнктури, недостатня ефективність роботи щодо його захисту від несумлінної конкуренції з боку українських монополістів та імпортерів, а також стосовно боротьби з контрабандою;

- недостатня ефективність використання матеріальних ресурсів, переважання в структурі промисловості галузей з невеликою часткою доданої

вартості, низький технологічний рівень вітчизняної економіки;

- наявні валютні ризики, неефективне використання коштів Державного і місцевих бюджетів;

- недосконалість законодавства для прискорення розвитку національної економіки на інноваційних засадах, відносно високий рівень тінізації економіки, відсутність достатніх стимулів для легалізації доходів населення та зменшення тіньової зайнятості;

- надмірний вплив іноземного капіталу на розвиток окремих стратегічно важливих галузей національної економіки, небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу в таких галузях.

Вирішення означених проблем потребує проведення відповідних дієвих заходів на рівні регіонів як основних елементів забезпечення національної економічної безпеки країни. Економічна безпека регіону – це здатність регіональної економіки функціонувати в режимі розширеного відтворення, тобто стійкого економічного зростання, максимально забезпечувати прийнятні умови життя та розвитку особистості для більшості населення. Економічна безпека на регіональному рівні – це також спроможність економіки протистояти дестабілізуючій дії внутрішніх і зовнішніх соціально-економічних чинників, а також не створювати загрози для інших елементів регіону та зовнішнього середовища. Економічна безпека регіону – це діапазон рівнів економічних і соціальних показників, у межах яких регіон протягом довготривалого періоду розвивається стійко.

Складовими економічної безпеки на регіональному рівні є:

- виробнича, яка характеризується наявністю ресурсної бази, умовами, що забезпечують інтеграційні процеси, сформованістю системи відтворення з урахування спеціалізації регіону;

- фінансова, що характеризується стійкістю фінансової та регіональної бюджетної системи, здатністю забезпечити соціально-економічну стабільність і розвиток регіону;

- науково-технічна – динамікою впровадження результатів НТП у соціально-економічну сферу, рівнем модернізації виробництва, кваліфікацією та чисельністю персоналу, зайнятого в наукових дослідженнях і розробках;

- соціально-демографічна – рівнем соціальної диференціації суспільства, рівнем бідності, депопуляції населення, доступності освіти, культури, медичного обслуговування, житла, послуг зв'язку тощо;

- реструктуризація регіонального ринку праці – галузевою регіональною спеціалізацією, зміною потреби у фахівцях відповідної кваліфікації, рівнем безробіття, системою завдань і функцій, що реалізуються спеціалістами;

- громадська – у відсутності криміналізації суспільства, тіньової економіки, корупції тощо;

- продовольча – рівнем забезпеченості регіону продовольством, якістю продуктів харчування;

- екологічна – її порушення проявляються в перевищенні допустимих норм забруднення довкілля, у великих витратах на ліквідацію наслідків техногенних катастроф.

В усьому різноманітті проблем національної економічної безпеки країни чітко визначається регіональний аспект. Тому система економічної безпеки регіону повинна бути орієнтована на забезпечення економічної незалежності, стабільність і стійкість, здатність до саморозвитку і прогресу [2]. Її основними принципами мають стати комплексність і системність, гнучкість, порівнянність витрат щодо забезпечення безпеки та майбутніх збитків від загроз. Запровадження системного підходу в управлінні економічною безпекою регіону дозволить сформувати гнучку організаційну структуру, поєднати в єдиному управлінському циклі сукупність дій, необхідних для досягнення цілей комплексної програми економічної безпеки регіону, надаючи можливість враховувати зміни та забезпечувати адаптивне реагування.

Взаємодія регіональних органів управління та господарюючих суб'єктів у системі програмно-цільового управління економічною безпекою повинна будуватися на основі застосування сукупності економічних регуляторів господарської діяльності, пов'язаних із економічними інтересами суб'єктів господарювання регіону. Селективна політика при використанні різних регуляторів має спиратись на достовірну й об'єктивну оцінку соціально-економічної значущості та фінансово-економічного стану суб'єктів господарювання регіону, що дозволить приймати відносно них ефективні управлінські рішення, а також реалізовувати промислову та інвестиційну політики, формувати бюджети розвитку регіонів.

Список використаних джерел

1. Гук Н. А. Теоретичні підходи до управління економічною безпекою регіонів / Н. А. Гук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlts/19_4/278_Guk_19_4.pdf
2. Ткаченко В. Г. Экономическая безопасность Украины в условиях рыночных трансформационных процессов / под ред. В.Г. Ткаченко, В. И. Богачева. – Ровеньки-Луганск: «Наука», 2007. – 330с.

УДК 338

*Бабина Олена Євгенівна, к.е.н.,
професор кафедри економіки і менеджменту
Київської державної академії водного транспорту
імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного*

МЕХАНІЗМ МОТИВАЦІЇ РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИНЦИПАХ ГУМАНІЗАЦІЙНОЇ ПАРАДИГМИ

Зростання ролі особистості, усвідомлення необхідності відповідального ставлення до навколишнього середовища, розвиток інформаційних технологій, телекомунікацій, трансформація інформації і знань у провідний виробничий фактор є характерними рисами сучасної економіки. Посилення соціальної орієнтації економічної політики проявляється в різних формах гуманізації праці, у зміні статусу працівників, в активізації їх участі в управлінні підприємством. Трансформація свідомості суспільства відбувається в напрямку

формування гуманістичного світогляду в усіх сферах життя, що свідчить про формування гуманізаційної парадигми, основними складовими якої є соціальна, гуманітарна, екологічна спрямованість. Базовими принципами зазначеної парадигми є усвідомлення власної відповідальності усіх суб'єктів суспільних відносин за свої дії та вчинки.

Обґрунтовано механізм мотивації до розвитку підприємства в контексті гуманізаційної парадигми, який включає відповідні стимули розвитку та інструментарій мотивації.

До економічних стимулів розвитку потенціалу підприємства в контексті гуманізаційної парадигми віднесено такі: зношеність рухомого складу та технічних засобів; збільшення інвестиційних ризиків; зменшення інноваційної привабливості; погіршення якості транспортної продукції; надмірне вживання ресурсів (відновлювальних і невідновлювальних); корупція, бюрократизм і недобросовісні ділові практики; «війни» за конкурентну перевагу; усвідомлення та використання соціального капіталу як ресурсу для отримання економічних вигод.

Екологічні стимули визначаються такими чинниками: виснаження запасів корисних копалин і прісної води; зміна клімату внаслідок промислової діяльності; вирубка лісів з промисловою вигодою; загроза біорізноманіттю; забруднення повітря вихлопними газами; забруднення навколишнього середовища промисловими відходами.

До соціальних стимулів віднесено: випереджаючі темпи зростання кількості населення Землі; зростання бідності та безробіття; зростання рівня захворюваності; низький рівень оплати праці; негативні наслідки процесів урбанізації та індустріалізації тощо.

Інструментарій мотивації може бути застосовано на рівні держави та підприємства.

На рівні держави використовують: спеціальний режим інвестування; залучення іноземних інвестицій; бюджетне регулювання; податкові стимули; податкові пільги; субвенції, дотації; пряме бюджетне фінансування інвестиційних екологічних проектів; екологічні податки, програми зниження екологічної небезпеки, заходи розвитку конкурентного середовища.

На рівні підприємства використовується: прискорена амортизація; запровадження екологічно чистих і ресурсозберігаючих технологій; екологічна освіта; система виховання; самоосвіта персоналу, вдосконалення структури перевезень.

Результатами розвитку підприємства в контексті гуманізаційної парадигми визначено такі: поліпшення іміджу; гарантія отримання замовлень; зростання продуктивності праці; довіра ділових партнерів; забезпечення державної підтримки; довіра та лояльність клієнтів; задоволеність

співробітників; стабільність кадрового складу; підвищення конкурентоспроможності; зменшення навантаження на навколишнє середовище; ефективне використання ресурсів; збільшення фінансових результатів.

Не зважаючи на досить широкий перелік мотиваційних інструментів, основу мотиваційного механізму складає формування системи внутрішніх цінностей особистості шляхом виховання, державної системи освіти, самоосвіти.

Реалізація гуманізаційної парадигми відбувається в контексті забезпечення сталого розвитку суспільства. Його досягнення можливе лише за умови об'єднання зусиль та постійної співпраці держави, бізнес структур, усіх зацікавлених сторін.

УДК 631.153.3

*Білоусов Євген Юрійович, аспірант
Полтавської державної аграрної академії*

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ ЗАСАДИ ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В АГРОФОРМУВАННЯХ УКРАЇНИ

За останні 30 років інтенсифікації сільськогосподарського виробництва підвищилась інтенсивність використання засобів захисту рослин, мінеральних добрив, харчових добавок та стимуляторів для тварин. Це знижує подальшу безпеку споживання продовольчої продукції з однієї сторони та пояснюється необхідністю уникнення фінансово-економічних ризиків і забезпечення прибутковості аграрних підприємств – з іншої [2]. Однак дослідження показують, що інтенсивне виробництво, зменшуючи родючість ґрунтів, забруднюючи довкілля завдає шкідливого впливу сільському господарству у перспективі.

Треба використовувати землі якомога ефективніше, забезпечуючи можливість натурального відтворення ресурсів та безпечного харчування, збільшення тривалості життя населення та поліпшення його здоров'я. Натомість у країні спостерігаються тенденції до зменшення продуктивності виробництва, погіршення споживчої якості сировини та готової продукції. Це спонукає використовувати високоврожайні сорти та гібриди насіння, які потребують особливих засобів захисту, технологій, добрив. Іноді ці технології вимагають надзвичайної інтенсифікації виробництва задля зниження витрат на матеріальні ресурси чи вирощування високорентабельної продукції.

Часто мова йде про генномодифіковане виробництво, вплив якого вважається також шкідливим для споживачів. В цих умовах органічне землеробство – процес, що забезпечує виробництво продовольчої продукції, використовуючи лише біологічні засоби та не завдаючи шкоду природному

середовищу. Органічне виробництво не є найбільш прибутковим, отже, масовим, але має важливі переваги у контексті забезпечення відтворення. Його поширення в останні десятиріччя у світовому вимірі свідчить про пріоритети еколого-економічної та продовольчої безпеки над іншими чинниками [1].

При виробництві органічної продукції у рослинництві заборонено використовувати ядохімікати для боротьби з бур'янами, шкідниками й хворобами рослин, а також мінеральні добрива синтетичного походження. При цьому захист рослин здійснюється переважно препаратами й методами натурального характеру, а для живлення ґрунту й рослин використовуються органічні добрива. Категорично забороненим є використання генетично модифікованих організмів. У тваринництві не дозволяється застосовувати стимулятори росту, гормони й антибіотики, а для лікування тварин рекомендується використовувати профілактичні засоби й гомеопатичні препарати.

Органічні методи господарювання покращують стан ґрунтів та їх родючість без застосування мінеральних добрив. Боротьба з бур'янами та шкідниками проводиться без застосування токсичних пестицидів і гербіцидів, оберігаючи тим самим земельні та водні ресурси від забруднення токсичними сполуками. Проте обов'язковим є дотримання сівозмін, використання насіння і сортів, районованих та адаптованих до місцевих умов, сидератів, вермикультури, відновлення функціонального біорізноманіття у цілому [4]. Це сприяє подальшому зміцненню екологічної рівноваги, збільшенню продуктивності сільськогосподарських угідь аграрних підприємств.

Соціальною перевагою органічного сільського господарства є те, що воно має високий потенціал для забезпечення життєдіяльності, здорового способу населення, пожвавлення роботи дрібних фермерських господарств. Разом зі зростанням органічного сектора зростатиме і працевлаштування місцевого населення, оскільки органічне землеробство менш механізоване і потребує, як правило, більше ручної праці. Як результат, органічне виробництво може стати ефективним інструментом збереження традиційних знань ведення господарства у кожному регіоні, а також зменшення міграції сільського населення до мегаполісів.

Україна, маючи значний потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції, її експорту, споживання на внутрішньому ринку, досягла певних результатів щодо розвитку власного органічного виробництва. Так, площа сертифікованих сільськогосподарських угідь в Україні, задіяних під вирощування різноманітної органічної продукції, складає вже понад чотириста тисяч гектарів, а наша держава займає почесне двадцять перше місце серед країн – світових лідерів органічного руху [3]. Проте частка сертифікованих органічних площ серед загального обсягу сільськогосподарських угідь України складає є незначною і не перевищує 1,0%. Та навіть при цьому Україна займає перше місце в східноєвропейському регіоні щодо сертифікованої площі органічної ріллі, спеціалізуючись переважно на виробництві зернових, зернобобових та олійних культур.

Аграрні підприємства із спеціалізацією на органічному виробництві мають вагомі чинники та ресурси, щоб зайняти значний сегмент аграрного ринку. Їх розвиток є вагомою запорукою подальшої екологізації сільського господарства, посилення його соціальної відповідальності за продовольчу безпеку та рівень життя населення, охоплюючи забезпечення здорового харчування, підвищення якості та рівня життя у цілому. ІВ сучасних економічних умовах запорукою конкурентоспроможного розвитку органічних агроформувань є державно-приватне партнерство як джерело фінансування та інновацій, аспектів, поглиблення наукових досліджень та обґрунтування технологій, методів, моделей та форм організації органічного землеробства. Важливою є також розробка організаційно-економічного механізму врахування ризиків та чинників невизначення у його веденні, при одночасному посиленні мотивації поширення цього важливого напрямку аграрного господарювання.

Список використаних джерел

1. Діяльність клубу органічного землеробства [Електронний ресурс] // Клуб органічного землеробства. – Режим доступу: <http://cluboz.net>
2. Коротич П. Органічне землеробство: швидше хобі, ніж бізнес / П. Коротич // Пропозиція. – №8. – 2006. – С.8-9.
3. Кузьменко О.Б. Розвиток органічного землеробства в умовах ринку землі в Україні / О.Б. Кузьменко // Економіст: 2013. – №3. – С. 38-39.
4. Розвиток органічного виробництва / Федоров М.М., Ходаківська О.В., Корчинська С.Г.; за ред. М.М. Федорова, О.В. Ходаківської. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 146 с.

УДК 338.242:351.72:330.322

*Бондар Наталія Миколаївна, к.е.н.,
доцент кафедри менеджменту
Національного транспортного університету*

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДТРИМКИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У РЕАЛІЗАЦІЇ ТРАНСПОРТНИХ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЕКТІВ

Успішна реалізація транспортних інфраструктурних проектів на засадах державно-приватного партнерства (ДПП) неможлива без відповідної державної підтримки. Є три основних причин надання такої підтримки, зокрема: 1) необхідність реалізації прийнятої державою економічної політики; 2) необхідність пошуку нових джерел фінансування для суспільно значущих проектів; 3) потреба у зниженні ризиків конкретних інвестиційних проектів, що мають суспільне значення.

Завданнями, що вирішуються урядами країн з метою реалізації прийнятої економічної політики на підтримку проектів ДПП, є: 1) забезпечення впевненості інвесторів у ринку ДПП, демонстрація виконання урядом прийнятих на себе зобов'язань. Така підтримка має особливе значення на

перших етапах запровадження програм та реалізації конкретних проектів ДПП; 2) прискорення здійснення інвестицій, які мають суспільну значимість. З метою зниження окремих елементів ризику, зокрема пов'язаних із затягуванням часу ведення переговорів, тривалою перевіркою документації на вищих рівнях, уряд може спростити та скоротити час таких переговорів та прискорити час виконання робіт; 3) підтримка надійності програми ДПП. У разі припинення переговорів або зриву виконання конкретного суспільно-важливого проекту державна політика ДПП може сприйматись як така, що зазнала краху. У разі політичного значення реалізації конкретного проекту держава повинна надати йому відповідну підтримку [1, С.7]

Державна підтримка може набувати різноманітних форм: технічної, фінансової, цільової тощо

Технічна підтримка полягає у створенні незалежного центру з розробки ідей та підготовки проектів ДПП, вирішення питань з відведенням земельної ділянки для будівництва об'єкта проекту, підготовки та узгодження документації тощо.

Фінансова державна допомога реалізації проекту може бути надана у вигляді:

- прямої підтримки (у грошовій або натуральній формі для покриття витрат на будівництво, надання засобів виробництва тощо);
- надання пільг у сплаті мит, зборів та інших платежів (наприклад, надання проектній компанії податкових канікул);
- фінансування реалізації проекту шляхом надання кредиту (з урахуванням мезонінних кредитів);
- інвестицій в акціонерний капітал проектної компанії;
- фінансування «прихованих» тарифів та субсидування тарифів для певних або усіх категорій споживачів з метою зниження ризику попиту, які несе спеціальна проектна компанія (СПК).

Зазначені форми фінансової підтримки можуть комбінуватись одна з одною.

Цільова підтримка має за мету досягнення певного результату і може мати вплив на вимоги, що висуваються до результату або якості послуг (робіт) (наприклад, надання послуг мешканцям певної території тощо).

Інші форми підтримки мають місце у випадках, коли держава не бере безпосередньої участі у фінансуванні проекту, а приймає на себе певні зобов'язання у вигляді:

1) гарантій. Вони стосуються виконання урядом певних зобов'язань у разі виникнення конкретних обставин в ході реалізації проекту ДПП;

2) гарантії відшкодування збитків у випадку невиплат з боку державних органів, недостатніх надходжень або перевитрачання коштів в ході реалізації проекту;

3) страхування, покриття проектних ризиків (хеджування на випадок зміни валютного курсу, несприятливих погодних умов тощо);

4) умовної позики у вигляді зобов'язань за кредитуванням проектної компанії у майбутньому.

До завдань уряду, пов'язаних із наданням підтримки проектам ДПП, належать [2, С.8]:

– збільшення додаткових джерел фінансових ресурсів із приватного сектору. Шляхом надання певних гарантій уряд підвищує кредитоспроможність СПК, тим самим знижуючи рівень ризиків інвестицій у проект ДПП, та стимулює комерційні банки до активної участі у таких проектах;

– зниження вартості капіталу та покращення співвідношення вартості й якості послуг, що надаються суспільству. Передбачається, що зниження вартості фінансування проекту буде досягнуто оптимальною комбінацією власного та позикового капіталу СПК. У разі недостатності зазначених джерел фінансування держава може прийняти участь у прямому фінансуванні проекту, надаючи ще більш дешеві кошти;

– зниження непевності на фінансових ринках. Реалізація цього завдання може бути досягнута: збільшенням ліквідності СПК та відповідним зниженням кредитного ризику кредиторів; покращенням умов фінансування на основі надання більш дешевих і тривалих джерел фінансування (наприклад, шляхом випуску облігацій);

– отримання активу суспільного значення, побудованого без необхідності здійснення великих одноразових витрат бюджетних коштів. У багатьох країнах приватний інвестор отримує відшкодування здійснених ним інвестицій тільки у разі надання ним якісних послуг суспільству обумовленої специфікації;

– виявлення та залучення нових фінансових джерел з ринку капіталу, які можуть надати більш дешеві, ніж банківські фінансові ресурси, наприклад, інвестиційних фондів. Це пов'язано із необхідністю надання урядом відповідних гарантій щодо підтримання рейтингу випущених ним під проект облігацій.

Залежно від особливостей країни (рівня її економічного розвитку, політичного клімату, соціальної стабільності, забезпеченості ресурсами, досвідом партнерських взаємодій держави і приватного бізнесу тощо) конкретні форми державної підтримки ДПП можуть здійснюватись у напрямках політичного, адміністративного та фінансового характеру.

Список використаних джерел

1. Dailami M. Government support to private infrastructure projects in emerging markets. / Dailami M., Klein M. – In: Dealing with Public Risk in Private Infrastructure (eds Irwin, Klein, M, Perry, G. E. & Thobani, M.), pp.21–42. The World Bank, Washington D.C., 1997.
2. Brandao Luiz E.T. The option value of government guarantees in infrastructure projects / Luiz E.T. Brandao, Eduardo C.G. Saraiva. // Construction Management and Economics. – 2008, November. – № 26 – pp. 1171–1180

*Боярина К. М.,
аспірант кафедри економіки, обліку і аудиту
ПВНЗ «Європейський університет»*

ЕВОЛЮЦІЯ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ІНВЕСТИЦІЇ»

Введення в науковий обіг тлумачення поняття “інвестиції” дало поштовх для появи різних теорій його визначення – наукових підходів. Інвестиції у традиційному розумінні представляють собою грошові кошти, цінні папери, майно, в тому числі майнові права, інші права, які мають грошову оцінку та вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності з метою досягнення будь-якого корисного ефекту, кінцевою метою яких є отримання максимального прибутку. Разом з тим існує безліч підходів до визначення поняття «інвестиції», вивченню яких приділяли увагу багато авторів, таких як: Кейнс Д., Калетнік Г.М., Кубай О.Г., Мазур А.Г., Мойсеєнко І. П., Петухова О.М., Чепінога В.Г. і т.д. Різні наукові підходи подано у таблиці.

Наукові підходи до визначення поняття «інвестиції»

Науковий підхід	Джерело	Тлумачення терміну
У широкому трактуванні	Петухова О.М. [5]	походить від латинського слова "invest", що означає вкладення коштів ("одягати", "облачат"); являють собою вкладення капіталу з метою його наступного примноження.
З позиції чинного законодавства	Закон України «Про інвестиційну діяльність» [1, ст. 1]	є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект
	Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [9, ст. 1]	усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті яких створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект
З юридичної точки зору	ред. А.Б. Барихин [8, 208]	вкладення капіталу в якусь справу шляхом придбання цінних паперів або безпосередньо підприємства з метою отримання додаткового прибутку чи впливу на справи підприємства
У сфері господарювання	Господарський кодекс [10]	довгострокові вкладення різних видів майна, інтелектуальних цінностей та майнових прав в об'єкти господарської діяльності з метою

		одержання доходу (прибутку) або досягнення іншого соціального ефекту
	Податковий кодекс [11]	як господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/ або цінних паперів в обмін на кошти або майно
Як складова сукупного попиту	Чепінога В.Г. [4]	витрати підприємців на відновлення зношеного основного капіталу та його розширення з метою отримання прибутку; вкладення в економіку, що сприяють збільшенню капіталу і відповідному отриманню прибутку; потік витрат, призначених для створення благ, а не для безпосереднього споживання
Як економічна категорія	Калетнік Г.М., Мазур А.Г., Кубай О.Г. [2]	витрати на створення, розширення, реконструкцію основного капіталу і на пов'язані з цим зміни оборотного капіталу
	ред. А.Н. Азрилян [6, 207, 232]	являють собою «сукупність витрат, які реалізуються у формі довгострокового вкладення капіталу у промисловість, сільське господарство, транспорт та інші галузі народного господарства»
	Д. Кейнс [7, 117]	поточний приріст цінності капітального майна в результаті виробничої діяльності за певний період
Як фінансова категорія	Мойсеєнко І. П. [3]	походить від лат. "інвест", що означає "вкласти". Нині інвестиції – це вкладання капіталу з метою подальшого його збільшення
	Калетнік Г.М., Мазур А.Г., Кубай О.Г. [2]	всі види майнових, фінансових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, соціальної інфраструктури з метою отримання прибутку або соціального ефекту

Проаналізувавши та систематизувавши теоретичні підходи до визначення терміну «інвестиції» запропоновано новітній підхід з позиції інформаційно-комунікативного забезпечення діяльності підприємств, що в нинішніх умовах у світі нагромадження значної кількості інформації – стає актуальним.

Інформаційно-комунікативне забезпечення інвестиційної діяльності підприємства – це процес, в якому інформація використовується як ресурс для виконання підприємством притаманних йому функцій, а також як засіб

комунікацій між підприємством та економічним середовищем задля здійснення найбільш вигідних напрямків вкладення інвестицій. Виходячи з цього можна виокремити та визначити поняття «інвестиції» в контексті інформаційно-комунікативного забезпечення діяльності підприємств, як вкладення коштів задля суспільного відтворення, опрацювавши масив інформації, необхідної для аналізу інвестиційної діяльності підприємства, підготовки та прийняття вдалих управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України 18.09.1991 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 1560-ХІІ (Редакція станом на 23.07.2010)
2. Калетнік Г.М. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / Г.М. Калетнік, А.Г. Мазур, О.Г. Кубай. – К.: "Хай-Тек Прес", 2011. – 428 с.
3. Мойсеєнко І.П. Інвестування: навч. посіб. / І.П. Мойсеєнко. – К.: Знання, 2006. – 490 с.
4. Чепінога В.Г. Економічна теорія: підручник / В.Г. Чепінога. – К.: Юрін-ком Інтер, 2011. – 656 с. – Бібліогр.: с.645-647.
5. Петухова О.М. Інвестування: навч. посіб. / О.М. Петухова. – К.: "Центр учбової літератури", 2014. – 336 с.
6. Большой экономический словарь / под ред. А.Н. Азрилияна. – М.: Ин-т новой экономики, 1998. – 856 с.
7. Кейнс Дж. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. Кейнс : пер. с англ. – М.: Прогресс, 1978. – 498 с.
8. Большой юридический энциклопедический словарь / под ред. А.Б. Барихина. – М.: Книжный мир, 2000. – 719 с.
9. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
10. Господарський кодекс: Закон України від 16.02.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, 19-20, 21-22. – Ст. 144. (Редакція станом на 04.03.2015)
11. Податковий кодекс: Закон України від 02.02.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, 15-16, 17. – Ст. 112. (Редакція станом на 01.04.2015)

УДК 330.341

Бритюк Леся Валеріївна

*студентка Навчально-наукового інституту менеджменту та підприємництва
Державного університету телекомунікацій*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГОНІВ

На даний час відбувається якісно новий етап розвитку суспільства. У субрегіональному вимірі за Україною залишається статус великої регіональної держави із значним соціально-економічним потенціалом, що надає їй шанс для активної політики щодо реалізації власних інтересів. Постійне переосмислення функцій держави в економіці світовою спільнотою зумовило вироблення сучасних поглядів на роль держави, зафіксованих у фундаментальному документі – «Звіті про світовий розвиток» (1997) . [1, с.52] Життєво

необхідними стають ефективні держава та уряд, без чого ні соціальний, ні економічний розвиток неможливий. Відповідно до цілей та завдань, які окреслено у держаних програмах та стратегіях розвитку України, зокрема її регіонах, можна стверджувати, що на сьогодні українська система, «Цілей розвитку тисячоліття» базується на принципах узгодженості людського, економічного та екологічного факторів розвитку. [2, с.78] Тому забезпечення процесу економічної стабільності та зростання в регіонах можливе за умов спрямованості першочергових дій держави не на вирішення поточних, а стратегічних завдань суспільства. Держава як суб'єкт делегування нормотворчих і правоохоронних повноважень, є виробником суспільних благ, акумулятором податкових надходжень, інформаційного й інтелектуального ресурсу, тому його роль складається, у піклуванні про сьогочасні, та майбутні покоління громадян і суб'єктів господарювання. Сутність держави розкривається та реалізується у взаємодії із суспільством. Стратегічні орієнтири й конкретні умови соціально-економічного розвитку, пов'язані зі змінами кон'юнктури на ринку, обумовлюють використання методів ефективізації державного регулювання економіки, які представляють собою способи впливу держави на сферу підприємництва, інфраструктуру ринку, некомерційний сектор економіки з метою створення умов їхнього ефективного функціонування відповідно до напрямків державної економічної політики. Ключовим питанням стратегії державного регулювання розвитку регіонів є індикативне планування як складової організаційного механізму, що дозволить узгодити функції і відповідальність державних органів з їх правами, можливостями і наявними ресурсами. Стратегія – це соціально-економічна програма розвитку політичних суб'єктів (держави та її владних структур), саме вони мають у концентрованій формі виражати інтереси регіону і реалізовувати його можливості. Потреби різних груп, верств, класів, прошарків населення диференційовані. Першорядними викликами, на які держава повинна реагувати шляхом формування та реалізації нової концепції державного регулювання розвитку регіонів, є:

- відставання України від країн-лідерів за показниками рівня та якості життя населення за рівнем інвестиційної привабливості, конкурентоспроможності та розвиненості інноваційного середовища;
- фінансова неспроможність більшості територіальних громад самостійно вирішувати питання, які належать до кола їхніх повноважень;
- збільшення асиметрії розвитку регіонів, занепад села, скорочення кількості та погіршення якості трудового потенціалу;
- відсутність рівноправних, партнерських відносин між державою та регіонами, реальні повноваження, у тому числі й самоврядного характеру, зосереджено в місцевих державних адміністраціях, районні та обласні ради набули здебільшого «декоративного характеру», а їх функції та повноваження – мінімізовані;
- протиріччя між офіційно проголошеними державою пріоритетами соціально-економічного розвитку та власними інтересами регіонів з огляду на

нагальні потреби населення; зосередженість органів влади регіонального рівня переважно на політичних проблемах;

- наявність у регіонах конфліктів та стереотипів у соціогуманітарній сфері. (для східних регіонів проблемними залишаються питання державної мови, для південних регіонів питання національних меншин; для західних – релігійні питання);

- недосконалість міжбюджетних відносин та відсутність гарантованих і стабільних джерел формування доходів місцевих бюджетів, що є причиною загострення конфліктних ситуацій під час отримання необхідних фінансових ресурсів на потреби місцевого розвитку, а також у процесі розпорядження ними;

- значний рівень тіньової економіки (за оцінками експертів понад 60% [3, с.191]) у сферах господарської діяльності, існування якої стримує перехід до інноваційної моделі розвитку та підриває міжнародний престиж. Недооцінка тіньової економіки спричиняє значні помилки в оцінці соціально-економічної ситуації, визначенні пріоритетних напрямів бюджетної політики як найважливішої умови успішності економічних перетворень, оцінці наслідків прийняття рішень владними структурами на різних рівнях ієрархії управління. З метою стимулювання суб'єктів економічної діяльності працювати у легальному секторі економіки, доцільно сконцентруватися на таких пріоритетах, як зниження ставок та скорочення кількості податків і зборів, усунення нераціональної системи бюджетних пільг та розбіжностей між податковим і бухгалтерським обліком тощо.

Державне регулювання розвитку регіону є дуальним процесом, тобто використовуються як внутрішні механізми регулювання регіональної суспільної системи (соціальні регулятори, традиції народу тощо), так і механізми державного регулювання, які віддзеркалюють діяльність державних органів управління з використання методів та інструментів, спрямованих на забезпечення розвитку територіальної суспільної системи за заданою траєкторією чи у напрямку стратегічної мети. Саме тому державне регулювання розвитку регіону повинне враховувати ринкову спеціалізацію держави й існування міждержавного й внутрішньодержавного обміну. У регіонах має бути створений комплекс умов для життєдіяльності населення, повинно бути забезпечене відтворення трудового потенціалу, мають досягатися оптимальні пропорції між секторами і галузями економіки. Для цього потрібно вирішити специфічні національні проблеми, які притаманні стратегії державного регулювання розвитку, а саме: підвищити рівень життя населення шляхом розвитку соціально-економічного потенціалу (людського, майнового, соціального); покращити бізнес-клімат, підвищити інвестиційний імідж та покращити торгівельно-економічне співробітництво з іншими країнами (регіонами) шляхом розвитку та налагодження партнерських відносин; підняти якість та ефективність державного управління, зокрема у сфері фінансово-бюджетного регулювання; сприяти подальшому вдосконаленню міжбюджетних відносин; знизити рівень корупції та тіньового сектора економіки.

Список використаних джерел

1. Фінанси України: інституційні перетворення та напрями розвитку [Текст]: Монографія / За ред. І. Я. Чугунова. – К.: ДННУ АФУ, 2009. – 848 с.
2. Стратегія сталого розвитку Рівненської області до 2020 року [Текст]. – 2010. – 166 с.
3. Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015. Національна доповідь / За заг. ред. В. М. Гейця [та ін.]. – К.: НВЦ НБУВ, 2010. – 232 с.

УДК 355.691.32

*Власова Валентина Петрівна,
ст. викл. кафедри економіки і менеджменту
Київська державна академія водного
транспортів ім. гетьмана Петра
Конашевича-Сагайдачного*

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МОРСЬКИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ

Сьогодні в Україні існує потужний портовий комплекс, що включає 13 морських портів, здатних переробляти до 230 млн тонн вантажів на рік. У 2014 році морськими портами України було перероблено 143 млн тонн. За цим показником Україна знаходиться на одному рівні з такими розвинутими країнами, як Бельгія, Греція, Данія, Мексика, Німеччина, Норвегія, ПАР, Саудівська Аравія, Туреччина, Швеція [1].

На нашу думку основними проблемами розвитку морських портів є: законодавство, яке регулює питання у сфері митного оформлення та перетину кордону є недостатньо прозорим, недостатнє оновлення основних фондів портів, низький рівень міжгалузевої координації у розвитку транспортної інфраструктури, низький рівень інформатизації транспортного процесу та інформаційної взаємодії транспорту з іншими галузями економіки, спад обсягу транзитних вантажопотоків, недостатня ефективність фінансово-економічних механізмів, що стимулюють надходження інвестицій у розвиток портів, збільшення соціального навантаження у зв'язку зі зниженням ефективності портів і відсутності додаткових доходів (концесійні платежі, додана вартість від створення припортових виробництв) зберігаючи при цьому соціальні зобов'язання порту.

Серед багатьох невирішених проблем, що стримують розвиток портової галузі, особливо виділяються три: неможливість інвестування в об'єкти державної форми власності, ускладненість процедур міжнародної торгівлі і зарегульованість діяльності державних підприємств [1]. Морські порти є найпривабливішою складовою морегосподарського комплексу України незважаючи на всі вище вказані проблеми. Вирішити проблеми розвитку, оновлення фондів можливо за рахунок залучення приватних інвесторів у розвиток державної інфраструктури морських портів. Для цього потрібно удосконалити портову логістику, а саме спростити оформлення суден, стимулювати аналітичну роботу шляхом надання коректної інформації митним органам і, як наслідок, скорочення форм контролю, які застосовуються до

вантажів, внести ряд зміни до законів «Про морські порти України» [2], «Про управління об'єктами державної власності», також прийняти Закон України «Про концесії у морських портах України».

Список використаних джерел

1. Вороной В. Три проблемы портовой отрасли, пути решения которых мы знаем /В.Вороной // Порты Украины.– 2015. – № 01(143) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://portsukraine.com/node/3944>.
2. Васьков Ю. Портовая реформа — что дальше?/Ю.Васьков // Порты Украины.– 2014. – № 10 (142) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://portsukraine.com/node/3901>

УДК 656.6 (077)

*Войченко Тетяна Олександрівна,
к.е.н., доцент кафедри економіки і
менеджменту Київської державної
академії водного транспорту
ім. Гетьмана Петра
Конашевича-Сагайдачного*

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВОДНОТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ

Складність сучасних проблем інноваційного розвитку водотранспортної галузі, зростаюча у зв'язку із триваючою світовою фінансовою кризою, обумовлює необхідність системного вивчення організації інноваційних процесів, механізмів структурної перебудови, взаємозв'язку різних видів діяльності. У цих умовах, необхідні критичне переосмислення сформованих форм і методів організації господарювання, розробка нового методологічного інструментарію дослідження інноваційних процесів, формування інноваційних механізмів організаційно-економічного розвитку підприємств галузі, що дозволяють забезпечити безперервне впровадження та ефективно використання передових технологій. В даний час категорія «економічна безпека» в загальному вигляді розглядається як якісна характеристика економічної системи, що відображає її здатність підтримувати гідні умови життя та розвитку особистості, стабільно забезпечувати необхідними ресурсами розвиток народного господарства, реалізовувати національно-державні інтереси, протистояти впливу внутрішніх та зовнішніх загроз. На рівні галузі під економічною безпекою пропонується розуміти захищеність інноваційного потенціалу (ІП) від прямих (активних) або непрямих (пасивних) економічних загроз і здатність його до відтворення. Наприклад, загрозу приходу в галузь нових конкурентів можна зменшити за допомогою розширення власної частки ринку і розвитку бренду галузевих підприємств, що вимагає більшої уваги до маркетингу і достатньому його фінансуванню. Основна функція забезпечення економічної безпеки будь-якої системи полягає в запобіганні або мінімізації

негативного впливу на ІІ не тільки конкретного підприємства, а й галузі, як системи більш високого порядку. Розвиток технологічності галузей виробництва, які є стратегічно найбільш важливим елементом зростання виробничого та експортного потенціалу галузі водного транспорту, вимагає суттєвої активізації ІІ, в тому числі за рахунок створення умов для залучення в цю сферу іноземних інвестицій, технологій та менеджменту. ІІ галузі - це сукупність ресурсів та інтелектуального потенціалу з використання основного та оборотного капіталу, що забезпечує економічну безпеку і розвиток в мінливому конкурентному середовищі. В Україні для вирішення завдань активізації процесу технологічної модернізації та науково-технічного розвитку транспортної галузі планується здійснити комплекс заходів з реформування галузі, що передбачає розвиток водного транспорту, гідротехнічних споруд та водної інфраструктури, а також реалізацію державних цільових програм, спрямованих на розробку і впровадження нових технологій. Разом з тим, все сильніше починають проявлятися довгострокові перешкоди розвитку, пов'язані зі значним фізичним і моральним зносом основних засобів в підгалузях, високою матеріало- і енергоємністю обладнання і технологій.

В Україні для вирішення завдань активізації процесу технологічної модернізації та основним способом модернізації в галузі залишається часткова переробка застарілих базових конструктивів із заміною системи управління або елементної бази на імпортні комплектуючі або (за наявності фінансових ресурсів) закупівля імпортного обладнання (найгірший варіант - закупівля імпортного «second hand» обладнання або віджилих модифікацій обладнання), що також підсилює регрес вітчизняних секторів наукових досліджень і розробок та виробничої діяльності. Діагностика економічної безпеки є базисом для розробки економічної стратегії інноваційного розвитку водотранспортного комплексу. Під оцінкою ІІ підприємства чи галузі як системи (мікро- і мезоуровень) пропонується розуміти комплексне дослідження, спрямоване на визначення стану інноваційного та локального потенціалів, виявлення загроз, оцінку ефективності використання ресурсів та визначення напрямків його розвитку з метою забезпечення економічної безпеки. Перевагою оцінки є можливість її використання в будь-якій системі для вирішення завдань різного ступеня деталізації, інтегрування в загальну систему діагностики фінансово-економічного стану господарської діяльності, визначення напрямів забезпечення економічної безпеки системи. Для цілей оцінки ІІ підприємства чи галузі інформація повинна бути згрупована в десять блоків, тотожних структурі ІІ, - локальним потенціалам: 1) інтелектуальний; 2) виробничо-технологічний; 3) фінансовий; 4) інформаційний; 5) матеріально-технічний; 6) економічний; 7) управлінський; 8) кадровий; 9) соціальний; 10) організаційний. Завдання відбору часткових показників-індикаторів локальних потенціалів вирішується на основі застосування окремих принципів теорії систем, а саме принципів необхідної різноманітності, мінімальної достатності та цільової орієнтації факторів. Локальні потенціали в межах системи не є окремими незалежними елементами, а тісно взаємодіють між собою - окремі індикатори характеризують якісний стан декількох потенціалів. В результаті

сукупної взаємодії локальних потенціалів в системі виявляється позитивний синергетичний ефект. Крім того, системний ефект може утворитися в результаті зміни кількісного значення локальних потенціалів при збереженні їх структури, а в межах одного і того ж кількісного значення можливе існування кількох якісних станів. Для оцінки сукупного системного ефекту локальних потенціалів в структурі ІІІ системи пропонується використовувати показник ступеня їх синергетичної взаємодії - мультиплікатор ІІІ Синергетичний ефект виходить в результаті взаємодії локальних потенціалів в структурі ІІІ системи за рахунок явища емерджентності, коли ефект від їх взаємодії всередині структури ІІІ перевищує суму ефектів кожного локального потенціалу окремо. В рамках цього дослідження нас цікавить інноваційний синергетичний ефект, тобто зміна величини ІІІ у результаті інтеграції локальних потенціалів. Застосування мультиплікатора дозволяє нівелювати синергетичний ефект і об'єктивно діагностувати розвиток. Мультиплікатор ІІІ є його узагальнюючою характеристикою і відбиває сукупні властивості ресурсних можливостей. Запропонована комплексна методика оцінки ІІІ системи дозволяє на етапі прийняття рішення про впровадження інновацій та створенні інноваційних структур в рамках воднотранспортного комплексу: 1) оцінити ступінь використання ІІІ і тим самим знизити негативний вплив чинників невизначеності і ризику при техніко-економічному обґрунтуванні інвестиційних проектів; 2) мінімізувати економічні втрати при впровадженні інновацій та функціонуванні інноваційних структур. Порівняння показників, що характеризують локальні потенціали різних часових періодів, дозволяє оцінити розвиток ІІІ. Цей відносний показник можна застосовувати для коригування вимірювання ефективності використання інноваційних інвестицій. Таким чином, в основу діагностики покладена жорстко детермінована модель, що дозволяє ідентифікувати і дати порівняльну характеристику основних факторів, що впливають на зміну того чи іншого показника діяльності системи. Аналіз значень показників-індикаторів в динаміці дозволяє виявити внутрішні небезпеки та загрози і вжити заходів щодо їх попередження. Економічна безпека досягається за умови, коли система показників перебуває в межах допустимих меж своїх порогових значень. Отже, оцінка ІІІ системи дозволяє: виявити сильні і слабкі сторони локальних та інноваційного потенціалів, визначити ступінь кризового стану об'єкта оцінки, провести порівняльний аналіз фактичних і порогових значень показників, встановити параметри загроз, розробити заходи, спрямовані на розробку стратегії економічної безпеки. Концепція забезпечення економічної безпеки і розвитку ІІІ підприємств водного транспорту стає важливою умовою і основою співробітництва дослідників, проектувальників і розробників, з'єднання науки і виробництва, перетворення науки в прикладну технологію.

УДК 656.6 (077)

*Гаєвський Ігор Миколайович,
к.ю.н., доцент, начальник*

Правова складова розвитку державної інформаційної системи у сфері боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму

Інформаційні технології відіграють надзвичайно важливу роль у побудові ефективної системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму.

Оперативне відслідковування фінансових потоків, всебічний аналіз ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму проведених фінансових операцій без сучасної технічної бази – непосильне завдання для відповідних державних органів.

Саме тому, на законодавчому рівні в Україні визначені питання створення та функціонування Єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму (ЄДІС).

Незважаючи на широке коло задач, покладених на ЄДІС, ця система в основному призначена для організації взаємодії підрозділу фінансової розвідки України (Державна служба фінансового моніторингу, Держфінмоніторинг) із суб'єктами державного фінансового моніторингу та правоохоронними органами. При цьому питання інформаційного забезпечення діяльності суб'єктів первинного фінансового моніторингу, зокрема банків, дослідження іншого характеру, і це питання банківські установи мають вирішувати самостійно.

Існування ЄДІС обумовлено Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» [1].

Відповідно до пункту 3 частини першої статті 18 цього Закону одним із основних завдань Держфінмоніторингу є створення та забезпечення функціонування ЄДІС.

Частиною четвертою статті 14 Закону визначається, що суб'єкти державного фінансового моніторингу (за винятком Держфінмоніторингу) та інші державні органи забезпечують відповідно до законодавства доступ Держфінмоніторингу до своїх інформаційних ресурсів для створення та забезпечення функціонування ЄДІС.

Процедурні питання функціонування ЄДІС встановлені відповідно до постанови Кабінету Міністрів України, що була прийнята ще у 2003 році [2].

Цією постановою Уряду була затверджена Програма створення ЄДІС на період до 2006 року, а також Положення про ЄДІС.

ЄДІС, відповідно до нормативного визначення, – це сукупність нормативно-правових, організаційно-розпорядчих заходів, програмно-технічних та телекомунікаційних засобів, що забезпечують збирання, оброблення, накопичення, аналіз та зберігання інформації у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і

фінансуванню тероризму, шляхом об'єднання відповідних інформаційних ресурсів баз даних центральних органів виконавчої влади, інших державних органів.

Практична користь і суть ЄДІС полягає у наданні Держфінмоніторингу автоматизованого доступу до інформаційних ресурсів баз даних державних органів чи надання та регулярне оновлення відповідних інформаційних ресурсів у її сховищі даних. Саме доступ до відповідних ресурсів дає можливість Держфінмоніторингу здійснювати повний аналіз інформації про фінансові операції, які він отримує згідно із законом.

На даний час, згідно із актом Уряду, до ЄДІС залучені функціональні підсистеми Держфінмоніторингу, НКЦПФР, Нацкомфінпослуг, Національного банку, СБУ, МВС, Мін'юсту, Міністерства економічного розвитку і торгівлі, Мінфіну, Державної податкової служби, Держмитслужби, Адміністрації Держприкордонслужби, Фонду державного майна, Державної фінансової інспекції, Державної служби статистики, Державної реєстраційної служби, Державного агентства земельних ресурсів.

Інформаційний обмін між суб'єктами ЄДІС забезпечує інформаційно-телекомунікаційна система фінансового моніторингу як окрема підсистема Національної системи конфіденційного зв'язку. Автоматизований доступ до відповідних ресурсів баз даних державних органів забезпечується шляхом інформаційного обміну між Держфінмоніторингом та вказаними вище суб'єктами ЄДІС. Інформаційний обмін здійснюється з використанням файлів визначеної структури. Файли інформаційного обміну відповідають формалізованому опису, окремо узгодженому кожним державним органом з Держфінмоніторингом.

Додатком до акту Уряду є перелік інформаційних ресурсів баз даних ЄДІС (наприклад, МВС надає інформацію щодо відомостей про втрачені паспорти або власників вогнепальної зброї; Нацкомфінпослуг – перелік ліцензій, виданих фінансових установам, і т.д.) [2].

Із реалізацією проекту ЄДІС Україна перейшла на принципово новий рівень інформаційно-аналітичного забезпечення центральних органів виконавчої влади, інших державних органів, які в межах своєї компетенції здійснюють заходи у сфері фінансового моніторингу.

14 жовтня 2014 року Парламентом прийнято новий Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [3].

Відповідно до пункту 3 частини першої статті 18 зазначеного Закону одним із основних завдань Держфінмоніторингу є забезпечення функціонування та розвитку єдиної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

На відміну від завдань, які стояли перед Держфінмоніторингом у 2002 році – створення та забезпечення функціонування ЄДІС, зараз як завдання звучить – «забезпечення її функціонування та розвитку».

Також, згідно із новим Законом змінилась і назва державної інформаційної системи (до якої додалися і питання запобігання та протидії фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення).

Водночас, через ряд обставин, на сьогодні, нерозв'язаними залишаються проблеми оперативного одержання (в тому числі в автоматизованому режимі) Держфінмоніторингом необхідної для його роботи інформації з відповідних баз даних деяких державних органів.

Наведені фактори свідчать про необхідність проведення роботи щодо зміни акту Кабінету Міністрів стосовно ЄДІС у цьому аспекті, так само як і для оновлення назви інформаційної системи і органів, що є її учасниками (зокрема, Державна податкова служба вже ліквідована).

При цьому, незважаючи на функціонування ЄДІС, та багатьох інших інформаційних систем (єдиних, державних, відомчих і т. ін.), інформаційне забезпечення діяльності, що стосується боротьби з економічною злочинністю, потребує подальшого вдосконалення та розвитку в напрямках інтеграції наявних масивів даних, усунення їх дублювання з метою підвищення достовірності, зниження зайвих витрат фінансових і трудових ресурсів [4].

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: Закон України, 28 листопада 2002 р. № 249-IV // Голос України. – 2002. – № 233.
2. Про Єдину державну інформаційну систему у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму: постанова Кабінету Міністрів України, 10 грудня 2003 р. № 1896 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 51. – Ст. 2674.
3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України, 14 жовтня 2014 р. № 1702-VII // Голос України. – 2014. – № 216.
4. Беляков К.І. Інформаційно-телекомунікаційні системи правоохоронних органів України: організаційні та правові проблеми створення і функціонування / К.І. Беляков // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2007. – № 16. – с. 135.

УДК 338.484

*Гладка І.В.,
к.е.н., доцент кафедри економіки і менеджменту
Київська державна академія водного транспорту
імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного*

ТРАНСПОРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ТУРИЗМІ

Туризм – це одна з найбільш динамічних у своєму розвитку галузей економіки світу. Транспортне забезпечення є одним з найважливіших елементів туристичної інфраструктури і входить до основного комплексу послуг, що включені у склад туристичного продукту, а транспортні підприємства (перевізники) розглядаються як особливий різновид туристичних підприємств, що формують систему туризму на туристичному ринку. Тому основною проблемою ефективного функціонування туристичних підприємств є проблема транспортного забезпечення галузі та ефективного використання транспортних систем.

В туризмі ж транспорту відводиться основна роль, оскільки саме транспорт забезпечує функціонування тих послуг, що продаються і реалізуються на світових туристичних ринках. Так, за статистикою WTO [1, с. 4], більше половини (53%) мандрівників прибули на місця відпочинку, використовуючи авіап перевезення в 2013 році, в той час як наземний транспорт становив решту 47%, у тому числі автоперевезення - 40%, залізничний транспорт - 2%, водний - 5%. Експерти відзначають, що за останні роки обсяги перевезень авіатранспортом збільшуються, так як туристи обирають його як швидкий спосіб дістатися до країни відпочинку. Таким чином питома вага авіатранспорту буде зростати і надалі.

Збільшення обсягів туристичних послуг, що надаються, та адекватна транспортна інфраструктура складають одну з найважливіших передумов розвитку будь-якого туристичного центру. Попит на туристичні послуги стимулював швидкий розвиток індустрії транспорту. Істотну роль у цьому зіграли також науково-технічні досягнення в індустрії транспорту за останні десятиліття.

Реалізація стратегії розвитку транспортних послуг на туристичному ринку України ускладнюється, оскільки існує низка проблем: недостатня інформатизація туристичного ринку, значний обсяг тіньового сектору, відсутність у законодавстві чітко визначених термінів, пов'язаних з туризмом, недостатньо розбудована інфраструктура, невідповідність ціни та якості наданих послуг тощо, які перешкоджають реалізації даної стратегії на українському ринку [2].

Враховуючи специфіку роботи вітчизняної туристичної галузі, можна запропонувати наступні шляхи збільшення ефективності транспортних послуг: сегментування туристичного ринку за принципом транспортних витрат з метою визначення необхідного сегменту; підвищення кваліфікаційного рівня персоналу; ознайомлення персоналу з інформаційними технологіями систем транспортних послуг; перевірка правильності даних, що надходять від конкурентів з врахуванням специфічних рис транспортних послуг; орієнтація на потенційного споживача послуги; розробка плану корпоративного обслуговування клієнтів транспортними послугами; підтримка постійних контактів з особами, що зацікавлені у розвитку ринку транспортних послуг в туризмі в Україні; розробка уніфікованих схем співпраці з відповідними постачальниками транспортних послуг на первинному їх ринку.

Список використаних джерел

1. UNWTO: Tourism Highlights, 2014 Edition [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.infotour.in.ua/WTO_highlights_2014.pdf
2. Чепурда Г.М. Аналіз шляхів підвищення ефективності транспортних послуг в туризмі[Текст] / Г.М Чепурда // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова: Зб. наук. праць. – Одеса: ОНУ, 2013. – Т. 18. - Вип. 4/3– с. 169-171.

УДК 658.14:332.1

*Гладкий Дмитро Андрійович,
доцент Навчально-наукового інституту
менеджменту та підприємництва
Державного університету телекомунікацій*

ПРОБЛЕМИ ТА НЕДОЛІКИ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

Указом Президента Л.Кучми від 12.05.1998 р., “Про державну підтримку малого підприємництва”, започатковано запровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. Особливим в Указі було те, що було передбачено певні обмеження суб’єктів підприємництва (фізичних і юридичних осіб) -суб’єктів спрощеної системи оподаткування як по чисельності працюючих за звітний період і обсягом виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік. Крім того визначено головні заавдання спрощеної системи оподаткування, а саме заміна сплати встановлених законодавством податків і обов’язкових платежів вартості патенту на зайняття певним видом діяльності та застосування спрощеної форми ведення документів бухгалтерського обліку та звітності.

Багато теоретиків і практикантів і їх велика кількість наукових праць так і не вирішило проблему спрощеної системи оподаткування.

Дисбаланси податкової системи України створюють нерівномірні податкові навантаження та, як результат, призводять до збільшення тіньового сектору економіки, ухиленню від оподаткування, зменшенню податкових надходжень. Податкове навантаження несуть на собі законослухняні підприємства, які позбавлені податкових пільг. Аналіз показників показав, що підприємства, які не мають податкової пільги й не ухиляються від сплати податків, перераховують до державного бюджету більше 40 % створеної додаткової вартості, тоді як підприємства, які користуються податковими пільгами й відхиляються від сплати податків, перераховують у бюджет від 0 до 7 % прибутку. Таким чином, пільги стимулюють розвиток тіньової економіки, масштаби якої, за оцінками експертів, складають в Україні 40-50% від обсягу ВВП.

Починаючи з 1999 р., коли було запроваджено спрощену систему оподаткування по 2014, індекс споживчих цін зріс більше, ніж у чотири рази, мінімальна заробітна плата – у 14 разів при не змінному обсязі виручки, який не переглядався весь цей час, а відповідно його реальний рівень знецінився.

Підтвердимо це прикладом: частка річної заробітної плати десяти найманих працівників, що отримують заробітну плату на рівні мінімальної, у граничному обсязі виручки для фізичних осіб – підприємців на 01.01.1999 р. становила до 1,78%, на 01.01.2014 р – 24,08%.

Це, з одного боку, звужувало сферу застосування спрощеної системи оподаткування, з іншого боку, спонукало до масового заниження (приховування) реальних оборотів для того, щоб мати змогу застосовувати спрощену систему оподаткування (перехід на загальну систему оподаткування міг би призвести до збитковості певної частини представників підприємництва).

Іншою проблемою, безпосередньо пов'язаною з попередньою, є незацікавленість суб'єктів господарювання у зростанні обсягів виручки, що гальмує їх розвиток, спричинює дроблення деяких середніх підприємств. Саме дробленням підприємств і заниженням обсягів їхньої виручки можна пояснити низькі показники фактичного середнього обсягу виручки на одну фізичну особу-підприємця (120,7 тис. грн у 2013 р.) і на юридичну особу- підприємця (118,0 тис. грн). Отже, спрощена система оподаткування дестимулює формування на базі малого бізнесу середнього та великого бізнесу.

Незважаючи на зростання надходжень єдиного податку до зведеного бюджету протягом 1999–2013 рр. із 11,7 млн грн до 2,1 млрд грн, тобто в 179 разів, унаслідок низьких ставок податку та його перерахування до бюджетної системи лише в обсязі 43%, його роль у формуванні доходів зведеного бюджету є незначною. Загалом сектор економіки, де працює понад 10% працездатного населення, у 2007–2013 рр. формував лише 0,81–1,40% податкових надходжень до зведеного бюджету і 2,8–4,9% податкових надходжень до місцевих бюджетів.

Починаючи з середини 2006 р. суб'єкти спрощеної системи оподаткування почали доплачувати за найманих працівників соціальні внески до розміру мінімального внеску, а з 2012 р. – сплачувати внески за себе в розмірі, не менше мінімального.

Поряд із зазначеними недоліками запровадження спрощеної системи оподаткування не вирішило всіх проблем, пов'язаних із тінізацією зайнятості, а з переходом до сплати суб'єктами спрощеної системи оподаткування єдиного соціального внеску на загальних засадах ця проблема загострилася ще більше. Зокрема, за даними Державної податкової служби, в Україні зареєстровано 1127,3 тис. підприємців – платників єдиного податку, а залучених ними найманих осіб – лише по 0,5 працівника на одного суб'єкта підприємницької діяльності. Установлені недоліки у функціонуванні спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва свідчать про необхідність її реформування.

На прикладі в забезпеченні курятиною (тушка) міста з населенням до 40тис. чоловік, можна побачити що знаходить, а що втрачає місцевий бюджет від спрощеної системи оподаткування.

З наданої інформації щоденно в торгових точках місту реалізується 2000 кг. курятини (тушка) з розрахунку 25грн. за 1 кг. Її реалізацією займається постійно незмінних 10 зареєстрованих ФОП-підприємців. Щомісячна сума сплати до бюджету одним підприємцем становить 550,75грн.(фіксована ставка єдиного податку 128,10 грн. та плата соц. внеску в розмірі 422,65 грн.), що разом складає надходження від усіх підприємців суму 5507,50 грн. в місяць, а за рік -66090,00грн.

Реально місячний дохід за 25 днів від реалізації становить 1250000,00грн.(2000x25x25), а річний -15000000,00грн., що в розрахунку на одного підприємця становить на рік 1500000,00грн., що перевищує обсяг продаж за 2014р. для одного підприємця в 10 разів (1500000:150000), а відповідно вищезазначені ФОП повинні перейти на загальну систему оподаткування та бути зареєстрованими платниками ПДВ. При рентабельності до 10% прибутковість реалізації курятини по місту підприємцями становить 1500000,00 грн. на рік

Враховуючи те, що обсяги реалізації становлять для одного підприємця суму 1500000,00 грн., що перевищують передбачені законодавством України суми для знаходження на спрощеній системі оподаткування, підприємці повинні бути зареєстрованими як платники ПДВ та бути віднесені до 3-ї групи або до загальної системи оподаткування.

Відповідно, при цьому надходження до бюджету міста становили б суму в межах 526865,00грн., яка складається з ПДВ - 250000,00грн., ПДФО-62467,00грн. при середній зарплаті 3000,00грн. в місяць та соціальні внески 174398,00грн., податок на прибуток приблизно в сумі 40000,00грн. Бюджет не доотримує коштів в розмірі 460775,00грн.(526865,00-66090,00грн.)

Враховуючи те, що формування спрощеної системи оподаткування був зумовлений її недоліками й намаганнями наблизити оподаткування суб'єктів підприємництва до європейської практики, він не здобув підтримки в суспільстві. Україна знаходиться на сьогоднішній день в складній фінансово-економічній кризі, і за цих обставин суб'єкти малого підприємництва як ніколи потребують державної підтримки в сфері застосування спрощеної системи оподаткування та її відповідності з метою наповнення як державного так і місцевих бюджетів так і рівного партнерства в бізнесі.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України
2. Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки, №5/2013
3. Юшко С.В. Спрощена система оподаткування для фізичних осіб – підприємців: історія й перспективи застосування /С.В. Юшко // Фінанси України. – 2011. –№ 4.

ОЦІНКА ЛОЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних економічних умовах при підборі кадрів на підприємствах професіоналізм не є наразі єдиним критерієм при виборі фахівця і все більшого значення набуває лояльність фахівця.

Проблема лояльності персоналу для України, в якій заробітна плата нижча за світові стандарти, є дуже актуальною. Якщо ще декілька років назад «мисливці за головами» переманювали фахівців на Захід, то в даний час активізувався і внутрішній ринок. Численні кадрові агентства пропонують послуги, як щодо перевірки лояльності персоналу, та переманювання фахівців. На сьогодні найкращим вибором для роботодавця є лояльний професіонал.

Лояльність - задоволеність співробітника умовами, винагородою, зростанням і перспективами розвитку, колективом, захистом від зовнішніх загроз (наприклад, фізичні погрози співробітнику і його близьким) [1].

Визначальним фактором при оцінці лояльності претендента чи співробітника підприємства є задоволення вищезазначених факторів.

Керівник підприємства приймаючи рішення з оптимізації кадрів повинен знайти відповідь на наступні питання : - хто такі нелояльні співробітники? - як підібрати лояльних співробітників? - як зберегти лояльне ставлення до фірми своїх співробітників?

Сучасні науковці та практики розрізняють декілька типів особистостей, яких можна віднести до нелояльних співробітників [1-3].

Д. Староверов було систематизовано наступні типи особистостей, поведінка яких становить загрозу економічній безпеці:

- адиктивна поведінка (відхід від реальності шляхом зміни свого психічного стану, за допомогою наркотиків, алкоголю або постійної фіксації уваги на певних предметах чи видах діяльності для отримання інтенсивних емоцій);

- антисоціальна поведінка (вчинення дій, що суперечать етиці та моралі, безвідповідальність, ігнорування законів і прав інших людей);

- суїцидна поведінка (піддає ризику своє життя та життя людей, що знаходяться);

- конформістська поведінка (виконання волі «авторитета», не критичність, нездатність приймати рішення, брати на себе відповідальність);

- нарцистична поведінка (підвищена чутливість до оцінок інших людей, відсутність достатнього почуття співпереживання, дистанціювання від колективу);

- фанатична поведінка (сліпа прихильність якійсь ідеї, нетерпимість до інших поглядів, що може супроводжуватися діями насильницького характеру);

- аутоістична поведінка (ускладнення соціальних контактів, відірваність від дійсності, заглибленість у сферу мрій. Звідси неможливість адекватно оцінити ситуацію і прийняти рішення).

В процесі підбору лояльного персоналу відбувається відсіювання кандидатів з непередбачуваним або небезпечною поведінкою для організації завдання, яке вирішується кадровими службами. Для вирішення цього завдання також можна скористатися допомогою кадрових агентств, в яких персонал підберуть за поданими вами критеріями.

Основними методами оцінки претендентів на посаду є:

- аналіз наданих претендентом анкетних даних;
- тестування претендента з метою виявлення його потреб, мотивації, ставлення до виконання роботи, емоційності, адекватності, товариськості, мстивості, моральних якостей;
- заключна бесіда з претендентом, в якій обговорюється його майбутня діяльність. Працівник відділу кадрів вказує всі недоліки і переваги майбутньої посади, так щоб склалося повне враження про можливості і перспективи роботи на даному підприємстві;
- встановленні випробувального терміну [4].

Збереження лояльності своїх співробітників вирішується за допомогою стимулювання ефективної роботи, компенсації несприятливих умов і факторів, вирішення проблем співробітників, грамотної інформаційної політики і пропаганди командного духу, корпоративності.

Стимулювання передбачає, перш за все, матеріальне заохочення працівників. Ефективна фінансова політика по відношенню до співробітників є запорукою безпеки підприємства. Низька заробітна плата фахівця може обернутися великими втратами для організації. Найоптимальнішим рішенням є поєднання середньої по галузі заробітної плати та премій за кожний вдалий крок або за стабільну роботу.

Гроші – є не єдиним важелем збереження лояльності персоналу. У людини виникають різні потреби, які вона бажає задовольнити, в тому числі й на робочому місці, а саме [4]:

1. Соціальні потреби (- доручення роботи, яка дозволяє співробітникам спілкуватися; - підтримка неформальних відносин, якщо вони не завдають шкоди роботі; - проведення періодичних нарад з підлеглими; - підтримка неформальних відносин, якщо вони не завдають шкоди роботі; - створення особливої атмосфери, духу єдиної команди; - створення умов для активного життя працівників поза організацією);

2. Потреба в повазі (- підвищення змістовності робіт співробітників; - організація зворотного зв'язку з результатами роботи і реакцією керівництва; - оцінка і заохочення досягнутих результатів; - залучення підлеглих до формулювання цілей і розробці рішень; - просування підлеглих по службовим сходам; - забезпечення навчання і перепідготовки співробітників)

3. Потреба в самовираженні (- визначення та використання потенціалу кожного співробітника; - доручення складних і важливих завдань, що вимагають повної віддачі; - заохочення та розвиток творчих здібностей.)

Працівники підприємства піддаються стресу, за рахунок цього потрібне емоційне і психологічне розвантаження. Для цього можна:

- створити кімнати відпочинку;
- створити затишну обстановку в робочих приміщеннях;
- організувати дозвілля;
- урізноманітнити роботу;
- стежити за їх здоров'ям;
- ввести в штат психолога, що знає специфіку роботи, або запрошувати його зі спеціалізованих фірм для моніторингу ситуації за допомогою тренінгів.

Для зміцнення корпоративного патріотизму працівників підприємства повинно базуватися на історії створення і розвитку компанії, аналізу конкурентного середовища, інформація про результати діяльності компанії, порівняння з конкурентами, встановлення «неформальних» стосунків усередині колективу, нормальних міжособистісних відносин.

Таким чином, вищезазначене дозволить підприємству забезпечити достатній рівень лояльності персоналу, а також допоможе зміцнити стан економічної безпеки підприємства.

Список використаних джерел

1. Балабанова Л.В., Сардак О.В. Управління персоналом: Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 468 с.
2. Виноградський М.Д., Виноградська А.М., Шканова О.М. Управління персоналом - 2-ге видання: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 502 с.
3. Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. Управління персоналом: Навчальний посібник. Видання друге, перероблене й доповнене. – К., «Кондор». — 2005. – 308 с.
4. Староверов Д. Лояльность персонала как фактор безопасности бизнеса [Электронный ресурс]: режим доступа к тексту

УДК 338.984

*Глушенкова Анастасія Анатоліївна
к.г.н. Державний університет
телекомунікацій*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ В ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Перед телекомунікаційною сферою все гостріше постає проблема розробки і впровадження систем управління інноваційною діяльністю, що дозволяють забезпечити запланований рівень конкурентоспроможності наданих послуг. Актуальність проблеми управління конкурентоспроможністю на основі впровадження інновацій в організаціях телекомунікаційної сфери зумовлена перспективністю та інтенсивним розвитком цієї галузі. На сьогодні конкурентоспроможність телекомунікаційної організації визначається її здатністю прогнозувати мінливі умови зовнішнього середовища і адаптуватися до цих змін шляхом впровадження інновацій, спрямованих на

вдосконалення всіх видів організаційних процесів і надання споживачам абсолютно нових або вдосконалених послуг зв'язку.

Важливу роль в цьому процесі відіграє ефективне управління проектами інноваційної спрямованості. Головна відмінність інноваційного проекту від типового полягає в необхідності вирішення великої кількості нестандартних завдань і, як наслідок, - значно вищий ступінь невизначеності. Проектний менеджмент відіграє позитивну роль при прийнятті рішень у сфері інноваційних розробок. Корпоративні системи управління проектами будуються на методології міжнародних стандартів, і, як правило, регламентують фази життєвого циклу; групи процесів та області знань з управління проектами, в тому числі зміст робіт; терміни; вартість; якість; вимоги до персоналу; комунікації; ризики; поставки та інтеграцію проекту.

Управління інноваційним проектом в сфері телекомунікацій має наступні етапи: визначення цілей і завдань інноваційного проекту; оцінка ситуації; формування стратегії; робота над створенням інновацій; реалізація проекту, мотивація подальшого розвитку проекту; контроль здійснення проекту; корективи проекту, завдань, спрямованості проекту.

Велику роль при створенні об'єктів нової технології відіграють методи пошуку інноваційних рішень. Серед відомих методів слід виділити метод мозкової атаки; морфологічний синтез і аналіз рішень; метод аналогій; метод евристичних прийомів; метод гірлянд випадковостей і асоціацій та ін. З системних методів слід виділити метод конструювання Р. Котлера; фундаментальну стратегію Пейджа; теорію рішення винахідницьких задач Г.С. Альтшуллера; системи автоматизованого проектування і пошукового конструювання А.І. Половинкіна. Кожен метод має свої особливості і переважні області застосування. Для підвищення результативності в роботі командам інноваційних проектів необхідно освоювати і поповнювати арсенал такого роду методів. Важливо зробити процес навчання розробників постійним. Відомо, наприклад, що американська компанія HP виділяє на ці цілі 6% від фонду оплати праці, що дозволяє компанії стабільно забезпечувати світове лідерство.

При цьому затребуваним є наявність в команді проекту людей, що володіють креативним мисленням. Відомо, що такою властивістю в силу вікових особливостей більшою мірою мають молоді фахівці. Тому всесвітньо відомі школи розробників вважають за доцільне залучення на підприємства молодих талантів через надання їм можливості проходження практики, стажування, виділення грантів. Команди інноваційних проектів без припливу молодих фахівців швидко втрачають свою конкурентоспроможність.

В сучасній теорії і практиці інноваційного менеджменту не існує ідеальної системи управління інноваційною діяльністю, яка могла б бути адаптована до будь-якого профілю діяльності організації. Різноманітність і специфіка діяльності кожної окремої організації, а також унікальність реалізованих інноваційних проектів робить очевидною необхідність створення та розвитку системи управління інноваційною діяльністю для кожної конкретної організації. Запорукою ж успіху діяльності сучасних

телекомунікаційних компаній є системність в управлінні інноваційною діяльністю.

Список використаних джерел

1. Верещагіна Г.В. Управління інноваційними проектами [Текст] : конспект лекцій / Верещагіна Г. В. ; Харк. нац. екон. ун-т. - Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. - 128 с.
2. Дзюбіна А.В. Механізм управління інноваційною діяльністю підприємства на засадах проектного підходу / А.В. Дзюбіна // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка», Вип. 5(4) – Дніпропетровськ, 2011. – С. 157-162
3. Инновационный менеджмент и государственная инновационная политика / под редакцией С.А. Агаркова, Е.С. Кузнецовой, М.О. Грязновой. – М.: Академия Естествознания, 2011. – 380с.
4. Овсянников В.В. Организационно-экономическое обеспечение управления инновациями в инфокоммуникациях. / В.В. Овсянников // Вестник ИНЖЭКОНА. Серия: Экономика, 2009. - № 31 - С.310-316
5. Попов В.Л. Управление содержанием инновационного проекта при создании технического объекта [Текст] /В.Л. Попов // Креативная экономика, 2010 – №6. – С.56-61

УДК 338.24

*Головніна Олена Германівна
к.е.н., проф. каф. економіки, підприємництва
та права Державного університету
телекомунікацій*

МЕТОДОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ТРАНСФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ

В умовах трансформаційної української економіки коли відбувається уповільнення соціально-економічного розвитку і, як наслідок, зростання негативної синергетичності системи, процес удосконалення методологічних засад ефективізації функціонування суб'єктів господарювання та державного регулювання, пошук механізмів взаємодії старої і нової систем є актуальним та необхідним. Соціально-економічний розвиток України, її регіонів є неможливим без використання методології соціально орієнтованої економіки (спрямованої на розвиток особистості, досягнення соціального прогресу), планування, активізації макроінструментарія, ліквідації витрат переливів та кризових явищ, формування позитивної синергетичності системи на засадах підвищення стійкості, аналізі самоокупності, трансформації власності. «В категоріях, принципах, законах й закономірностях соціальної економіки відображені глибинні процеси суспільного розвитку. Економічні знання забезпечують пізнання складних взаємозв'язків сучасної економіки, економічних, соціальних процесів, сприяють розробці правильної соціально-економічної політики» [1].

Дослідження проблем розвитку соціально-економічних систем розглядалось історичною наукою в рамках циклічності історичного розвитку країн (Л.Гумільов, А.Тойнбі, А. Чіжевський, ін.), є об'єктом філософії (Г.Гегель, О.Конт, О.Шпенглер, ін.), були предметом досліджень соціології (М.Вебер, П.Сорокін, С.Хантінгтон, ін.), предметом праць зарубіжних і вітчизняних вчених-економістів (А.Сміт, К.Маркс, Дж.М.Кейнс, І.Шумпетер, М.Кондратьєв, Ф.Хайєк, ін.), в централізованій економіці при державному плануванні - А.Анчішкіна, А.Гранберг, Т.Хачатурова, ін., в умовах перехідного періоду - Д.С.Львова, А.А.Пороховского, А.Г.Поршнева, Е.Г.Ясіна, ін., з позицій економічної компаративістики - О.І.Колгановим, А.В.Бузгаліним, М.К.Беляєвим. Еволюційна концепція теорії управління (І.Ансофф, Б.Карлофф, Р.Нельсон, П.Друкер, М.Мескон, М.Хедоурі, Ф.Альберт,ін.) розглядає як основну - ідею природної еволюції зовнішнього середовища підприємства в цілому, галузей його діяльності з підсиленням нестабільності умов. Сучасна ринкова теорія (С.Фішер, Р.Коуз, К.Макконнелл, С.Брю) традиційно підходить до макро-мікро регулювання економічної системи. Проте трансформаційна українська економіка, яка має за стратегічні орієнтири розвитку: забезпечення прав і свобод, якість і рівень життя, соціальну справедливість та соціальний захист, екологічну та економічну безпеку, збереження ресурсів, соціальну відповідальність бізнесу, - є специфічною з використання методології соціально орієнтованого розвитку та ігнорує дію об'єктивних економічних законів, закономірностей, інструментарій ринкового регулювання; в ній спостерігається невідповідність існуючого національного законодавства та інститутів вимогам подальшого розвитку; відсутність соціально-економічної політики з формування загальнолюдських принципів; специфічність мотиваційних засад до активності; а це призводить до збитковості суб'єктів господарювання, формування негативних синергетичних ефектів, зниження рівня добробуту. Отже, дослідження методології регулювання соціально-економічного розвитку в умовах трансформаційної економіки актуально, проте вітчизняні вчені йому не приділяли належної уваги. Окремі аспекти розвитку соціально-економічних систем розглянуті в працях С.Мочерного, Р.Нурєєва, М.Арістона, О.Бузгаліна, О.Колганова, Ю.Зайцева, С.Кузьміна. З їх точки зору на сучасному етапі світового розвитку на перший план виходять закони системно-циклічної динаміки, загальні закони становлення багатовимірного світу, що визначають ритм, його поступовість з конфігурацією нових відносин між різними елементами суспільного цілого, але є відсутнім загальний методологічний підхід до створення засад соціально орієнтованого розвитку трансформаційної економіки, залишаються не з'ясованими джерела підвищення синергетичності соціально-економічних процесів. Ринкова активізація постсоціалістичних країн потребує ретельного методологічного обґрунтування стратегії прискореного соціально орієнтованого національного та регіонального розвитку з врахуванням історично-національної специфіки, соціалізації, суспільної та індивідуальної стабілізації, оцінки наслідків проведених реформ в галузі приватизації державного майна, аналізу їх відповідності до методології загального розвитку (деградації) системи, обґрунтування джерел та

особливостей синергетичної результативності на мікро, мезо, макрорівнях. Відповідно до вищезазначеного, основна мета представленого до розгляду дослідження - це обґрунтування методологічних засад соціально-економічного регулювання в умовах нестабільної економіки як підґрунтя ефективізації розвитку суб'єктів господарювання мікро, мезо, макрорівнів.

Традиційно термін «соціально – економічний розвиток» підкреслює тісний зв'язок між рівнем економічного розвитку і вирішенням соціальних проблем країни, територій, регіонів. Він означає, з одного боку, процес постійної зміни матеріальної бази виробництва та сукупності відносин між економічними суб'єктами, соціальними групами населення, з іншого - це складний суперечливий процес, де взаємодіють позитивні й негативні фактори, а періоди прогресу змінюються періодами регресу. Проте в мегахмасштабі відбувається позитивний зростаючий трендовий розвиток економіки на засадах науково-технічного прогресу, інновацій, їх апробації, заміщення дефіцитів та зниження ресурсоемності, з дотриманням екологічних вимог й обмежень, що визначає обсяги виробництва та споживання, структуру ВВП, сукупні-індивідуальні пропозицію та попит. Економічне зростання – основа підвищення рівня добробуту, є головною макроекономічною метою, яка забезпечується випереджаючим зростанням національного доходу в порівнянні з зростанням чисельності населення. Воно є позитивним коли реальний поточний ВНП перевищує базовий рівень, в іншому випадку – негативне (деградація). Зростання викликає якісні зміни в економіці, сприяє її загальному розвитку, а позитивні якісні зміни у відносинах власності, розподілі, перерозподілі доходів і фінансова стабілізація активізують економічний ріст.

Оновлення методології соціально-економічного регулювання розвитку системи в умовах трансформаційної економіки пропонується здійснити на основі розгляду авторських формулювань наступних об'єктивно діючих законів: Закону загального розвитку системи, Закону соціалізації, Закону соціалізації національного законодавства, Закону ефективності соціально-економічного регулювання, Закону окупності системи.

Об'єктивно діючий *Закон загального розвитку системи* в авторській трактовці виражає внутрішньо необхідні, сталі й суттєві зв'язки між елементами системи, які обґрунтовують визначений стан системи, визначене співвідношення із достатністю бази системи для її існування та необхідністю підвищення активності системи для розвитку цієї бази. Будь-яка система в конкретних умовах історико - економічної дійсності перебуває в необхідному базово-стабільному стані, в залежності від ефективності використання якого базова величина отримує позитивні зміни - і зростає або негативні зміни – і її базовий стан зменшується до повного знищення. Тобто даний закон відображує структуру розвитку системи і наслідки зміни цієї структури, розкриває суть співвідношення: “запасу” системи (умовно постійних параметрів) та “поток” системи (умовно змінних параметрів), які характеризують активність використання “запасу”.

Визначаючи домінуючу роль законодавства країни в формуванні шляхів її розвитку авторське формулювання *Закону соціалізації національного законодавства* виражає внутрішньо необхідні, сталі й суттєві зв'язки між соціалізацією законодавчої бази національної економіки - та підвищенням ефективності функціонування, за яких процес соціалізації законодавства національної економіки детермінує процес інноваційного соціально-економічного розвитку через механізми та інструментарій макроекономічного державного регулювання (лібералізацію фіскального оподаткування, роздержавлення, державно-приватне партнерство, оптимізацію інвестицій) з метою ефективізації національної економіки, зростання добробуту. Об'єктивність його дії обумовлена постулатами інноваційної теорії (Й.Шумпетер, Р.Солоу, С.Кузнец), Законом Тугана–Барановського (з'ясуванні зв'язків між виробництвом і споживанням, за яких процес виробництва детермінує процес споживання через механізм нагромадження капіталу), Законом загального розвитку системи та формах його прояву на локальних рівнях, дією Законів єдності складових власності, єдності складових об'єкта нерухомості, соціальних законів, - і реалізується для формування визначеного рівня соціально-економічного розвитку з відповідною розробкою національної законодавчої бази, при системному цілеспрямованому втручанні держави в ринкову економіку для легалізації діяльності та капіталу, оптимізації структури сукупного капіталу й ресурсного потенціалу при розширеному відтворенні, забезпеченні пріоритетів інноваційного розвитку України та її регіонів.

Закон соціалізації національного законодавства діє синхронно, системно, паралельно, у взаємодії з Законом одержавлення економіки в контексті: одержавлення засобів, предметів праці, робочої сили, нерухомості, науки, сил природи та власності, форм, методів організації виробництва, корпоратизації діяльності; створення державних компаній спільних з приватним та колективним капіталом; одержавлення науки; формування прогнозів соціально-економічного розвитку; забезпечення потреб в суспільних та приватних благах; обґрунтування розміру державної власності у зростаючій частці національного доходу. Дія Закону в оптимальних і раціональних формах зумовлює перетворення держави на елемент базису, розширення її соціально-економічних функцій, стабілізацію економічної системи з урахуванням дії діалектичного Закону заперечення заперечення, який щодо форм власності має діалектичний характер, а проти закону одержавлення економіки – протидіючий характер. Стійкість соціально-економічної системи повинна спиратися на державне регулювання національної та регіональної економіки, на формування та реалізацію національної стратегії сталого розвитку. При цьому питання обмеження на державному рівні некерованого руху, ефективізації державної власності є особливо важливими на етапі активізації процесів роздержавлення, приватизації держмайна, при формуванні та організації державно-приватного партнерства в трансформаційних національних економіках.

Закон загального розвитку системи, принципи соціалізації та беззбитковості, особливості використання апарата оцінки вартості бізнесу

закладені в основі моделей соціально-економічного регулювання розвитку територій (регіонів), галузей, діяльності суб'єктів господарювання, яка використовується при удосконаленні процесів ефективізації на інноваційних засадах. Під державним регулюванням розвитку території, регіону, галузі, суб'єктів господарювання розуміємо дії центральних органів влади, мета яких – вибірковий вплив на соціально-економічний, політичний, екологічний, технічний, технологічний, інший розвиток конкретних територій та суб'єктів господарювання. Регіон розглядається як територія, частина країни, область, район, які відрізняються сукупністю природних або історично сформованих економіко-географічних умов та національним складом населення [2]. Відповідно, державне регулювання соціально-економічного розвитку регіонів і суб'єктів господарювання визначає вибірковий вплив саме на їх соціально-економічний розвиток, а при акцентуванні уваги на “сталий” розвиток – додатково розглядаються екологічні аспекти, питання охорони зовнішнього середовища, соціальної відповідальності бізнесу в цій сфері.

Оцінка рівня конкурентної дієздатності соціально-економічної системи та її суб'єктів підпорядковується *Закону ефективності соціально-економічного регулювання*, який в авторській трактовці сформульований в наступному вигляді: соціально-економічна цінність системи (макро-, мезо-, мікрорівень) визначається сукупністю її внутрішніх та зовнішніх факторів, за рахунок взаємодії яких досягаються оптимальні в даних умовах результати соціалізації системи (досягається підвищення ефективності систем з врахуванням пріоритетів національного (регіонального) розвитку, що активізується відповідним стимулюючим державним регулюванням за рахунок ефективізації фіскальної політики).

Особливості соціально-економічного регулювання системи визначаються дією об'єктивного *Закону окупності системи*, який в авторській трактовці виражає внутрішньо необхідні, сталі й суттєві зв'язки між елементами системи, що обґрунтовують її стан, співвідношення між достатністю бази для існування та рівнем суспільної затребуваності. Він розкриває особливості взаємозв'язку між обсягами товарів, необхідних споживачу для існування-розвитку та обсягами товарів, суспільно необхідних, затребуваних суспільством. База даної системи у визначений час - це величина необхідно-постійних витрат відносно обсягів вироблених продукції та послуг, останні змінюються під впливом варіювання змінних витрат в процесі мінливої активності системи. При обґрунтуванні стратегії розвитку суб'єкт господарювання (власник) визначає характеристики внутрішніх факторів розвитку: вартість бази функціонування обраної соціально-економічної системи, майна (нерухомості, активів), та - вартість зміни цієї бази в процесі її інноваційної активності. Проте, результат, ефект, ефективність системи, - визначається не тільки дією внутрішніх факторів, що залежать від власника, а й – зовнішніми. Відповідно до економічного змісту, результат функціонування суб'єкту (об'єкту), що користується попитом на ринку, є вже соціалізованим, в ньому зацікавлено суспільство, ринок, споживач, виробник. Якщо його буде недостатньо, то для

врегулювання рівня задоволення потреб повинен втрутитися уряд, який за допомогою фіскально-податкової політики відновить його нестачу. Економіко-математичне оптимізаційне моделювання розмірів фіскального регулювання розвитку регіону, суб'єкта господарювання включає: макроекономічну функцію державного регулювання, функцію початкової вартості мікро(мезо)об'єкту, функцію загальної вартості системи (з врахуванням рівня синергетичності системи), вартість бізнесу з врахуванням ризику. Методологія соціально-економічного регулювання в умовах трансформаційної економіки систем має інноваційний характер. Її доцільно застосовувати при макро, мезо, мікро економічному регулюванні соціально-економічних процесів з метою соціалізації трансформаційних та ринкових систем, при активізації соціально-економічного розвитку суб'єктів господарювання, при оцінці та моделюванні ефективності функціонування соціального капіталу, бізнесу, політико-соціально-економічних процесів, ступеня привабливості правового, соціального, фінансово-кредитного, інноваційного клімату, оцінці наслідків реалізації існуючих програм роздержавлення та приватизації, обґрунтуванні напрямків, обсягів проведення деприватизаційних програм, приватизаційних коригувань, формування соціально орієнтованої фіскально-стимулюючої урядової політики.

Список використаних джерел

1. Малихин В.И. Социально-экономическая структура общества.– М.:Юнити-Дана, 2003, с. 47-48.
2. Golovnina O.G. Socio-economic aspects research with allowance for synergetic systems//National foundation of Indian Engineers. Monthly House Journal Vol.:XXI No.:12 march 2008 pag 9 .
3. Головніна О.Г. Аспекти дослідження факторів синергетичного розвитку соціально-економічної системи// Вісник НТУ. – К.: НТУ, ЕС, 2011, №21.
4. Головніна О.Г. Деякі аспекти соціально-економічного планування//Вісник НТУ. - К.:НТУ,2007,№15,с.205-212

Гривківська С.М.

к. е. н., ст. викладач кафедри обліку, аудиту та загальноекономічних дисциплін ДВН «Міжгалузева академія управління», м. Київ

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ

Кінцевою метою функціонування фінансового механізму у галузі є достатність фінансового забезпечення діяльності суб'єкта господарювання та створення безпечних умов його соціально-економічного розвитку за рахунок системності формування фінансових ресурсів з різних джерел утворення на основі поєднання ринкового та державного регулювання цього процесу та подальшого цільового їх використання у короткостроковому та довгостроковому періодах. Тому для визначення критеріїв ефективності

функціонування фінансового механізму необхідно, перш за все, з'ясувати ті показники, які визначають розвиток суб'єктів господарювання.

Економічна ефективність – результативність економічної діяльності, економічних програм і заходів, що характеризується відношенням отриманого економічного ефекту, результату до затрат факторів, ресурсів, які зумовили одержання цього результату, досягнення найбільшого обсягу виробництва із застосуванням ресурсів відповідної вартості [1, с. 1224].

Вибір показників, необхідних для оцінювання ефективності функціонування фінансового механізму у галузях національної економіки пов'язаний із визначенням та обґрунтуванням критеріїв, що характеризують проміжні й кінцеві результати виробництва на підприємстві, рівень досягнення цільових параметрів та витрачених при цьому ресурсів, що обумовлює необхідність дослідження різноманітних підходів до оцінювання ефективності, зокрема якісного та кількісного, з виокремленням її різних ознак.

Не слід ототожнювати поняття критерій та показник, оскільки критерій є мірилом оцінювання, а оцінювання виражається через показник; критерій відображає об'єктивну дійсність, природу явищ, що вивчаються, та вимірюється кількісно, а показник кількісно узагальнює соціально-економічні явища чи процеси у їхній якісній визначеності в конкретних часових і просторових умовах [2].

Складність та суперечливість застосування критеріїв та показників оцінювання ефективності обумовлюється тим, що ефективність як оціночна категорія, охоплює вибір та реалізацію управлінського процесу, передбачає цілеспрямованість, що зумовлює зміну критеріїв її оцінювання у відповідності із змінами поставлених цілей, існуючих стандартів та визнаних цінностей, що, в свою чергу, визначає її доміанти, відтак доцільним є застосування алгоритму (методики), яка «схоплює» сутність процесу оцінювання, водночас залишаючи простір для врахування специфіки об'єкту [3, с. 13].

З огляду на зазначене вище, вважаємо за доцільне застосування алгоритму розробки критеріїв оцінювання, який передбачає виконання наступних етапів (рис. 1).

На наш погляд, основними вимогами до критеріїв ефективності функціонування фінансового механізму сільського господарства повинні бути: надійність кількісної оцінки, легкість співставлення, планування та стимулювання, а також, відображення дійсної економії фінансових ресурсів.

При цьому методологічною вимогою при визначенні критеріїв економічної ефективності фінансового механізму сільського господарства є дотримання наступного правила: кожен критерій оцінювання повинен формуватися на основі використання принципу декомпозиції, поки не з'явиться можливість визначити для кожного з критеріїв і підкритеріїв одного чи кількох показників оцінювання, значення яких визначають за допомогою виміральної методики [3, с. 14].

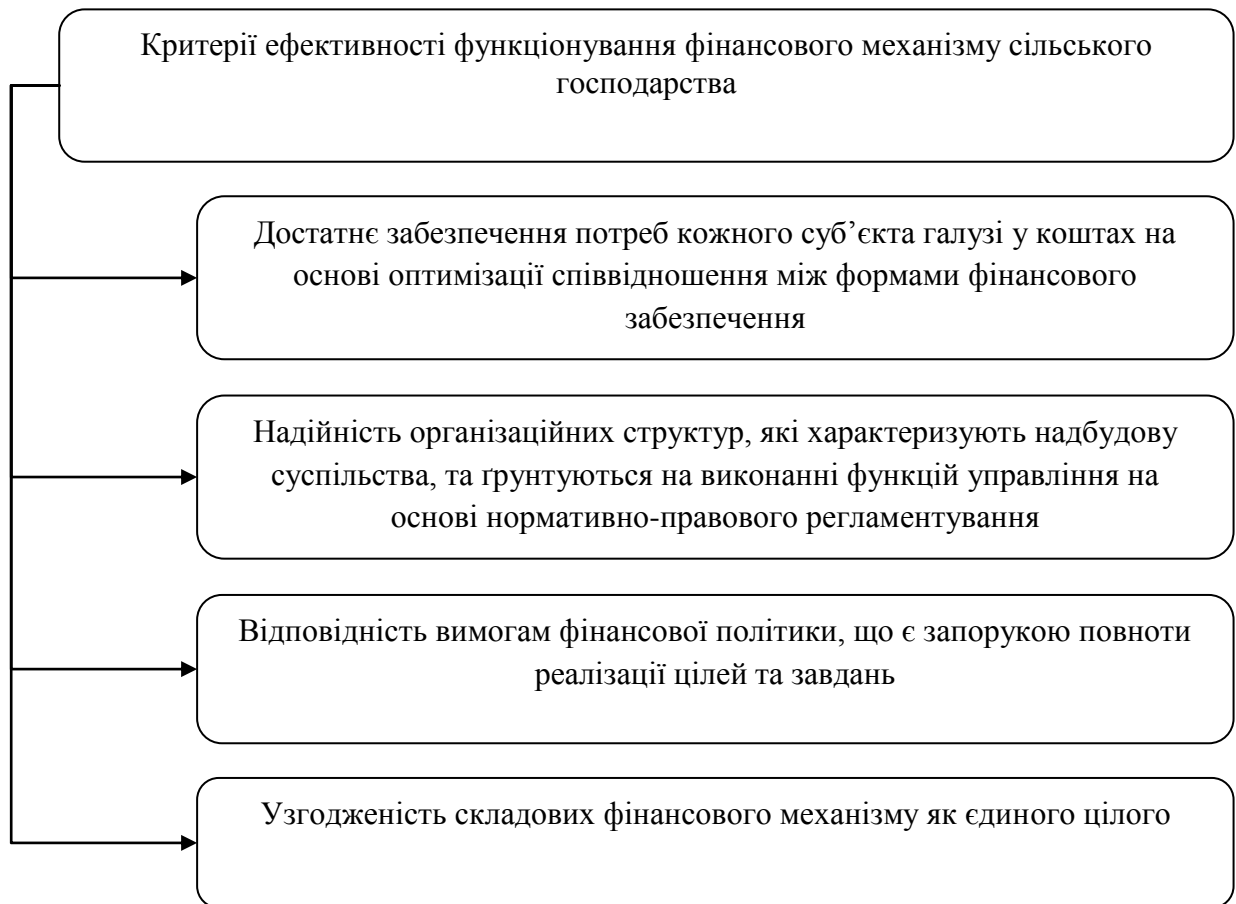

Рис. 1. Критерії ефективності функціонування фінансового механізму галузей національної економіки

Джерело: власна розробка автора

Для оцінки ефективності функціонування фінансового механізму необхідна цілісна модель. На нашу думку, при виявленні ефектів від функціонування фінансового механізму галузі необхідно сформулювати критерії та показники, за допомогою яких можуть бути оцінені результати функціонування фінансового механізму.

Система оцінки ефективності функціонування фінансового механізму підприємства будується на основі чотирьох процесів, які доцільно здійснювати також при визначенні ефективності функціонування фінансового механізму галузі [4, с. 67]. Алгоритм оцінки ефективності функціонування фінансового механізму сільського господарства представлено на рис. 2.

Рис. 2. Алгоритм оцінки ефективності функціонування фінансового механізму розвитку сільського господарства

Джерело: власна розробка автора

Система показників ефективності функціонування фінансового механізму галузі повинна давати всебічну оцінку використання фінансових ресурсів підприємства; відображати витрати всіх видів ресурсів, споживаних підприємством; створювати передумови для виявлення резервів підвищення ефективності функціонування; забезпечувати інформацією щодо ефективності впровадження фінансового механізму та виконувати критеріальну функцію.

Список використаних джерел

1. Большой экономический словарь / ред. Азрилиян А. И. – 5-е изд., доп. и перераб. – М. : Институт новой экономики, 2002. – 1280 с.
2. Моніторинг оцінювання складних соціально-економічних явищ регіону : [монографія] / відп. ред. Я. О. Порубко // НАН України, Ін-т регіон. досліджень. – Львів, 2006. – 306 с.
3. Приходченко Л. Щодо складності застосування показників оцінювання ефективності державного управління: теорія і практика / Л. Приходченко // Державне будівництво: ХРІДУ. Вип. 1. – 2009 – Харків: ХРІДУ НАДУ, 2009.
4. Голубева Т.С. Методологічні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства / Т.С. Голубева, І.В. Колос // Актуальні проблеми економіки, 2006. – № 5. – С. 66 – 71.

Гривківська С.М.

к. е. н., ст. викладач кафедри обліку, аудиту та загальноекономічних дисциплін ДВН «Міжгалузева академія управління», м. Київ

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Умови розвитку економіки України створили об'єктивну необхідність розроблення та обґрунтування нових підходів та інструментів управління структурою капіталу підприємства з метою її оптимізації. Структура капіталу, що використовується підприємством визначає багато аспектів не тільки фінансової, але й операційної та інвестиційної його діяльності, активно впливає на кінцеві результати цієї діяльності.

Управління формуванням структури капіталу, як складова управління загалом є системою принципів і методів розроблення та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із встановленням оптимальних параметрів його обсягу та структури, а також його залучення з різних джерел та в різноманітних формах для здійснення господарської діяльності підприємства [2, с.176].

Капітал підприємства є головним вимірником його ринкової вартості, що залежить як від об'єктивних, так і суб'єктивних чинників; індикатором виступає, насамперед, власний капітал підприємства, що визначає обсяг його чистих активів.

Управління капіталом підприємства спрямоване на вирішення таких основних завдань [4, с.132]:

Формування достатнього обсягу капіталу, що забезпечить необхідні темпи економічного розвитку підприємства.

Оптимізація розподілу сформованого капіталу за видами діяльності та напрямками використання.

Забезпечення умов досягнення максимальної доходності капіталу при запланованому рівні фінансового ризику.

Забезпечення мінімізації фінансового ризику, пов'язаного з використанням капіталу, при запланованому рівні його доходності.

Принципи управління капіталом:

- 1) оптимальне розміщення капіталу підприємства на стадіях кругообігу;
- 2) планування обсягу та структури капіталу;
- 3) наявність системи джерел формування капіталу;
- 4) контроль за станом і використанням капіталу підприємства.

Управління капіталом підприємства, як і весь процес управління, містить стратегію і тактику управління. Під стратегією розуміють загальний напрямок і спосіб використання засобів для досягнення поставленої мети. Встановлюючи визначені правила й обмеження, стратегія дає змогу сконцентрувати зусилля на тих варіантах рішень, що не суперечать обраному напрямку управлінської діяльності. Тактика управління — це конкретні методи і прийоми досягнення поставленої мети у визначеній ситуації й у визначений момент часу. Завдання тактики управління — вибір найоптимальнішого рішення і способів його втілення в ситуації, яка склалася [5, с. 35].

Існують такі базові стратегії управління капіталом:

- консервативна, метою якої є отримання доходності вищої, ніж за банківськими депозитами за значно менших ризиків, ніж на ринку акцій;

- збалансована, де очікується отримання дохідності, що порівнюється з середньоринковою за найліквіднішими акціями, але з меншим ризиком;

- ризикова, де метою є отримання максимального приросту активів;

- індексна призначена для інвесторів, які мають на меті отримання інвестиційного доходу з портфеля цінних паперів, сформованого на основі індексу [2, с. 528].

Структура управління капіталом підприємства передбачає управління:

– власним капіталом (полягає у визначенні та реалізації політики щодо формування власного капіталу за рахунок зовнішніх та внутрішніх джерел);

– залученим капіталом (полягає у визначенні та реалізації політики щодо збільшення капіталу підприємства за рахунок таких внутрішніх джерел, як додаткові внески учасників (засновників), випуск акцій тощо);

– позиченим капіталом (полягає у визначенні та реалізації політики щодо збільшення капіталу підприємства за рахунок таких зовнішніх джерел, як банківський кредит, товарний (некомерційний) кредит, емісія облігацій тощо);

– оптимізація структури капіталу.

Визначення оптимальної структури капіталу вимагає вибору компромісу між ризиком та дохідністю, що ґрунтується на положенні того, що:

зростання частки позикового капіталу підвищує фінансовий ризик;

вище значення частки позикового капіталу забезпечує більше значення дохідності на власний капітал, підвищує рентабельність власного капіталу підприємства і величину прибутку, що отримується. Але збільшення частки позикового капіталу спричиняє зростання фінансового ризику (тобто недостатності у підприємства коштів для сплати відсотків по кредитах).

Процес управління структурою капіталу ґрунтується на певному механізмі, який є системою основних елементів та функцій, що регулюють процес розроблення та реалізації управлінських рішень у цій галузі.

Ефективність діяльності значною мірою залежить від рівня розвитку та вдосконалення системи управління капіталом. Управління капіталом суб'єктів господарювання тісно пов'язане із прийняттям управлінських рішень, оскільки його величина та динаміка є важливими критеріями для встановлення їхньої оптимальності [3, с.136]. Капітал завжди є необхідним атрибутом діяльності – від моменту створення підприємства до його ліквідації або реорганізації. У свою чергою, управління капіталом передбачає вплив на його обсяг і структуру, а також джерела формування з метою підвищення ефективності його використання. Налагоджений механізм управління капіталом передбачає: чітку постановку цілей і завдань управління капіталом, а також контроль за їх дотриманням у плановому періоді; удосконалення методики визначення й аналізу ефективності використання усіх видів капіталу; розроблення напрямків оптимізації процесу управління капіталом, а також їхнього аналізу і запровадження; розроблення методики оперативного управління високоліквідними обіговими активами; розроблення загальної стратегії управління капіталом; використання у процесі управління економічних методів

і моделей, зокрема під час аналізу і планування; орієнтацію на використання внутрішніх важелів впливу на процес управління капіталом.

Створення ефективної концепції збереження власного капіталу.

Виходячи із визначення власного капіталу як загальної вартості майна підприємства, можна зауважити, що реальну вартість не завжди можна визначити кількісно, зокрема за інших рівних умов вартість компанії, що є відомим трендом, є вищою, а отже, вищою буде і вартість її майна [1, с.37]. На нашу думку загальна схема оптимізації структури капіталу повинна виглядати таким чином. (рис.1.)

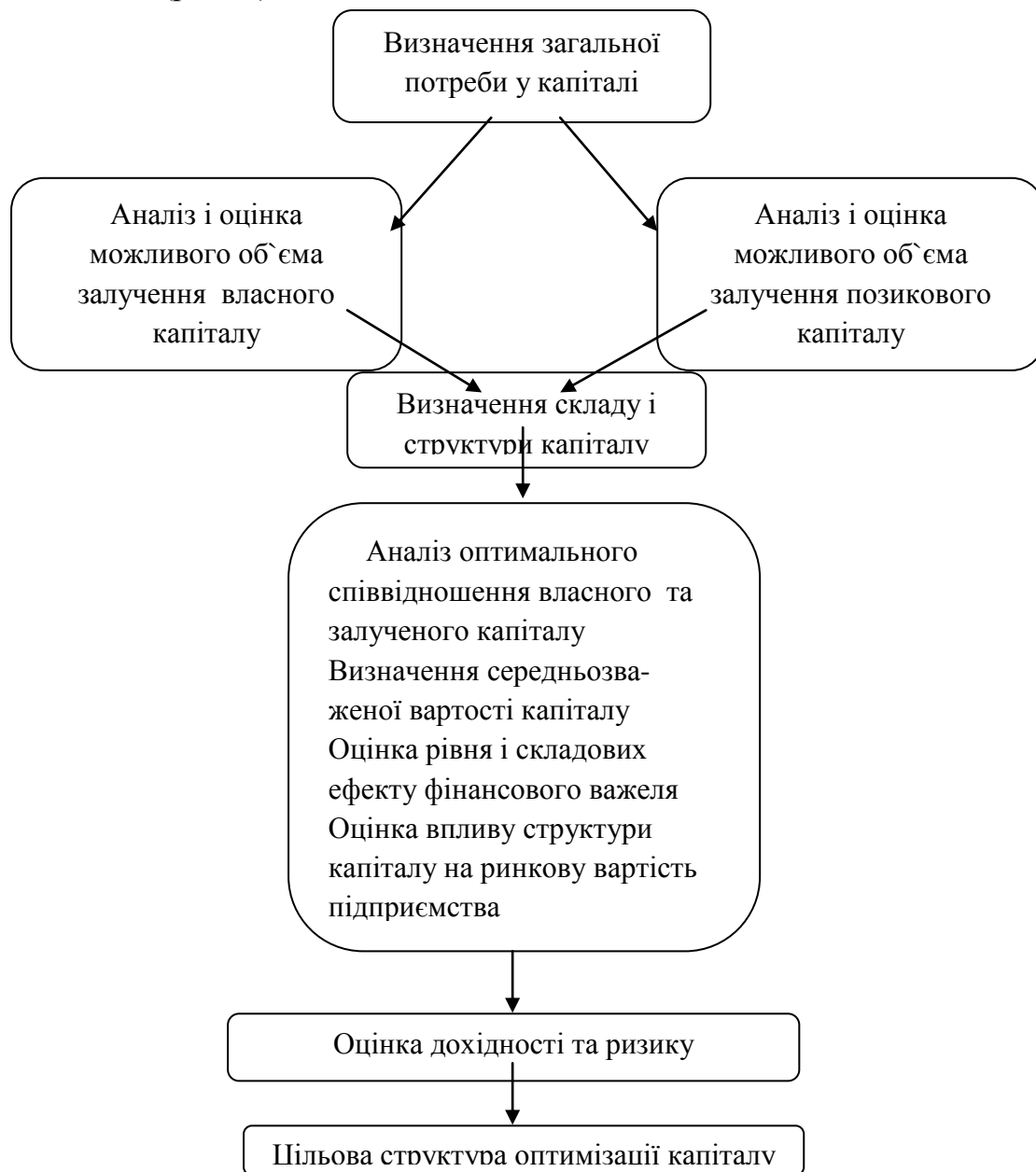

Рис.1. Схема оптимізації структури капіталу

Така методика формування цільової структури капіталу, представлена у вигляді загальної схеми оптимізації структури капіталу (рис.1), дозволить, з одного боку, виявити найбільш доступні і вигідні інструменти фінансування діяльності, а з іншої – визначити таку структуру капіталу

компанії, яка забезпечить задоволення внутрішніх потреб підприємства і досягнення основних стратегічних цілей.

Під час визначення оптимальної частки власного капіталу у структурі капіталу підприємства, враховуючи функціональне призначення власного капіталу, на мікрорівні можна виділити його позитивні риси:

простота залучення та використання (під час вирішення питання щодо збільшення обсягу власного капіталу або щодо напрямів його використання рішення приймає підприємство без участі будь-яких інших суб'єктів господарювання);

вища дохідність та здатність генерувати прибуток (під час використання власного капіталу немає потреби сплачувати відсотки за кредитом);

підвищення конкурентостійкості підприємства (наявність значної частки власного капіталу збільшує його платоспроможність та фінансову стійкість, що надає певних конкурентних переваг та статусу перед клієнтами та партнерами) [4, с. 160].

Проте використання підприємствами лише власного капіталу має і негативні риси:

обсяг власного капіталу обмежений, тому підприємство може втратити можливість розширення діяльності та збільшення рентабельності за рахунок залучення позикових коштів за допомогою ефекту фінансового левериджу;

часто власний капітал, залучений із зовнішніх джерел, має вищу вартість порівняно з позиковим капіталом [2, с.154].

Тому одним із основних питань управління власним капіталом підприємства є визначення оптимальної структури капіталу, тобто такого співвідношення власних і позикових коштів, яке забезпечує максимізацію ринкової вартості компанії.

В умовах ринкової економіки в Україні процеси, що пов'язані з вдосконаленням системи управління капіталом підприємства, зокрема його формування та використання, набувають особливого значення, оскільки створення та розвиток необхідної фінансової ресурсної бази є важливою умовою сталого економічного зростання країни.

Ефективна система управління капіталом, створює основу високих темпів нарощування ресурсного потенціалу підприємства, забезпечення необхідної фінансової стійкості в процесі розвитку, постійний зріст ринкової вартості. Організаційно-економічний механізм управління капіталом підприємства дозволяє в повному обсязі реалізувати цілі і задачі, які стоять перед ним, сприяє результативному здійсненню функцій управління.

Список використаних джерел

1. Бланк И.А. Управление использованием капитала. – К.: Ника-Центр, 2002. – 528 с.
2. Воробйов Ю. М. Формування власного фінансового капіталу підприємств / Ю. М. Воробйов // Фінанси підприємства. – 2006. – № 6. – 132 с.
3. Шевчук Н. Капітал підприємства: формування та ефективність функціонування // Ринок цінних паперів України. – 2004. – №5, 6. – С. 39-43.
4. Рудницька, О.М. Система управління капіталом підприємства[Текст] / О.М. Рудницька // Науковий вісник НЛТУ України. - Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки, №2/2012 2010. - №3. – С. 32-34

*Гудзь Олена Євгенівна,
д.е.н., професор, зав.каф.управління
інноваційною діяльністю Державного
університету телекомунікацій*

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЧНОГО НАБОРУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасній економіці один з основних недоліків в розвитку інноваційної сфери підприємств полягає у відсутності дієвого стратегічного набору, який відповідав би національним особливостям і забезпечував ефективний інноваційний розвиток підприємства. Створення належної системи стратегічного управління інноваційним розвитком підприємств є важливою передумовою переходу країни на інноваційний тип економічного розвитку, у якому ринкова економіка базується на використанні інтелектуального, наукового, науково-технічного та інноваційного потенціалів, удале поєднання яких забезпечує підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки та кожного підприємства.

Тобто для ефективної реалізації своїх можливостей підприємства мають переходити від поодинокого освоєння нововведень до комплексного процесу щодо генерування та провайдингу інновацій.

Проблеми, пов'язані з інноваційним розвитком підприємства розглядалися вітчизняними й зарубіжними науковцями. З проміж їх праць слід вип'ятити дослідження Й. Шумпетера, К. Оппенлендера, П. Друкера, Н. Кондрат'єва, Б. Санто, В. Галушки, О. Гудзинського, Г. Єрмакова, П. Стецюка, Л. Федулової, О. Ястремської та інших, однак питання щодо розробки та формування стратегічного набору інноваційного розвитку підприємства залишаються об'єктом жвавих наукових дискусій.

Нині підприємства України характеризуються технологічною відсталістю від більшості інших країн й за показниками економічного розвитку: 69 місце за індексом конкурентоспроможного зростання (Growth Competitiveness Index), 83 місце з 99 країн за індексом технологічного розвитку рівня (Technology Index), 52 місце з 134 – у сфері формування факторів інноваційного розвитку і 65 – за оснащеністю сучасними технологіями. Спостерігається стримування інноваційної діяльності підприємств. Цікаво, що інноваційна активність у підприємств за останні п'ять років не перевищувала 7,1 %, тоді як в країнах Великої сімки їх кількість становить 70–80 %. Звертає увагу, що при збільшенні обсягів фінансування інновацій з державного бюджету, зростанні частки кредитування інноваційної діяльності збільшенні щорічного обсягу виконання наукових і науково-технічних робіт, зменшилась частка підприємств. Тобто, немає підстав для висновку щодо формування стійкої тенденції переорієнтації вітчизняних підприємств на інноваційний шлях розвитку. Водночас, слід

акцентувати, що високі місця у світових рейтингах конкурентоспроможності національних економік займають лише ті підприємства, видатні здобутки яких обумовлені залученням саме інноваційного чинника, це підприємства: Фінляндії, Великої Британії, Нідерландів, Сінгапура, Японії, США, Південної Кореї, Ірландії.

Для підприємств стратегічне управління інноваційним розвитком означає управління розвитком ринкових можливостей, де інновації є джерелом розвитку, а інвестиції – джерелом його ресурсного забезпечення, при цьому відбувається формування цільових ринків шляхом розвитку існуючих або створення нових на базі інновацій.

Складовими стратегічного набору інноваційного розвитку підприємства є:

цільовий ринок – збільшити частку ринку, зробивши ставку на зацікавлених споживачів конкретної продукції;

позиція товару – забезпечити привабливість послуг за рахунок збільшення гарантійного терміну експлуатації і надання комплексів послуг;

асортимент товару – розширення номенклатури послуг і підтримки високої конкурентоспроможності з метою окупації ринкових сегментів, які можуть зайняти конкуренти;

ціноутворення – провадити політику гнучких цін, здатних швидко реагувати на зміни цін конкурентів і переваг споживачів, розробити програму зі зниження цін;

реклама – розгорнути нову рекламну кампанію, орієнтовану на цільовий ринок, з урахуванням стратегії щодо положення товару на ринку. Перерозподілити витрати на рекламні заходи на користь стимулювання цільових споживачів;

просування товару – збільшити бюджет на просування товару; брати активну участь у виставках та інших формах просування товару;

стимулювання збуту – розробити процедуру надання продукції в кредит, а також систему гнучких знижок та надбавок залежно від умов надання послуг;

маркетингові дослідження – замовити аналіз ринку товару, що виробляється, фірмі, яка спеціалізується на проведенні маркетингових досліджень.

Науково обґрунтований пошук рішень з вибору конкретного варіанта стратегічного набору інноваційного розвитку повинен базуватися на урахуванні таких основних чинників: характеристик зовнішнього середовища (економічної, технологічної, політичної, соціальної, правової, екологічної та інших його складових) з огляду на існуючі й очікувані тенденції розвитку; регіональних і галузевих особливостей інноваційного розвитку; форми власності й організаційно-правової форми господарювання підприємства; особливостей функціонування конкретного підприємства, його виробничо-збутового, кадрового, інвестиційного й інноваційного потенціалу; порівняльної ефективності функціонування розглянутих варіантів структури управління процесами інвестування розвитку на базі інновацій.

При цьому як критерії оцінки і вибору можуть бути запропоновані такі:

відповідність зовнішнім і внутрішнім умовам функціонування підприємства (з огляду на регіональні особливості), відповідність загальній економічній стратегії його розвитку; відповідність цілям інноваційного розвитку; оптимальне співвідношення між складовими елементами і функціями, які вони реалізують; здатність гнучко перебудовуватися відповідно до змін умов функціонування; функціональна ефективність; інформаційна прозорість.

Цей перелік може бути розширений, однак використання перерахованих оцінних критеріїв є обов'язковою умовою формування ефективної стратегії інноваційного розвитку, особливо на рівні конкретного підприємства.

Розроблення стратегічного набору інноваційного розвитку підприємства доцільно виконувати за такими етапами: конкретизація стратегічних цілей залежно від варіантів інноваційного розвитку на базі існуючих і перспективних ринкових можливостей; аналіз існуючих джерел і механізмів інвестування, особливостей державної і регіональної інвестиційної й інноваційної політики, інвестиційного клімату; формування оптимальної структури інвестиційних ресурсів (ураховуючи джерела і механізми інвестування); деталізація інвестиційної стратегії за джерелами інвестування, напрямками інвестування, етапами і термінами реалізації тощо; оцінка розробленої стратегії з погляду відповідності зовнішнім і внутрішнім умовам реалізації; контроль за реалізацією.

Для оцінки стратегічного набору інноваційного розвитку підприємства можна використовувати такі критерії: відповідність інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку загальноекономічній стратегії інноваційного розвитку; відповідність обраних джерел інвестування напрямкам інвестування інновацій; можливості реалізації інвестиційної складової інноваційного розвитку підприємства з урахуванням тенденцій їхньої зміни; привабливість обраного напрямку розвитку підприємства і розробленого стратегічного набору; прийнятність ризику, пов'язаного з реалізацією стратегічного набору інноваційного розвитку.

УДК 94 (44): 355.02

*Гусєва Ольга Юрїївна,
д.е.н., професор кафедри економіки,
підприємництва та права
Державного університету
телекомунікацій*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ СКЛАДОВІ УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМИ ЗМІНАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

У теперішній час концептуалізація сучасного бачення стратегічних змін на підприємствах знаходиться у колі найбільш актуальних наукових та практичних питань. Це пояснюється тим, що в існуючих умовах

господарювання, яким притаманні стрімкий розвиток технологій, невпинні скорочення періодів життєвого циклу товарів та галузевих ринків, поглиблення глобалізаційних процесів, підприємства повинні бути налаштовані на усвідомлення необхідності зміни та їх постійне злагоджене впровадження. Слід звернути увагу й на відсутність понятійної чіткості стосовно ключових дефініцій та відповідних теоретичних конструкцій теорії та методології управління стратегічними змінами. Особливості праць вітчизняних учених полягають у тому, що питання розбудови методології управління змінами розглядаються, переважно, як окремі завдання галузевої спрямованості і здебільшого стосуються виробничих підприємств. Отже, широкою платформою для наукових розробок повинні стати дослідження, присвячені обґрунтуванню комплексного механізму управління змінами на підприємствах не виробничої сфери. При цьому головним фактором, спонукаючим до постійного наукового пошуку з означеної проблематики, є загально визнана орієнтація світового економічного простору на економіку «знань та інновацій», що вимагає безперервного системного удосконалення та оновлення концептуальних засад управління стратегічними змінами на підприємствах.

Отже, управління стратегічними змінами стає ключовою складовою усієї системи стратегічного управління. Практика ведення бізнесу вітчизняними підприємствами показує, що для підтримки стратегічної стійкості усім без винятку підприємствам необхідний також дієвий механізм управління змінами. Отже, розробка теоретико-методологічної концепції управління стратегічними змінами, спрямованої на удосконалення та гармонізацію процесів управління перетвореннями на вітчизняних підприємствах створює дуже широку платформу для наукового пошуку та дискурсу.

Серед науковців, які є розробниками структурованих концепцій управління змінами з чітко окресленими елементами та запропонованим практичним базисом для підприємств, передусім, можна виділити Т. Андрєєву [1], Н. Ашмаріну [2], Д. Воронкова [3], Т. Іванову [4], Н. Казакову [5]. Проте розкриття функцій наукової теорії та обґрунтування взаємозв'язку цих функцій з запропонованими елементами концепцій управління змінами недостатньо повно представлено в означених роботах і тому потребує додаткового визначення. Також додаткового обґрунтування потребує компонентна база механізму управління змінами.

Дослідження феномену стратегічних змін пропонується проводити у відповідності з запропонованою концепцією управління стратегічними змінами, яку сформовано з орієнтацією на розкриття основних функцій наукової теорії. Авторська концепція управління стратегічними змінами базується на необхідності та можливості розвитку теорії і методології управління змінами. Запропонована концепція структурно містить емпіричну базу; «теоретичний базис», який об'єднує теоретичні основи та сукупність виведених понять (концептів) та тверджень; методологічний апарат, який складається з принципів, логіки та методів управління змінами. Означені три елементи концепції управління стратегічними змінами проєцируються на практичний

базис, який знаходить відображення у концептуальному та похідних від нього механізмах управління стратегічними змінами.

Вихідним ідеологічним твердженням даної концепції є те, що зміст і ключова роль механізмів, методичних рішень та інструментальних методів, як засобів господарської адаптації підприємств, визначається тим, що в умовах динамічного навколишнього середовища підприємства змушені безперервно змінюватися з метою підтримки стратегічної стійкості. Виходячи з цього виникає необхідність у розробці такої концепції управління стратегічними змінами, у якій, по-перше, об'єктом дослідження стає підприємство (відкрита динамічна система) та її бізнес-середовище як цілісний об'єкт («надсистема»). Отже, сформульована концепція являє собою квінтесентивне теоретико-методологічне уявлення підприємства щодо обґрунтування і впровадження перетворень в бізнес-процеси на основі збалансованого поєднання детермінант адаптивного функціонування та розвитку підприємства з метою забезпечення його стратегічної стійкості в умовах динамічного бізнес-середовища.

Основою практичної реалізації проведених досліджень став обґрунтований науково-методичний підхід до формування комплексного механізму проактивного управління стратегічними змінами, який впорядковує застосування аналітичних та управлінських процедур з визначення готовності підприємства до змін, забезпечення їх координації та контролю на основі симбіозу ступінчастих і реінжинірингових методів та когнітивної людської складової.

Декомпонування означеного механізму вимагає розробки підходу до визначення рівня загальної та ситуативної готовності підприємства до змін у розрізі фінансово-економічного забезпечення перетворень та готовності персоналу трьох рівнів ієрархії (керівників вищої ланки, середньої ланки та лінійних працівників). Означений підхід передбачає поетапне визначення готовності на кожній стадії управління змінами, а саме підготовки, впровадження, закріплення результатів. Здатність до проактивного управління змінами може повною мірою реалізовуватись на підприємстві лише тоді, коли по-перше, на рівні вищого керівництва сформована дієва цілісна система стратегічного управління, а по-друге, коли серед керівників усіх рівнів відпрацьовано здатність узгоджувати цілі, задачі і доцільні методи реалізації стратегії змін.

Список використаних джерел

1. Андреева Т.Е. Организационные изменения: сравнительный анализ основных подходов // Вестн. С.-Петербургского гос. ун-та. - Сер. Менеджмент. - 2004. - Вып.2.
2. Ашмарина С. И. Управление изменениями. М.: Рид Групп, 2011. – С. 94-116.
3. Воронков Д. К. Управление змінами на підприємстві: теорія та прикладні аспекти : монографія / Д. К. Воронков. – Х.: ІНЖЕК, 2010. – 340 с.
4. Иванова Т. Ю. Методология организационных изменений: синергетический подход. Ульяновск.: УлГУ, 2006. – С. 45-48.
5. Казакова Н. В. Разработка концепции управления организационными изменениями производственных систем в соответствии со сложившейся динамикой внешней среды //Вестн. РГРТА. – Рязань.: РГРТА. – 2004. – Вып.14. – С. 34-39.

*Дзюба Василь Маркович,
директор навчально-наукового
інституту менеджменту та
підприємництва
Державного університету
телекомунікацій*

Загальний стан та тенденції розвитку ринку інфокомунікацій в Україні

Як свідчать дані, наведені в річному (за 2014 рік) звіті НКРЗІ, поштовий сектор зазнає негативних змін під впливом тієї ситуації в економічній та фінансовій ситуації, яка склалася в Україні зараз. Погіршення проявляється у зниженні обсягів письмової кореспонденції та у розширенні поля діяльності у таких сегментах, з якими сьогодні надзвичайно конкурувати, а саме: електронна торгівля, фінансові послуги та розвиток міжнародної логістики.

Одночасно, в галузі телекомунікації, незважаючи на ту ж ситуацію, спостерігаються позитивні тенденції. У 2014 році доходи, отримані суб'єктами господарювання від надання послуг зв'язку, склали 52,4 млрд. грн., що на 2 % більше за суму доходів, отриманих у 2013 році та становить 2,5 % приросту у порівнянні з минулим роком. Але, на жаль, що стосується поштового зв'язку, то доходи від його послуг скоротилися на 26,6 млн. грн., тобто на 12,1 % і склали 883, 6 млн. грн., при тому, що інфраструктура є досить потужною: 11,9 тис. об'єктів і загальна протяжність поштових маршрутів складає понад 311, 8 тис. км.; 88% жителів України мають доступ до відділень зв'язку, розташованих від них на відстані до 3 км., а 99% фізичних осіб отримують пошту за місцем проживання; 32 оператори недержавної форми власності надають послуги поштового зв'язку.

Цікавою є регіональна складова. На достатньо високому рівні споживання поштових послуг сьогодні знаходяться області: Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Сумська, Харківська та Чернігівська. А самий низький показник споживання поштових послуг в Дніпропетровській, Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській, Миколаївській, Одеській та Чернівецькій областях.

Частково це пояснюється чисельністю населення, частково – рівнем соціально-економічного розвитку регіонів.

Однак, є прогнози експертів, що на ринку поштових послуг намітилася тенденція до зростання і до кінця року він може зрости на третину. Динамічний розвиток пов'язують передусім з ухваленням Закону про захист персональних даних, адже тепер компанії зобов'язані надсилати листи клієнтам тільки у спеціальних конвертах. А між тим, саме поштова кореспонденція займає 90 % ринку. Послугами поштарів найчастіше користуються фінансові під компанії з дистанційних продажів, а також галузь житлово-комунальних послуг. За даними, що оприлюднила директор Всеукраїнського поштового сервісу Людмила Силантьєва, близько 63 % населення згодні отримувати цю інформацію від банків, інших фінансових установ, своїх роботодавців саме у

паперовому вигляді. Поштова розсилка, на відміну від інтернетпослуг, дозволяє охопити практично 100 % населення.

Конкуренція на ринку поштових послуг загострюється щороку. Експерти нараховують близько сотні кур'єрських і логістичних компаній. Що правда, кожна з них немає 100-відсоткового покриття, як державна Укрпошта. Відтак розсилку кореспонденції в країні у переважній більшості довіряють цьому оператору, а от доставку посилок беруть на себе приватні компанії.

Іншим пріоритетним напрямом розвитку сфери поштових послуг є – створення власного банку пошти, розробка нового та вдосконалення існуючого програмного забезпечення, модернізація та автоматизація процесів при наданні фінансових послуг. Очевидно, що «Укрпошти» потрібна власна банківська система, свій банк. Тобто, щоб поштова адміністрація отримала право надавати банківські послуги населенню, а населенню надавати ці послуги потрібно, особливо сільським жителям. Це світовий досвід, який позитивно зарекомендував себе. У всьому світі поштові адміністрації мають банківські ліцензії або створюють поштові банки. Про це в своїй статті «Перспективи впровадження фінансових послуг в сфері поштового зв'язку України» пишуть доценти *Л. В. Галан та А. Ю. Щуровська (Одеська національна академія імені О.С. Попова)*.

Першим кроком до створення банку пошти є внесення змін до чинного законодавства для отримання банківської ліцензії щоб відкрити власні клієнтські рахунки та платіжні картки з нарахуванням на них відсотків на залишок, у тому числі переказ грошових коштів з цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них через банківські установи та розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, що пришвидшить оборот коштів и дасть змогу клієнтам здійснювати різні операції без готівки, а також зекономить час, якого завжди не вистачає. На відміну від банків УДППЗ «Укрпошта» має найбільш розгалужену мережу в Україні, в її розпорядженні, як вже згадувалося вище, близько 13 тисяч відділень, що дасть можливість клієнтам скористатись послугами у будь якому місті. Також дана пропозиція є вигідною для підприємства тим, що держава одержить додаткові обігові кошти у обсязі передбачених залишків на рахунках поштових платіжних карток в розмірі 10% річного обороту, зростанням позитивного іміджу держави у сфері соціальної відповідальності, а також збереження понад 10 тисяч сільських відділень за рахунок повернення втрачених клієнтів та 100% покриття території України послугами національного оператора поштового зв'язку.

*Дубовик Наталія Анатоліївна,
к.політ.н., доцент кафедри соціології
та гуманітарних дисциплін
Державного університету телекомунікацій*

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Трансформаційні процеси, що відбуваються у соціальній, економічній та політичній сферах сучасної України викликали у політологів, соціологів, педагогів, психологів зацікавленість проблемами, як загальної так і політичної соціалізації. Молодь, взагалі, та студентська молодь, зокрема, є “динамічною” соціальною групою, політичні орієнтації якої більше за інших схильні до змін.

Сучасне студентське середовище, в якому живе та діє молодь, створює всі умови до формування нового типу особистості, яка буде домінувати і розвиватися у майбутньому. Політичні орієнтації студентства є тим основним вектором, який буде визначати його політичну спрямованість та зазнавати змін залежно від рівня відповідності індивідуальних потреб і інтересів потребам і інтересам суспільства.

У нашому дослідженні ми будемо оперувати такими поняттями як “цінність”, “ціннісні орієнтації”, “політичні орієнтації”. Зазначимо, що поняття “цінність” є центральною дефініцією при вивченні ціннісних орієнтацій особистості. Її складну діалектику представляє у вигляді певних форм соціальної казуальності нормативно-ціннісний підхід до аналізу процесу розвитку суспільства, який веде до класиків соціології: М. Вебера, Е. Дюркгейма, А. Маршалла, В. Парето, Т. Парсонса. Теоретико-методологічні підходи розвивались класичною соціологією і представлені такими авторами, як: З. Бауман, П. Бергер, Т. Лукман, Дж. Мід, П. Штомпка. У пострадянській та вітчизняній соціології поняття “цінність” розглядається в працях А. Здравомислова, В. Ядова, А. Кравченко, Т. Заславської, Н. Лапіна, А. Ковалерова, Л. Овсянецької, М. Скока, Н. Сорокіної [1, 2; 4–6]. Водночас недостатньо вивченими залишаються питання формування політичних ціннісних орієнтацій сучасного українського студентства засобами самостійної підготовки.

Зміст поняття “*ціннісні орієнтації студентів*” відображає життєвий досвід, що ними накопичений в індивідуальному розвитку. Це основа свідомості особистості студентів, якій належить провідна роль у прийнятті рішень щодо важливих життєвих питань. Саме у ціннісних орієнтаціях виявляється стійке, соціально-зумовлене, вибіркоче ставлення студентів до сукупності матеріальних і духовних суспільних благ та ідеалів.

Беручи за основу поняття “політичні орієнтації”, що його дала сучасна українська дослідниця В.І. Кутирнова, визначимо зміст поняття “*політичні*”

орієнтації студентів”. Так політичні орієнтації студентів представляють собою спрямованість на певний політичний зміст (норми, цінності, смисли, символи), канали культури, види і форми політичної практики (діяльності з засвоєння політичної культури). Варто звернути увагу на структурні елементи політичної орієнтації: змістовна, функціональна та поведінкова. Так, перша розкривається через спрямованість на зміст політичної культури; друга демонструє зв’язок з каналами політичної культури); поведінкова ж складова визначає спрямованість на ті чи інші види й типи політичної діяльності) [2].

Зазначимо, що сьогодні однією з основних форм організації навчального процесу у вищому навчальному закладі є *самостійна робота студентів*. Остання представляє собою самостійну діяльність студента, яку викладач планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданням та під методичним керівництвом і контролем викладача без його безпосередньої участі [3].

Формуванню політичних орієнтацій студентів під час опанування ними суспільно-політичних дисциплін сприяють такі види самостійної роботи як: реферування наукової літератури, опрацювання певного матеріалу за навчальною літературою та створення структурної (візуальної) схеми прочитаного матеріалу, написання есе.

Так, есе представляє собою творчу роботу студента по одному з питань програми (на вибір студента) та є самостійною домашньою письмовою роботою. Критерієм оцінки есе є такі його параметри: виразно сформульована проблема; обґрунтування її актуальності; короткий огляд літературних джерел та поглядів різних (кількох) авторів на суть проблеми; логічна послідовність та аргументованість викладу змісту есе; наявність власної (авторської) позиції; пов’язаність змісту есе із сучасними українськими реаліями (практичними чи теоретичними); наявність висновку і посилань на джерела [7].

Саме самостійність у виборі теми, творчість під час роботи над текстом, послідовність та аргументованість викладу змісту, висновки та обґрунтованість власної точки зору студента є запорукою формування його політичних орієнтацій.

Список використаних джерел

1. Кавалеров А.А. Цінність у соціокультурній трансформації : монографія / А.А. Ковалеров. – Одеса : Астропринт, 2001. – С. 165–177.
2. Кутирьова В.І. Політичні орієнтації як соціологічне поняття / Кутирьова Віра Ігорівна // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2009. – №881. Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. – Вип. 24. – С. 103 - 109
3. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч.посіб.[для студ. вищ. навч. закл.] / В.Л. Ортинський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
4. Потребности. Интересы. Ценности / А.Г. Здравомыслов. – М.: Политиздат, 1986. – 223 с.
5. Саморегуляция и прогнозирование социального поведения личности / [под ред. В.А. Ядова]. – Л.: Наука, 1979. – 264 с.
6. Скок М.А. Ціннісні орієнтації особистості сучасного студента / М.А. Скок // Вісник ЧДПУ. Серія: Психологічні науки : [зб. наук. праць] / [голов. ред. М.О. Носко ;

Чернігівський державний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка]. – Чернігів : Ред.-вид. центр ЧДПУ, 2002. – Вип. 11. – С. 128–132.

7. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / Т.І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 628 с.

УДК 338.48

Дякон Л.Л.,

*к.е.н., доцент, Уманська філія ПВНЗ
“Європейський університет»*

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ МАРКЕТИНГУ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Туризм є однією з найбільш перспективних галузей економіки України. З одного боку, його сучасний стан розцінюється як кризовий, пов'язаний з різким падінням досягнутих раніше об'ємів надання туристичних послуг, скороченням матеріальної бази туристської галузі і значною невідповідністю потребам населення в туристичних послугах, обсяг туристичного ринку не відповідає своїм потенційним можливостям. Розвиток туризму в Україні характеризується наявністю глибоких протиріч в його організаційній структурі, в спрямованості розвитку, в стані якісних і кількісних характеристик.

Вирішення завдань розвитку туристичного бізнесу залежить в певній мірі від ефективної системи маркетингового управління туристичним підприємством з урахуванням нестабільних умов зовнішнього та внутрішнього середовища. Відповідно до умов, які диктує зовнішнє середовище, змінюються стратегія і тактика підприємств туристичного бізнесу, які вимушені пристосовуватись до цих змін, в іншому випадку перед цими суб'єктами виникає загроза втрати окремих сегментів ринку, що може призвести в подальшому до зниження конкурентоспроможності, саме тому постає завдання використання системи маркетингу в туризмі.

Маркетинг сфери послуг, у тому числі маркетинг туризму, є складовою частиною класичного маркетингу. Він має свої особливості, які впливають на застосування інструментів маркетингу. Маркетинг туризму розвивався із суттєвим запізненням відносно інших видів маркетингу, що можна пояснити відсутністю економічних передумов для застосування принципів маркетингу в туризмі. Специфікою галузі туризму стало те, що підприємства туристичної сфери противились визнавати маркетинг в якості необхідного засобу торгівлі.

Туризм за своїми основними характеристиками не має будь яких принципових відмінностей від інших форм господарської діяльності. Тому всі істотні положення сучасного маркетингу можуть бути повною мірою застосовані і в туризмі. У той же час в туризмі є своя специфіка, що відрізняє його не тільки від торгівлі товарами, але і від інших форм торгівлі послугами.

Тут має місце як торгівля послугами, так і товарами, а також особливий характер споживання туристичних послуг і товарів в місці їх виробництва, більш того, в певній ситуації. У традиційному виробництві, що має конкретний результат праці (товар в матеріально-речовій формі), поняття маркетингу має більш конкретний зміст [4].

У туризмі результат діяльності зводиться до туристичного продукту. По суті, туристичний продукт – це будь-яка послуга, що задовольняє ті чи інші потреби туристів і підлягає оплаті з їх сторони. Це готельні, транспортні, екскурсійні, перекладацькі, побутові, комунальні, посередницькі та інші послуги. Основним туристичним продуктом є комплексне обслуговування, тобто стандартний набір послуг, який продається туристам в одному "пакеті" [3]. За кордоном туристичні поїздки, реалізовані на основі стандартних наборів або пакетів послуг, часто називають пекідж-турами. Вони є головним предметом діяльності більшості туристичних фірм.

Всесвітня туристична організація виділяє три головні функції туристського маркетингу [1]: встановлення контактів з клієнтами; розвиток; контроль.

Ще досить багато складових мають прямий вплив на маркетинг туризму. Перший момент, що вимагає уваги, полягає в тому, що маркетинг – це не окрема дія, а система діяльності. Іншими словами, це послідовність дій туристського підприємства, які повинні бути об'єднані для досягнення поставлених цілей. Отже, маркетинг – це не тільки реклама та продаж послуг або ж просто їх розробка. Це система, в якій повинні бути об'єднані всі функції і дії відповідно до концепції маркетингу. Дана обставина принципово відрізняє маркетинг від комерційної роботи. Якщо комерційна робота полягає у використанні всіх сил і засобів для активізації продажу, то метою маркетингу є взаємопов'язаний процес виробництва та реалізації послуг відповідно до споживчого попиту.

Друга складова, яку необхідно відзначити в нашому визначенні, це те, що маркетинг не закінчується на одній дії. Не можна думати про нього як про одноманітний процес, саме тому, що ринок постійно знаходиться в русі, він динамічний. Наприклад, під впливом різних факторів змінюється попит споживачів, конкуренти також працюють над впровадженням на ринок нових послуг. Ці приклади говорять про те, що маркетинг дійсно є безперервним процесом, а туристичне підприємство має бути безперервно залучено в нього. Маркетинг, таким чином, включає погляд у майбутнє, а не тільки зосередженість на сьогоднішньому. Справедлива в даному випадку народна мудрість: "Або йдуть в ногу з часом, або з часом сходять з шляху".

Третя складова стосується узгодження. Необхідно погоджувати дії всередині туристичного підприємства з умовами зовнішнього середовища. Якщо все це розглядати окремо, не можна досягти намічених цілей. Задача полягає в узгодженні діяльності всередині фірми з інформацією, одержуваною ззовні. Це означає, що рішення необхідно приймати з тим, щоб використовувати всі функції та інструменти маркетингу для досягнення цього узгодження.

Четверта, яка закладена в нашому визначенні, стосується розуміння, що насправді являє собою запропонована фірмою послуга. Класичне питання, яке обов'язково ставиться для підкреслення цього положення, формулюється так: "Яким бізнесом ми, насправді, займаємося?" Постановка питання таким чином змушує туристичну фірму проаналізувати свої послуги з точки зору споживача. Інший варіант відповіді на це питання полягає в розгляді ресурсів фірми і в тому, що ще можна зробити з ними (маються на увазі як матеріальні, так і людські ресурси). Багато фірм бувають здивовані, виявивши нові потенційні можливості (незалежно від того, чи будуть вони використовувати їх чи ні).

П'ята складова в нашому визначенні дає пояснення тому, що робить маркетинг для задоволення потреб покупця. Тут мається на увазі не тільки те, що набуває клієнт зараз, але також і те, що він купив би за інших обставин (наприклад, при збільшенні доходу). Маркетинг, як уже зазначалося, має бути спрямований на передбачення. Він включає прогнозування або, принаймні, формування правильного погляду на те, що в більшій мірі може знадобитися споживачам. Він також дає можливість оцінити, що може змусити тих, хто не є клієнтами фірми, звернутися до послуг запропонованих нею.

Шоста складова нашого визначення підкреслює, що маркетинг дозволяє ідентифікувати та впроваджувати методи для збільшення прибутку. Це робить його виключно економічною категорією. Досягнення мети туристичних фірм має реалізовуватися за рахунок якісного задоволення потреб клієнтів у досить тривалому проміжку часу [2].

Таким чином, туризм, відповідно до визначення СОТ, є не тільки економічним, але одночасно соціальним, культурним, екологічним і політичним явищем. Виходячи з цього, туристський маркетинг необхідно використовувати з максимальним урахуванням всіх перерахованих факторів. Тоді він більшою мірою буде відображати інтереси як туристичних фірм, так і споживачів-туристів. Саме тому, туристичний маркетинг являє собою послідовні дії туристичних підприємств, направлених на досягнення такої мети, з якої випливає, що сучасний маркетинг в туризмі – це система безперервного узгодження запропонованих послуг з послугами, які користуються попитом на ринку і які туристичне підприємство здатне запропонувати з прибутком для себе і більш ефективно, ніж це роблять конкуренти.

Із сутності маркетингу туризму як системи витікають основні принципи, обставини, вимоги, що лежать в основі маркетингу і розкривають його призначення. Сутність сучасного маркетингу полягає в тому, що пропозиції туристичних послуг обов'язково повинні орієнтуватися на споживача опираючись на вимоги ринку.

Список використаних джерел

1. Барабицька В.К. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи. Сервісне забезпечення тур продукту: навчальний посібник / В.К. Барабицька, О.Ю. Малиновська. – К.: Альтерпрес, 2008. – 286 с.
2. Квартальнов В.А. Туризм: учебник / В.А. Квартальнов. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 336 с.
3. Кіптенко В.К. Менеджмент туризму: підручник / В.К. Кіптенко. – К.: Знання, 2010. – 502 с.

4. Куарова А.Д. Организация сферы туризма: учебное пособие / А.Д. Куарова. – М., 2005. – 319 с.

*Зоря П.С.,
аспірант кафедри економіки, обліку
і аудиту «ПВНЗ» Європейський
університет, м. Київ*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Інтенсивний розвиток екологічного виробництва дає вагомі підстави вважати його передумовою до покращення екологічної обстановки в країні, зміщення акцентів охорони навколишнього середовища у сторону їх посилення, збереження здоров'я населення, що сприятиме прискоренню виходу українського суспільства на стійкий рівень розвитку економіки держави. Зрозуміло, що екологічне виробництво за своєю суттю відноситься до сільського господарства, оскільки в такому виробничому процесі використовується сила природи, її екологічні ресурси (земля, рослинність, чиста вода, біота тощо). На нашу думку, сільське господарство повинно бути найбільш зацікавлене із всіх інших економічних видів діяльності у якості, екологічності виробничого продукту, тим більше, що суспільний інтерес до екологічного виробництва значно зріс. Підтвердженням того є позитивна зміна балансу щодо дотримання екологічних вимог виробництва та забезпечення ефективного господарювання у сільському господарстві.

Разом з тим непоодинокими є випадки використання токсичної, мало економічної машинної техніки, масштабної хімізації виробництва широкого спектра продукції, застосування шкідливих речовин, мінеральних добрив, пестицидів. В результаті сільське господарство залишається водночас і забруднювачем природного середовища, проте за даними статистичних щорічників за 2014 рік має високий показник ефективності екологічного виробництва, тобто отримання величезної кількості начебто екологічно чистої продукції для суспільства при максимально малому використанні трудових та матеріальних ресурсів.

Величезна кількість сільськогосподарських підприємств використовують заборонені компоненти. З'являється необхідність створити принципово нову систему ефективності екологічного виробництва сільськогосподарської продукції.

У світі, за оцінками фахівців, з кожним роком зростає інтерес до споживання саме екологічно чистих продуктів. Так, попит на екопродукти зріс з 20 млрд. доларів США в 2000 г до 60 млрд. доларів США в 2012 г. - більш ніж в 3 рази! Припускають, що до 2020 р. попит на екопродукти зросте до 200 - 250 млрд доларів США. Лідерами по виробництву екопродуктів являється США,

Німеччина, Франція, Великобританія, Нова Зеландія, Швейцарія. Росія ж відстає від європейських виробників за технологією виробництва екологічних продуктів на 15-20 років [1].

Національним пріоритетом нашої держави повинно бути сучасне, ефективне поліпшення екологічного виробництва у сільському господарстві.

До ХХ- го століття все сільське господарство було екологічно чистим, але з початком промислової ери хімікати на полях стали буденним явищем, що негативно позначилося на здоров'ї людей, і на екологічній ситуації в світі.

Зараз же екологічні продукти, не можуть забезпечити населення всієї планети їжею, але вирощувати їх для себе або на продаж, цілком можливо.

Попит на органічні продукти в ЄС в даний час перевищує пропозицію, споживачі в ЄС зацікавлені в імпорті екологічних продуктів харчування та напоїв з далекого зарубіжжя. А зважаючи на те, що Україна є перш за все аграрною державою, то перед нею відкриваються великі можливості по експорту залишків продукції сільського господарства - уряд повинен підтримувати виробників, що використовують технології органічного сільського господарства, адже від використання цих технологій залежить не тільки економічний розвиток держави, а й здоров'я нації та покращення екологічної обстановки в країні [3].

Виробництво в Україні екологічно-чистого продукту надасть значні конкурентні переваги вітчизняним аграріям. Держава має створити механізми та умови, які стимулюватимуть розвиток малого та середнього бізнесу у сільськогосподарської сфері. Пріоритетний розвиток аграрного бізнесу:

- максимальна переробка сировини;
- при максимальній переробці продукції її екологічна чистота.

На жаль, прийнятий Верховною Радою України 21 квітня 2011 року Закон України "Про органічне виробництво" [4]. не підписав президент країни. Закон міг стати основою формування нормативно-правової бази з органічного виробництва в Україні.

На нашу думку, в сучасному світі для споживача головним повинно бути не ціна а якість екологічної продукції для споживання, тим паче, що сільське господарство вже сьогодні може бути екологічно та фінансово-економічно розбудоване. Важливим поштовхом для цього є ефективність екологічного виробництва, а саме:

- добре підготовлений виробничий персонал і вивільнення зайвих працівників;
- збільшення капітолавкладення на розвиток сільського господарства;
- боротьба із незаконним використанням заборонених речовин (підвищення ролі екологічного контролю та екологічної експертизи);
- забезпечення екологізації сільськогосподарського виробництва;

- завершення ігнорування екологічних норм, задля економічних інтересів;
- впровадження передової механізації сільського господарства з урахуванням екологічних вимог;
- переробка, транспортування, захоронення і ліквідація токсичних відходів – як форма розвитку екологічного підприємства;

На жаль абсолютної формули екологічної ефективності не існує, однак кожне сільське господарство має право прагнути до досягнення оптимального варіанту, при якому ефективність буде максимальною. Потреби можуть бути безмежними, а ресурси – ні.

Список використаних джерел

1. Лідери економіки світу. \ [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19328/>;
2. Державна служба статистики України – К., 2013 – 52 стор. Вих.№06.1-26/180 / [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>;
3. Програма технічної допомоги Європейського Союзу Татсіс Україні. Експортно-імпортні операції з країнами ЄС: сільгосппродукція (посібник з правових знань) \ [електронний ресурс]. – режим доступу: http://bdmta.org.ua/ta/files/200910291105090.Guide_on_Export_and_Import_ukr.pdf;
4. Проект Закону України «Про органічне виробництво» від 19.07.2010 // [електронний ресурс]. – режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=38338

УДК 658.012.2

*Зубко Тетяна Леонідівна,
к.е.н., доцент каф. менеджменту
і бізнес-моделювання Державного
університету телекомунікацій*

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА

Наразі більшість підприємств працюють в умовах невизначеності та непередбачуваності, особливо у 2014–2015 рр. через терористичні акти, російську військову агресію до України і незаконну анексію Криму Російською Федерацією. Нестабільна політична і соціально-економічна ситуація в країні посилюють ступінь ризику прийняття рішень і функціонування підприємств загалом.

В сучасних умовах економічна безпека країни набуває першочергового значення, оскільки вона дає орієнтири для прийняття основних соціально-економічних рішень. Окрім того, економічна безпека держави має значний вплив на діяльність вітчизняних підприємств, які постійно знаходяться під впливом великої кількості загроз, дія яких призводить до значних втрат й збитків. В таких умовах все більшу увагу приділяють дослідженням основних факторів впливу та шляхів забезпечення економічної безпеки підприємства.

Аналіз діяльності підприємств показує, що перед ними гостро стоять питання, які пов'язані з фінансовою, виробничою, технологічною, інвестиційною та інформаційною сферами діяльності. В умовах ринку нереально домогтися стабільного успіху в бізнесі, якщо не планувати ефективно його розвиток, не акумулювати постійно інформацію про власні перспективи й можливості, про стан цільових ринків, становище на них конкурентів і т.д.

У цих умовах нині важливого значення набуває формування системи діагностики економічної безпеки підприємства з метою ухвалення ефективних управлінських рішень, встановлення подальших перспектив розвитку підприємства.

Поняття «економічна безпека» є відносно новим в українському лексиконі, хоча воно досить поширене та давно використовується у практичній діяльності на Заході. Економічна безпека – це сукупність умов і факторів, що забезпечують незалежності національної економіки, її стабільність і стійкість, здатність до постійного відновлення і самовдосконалення, здатність економіки забезпечувати ефективно задоволення суспільних потреб на національному і міжнародному рівнях.

Суб'єктами економічної безпеки виступають держава та її інститути (міністерства, відомства, податкові й митні органи, біржі, фонди і страхові компанії), а також підприємства, установи й організації як державного, так і приватного сектора економіки.

Сьогодні питання економічної безпеки підприємства є одними з найбільш актуальних і відображаються у наукових працях таких науковців:

Як засвідчує аналіз наукової літератури [1-6], виникає питання необхідності уточнення сутності поняття «економічна безпека підприємства».

Найбільш вдало з метою уточнення та глибшого розуміння сутності економічної безпеки підприємства, на мою думку, згрупував підходи щодо визначення поняття Скриньковський Р.М. [4]:

- стратегічний (стан захисту від зовнішніх та внутрішніх небезпек);
- ресурсно-функціональний (результативне використання ресурсів чи потенціалу із виокремленням певних функціональних складових);
- ринковий (результативне використання ресурсів з метою забезпечення розвитку підприємства в ринкових умовах);
- комплексний (незалежний стан від неспокою);
- системний (гарантоване збереження рівноваги та стійкості, а також рівень захисту від різноманітних загроз);
- кримінальний (захищеність щодо економічних злочинів);
- конкурентний (присутність конкурентних переваг підприємства та ефективність функціонування підприємства у конкурентному середовищі);
- специфічний (розгляд економічної безпеки підприємства за певними специфічними ознаками та рисами).

Слід відзначити, що стосовно визначення самого змісту поняття «економічна безпека підприємства» на сучасному етапі існує велика кількість думок. Серед авторів, що займаються проблемами економічної безпеки

підприємства, слід виділити наступних: Ареф'єва О.В., Башинська І.О., Васильців Т.Г., Войнаренко М., Гічова Н.Ю., Гладченко Т.М., Голюков І.В., Грунін О.А., Дашковський О.С., Денисенко М.П., Жихор О.Б., Забродський В.Н., Захаров О.І., Ілляшенко С.М., Карачина Н.П., Капустін Н.Н., Кириченко О.А., Колпаков П.А., Кузенко Т.Б., Куценко Т.М., Лаптев С.М., Лянной Г., Марченко О.М., Міщенко С.П., Мойсеєнко І.П., Мороз О.В., Новікова О.Ф., Омелянович Л.О., Пригунов П.Я., Сідан В.С., Соколенко Т.М., Соловійов А.І., Філіппова С.В., Шемаєва Л.Г., Шиян А.А, Яременко О., Ярочкін В.І. та багато інших [1-6].

Економічна безпека підприємства – це захищеність діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього і внутрішнього середовища, спроможність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до зовнішніх умов без негативних наслідків для підприємства. Крім того, економічна безпека підприємства – найефективніше використання ресурсів, які забезпечують стабільне функціонування підприємства. Н. Капустін визначає економічну безпеку підприємства, як сукупність чинників, які забезпечують незалежність, стійкість, здатність до прогресу в умовах дестабілізуючих факторів.

Наприклад, О.Ф. Новікова [4] вважає, що економічна безпека підприємства – це умови перебування ресурсів бізнесу підприємства (капіталу, персоналу, інформації, технології, техніки й устаткування, прав), а також подальших перспектив підприємства, в котрих вони по максимальному використовуються, в процесі ефективного функціонування та розвитку підприємства на основі уникнення перешкод.

З позиції проф. С.М. Ілляшенка [4], категорія «економічна безпека підприємства» трактується як стан ефективності, отриманий за результатами використання ресурсів та ринкових можливостей підприємством задля здійснення захисту від негативних факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища та забезпечення сталого розвитку.

Найбільш розповсюдженим вважається визначення економічної безпеки надане автором Груніним О.А.: «Економічна безпека підприємства – це такий стан господарчого суб'єкта, у якому він при найбільш ефективному використанні корпоративних ресурсів досягає запобігання, послаблення або захисту від існуючих небезпек та загроз або непередбачених обставин і в основному забезпечує досягнення цілей бізнесу в умовах конкуренції та господарчого ризику». [6]

Список використаних джерел

1. Голюков І.В. Сутність та еволюція поняття економічна безпека // Проблеми економіки - № 1, 2014. – С. 309 – 314.
2. Жихор О.Б., Куценко Т.М. Економічна безпека: Навчальний посібник. – Харків: ХІБС УБС НБУ, 2013. – 144 с.
3. Зубок М. І., Рубцов В.С., Яременко С. М., Гусаров В.Г. Економічна безпека суб'єктів підприємництва: навчальний посібник. – К. 2012 – 226 с. Режим доступу: ifsa.kiev.ua/files/ekonomsec.pdf

4. Скриньковський Р.М. Економічна безпека підприємства: сутність, класифікація та система діагностики // Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського. – Випуск 3, 2015. – С. 414 – 418.
5. Філіппова С.В., Дашковський О.С. Система формування і забезпечення економічної безпеки підприємства // Економіка: реалії часу. - № 2(3), 2012. – С. 17 – 21. Режим доступу: economics.opu.ua/files/archive/2012/No2/17-21.pdf
6. Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки : [колективна Е45 монографія у 2т.]. - Дніпропетровськ: «ФОП Дробязко С.І.», 2014. – Т. 2. - 349 с.

УДК 159.9.072

*Іванова Наталія Юрївна, к.е.н.,
доц. кафедри економічної теорії
Національного університету
«Києво-Могиланської академії»*

ОЦІНКА КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ

Сьогодні, як ніколи, загострилася проблема оцінки рівня креативності мислення. Це пояснюється тим, що в сучасному суспільстві зросла потреба у фахівцях, здатних до творчої діяльності.

Багато вчених виконали фундаментальні дослідження, що присвячені проблемам психології творчості, загальних і спеціальних здібностей, генетичним передумовам індивідуальних відмінностей, психології творчого вчителя. Це роботи Уайта Д., Піаже Ж., Текакса К., Карне М., Вільямса Ф., Холлінгзуорта Л., Freeman J., Johnson D.L., Б.Г. Теплова, С.Л. Рубинштейна, Б.Г. Ананьєва, Д.Б. Богоявленської, В.А. Крутецького, К.К. Платонова та інших.

Велика увага приділялася оцінці творчого мислення. Найбільш відомими є роботи закордонних вчених Голлаха і Когана, Баррона-Уелша, Jackson P.W., Messick S., Guilford L., Renzulli J.S., Hartman R.K., Torrance E.P. Великий внесок у адаптацію тестів і тестових методик, які дозволяють виявити творчу обдарованість як дітей так і дорослих, зробила російська вчена Тунік Є.Є

Однак, слід зазначити, що й досі не існує методик комплексної діагностики, які дозволяють дослідити загальну і специфічну обдарованість. Недостатньо вивченим залишається питання про дивергентне мислення.

Тому автор зосередилася на таких завданнях щодо практичного розвитку креативності студентів:

- вибір методики для оцінки рівня креативності студентів;
- розробка курсу, завдання якого полягає в тому, щоб навчити студентів думати креативно.

Для вибору методики оцінки креативності були проаналізовані опитувальник креативності Д. Джонсона, опитувальник Дж. Рензуллі, Р. Хартмана і К. Калахена, набір креативних тестів Ф. Вільямса, вербальна та образні батареї теста Є. Торренса. Для практичного застосування було обрано образну батарею з тесту оцінки креативності Е. Торренса, яка була адаптована Є.Є. Туник.

В тестуванні взяли участь 59 студента першого року навчання бакалаврської програми «Економічна теорія» факультету економічних наук Національного університету «Києво-Могилянська академія». Обсяг вибірки обумовлений: 1) необхідністю перевірки можливості застосування образної батареї до студентів, вік яких становить 17-18 років; 2) необхідністю апробації методики тестування; 3) кількістю бажаючих взяти участь у тестуванні. Для обробки результатів було використано систему пришвидшеної обробки образних субтестів, яку Е. Торренс запропонував у 1984 р. Пришвидшена обробка результатів передбачає оцінку 5 показників: Побіжність, Оригінальність, Розробленість, Абстрактність назви і Супротив замкненню. Для підрахунку узагальненого показника «Образна креативність» сирі оцінки по всім показникам були переведені в шкальні значення. В якості шкальних значень використовувались Т-стандартні бали ($M = 50$, $\sigma = 10$). В якості нормативні даних (M і σ), необхідних для отримання Т – балів, використовувались значення, отримані Є.Є. Туник для відповідної вікової вибірки. Узагальнений показник «Образна креативність» було знайдено як середнє арифметичне значення суми Т – балів за Побіжність, Оригінальність, Розробленість, Абстрактність назви і Супротив замкненню. Для якісної характеристики кількісних значень (в Т - балах) Побіжності, Оригінальності, Розробленості, Абстрактності назви і Супротиву замкненню, а, також, Образної креативності використовувалася таблиця співвідношення кількісної і якісної характеристики Torrance E.P.

Аналіз тестів показав, що всі студенти мають нормальний рівень образної креативності, 9 з них, продемонстрували рівень, значно вищий за нормальний.

Щодо впровадження курсу «Креативне мислення», то в цьому навчальному році в дисципліні «економічна теорія підприємництва» було проведено 4 лекції і 7 семінарських занять під час яких застосовувались різні техніки оцінки креативності і її розвитку. І лекції і практичні заняття користувались великим попитом і зацікавленістю студентів і тому кафедра прийняла рішення щодо запровадження окремого курсу «Креативне мислення» для студентів бакалаврської програми.

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ

Незважаючи на достатньо велику кількість досліджень щодо факторів впливу на розвиток підприємства, у науковій літературі залишаються не повною мірою вирішеними питання щодо методів аналізу факторів впливу на сталий розвиток підприємств та оцінки їхнього впливу. Зокрема, відкритими залишаються питання про методи оцінки факторів та визначення показників, що їх обумовлюють.

Зрозуміло, що на ендогенні чинники підприємству набагато легше реагувати і корегувати їх залежно від ситуації. По-іншому складається у випадку дії зовнішніх факторів, коли підприємство іноді навіть не може стримати внутрішні зміни під дією потужних екзогенних впливів, що призводить до відхилення від нормального стану функціонування та до потужної нестабільності, котра акумулюється у точці біфуркації.

Дослідження факторів впливу у сфері послуг, доцільно почати з економічних факторів, до яких належать ті, що обумовлюються економічним становищем у країні: коливання виробництва валового національного продукту, процентні ставки, темп інфляції, валютні курси, безробіття та зайнятість населення, інвестиційна та інноваційна діяльність та її регулювання, рівень інформатизації суспільства та глобалізації. Політичними є фактори, що характеризують стабільність та цілеспрямованість внутрішньої політики, політичний внутрішній стан, характер державного регулювання. До них відносять законодавчі акти щодо регулювання діяльності підприємств зв'язку та міжнародні зв'язки, котрі чинять вплив на нього. З боку держави розвиток галузі зв'язку регулюється за наступним напрямками:

- розподіл ресурсів (номерних та радіочастот);
- перелік та споживча вартість соціально значимих послуг;
- дозвіл на вид діяльності (ліцензування);
- доступ до нових видів технологій та устаткування;
- принципи економіко-технологічної взаємодії підприємств операторів телекомунікацій та контроль за їх виконанням.

Соціальними факторами впливу є звички у нормах споживання населення, ціннісних орієнтирах, розмір та структура населення, віковий склад, рівень мобільності населення, якість та рівень життя населення. Звісно, що рівень життя населення, доходи є визначальними у обсязі споживання телекомунікаційних послуг, рівень освіченості є необхідним у сприйнятті нового та можливості його використання, тобто у споживанні та користуванні телекомунікаційними послугами та нововведеннями. Мобільність населення та зайнятість чинять безпосередній вплив на потребу у використанні мобільних

пристроїв. Структура та віковий склад населення також впливає на ступінь сприйняття та освоєння новітніх технологій та відповідних послуг.

До технологічних факторів відносять розробку та здійснення проектів і програм, забезпечення впровадження нових технологій і послуг, модернізацію та якість телекомунікаційної інфраструктури, підготовку ІТ фахівців, заходи інформаційної безпеки.

Внутрішніми факторами впливу, іншими словами, внутрішньосистемними, є ті, що впливають на стійкість підприємства, вони також є багаточисельними. Ці фактори характеризують умови внутрішнього середовища підприємства з точки зору його стійкості та сталості, а також можливості ефективної адаптації підприємства до умов зовнішнього середовища. Внутрішні фактори є найбільш значимими та впливовими для забезпечення надійного та сталого розвитку підприємства, а також є основним об'єктом вивчення. Саме внутрішньосистемні фактори мають детально та уважно вивчатися, піддаватися регулюванню та коригуванню з метою усунення небажаних та неочікуваних явищ, які можуть в кінцевому результаті призвести до кризи. Внутрішні чинники можна розділити на конкурентні, споживацькі та на діяльність самого підприємства. Зупинившись на конкурентному середовищі, слід зазначити, що конкуренція чинить позитивний вплив на інтереси споживачів, оскільки завжди призводить до покращення якості продукту або послуги у будь-якій галузі послуг та технічного обслуговування, зниженню цін та диверсифікації продукту. Слід зупинитись на диверсифікації, яка означає, що ТК підприємства прагнуть до освоєння нових ринків, а також видів послуг, що включає не просто диверсифікацію послуг, але й розповсюдження діяльності на нові та не пов'язані з основними видами діяльності підприємства області. Як приклад, розглядається можливість завоювання ринку за рахунок нових територій та надання нових послуг. Звісно, що така можливість забезпечує підприємству телекомунікаційної сфери гарантоване та стаłe отримання прибутку у довгостроковому часовому періоді, але майже недосяжне у тому випадку, коли досягнуто 130% покриття (як із послугою мобільного зв'язку).

У ринкових умовах споживачі є також вагомим чинником у функціонуванні окремих економічних суб'єктів, оскільки виробники орієнтуються на те, чого потребує споживач. Основним із факторів є попит та вимоги на ТК послуги, вміння та навички користування новітніми технологіями та послугами, вподобання та смаки споживача. Всі вони у значній мірі, формують пропозицію на послуги.

Останньою групою факторів, яка нами розглянута, є фактори впливу самого функціонуючого підприємства телекомунікаційної сфери. До них належать: можливість завоювання нових ринків(диверсифікація), якість та надійність надання послуг, рівень інвестицій у техніко-технологічну модернізацію, тарифна політика підприємства на послуги, мінімальний набір послуг, що надаються, ступінь захищеності інформації, доступність користувачів послуг у всіх географічних точках, широта номенклатури послуг, управління персоналом, організаційна побудова та доля на ринку, яку займає

підприємство телекомунікаційної сфери.

Проаналізувавши фактори мікро- та макросередовища на мезорівні, зрозуміло, що не на всі з них підприємство може чинити вплив та усувати їх. Особливо, це стосується зовнішнього середовища, оскільки підприємство не в змозі вплинути на економіку та політику держави, на міждержавні зв'язки. Меншою мірою це стосується й конкурентного та споживацького середовища, але все одно вплив зі сторони підприємства на них є мінімальним. Найбільш чутливим, і тим, який може координуватися зі сторони господарюючого суб'єкта на телекомунікаційному ринку є саме мікросередовище підприємства.

Тому, слід зупинитися на більш детальному його розгляді його. Усі внутрішньосистемні фактори можна розділити на три групи: науково-технічні, соціально-психологічні та організаційно-економічні.

До перших відносять розвиток техніки та технології, гнучкість технологічних процесів, створення та впровадження нових технологій та послуг, економія витрат, підвищення якості.

Другі пов'язані з рівнем ефективності господарської діяльності через такі характеристики як відношення працівників до роботи, зміна складу працівників, рівень їх компетенції та кваліфікації, умови праці, ефективність стимулювання праці.

До останніх відносять наступні фактори: рівень організації виробничих процесів, ефективність системи управління та організаційної структури підприємства, рівень організації праці, якість та ефективність прогнозування та організації планування всередині фірми, організація маркетингової діяльності.

Вплив зовнішніх факторів важко передбачити, оскільки має місце випадковість їхнього впливу, що, в свою чергу, є джерелом формування умов невизначеності та елементом стохастичності процесу сталого розвитку підприємства.

Отже, сталий розвиток має ґрунтуватися на вивченні екзогенних та ендогенних факторів, визначенні їх впливу та дії на розвиток підприємства, проведенні аналізу та виявленні показників внутрішнього та зовнішнього впливу задля виявлення резервів стабільності показників у разі дестабілізації функціонування телекомунікаційних підприємств. На основі використання відповідних важелів впливу проводиться розробка методів управління функціонуючого підприємства з метою забезпечення стабільних результуючих показників.

Слід зазначити, що вплив зовнішніх факторів важко передбачити, оскільки має місце випадковість їхнього впливу, що, в свою чергу, є джерелом формування умов невизначеності та елементом стохастичності процесу сталого розвитку підприємства. Саме тому, з метою оцінки впливу зовнішніх факторів на сталий розвиток підприємств доцільно застосувати метод експертних оцінок, який полягає у проведенні інтуїтивно-логічного аналізу в поєднанні з кількісними методами оцінки та обробки, що здійснюється за допомогою методів математичної статистики, який дозволяє надати кількісну оцінку критеріям, які їх обумовлюють, та визначити їхній вплив на сталість розвитку

досліджуваних підприємств, урахування якого в подальшому буде використовуватися забезпечення сталого розвитку підприємств.

Список використаних джерел

1. [Гаврилко П. П.](#) Фактори впливу на збут продукції [Електронний ресурс] / П. П. Гаврилко // [Формування ринкових відносин в Україні](#). - 2012. - № 4. - С. 154-158.
2. Гаврилюк В.В. Фактори впливу на розвиток сфери науково-технічного прогресу [Електронний ресурс] / В. Т. Гаврилюк // [Економічний простір](#). - 2012. - № 67. - С. 74-83.
3. Капельюшна Т.В. Сталий економічний розвиток послуг телекомунікаційних підприємств в умовах сучасності / Тез. доп. Всеукраїнської науково-практичної конференції [Актуальні проблеми економічного розвитку] (Харків 17 лютого 2014 р)/ - Х.: ВД «ІНЖЕК», 2014. С. 35-37
4. [Кормич А. І.](#) Ефективність управління: фактори впливу та критерії рівня [Електронний ресурс] / А. І. Кормич // [Актуальні проблеми політики](#). - 2013. - Вип. 50. - С. 12-17.

УДК 33.061:330.837

*Кирієнко Артем Ігорович,
аспірант Національного університету
«Києво-Могилянська академія»*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ

Витрати, що супроводжують взаємовідносини економічних агентів, отримали назву трансакційних. В сучасній науковій літературі категорія трансакційних витрат не має однозначного трактування, але, незважаючи на її багатосторонність, вчені розглядають трансакційні витрати, перш за все, як витрати функціонування ринкового механізму та взаємодії агентів ринку. Двоїста природа трансакційних витрат обумовлена механізмом функціонування економічної системи, механізмом взаємодії суб'єктів економічних відносин і способом досягнення узгодження економічних інтересів в умовах інституційних змін.

На сьогодні немає чіткої методології визначення величини трансакційних витрат. Тому актуальними є аналіз сутнісних підходів до визначення і класифікації трансакційних витрат з тим, щоб визначити найбільш прийнятний, а також розробка методичного підходу до кількісної оцінки трансакційних витрат.

Трансакційні витрати в межах сучасної економічної теорії отримали багато трактувань, інколи діаметрально протилежних.

К.Менар виділяє чотири види трансакційних витрат:

- витрати вичленування, викликані різним ступенем технологічної подільності виробничих операцій;

- інформаційні витрати, що включають витрати кодування вартості передачі сигналу, витрати розшифровки і витрати з навчання користуванню інформаційною системою;
- витрати масштабу, обумовлені існуванням систем знеособленого обміну, що вимагає системи забезпечення дотримання контрактів;
- витрати опортуністичної поведінки [2].

Е.Де Сото розробив оригінальну класифікацію трансакційних витрат в розрізі здійснення підприємницької діяльності. Дана класифікація побудована на ознаці легальності/нелегальності підприємницької діяльності. Якщо суб'єкт господарювання веде свою діяльність легально, то він сплачує так звану "ціну підпорядкування закону". Вона складається з декількох частин:

- витрати доступу до закону — пов'язані із можливістю здійснювати підприємницьку діяльність на легальній основі;
- витрати продовження діяльності в рамках закону — обов'язок сплачувати податки та інші збори, підкорюватися бюрократичній регламентації виробничих стандартів, нести витрати через недосконалість судочинства при розв'язанні конфліктів.

Основним джерелом тиску на підприємців виявляються не податки, а бюрократичні процедури. Тому на протизаконодавчу ціну підпорядкування закону існує ціна позалегальності, що включає:

- витрати, пов'язані із ухиленням від легальних санкцій;
- витрати, пов'язані із трансфертом доходів;
- витрати, пов'язані із ухиленням від оподаткування та нарахувань на заробітну плату;
- витрати, пов'язані з відсутністю легально зафіксованих прав власності;
- витрати, пов'язані із неможливістю використовувати контрактну систему;
- витрати, пов'язані із виключно двостороннім характером позалегальної угоди;
- витрати доступу до позалегальних процедур розв'язання конфліктів [4].

За класифікацією П.Мілгрона та Дж. Робертса трансакційні витрати відносяться до одного з двох видів: до витрат координації чи до витрат мотивації.

Витрати координації — це затрати, направлені на те, щоб забезпечити часову та просторову відповідність учасників трансакції.

Витрати мотивації — це затрати на забезпечення контролю, моніторингу, збору інформації про виконання партнерами взаємних обов'язків в рамках контракту та ін. [3].

Класифікація Мілгрона — Робертса найбільш зручна для аналізу трансакційних витрат, що виникають у внутрішньофірмових ієрархіях.

Класифікація Норта — Еггертсона дозволяє якісно оцінити трансакційні витрати в конкретній угоді. Вона побудована на спостережуваних зовнішніх ознаках певної діяльності, яка породжує відповідні витрати і дозволяє

простежити їх у мірі реалізації етапів контрактних відносин. В даній класифікації виділяють шість категорій трансакційних витрат:

- витрати пошуку інформації (search activities);
- витрати ведення переговорів (bargaining activities);
- витрати укладання контракту (contract making activities);
- витрати моніторингу (monitoring);
- витрати примусу до виконання контрактів (enforcement);
- витрати захисту від третіх осіб (protection against 3rd parties) [6].

О.Вільямсон у своїй класифікації розрізняє трансакційні витрати за контрактним процесом. Головним критерієм даної класифікації є момент укладання угоди, відповідно трансакційні витрати поділяються на затрати до (ex ante) та після (ex post). Трансакційні витрати ex ante — це:

- затрати на укладання проекту контракту;
- затрати на проведення переговорів;
- затрати на забезпечення гарантій реалізації угоди.

Трансакційні витрати ex post включають в себе:

- витрати у зв'язку з поганою адаптацією до непередбачуваних обставин;
- витрати на судові тяганини у зв'язку зі збоями в контрактних відносинах;
- витрати використання структур управління, що використовуються для залагодження конфліктів;
- затрати у зв'язку із точним виконанням контрактних зобов'язань [5].

Більш повну та докладну класифікацію трансакційних витрат дає С.І.Архієреєв. Він вважає, що трансакційні витрати повинні стосуватися в першу чергу трансакцій, тобто обміну майновими правами, не обміну товарами. На його думку класифікація трансакційних витрат має містити:

- витрати, що передують укладанню угоди.
- витрати на укладання угоди.
- витрати, що виникають після укладання угоди. Включають затрати на контролювання якості та виконання контрактів узагалі, відстоювання прав в арбітражі, суді, а в перехідній економіці й прийняття “дієвих” індивідуальних заходів до порушника. [1].

Серед усіх зазначених підходів щодо класифікації трансакційних витрат слід особливу увагу звернути на підхід Е. де Сото, оскільки саме ця класифікація, розподіляючи трансакційні витрати на дві складові: ціну підпорядкування закону та ціну позалегалності, представляє найбільший науковий інтерес з точки зору підприємництва.

Список використаних джерел

1. Архиев С.И. «Трансакционные издержки и неравенство в условиях рыночной трансформации». – Х.БизнесИнформ, 2000 г. – 288 ст.
Бендукидзе, М.М. Юдкевич. — М.: Изд. Дом ГУ ВШЭ, 2006
2. Менар, К. Экономика организаций: Пер с фр./ под ред. А.Г. Худокормова / Клод Менар. – М.: ИНФРА-М, 1996.-С.160.

3. Милгром П., Робертс Дж. Экономика, организация и менеджмент: В 2 т. Т.1. СПб.: Экономическая школа, 1999
4. Сото Э. де. Иной путь. Невидимая революция в третьем мире. М.: Catallaxy, 1995
5. Уильямсон О. Экономические институты капитализма. СПб.: Лениздат, 1996.
6. Эггертссон Т. Экономическое поведение и институты. М.. Дело, 2001

УДК 657:336:658

*Коваль Світлана Вікторівна,
к.е.н., доцент Херсонського
державного аграрного університету*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ

Для прийняття ефективних управлінських рішень щодо розвитку підприємств необхідна достовірна інформація про результати діяльності, сформована з урахуванням специфіки господарювання підприємств та їх організаційної структури. Проблему формування фінансових результатів підприємства досліджували у працях відомих вітчизняних учених, зокрема М. Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, В.В. Сопка, Л.М. Кіндрацької, Є.В. Мниха, М.Г. Чумаченка, В.О. Шевчука. Їх дослідження ґрунтуються на засадах ринкових відносин. Серед останніх досліджень фінансових результатів підприємств привертають увагу праці таких науковців, як О.В. Гаращенко, Я.В. Лебедзевич, С.Л. Червінька, Ю. Шара, Л.М. Янчева, І.Б. Чернікова, І.О. Гладій та ін. Зокрема предметом вивчення О.В. Гаращенко, С.Л. Червінської, Є.Ю. Шари є облік і аналіз формування результатів діяльності підприємств, Я.В. Лебедзевич – їх контроль в системі обліку. В науковій статті Л.М. Янчевої, І.Б. Чернікової, І.О. Гладій висвітлено організацію обліку фінансових результатів підприємств.

Позитивний фінансовий результат - прибуток - є не тільки тією метою, заради якої працює підприємство, а й стимулом для суб'єктів господарювання якомога ефективніше використовувати наявні трудові, матеріальні та фінансові ресурси. Для прийняття ефективних управлінських рішень необхідна достовірна інформація про результати діяльності, сформована з урахуванням специфіки господарської діяльності підприємств та їх організаційної структури [1]. Це стосується об'єктивної інформації щодо витрат та доходів, як визначальних складових фінансових результатів.

Принципи, організація й методика обліку, порядок формування облікової політики підприємств України відповідають міжнародним стандартам фінансової звітності, але все ж існує ряд невідповідностей в окремих концептуальних підходах щодо їх визнання. Саме тому є актуальною необхідність дослідження й формування методичних підходів щодо визначення фінансових результатів в системі бухгалтерського обліку та розробка і впровадження методів ефективного управління формуванням фінансового

результату в процесі господарювання. Це передбачає удосконалення існуючих методів його обліку і аналізу, з врахуванням вимог національних, міжнародних стандартів та сучасних досягнень інформаційних технологій. Розв'язання цих завдань потребує ретельного дослідження існуючого на сьогоднішній день досвіду, що необхідно для встановлення об'єктивності у визначенні напрямків удосконалення методики обліку і аналізу фінансових результатів.

Створення єдиної системи обліку і статистики в Україні можливе за наявності відповідного методологічного забезпечення процедури накопичення всіх бухгалтерських і статистичних показників, найбільш важливими серед яких є доходи і витрати підприємницької діяльності [3]. Це означає, що формування методики визначення фінансових результатів вимагає конкретизації складових аналітичного процесу в межах організаційно-інформаційної моделі відповідно до організації і ведення бухгалтерського обліку, подання фінансової і статистичної звітності.

Дослідження теоретичних засад визначення фінансових результатів показали, що важливе значення при визнанні доходів, витрат мають принципи обліку, обов'язкове дотримання яких вимагається законодавчою базою. Фінансовий результат визначається співставленням доходів і витрат звітного періоду, виходячи із економічної суті господарської операції. Важливі аспекти теорії, методики і практики обліку та аналізу фінансових результатів потребують проведення подальших досліджень та розробок в напрямку їх удосконалення.

Однією з актуальних задач сучасного підприємництва є оволодіння керівниками, бухгалтерами та фінансовими менеджерами методами ефективного управління формуванням прибутку в процесі операційної, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства, що передбачає використання новітніх методів його обліку і аналізу, з врахуванням вимог національних, міжнародних стандартів та сучасних досягнень інформаційних технологій. Вивчаючи фінансові результати як об'єкт обліку і аналізу вказану категорію доцільно розглядати у взаємозв'язку із такими об'єктами як доходи та витрати, а також в залежності від видів діяльності, що дасть можливість в подальшому удосконалити методику обліку та більш раціонально використати аналітичні процедури з метою встановлення ефективності та доцільності окремих напрямків діяльності, відповідно їх результатам.

Умовності, які виникають при визначенні фінансових результатів діяльності підприємств є наслідком прийнятої підприємством облікової політики, зокрема в питаннях визнання доходів, методів оцінки виробничих запасів, готової продукції і незавершеного виробництва тощо [2]. Особливості сільськогосподарського виробництва мають суттєвий вплив на методику обліку фінансових результатів діяльності підприємств. Це обумовлено наявністю значних коливань величини надходжень і витрат протягом року через сезонність виробництва, залежністю виробництва від вартості та якості сировини, технологічною складністю виробничого процесу.

Для підвищення ефективності діяльності виробництва та управління прибутком пропонуємо використання таких методів: співставлення залишків по

активних і пасивних рахунках; методом "витрати-випуск" в загальній бухгалтерії на основі елементів витрат; методом "витрати-випуск" в управлінському обліку на базі використання статей витрат з деталізацією по структурних підрозділах, центрах відповідальності; співставлення витрат з випуском та коригування отриманого результату на величину витрат в незавершеному виробництві.

Побудова системи управління прибутком потребує формування систематизованого переліку об'єктів управління серед яких можна виділити: управління формуванням прибутку; управління розподілом та використанням прибутку [4]. Посилення внутрішньогосподарського контролю та підвищення ефективності функціонування підприємства не тільки за рахунок збільшення обсягу одержуваного прибутку, а й в залежності від характеру його розподілу. Створення та функціонування системи управління прибутком дає змогу вирішити актуальні проблеми управління, підвищити ефективність господарської діяльності в цілому.

Список використаних джерел

1. Бондар О.В. Особливості визначення фінансових результатів та розподілу прибутку / О.В. Бондар // Інноваційна економіка. – 2010. - №2 – С. 230-233.
2. Бурдюк О. Облікова політика як інструмент впливу на фінансові результати підприємства / О. Бурдюк // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 5. – С. 232-235.
3. Коришко Н. Організація обліку фінансових результатів суб'єктів підприємницької діяльності / Н. Коришко // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 6.– С. 84-86.
4. Марвенецька В.Ф. Розкриття інформації про фінансові результати від сільськогосподарської діяльності в бухгалтерському обліку та звітності / В.Ф. Марвенецька // Облік та фінанси АПК. – 2010 - № 2. – С. 80-84.
5. Олійничук О.І. Організаційно-методологічні аспекти обліку фінансового результату операційної діяльності підприємства / О.І. Олійничук // Інноваційна економіка – 2010. - №2 – С. 114-119.

УДК 338.242.2

*Ковшова Ірина Олегівна
к.е.н., доцент кафедри
менеджменту Державного
університету телекомунікацій*

РЕАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМИ МАРКЕТИНГОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Для формування ефективного маркетингового управління діяльністю підприємства необхідно застосовувати комплексний підхід, який наведений на рис. 1. Запропонований нами підхід базується на поєднанні поетапної організації системи управління з маркетинговими дослідженнями. Такий комплексний підхід є необхідною умовою успішної діяльності українських підприємств на ринку, які функціонують у відкритій системі з багатьма факторами впливу.

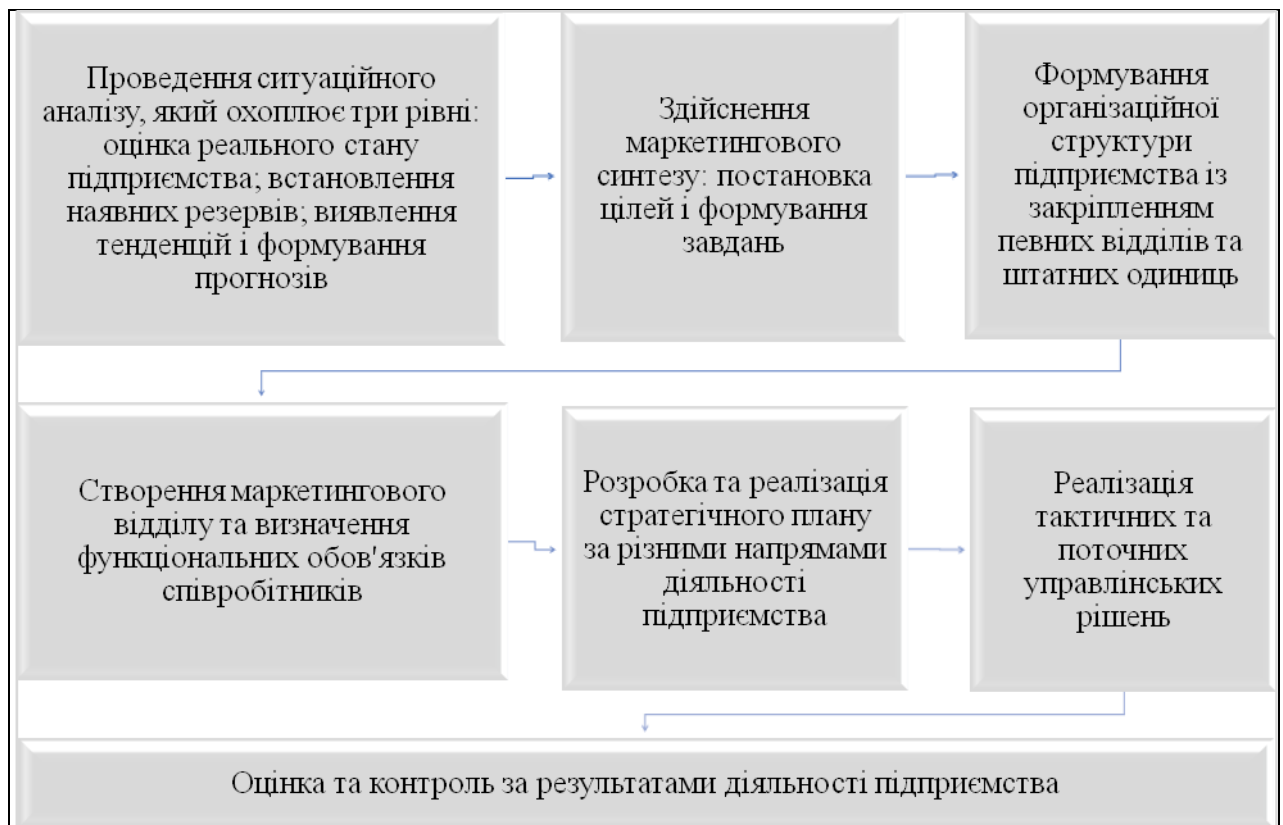

Рис. 1. Поетапна реалізація системи маркетингового управління на підприємстві.

Маркетингове управління може орієнтуватись на такі класичні підходи: вдосконалення виробництва, вдосконалення товару чи послуги, інтенсифікація комерційних зусиль чи формування соціально-етичного маркетингу. На практиці підприємства додержуються однієї з концепцій і її вибір безпосередньо впливає на зміст ринкової стратегії, що розробляється на таких принципах: орієнтація на споживача; адаптивність і гнучкість, спрямованість на перспективу, вплив на споживача, комплексність, системність, свобода споживача і виробника, обмеження потенційного збитку, задоволення базових потреб, економічна ефективність, інновації, навчання та інформування споживачів, захист споживачів. Ці принципи визначають конкретні напрями діяльності підприємств відповідно до еволюційного розвитку і здійснюються в межах маркетингового управління, забезпечуючи реалізацію основних функцій.

Також в системі маркетингового управління діяльністю підприємства виділяють такі методи маркетингових досліджень та дій: вивчення зовнішнього середовища; вивчення наявних та планування майбутніх товарів; планування руху та продажів товарів; забезпечення формування збуту та стимулювання пропозиції; забезпечення цінової політики підприємства; забезпечення необхідного рівня безпеки використання товару, захисту навколишнього середовища та вимог до споживчих властивостей товару.

Таким чином, основним завданням комплексного підходу до маркетингового управління підприємством в сучасних умовах господарювання є не вирішення внутрішніх проблем підприємства, а процес інтеграції зусиль організацій на реалізацію загальної мети їхньої діяльності, яка зорієнтована на виробництво товарів і послуг, в яких зацікавлені споживачі.

УДК 378.147

*Кожедуб Олена Василівна,
к.соц.н, кафедра соціології та
гуманітарних дисциплін
Навчально-наукового інституту
менеджменту та підприємництва
Державного університету
телекомунікацій*

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ КЕЙСІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ СТУДЕНТІВ-СОЦІОЛОГІВ

Одним із шляхів модернізації освітньої системи України постає упровадження в навчальний процес ВНЗ інноваційних педагогічних технологій і методів. Поняття інновації має латинське походження і означає – новизну, нововведення, тобто це нові форми організації діяльності і управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери життєдіяльності людства [1, с. 25]. У сучасній науковій літературі інновації розглядаються в цілому як нові форми організації праці й управління, нові види технологій, які охоплюють не тільки різноманітні установи та організації, але й певні галузі соціальної життєдіяльності людей. Так, англійські вчені Е. Роджерс і Р. Агарвала-Роджерс розуміють інновацію як ідею, метод або об'єкт, що сприймаються індивідом як нові [4, с. 144].

Плеяда науковців, які активно й плідно досліджують проблеми створення і впровадження інновацій у вищій школі, аналізують умови ефективного їх функціонування, розробляють методики навчання, проектування інноваційних педагогічних технологій викладання представлена такими іменами, як: В.А. Адольф, А.Л. Бірюков, М.В. Волинська, Н.Ф. Ільїн, В.Д. Нечаєв, Н.С. Ладижець, В.С. Лазарєв, Б.П. Мартиросян, Н.І. Лапін та інші. Предметом наукових розвідок Т.Л. Лях, О.А. Міхайлової, Г.Л. Багієва, В.Н. Наумова та інших є впровадження кейс-методу в процес підготовки фахівців різних напрямків

Зазначимо, що, педагогічну інновацію розглядають як особливу форму педагогічної діяльності і мислення, які спрямовані на організацію нововведень

в освітньому просторі, або як процес створення, впровадження і поширення нового в освіті. Інноваційний процес в освіті – це сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, спрямованих на її оновлення, модифікацію всіх структурних компонентів педагогічного процесу: мети, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання, адаптації навчального процесу до нових суспільно-історичних умов [5].

Вперше термін “кейс-стаді” було використано на початку ХХ століття. Як метод case-study було вперше застосовано в навчальному процесі Гарвардської школи бізнесу (Harvard Business School) у 1921 році. Саме в Гарварді було розроблено перші кейсові ситуації для навчання студентів бізнес-дисциплін.

З методичної точки зору кейс – це спеціально підготовлений учбовий матеріал, що “містить структурований опис ситуацій, що запозичені з реальної практики”. В перекладі з англійської кейс – випадок, кейс-стаді – повчальний випадок. Класичним є визначення поняття “кейс-стаді” як опис ситуації, яка реально існувала. Кейс-стаді, за визначенням вчених це “сукупність умов та обов’язків, що описують конкретні, реальні обставини на даному етапі”. Кейс, це завжди моделювання життєвої ситуації. Як інтерактивний, кейс-метод може застосовуватися при закріпленні знань та вмінь, були отримані на попередніх заняттях, розвитку навичок аналізу, критичного мислення, зв’язку теорії та практики [2, 3].

В ході організації навчального процесу студентів-соціологів у Державному університеті телекомунікацій професорсько-викладацьким складом досить активно використовується метод кейсів, або кейс-стаді.

Мета методу кейс-стаді полягає у постановці студентів у таку ситуацію, коли їм необхідно буде прийняти рішення. Кейс – це події, які реально відбулися в певній сфері діяльності і є основою для проведення обговорення в академічній групі під керівництвом викладача. Найчастіше метод кейс-стаді використовується під час вивчення студентами-соціологами професійно-орієнтованих дисциплін.

У більшості випадків при використанні кейсу студентам попередньо надається можливість ознайомитись із переліком обставин, підґрунтям яких є реальна чи уявна ситуація. Опис цієї ситуації одночасно висвітлює не лише конкретну практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, які треба засвоїти під час її розв’язування.

Зазвичай у педагогічній практиці викладачами використовуються такі варіанти застосування методу кейсів: діагностика проблеми; діагностика однієї чи кількох проблем та напрацювання учасниками шляхів їх вирішення; оцінка учасниками існуючих дій стосовно вирішення проблеми та її наслідків [5].

Елементами моделі ситуаційного навчання є: індивідуальне вивчення студентами тексту ситуації (як правило, позааудиторно); формулювання викладачем основних питань з кейсу, вступне слово викладача; об’єднання

студентів у творчі групи; робота студентів у складі творчої групи; презентація “рішень” кожної творчої групи; загальна дискусія, запитання, виступи з місця; виступ викладача, його аналіз ситуації та процесу її обговорення; підсумки й оцінювання якості роботи студентів із кейсом.

Щодо місця викладача, то він виконує організаторську, управлінську та контрольну функції. На етапі підготовки до заняття готує збірку кейсів (в межах певного курсу); ретельно готує домашні завдання, які передбачають підготовку студентів до конкретної ситуації. Особливу увагу викладач звертає на організаційні моменти: підготовка достатньої кількості текстів самого кейсу; забезпечення роздаткового матеріалу; ретельна підготовка матеріально-технічного забезпечення роботи навчальної групи (аудиторія, меблі, технічні засоби тощо); розподіл часу (особливо на роботу в аудиторії).

На цьому етапі перед викладачем стоїть три основні завдання: перевірка знань студентів, щодо ситуації яка буде аналізуватись (тобто викладач визначає наскільки добре студенти розуміють ситуацію, яка буде аналізуватись); визначення кола проблем, що стануть предметом обговорення та розв’язання (в межах ситуації яка буде розглядатись на занятті); пов’язує дану ситуацію з конкретним розділом, або темою в навчальному курсі, в межах якого відбувається обговорення ситуації [5].

Список використаних джерел

- 1.Абдульханова К. А. Психология и педагогика [Текст] / К.А. Абдульханова, М.В. Васина, Л.Г. Лаптева, В.А. Слостенина. – М.: Совершенство, 1998. – 153 с.
- 2.Бобохуджаев Ш.И., Юлдашев З.Ю. Инновационные методы обучения: особенности кейс-стади метода обучения и пути его практического использования. – Ташкент. -2006.
- 3.Гладких И.В. Методические рекомендации по разработке учебных кейсов. – СПб, 2004
- 4.Роджерс Э. Коммуникации в организациях: пер. с англ. [Текст] / Э. Роджерс, Р. Агарвала-Роджерс. – М.: Экономика, 2000. – 176 с.
- 5.Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / Т.І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 628 с.

*Козинець А.О.,
ст. викл. кафедри економіки,
обліку і аудиту
Європейського університету*

ТРАНСФОРМАЦІЙНЕ ПЕРЕТВОРЕННЯ МОТИВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПРАЦЕЮ

Мотивація здійснює значний вплив на особистість, але може існувати незалежно від суб’єктів, що її сприймають чи не сприймають. В той же час вона іманентно властива будь-якому людському співтовариству. Тому питання з’ясування сутності, механізму та результатів впливу мотивації на економічну діяльність найманих працівників протягом століть знаходилися в центрі уваги

відомих вчених світу. Відповіді на них давалися неоднакові, при цьому застосовувалися найрізноманітніші методологічні підходи: меркантилістами – формально-логічний, класиками – причинно-наслідковий і функціональний, марксистами – діалектико-матеріалістичний, маржиналістами – суб'єктивістсько-психологічний, кейнсіанцями та некейнсіанцями – переважно функціональний, інституціоналістами – міждисциплінарні.

На наш погляд, перераховані вище методологічні підходи не дають можливості всебічного й глибокого проникнення в сутність мотивації, з'ясування структури та функцій мотиваційного механізму. Оскільки, на противагу поверховим емпіричному та атомістичному, дещо обмеженому функціональному й деяким іншим розглянутим підходам, механізм мотивації управління працею повинен вивчатися, перш за все, на принципах органічної цілісності, єдності та системності. Водночас доцільно ширше використовувати прийоми формальної логіки, принцип сходження від окремого до загального, від простого до складного, від конкретного, що відображає емпіричний рівень пізнання, до абстрактного, а від нього - до конкретного, яке вже виявляє глибинну сутність предмета дослідження в його різноманітній і складній цілісності.

З метою подальшого результативного вивчення механізму мотивації управління працею необхідним є вибір і обґрунтування оптимального методу дослідження, встановлення особливостей його реалізації. Найбільш характерною рисою мотиваційного механізму є системність. Вона обумовлена тим, що, по-перше, даний механізм – багатокомпонентне утворення діалектико-суперечливого характеру, який виявляється й позитивно, й негативно. Зосередження уваги тільки на позитивній стороні мотивації без аналізу її негативних характеристик звужує аналіз її природи. По-друге, механізм мотивації управління працею є складною системою, для з'ясування особливостей функціонування якої доцільним є детальне вивчення всіх її елементів і взаємозв'язків між ними. Тому багато вітчизняних вчених звертають увагу на необхідність комплексного розуміння мотивації. Системний підхід іноді трактується як одна з граней діалектичного матеріалізму [1, с.]. Та це зовсім не є підставою для ототожнення системного підходу з методом матеріалістичної діалектики в цілому. Системний підхід, діалектика цілого та частини складають лише один з елементів діалектико-матеріалістичного методу.

Найважливішим фактором, який впливає на механізм мотивації управління працею, є постійна трансформація мотиваційного механізму. Вона виявляється в наступному: по-перше, зміна ієрархії та внутрішнього складу чинників економічної діяльності працівників викликає необхідність модифікації мотиваційного інструментарію та співвідношення видів мотивації; по-друге, періодичне оновлення складу найманих працівників також вимагає перегляду діючих мотиваційних методів та інструментів, адже існує розходження мотиваційних структур різних людей; по-третє, спектр мотиваційного інструментарію постійно розширюється, в тому числі, відповідно зі змінами в структурі та якості робочої сили, змісті та умовах праці,

що потребує регулярного моніторингу й корегування механізму мотивації, наповнення його новими елементами та інструментами [2, с.].

У зв'язку з цим, ми вважаємо за доцільне використовувати трансформаційну версію системного підходу, яка передбачає: 1) з'ясування сутності, складових елементів і функцій даного механізму; розкриття інструментарію в розрізі видів мотивації (державної, ринкової, суспільної, на підприємстві, самомотивації); 2) обґрунтування трансформації ієрархії та складу внутрішніх чинників управління працею (потреб, інтересів, цінностей і мотивів), структури та якості робочої сили, спектру інструментів мотивації. Трансформаційна версія системного підходу припускає виявлення сутності різних порядків в органічній системі, специфічних зв'язків і механізмів їх взаємодії, й, насамперед, визначення сутності найбільш глибокого порядку [3, с.]. Тому цей підхід нерозривно пов'язаний з діалектико-матеріалістичним структурним методом і методом рівнів, які розкривають організацію системи, її будову на основі субординації та координації відносин і зв'язків. Але слід підкреслити, що призначення методу структурних рівнів – це аналіз функціональних зв'язків у системі, безвідносно до сутності цієї системи та її елементів, у той час, коли системний підхід – синтетичний метод, який безпосередньо уміщує в себе факторний і структурний методи аналізу.

Як і інші способи пізнання, трансформаційна версія системного підходу передбачає застосування загальнонаукових методів єдності історичного й логічного, аналізу та синтезу, що дозволяє розкрити структуру цілого або системи (в даному дослідженні – механізму мотивації управління працею), визначити елементи, що його утворюють, виявити співвідношення між ними та розглянути діалектику їх взаємодії в процесі саморуху. Далі, шляхом сходження від абстрактного до конкретного, з'ясувати роль і місце кожного елементу та категорії в цілісній системі, переходи кількісних змін в якісні. Визначаючи елементи системи не тільки як частини їх суми, але й як якісні моменти цілісності, можна проникнути в сутність досліджуваного об'єкта та законів його розвитку [4, с. 48].

Виходячи з вищевикладеного, нами обрана трансформаційна версія системного методу дослідження, яка реалізується завдяки застосуванню: а) законів і категорій діалектики (закону єдності та боротьби суперечностей, категорій: зміст і форма, причина та наслідок, загальне, особливе й одиничне); б) філософських принципів (розвитку, взаємодії, об'єктивності); в) загальнонаукових принципів (системності, моделювання, коеволюції); г) логічних прийомів (аналізу та синтезу, індукції і дедукції, абстрагування); д) економічних законів і категорій, міждисциплінарних методів (економіко-математичного, статистичного, експертних, SWOT-аналізу) [5, с.].

За результатами SWOT- аналізу можна передбачити й оцінити можливі трансформації систем, а також, які саме перетворення є необхідними, а які – вимагають усунення або недопущення. Таким чином, найбільш прийнятним для дослідження механізму мотивації управління працею є застосування трансформаційної версії системного підходу, оскільки застосування останнього в класичному варіанті, в основі якого лежить тільки розгляд об'єкта як цілісної

множини елементів у сукупності відносин і зв'язків між ними, було б у даному дослідженні дещо однобічним і абстрактним. Трансформаційна версія системного підходу передбачає: з'ясування сутності, складових елементів і функцій даного механізму; розкриття інструментарію в розрізі видів мотивації; обґрунтування трансформації ієрархії та складу внутрішніх чинників управління працею, структури та якості робочої сили, спектру інструментів мотивації.

Список використаних джерел

1. Могилевский, В. Д. Методология систем [Текст] / В. Д. Могилевский. – М. : Экономика, 2009. – 210 с.
2. Афонин, А. С. Основы мотивации труда : организационно-экономические аспекты [Текст] : [учебное пособие] / А. С. Афонин. – К. : МЗУУП, 2004. – 304 с.
3. Аграрна сфера: модель сталого розвитку / В. Трегобчук, В. Прадун // Вісн. НАН України. — 2004. — № 9. — С. 8–16.
4. Альошина Л.Є. Проблеми корпоративного управління в сучасних умовах трансформації економіки / Л.Є. Альошина, Л.О. Петик // Соц.-екон. дослідж. в перехід. період. Ринк. трансформація України: пробл. та перспективи: Зб. наук. пр. — 2010. — Вип. 1. — С. 417–423.
5. Верховод І. Структурні зрушення зайнятості населення України в контексті соціалізації сфери праці / І. Верховод // Україна: аспекти праці. – 2011. – № 2. – С. 18–25.

УДК 656.13:658

*Козярін Георгій Олегович,
студент Навчально-наукового
інституту менеджменту та
підприємництва Державного
університету телекомунікацій*

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Перехід до глобальної ринкової економіки – це рух підприємництва в середовище високої конкуренції, підвищеного ризику банкрутства, ослаблення господарюючих позицій та різносторонніх деструктивних факторів. За таких умов досягнення стабільності функціонування суб'єктів господарювання та існування їх на ринку є актуальним та важливим завданням. Для його реалізації значення набуває економічна безпека всіх суб'єктів підприємницької та інших видів діяльності.

Ситуація української економічної дійсності спонукає до необхідності створення систем управління економічною безпекою підприємств, які забезпечуватимуть стан захищеності їхніх життєво важливих інтересів від недобросовісної конкуренції, протиправної діяльності кримінальних формувань й інших зовнішніх і внутрішніх загроз. Ці системи безпеки повинні бути

скоординованими на збереження функціонування й розвиток підприємств відповідно до їхніх статутних цілей, визначеної місії, матеріальних й інтелектуальних ресурсів тощо, за яких гарантується стабільність діяльності, комерційний успіх, прогресивний науково-технічний і соціальний розвиток підприємства.

Економіка як система відносин охоплює певні об'єкти господарювання – підприємства. Досить часто комерційні конфлікти і проблеми формуються саме на рівні конкретних підприємств. Проте у нормативно-правових актах на рівні з поняттями національна економіка, національна безпека, безпека регіону, рівень економічної безпеки підприємств як таких не розглядається. В офіційних документах України відсутнє поняття економічної безпеки підприємства (організації, юридичної особи). Взагалі це певною мірою відображає ставлення держави до підприємництва. У Концепції економічної безпеки України економічна безпека розглядається як «стан економіки, суспільства та інститутів державної влади, при якому забезпечується реалізація та гарантований захист національних економічних інтересів, прогресивний соціально-економічний розвиток України, достатній оборонний потенціал навіть за несприятливих внутрішніх та зовнішніх процесів»

Економічна безпека підприємства являє собою стан захищеності його діяльності від негативного впливу зовнішнього середовища, а також здатності швидко усунути загрози, пристосуватися до наявних умов, що негативно впливають на його діяльність. Зміст цього поняття включає систему заходів, які забезпечують конкурентоспроможність і економічну стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту працівників. Отже, виходячи з цього, належна робота керівництва підприємства з формування системи його економічної безпеки має бути в тому числі направлена на виявлення джерел і розробку заходів з мінімізації негативного впливу факторів на життєдіяльність підприємства.

Для забезпечення економічної безпеки підприємство використовує всю сукупність своїх корпоративних ресурсів – таких чинників бізнесу, які використовуються власниками та менеджерами підприємства для досягнення його цілей. Серед них виділяють наступні ресурс капіталу, який дозволяє купувати і підтримувати корпоративні ресурси; персоналу, інформації і технологій; техніки та обладнання; прав.

При непрофесійному використанні хоча б одного із перерахованих вище ресурсу, підприємству загрожує зниження або повна втрата рівня економічної безпеки. Таким чином, у при необхідності забезпечення економічної безпеки підприємство, виходячи із власних потреб, специфіки і можливостей (ресурсів), використовує для цього усі наявні корпоративні ресурси, що обумовлює характер засобів і методів її забезпечення.

Методика побудови системи економічної безпеки підприємства включає такі етапи:

вивчення специфіки бізнесу підприємства, сегмента, який воно займає на ринку, штатного розпису, а також знайомство з персоналом; аналіз зовнішніх і внутрішніх загроз економічній безпеці підприємства та вивчення інформації

про кризові ситуації, їхні причини і шляхи врегулювання; аудит наявних засобів із забезпечення безпеки й аналіз їх відповідності виявленим загрозам; моделювання нової системи економічної безпеки підприємства: розробка плану усунення виявлених під час аудиту недоліків; підготовка пропозицій щодо удосконалення системи економічної безпеки (у т.ч. створення служби безпеки на підприємстві, якщо такої не існувало, чи системи безпеки на її базі, визначення механізмів її забезпечення та розробка організаційної структури управління системою), розрахунок усіх видів необхідних ресурсів; планування щомісячних витрат на забезпечення функціонування системи економічної безпеки; затвердження керівництвом моделі нової системи та бюджету на її утримання; етап формування нової системи економічної безпеки; оцінка ефективності сформованої системи, а також її удосконалення.

Запропонована методика формування системи економічної безпеки підприємства передбачає здійснення постійного контролю (під час та після реалізації кожного етапу), коригування й удосконалення напрямів формування системи безпеки, щоб оптимально пристосовуватися і реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищах, характері ризиків і загроз, а також зміни в законодавчому полі, появу на ринку недоброчесних конкурентів, зміну форм і методів протиправної діяльності, переліку конфіденційної інформації та інших чинників

Найбільш ефективно використання корпоративних ресурсів підприємства, необхідне для виконання цілей бізнесу, досягається шляхом досягнення основних функціональних цілей його економічної безпеки (забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємства; забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу того чи іншого суб'єкта господарювання; досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури управління підприємством; досягнення високого рівня кваліфікації персоналу, його інтелектуального потенціалу; мінімізація руйнівного впливу результатів виробничогосподарської діяльності на стан навколишнього середовища; якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства; забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів підприємства та відділів організації).

Виконання кожної з вище перелічених цілей економічної безпеки є істотно важливим для досягнення головної мети підприємства. Детальна розробка і контроль за виконанням цільової структури економічної безпеки підприємства є важливою складовою частиною проблеми. Економічну безпеку підприємства можна розглядати також як сукупність якісних і кількісних показників, найважливішим серед яких вважається рівень економічної безпеки, який визначається станом використання корпоративних ресурсів за критеріями рівня економічної безпеки підприємства. Цей показник залежить від спроможності керівництва підприємства і спеціалістів (менеджерів) ефективно уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища. З метою досягнення

найбільш високого рівня економічної безпеки підприємство має проводити роботу із забезпечення максимальної безпеки основних функціональних складових своєї роботи. Отже, зрозуміло, що метою забезпечення економічної безпеки будь-якого підприємства має бути забезпечення стійкого та максимально ефективного функціонування підприємства сьогодні та забезпечення високого потенціалу його розвитку в майбутньому, захист від зовнішніх і внутрішніх факторів. Економічна безпека підприємства та його управління повинна ґрунтуватися на цілях успішного функціонування і розвитку підприємства за всіма сферами його діяльності і впливу. Для забезпечення економічної безпеки підприємства від впливу суб'єктивних і об'єктивних причин, керівництву необхідно приймати рішення з такою ж швидкістю, з якої виникають і негативні зміни, і вміти їх передбачати.

Список використаних джерел

1. Дімітрієва С.Д. Формування системи економічної безпеки України: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.03 / С.Д. Дімітрієва; Класич. приватн. універст. – Запоріжжя, 2011. – 20с.

УДК 336.02

*Колганенко Тетяна Артемівна,
студентка Навчально-наукового
інституту менеджмента і
підприємництва Державного
університету телекомунікацій*

ПДВ-РАХУНКИ – НОВАЦІЯ В ПОДАТКОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Закон, що регулює порядок електронного адміністрування ПДВ (зміни до Податкового кодексу України, далі в тексті - «Закон про ПДВ-рахунки»), набув чинності з 1 січня 2015 року. Особливістю цього Закону є наявність безлічі «підводних каменів», тобто норм, прямо не прописаних в його тексті, але таких, що підлягають застосуванню, виходячи з комплексного аналізу Податкового кодексу України. Проблеми українського податкового законодавства вивчають безліч відомих правознавців та юристів: О. Баранова, С.П. Клименко, Т. Вікторівська О.П. Орлюк, О. Савич та ін. Проте сучасні умови вимагають більш докладного вивчення цих відносин в аспекті гарантування податкової безпеки кожного підприємства. Мета статті – розглянути ключові новації податкового законодавства в частині сплати ПДВ. З 1 січня 2015 року був впроваджений новий механізм сплати ПДВ, яка передбачає обов'язковість подання звітності з податку на додану вартість (далі за текстом - ПДВ) у електронній формі всіма платниками цього податку з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису підзвітних осіб. Таким положенням був доповнений п.49.4 ПКУ. При цьому подання декларацій з ПДВ в паперовому вигляді з 1 січня 2015 року не передбачено. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» (далі

– Закон №71) від 28.12.2014 р. №71-VIII, який набрав чинності 1 січня 2015 року покликаний гарантувати державі стовідсоткову (а в деяких випадках – навіть більше) сплату ПДВ до бюджету. Для цього розроблена спеціальна формула, що складається з шести елементів, на підставі якої буде розраховуватися сума, на яку платник ПДВ, маючи обов'язок видачі податкової накладної, матиме технічну можливість видачі податкової накладної (далі за текстом - ПН). Також передбачена обов'язкова реєстрація ПН в Єдиному реєстрі податкових накладних, починаючи з 0,01 грн. Таким чином, жоден податковий кредит з ПДВ не може бути отриманий без того, щоб відповідна сума ПДВ потрапила в бюджет. Здавалося б, що поганого в такому доброму починанні. Але в зв'язку з цим виникає *перший "підводний камінь"*. Отже, з нового року платники ПДВ - постачальники, крім свого обов'язку видавати вчасно ПН, повинні будуть заслужити можливість цей обов'язок виконати. Для цього потрібно буде порівняти суму, на яку потрібно видати ПН, з результатом формули, що містить елементи як зі знаком «+», так і зі знаком «-». Елементи зі знаком «+» - це (I) сума ПН, отриманих (zareєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних), (II) суми імпортного ПДВ, сплаченого на митниці і (III) поповнення ПДВ-рахунку. Елементи зі знаком «-» - це (IV) сума ПН, виданих (zareєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних), (V) суми бюджетного відшкодування (заявленого в 2015 році на поточний рахунок) і (VI) позитивна різниця між даними податкових зобов'язань за декларацією і сумою ПН, zareєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних (тобто, помилки бухгалтера, а також спроби «перехитрити» систему (дивіться пункт 6 нижче)). Оскільки Закон №71 набуває чинності з 01.01.2015, норми про всі елементи формули також вступають в силу з цієї дати. Отже, ні отримані раніше ПН, у тому числі zareєстровані в Єдиному реєстрі податкових накладних (далі за текстом - ЄРПН), ні навіть суми ПДВ, сплачені у грудні 2014 року на митниці (імпортний ПДВ) не враховуються у формулі, і таким чином, станом на 01.01.2015 у всіх платників ПДВ буде «0 грн.». Тому, якщо компанії не пощастило (з початку здійснення своїх поставок) отримати ПН на початку січня 2015 уже за новими правилами, або ж здійснити імпорт, то єдиним способом видати ПН за таким поставкам – це поповнити ПДВ-рахунок зі свого поточного банківського рахунку. У перехідних положеннях до Закону №71 зазначено, що від'ємне значення ПДВ попередніх періодів враховується в порядку, затвердженому Державною фіскальною службою України. Цим законодавець завуальовано підтверджує те, що таке від'ємне значення ПДВ у формулу не потрапляє.

Другий «підводний камінь» полягає в тому, що навіть якщо платнику ПДВ вдалося за підсумками грудня 2014 спрацювати так, що у нього немає від'ємного значення ПДВ, а є зобов'язання по ПДВ із сплати в бюджет, то він не може відчувати себе захищеним, працюючи за формулою в 2015 році. Відповідно до Податкового Кодексу України, і ця норма залишається у 2015 році без змін (П. 201.11 ст. 201 Податкового кодексу України (тут і далі посилання на Податковий кодекс України наведені в його редакції, яка набирала чинності з 01.01.2015), до складу податкового кредиту відносяться

суми ПДВ, сплачені при придбанні транспортних квитків, готельних послуг, послуг зв'язку - без отримання податкової накладної. При цьому згідно з формулою платник ПДВ зможе видати податкові накладні (по суті, використовувати свій податковий кредит з ПДВ) тільки відносно податкового кредиту, підкріпленого саме податковими накладними, зареєстрованими в ЄРПН. Таким чином, на першому етапі платник ПДВ все одно змушений буде поповнювати ПДВ-рахунок зі свого поточного рахунку, якщо йому знадобиться видати податкову накладну, а іншого «вхідного» ПДВ / або імпортного ПДВ у нього не буде. Звичайно, платник ПДВ задекларує суми вище вказаного податкового кредиту (офіційно не потрапляє в формулу) у своїй декларації з ПДВ за підсумками звітного податкового періоду і покаже суму зобов'язань до сплати в бюджет за вирахуванням такого податкового кредиту, але тут виникають дві нові проблеми: перша - гроші з поточного рахунку вже пішли на ПДВ-рахунок і будуть там перебувати до того моменту, поки їх потрібно буде перераховувати в бюджет (деякі особливості спрямування коштів з ПДВ-рахунку передбачені для сільськогосподарських підприємств, для інших компаній шлях передбачений тільки один: з ПДВ-рахунку - у бюджет) (п. 2001.5, п. 2001.7 ст. 2001 Податкового кодексу України), такі кошти більш не є оборотними коштами компанії; друга - платник ПДВ не розпоряджається коштами з ПДВ-рахунку, не приймає рішення про перерахування тієї чи іншої суми з ПДВ-рахунку в бюджет. І хоча в Податковому кодексі України є норма про те, що розрахунок з бюджетом проводиться на підставі даних, задекларованих у податковій декларації (п.2001.6 ст.2001 Податкового кодексу України), процедура перерахування грошових коштів здійснюється таким чином, що податковий орган надсилає ПДВ-банку суму податку, що підлягає перерахуванню до бюджету і ПДВ-банк самостійно списує зазначену суму з ПДВ-рахунку (п.200.2 ст.200 Податкового кодексу України). Це може спричинити помилкове рішення контролюючого органу про необхідність перерахування до бюджету сум ПДВ з ПДВ-рахунку без урахування вищевказаного податкового кредиту (транспортного, готельного).

Ще одним недоліком формули в тому, що платник ПДВ - покупець, перераховуючи передоплату постачальнику на його поточний банківський рахунок, потрапляє в залежність від постачальника. Адже постачальник, щоб видати своєму покупцеві ПН повинен зареєструвати її в ЄРПН, і на цей процес покупець не може вплинути. В даний час (у 2014 році) ця проблема вирішується шляхом подачі скарги на такого недобросовісного постачальника. В 01.01.2015 подача скарги вже не буде підставою для включення сум сплаченого / нарахованого ПДВ до складу податкового кредиту покупця. Для захисту інтересів сумлінних платників вищевказані елементи (податковий кредит, законно отриманий без ПН, а також суми ПДВ, щодо яких подані скарги на постачальника) також повинні бути включені у формулу для права подальшої видачі податкової накладної, але поки цього немає. Не все так просто і з бюджетним відшкодуванням, заявленим в рахунок зменшення податкових зобов'язань з ПДВ майбутніх періодів, якщо така заява мала місце до 1 січня 2015 року. Згідно з перехідними положеннями Закону про ПДВ-рахунки такі суми

підлягають бюджетному відшкодуванню в порядку, встановленому Податковим кодексом України в редакції, що діяла до 1 січня 2015 року. Таким чином, законодавець визнає за платником ПДВ право на таке бюджетне відшкодування, але при спробі змодельювати ситуацію, за якої платник ПДВ зможе ним скористатися, виникає *третій «підводний камінь»*. Справа в тому, що в 2014 році, платіж ПДВ до бюджету здійснюється з 21 по 30 число періоду (зазвичай місяця), наступного за звітним. У податковій декларації з ПДВ платник ПДВ вказував на те, що він за підсумками звітного періоду зменшує суму ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету на суму наявного вищевказаного бюджетного відшкодування. Все це призводить до наступного: наприклад, якщо 5 квітня 2015 року відбувається відвантаження товарів покупцю на суму 120 000 грн., у тому числі ПДВ - 20 000 грн.. Для чистоти прикладу припустимо, що до цього, в період з 1 по 4 квітня 2015 року, постачальник не мав вхідного податкового кредиту з ПДВ і не імпортував товари в Україну. Враховуючи той факт, що розглянуті суми «старого» бюджетного відшкодування також не потрапили в формулу, єдиним способом видати ПН своєму покупцеві є поповнення постачальником свого ПДВ-рахунку на 20 000 грн. Після цього на кінець місяця відбувається декларування ПДВ. Надію вселяє лише п.2001.6 ст.2001 Податкового кодексу України, де зазначено, що розрахунок з бюджетом проводиться на підставі даних, задекларованих у податковій декларації (це ж впливає зі ст. 203 Податкового кодексу України) . Тобто, розглянута сума грошових коштів (20 000 грн.) повинна залишитися на ПДВ-рахунку, і не перераховуватися до бюджету. Однак процедура перерахування грошових коштів здійснюється таким чином, що податковий орган надсилає ПДВ-банку суму податку, що підлягає перерахуванню до бюджету (п. 200.2 ст. 200 Податкового кодексу України), тобто, рішення про списання коштів з ПДВ-рахунку приймає не платник ПДВ, а податковий орган за підсумками порівняння суми податкового зобов'язання звітного періоду з сумою податкового кредиту такого звітного періоду. Як було зазначено вище, після цього ПДВ-банк самостійно списує зазначену суму з ПДВ-рахунку. Чи врахує податковий орган дані декларації або чи буде враховувати податковий кредит і податкові зобов'язання тільки з січня 2015? Не вносить ясність у вирішенні цього питання і Порядок електронного адміністрування ПДВ. Навіть якщо вдасться довести своє право не сплачувати ПДВ до бюджету у розглянутій сумі 20 000 грн. (Або це буде прямо прописано в вищевказаному Порядку), ця сума залишається на ПДВ-рахунку і скористатися цими коштами платник ПДВ фактично не може. Ми пам'ятаємо, що видача ПН з 01.01.2015 буде відбуватися згідно з формулою, виходячи з якої, якщо у постачальника товарів / послуг немає податкового кредиту з ПДВ (вхідного ПДВ) і немає імпорتنих операцій з 01.01.2015 до «першої події» у поставці (тобто, моменту відвантаження товарів, підписання акта про надання послуг або отримання передплати від покупця), то єдиним способом для нього виконати норму закону і видати ПН покупцю протягом 15 днів з моменту виникнення «першої події», буде поповнення ПДВ-рахунку. Якщо має місце оподатковувана операція, але здійснюється поставка неплатнику ПДВ (якому не потрібна ПН), то

постачальник видає ПН та обидва примірники залишає у себе. Що ж буде, якщо такий постачальник спробує не видавати ПН до кінця місяця, а просто задекларує цю суму за підсумками звітного місяця і заплатити цю суму до бюджету зі свого поточного банківського рахунку (П. 201.10 ст. 201 Податкового кодексу). Фактично державний бюджет при цьому не «постраждає», адже належна сума буде перерахована до бюджету у встановлені законодавством терміни. Але «постраждає» ПДВ-рахунок, на який згідно з новими правилами потрібно було перерахувати суму ПДВ. Після отримання системою даних, зазначених у податковій декларації з ПДВ, платник ПДВ очікує **четвертий «підводний камінь»** - розглянута сума розбіжності потрапить у формулу (п.2001.3 ст.2001 Податкового кодексу України) зі знаком «-» в якості шостого елемента формули. Така розбіжність є підставою для проведення документальної позапланової виїзної перевірки продавця (п. 201.10 ст.201 Податкового кодексу України). Таких «підводних каменів» в розглянутому Законі про ПДВ-рахунки набагато більше ніж ми виділили. Крім того, нові і нові з них виявляються при аналізі тієї чи іншої конкретної операції.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України
2. Електронний ресурс: <http://guaranteegroup.com.ua/podatkova-reforma-2015-zmini-shhodo-pdv/>
3. О. Баранова, стаття «Закон про ПДВ-рахунки: що написано між рядків»

УДК 229.138

*Колганенко Тетяна Артемівна,
студентка Навчально-наукового інституту
менеджменту та підприємництва
Державного університету телекомунікацій*

ОСОБЛИВОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Одним з факторів, що впливає на економічний стан країни є поліпшення якості життя громадян, у тому числі і за рахунок вирішення питань забезпечення продовольством. М'ясо птиці і харчові яйця є необхідними продуктами в харчуванні людей. Тому ці продукти користуються значним попитом, як на внутрішньому ринку країни, так і за кордоном.

Розширенню виробництва продукції птахівництва в світі приділяється велика увага. Але, просування продукції на споживчі ринки стикається зі значною конкуренцією, тому виробництво вимагає постійного удосконалення технологій вирощування птиці, переробки продукції, впровадження сучасних стандартів якості, стратегічного планування і т.д ..

Для успішного маркетингу і планування виробництва велике значення має моніторинг стану галузі та прогнозування розвитку виробництва на певний період. Аналіз статистичних даних за минулий період дозволяє отримати загальні тенденції подальшого розвитку виробництва продукції.

Процеси трансформації держави, які відбувалися в Україні в пострадянській період, значною мірою вплинули на розвиток птахівництва. По аналізу даних статистичної звітності підприємств розвиток птахівництва в період з 1990 і до теперішнього часу можна розділити на два етапи, - спад виробництва продукції птахівництва з 1990-1997 рр, і відродження виробництва з 1998 року і до теперішнього часу.

Подальший аналіз даних і складання прогнозу розвитку галузі за поліноміальним трендом показує можливі коливання показників. Це підкреслює складність процесів відновлення галузі в умовах конкуренції під дією як внутрішніх, так і зовнішніх факторів

Деяке зменшення середньої рентабельності виробництва харчових яєць протягом 2013-2020 рр пояснюється можливим зростанням пропозиції продукції і загостренням конкуренції на ринках.

Колівання середнього значення рентабельності птахівничих підприємств з виробництва м'яса птиці є наслідком поступової монополізації ринку великими виробниками.

Порівнюючи приріст рентабельності виробництва продукції птахівництва можна відзначити, що темпи розширення виробництва м'яса птиці будуть меншими, ніж темпи нарощування виробництва харчових яєць. Це пояснюється тим, що на ринку м'яса птиці, можлива значна пропозиція, як вітчизняних виробників, так і імпорту з-за кордону, насиченим внутрішній ринок продукцією за зниженою ціною. З іншого боку, експорт м'яса птиці з України може зіткнутися зі складнощами освоєння зовнішніх ринків.

Виробництво харчових яєць птиці зросте за рахунок того, що більшість підприємств перероблятиме свою продукцію на яечний порошок, який має значний попит в харчовій промисловості і розкриває нові ринки збуту. Крім того, яечний порошок легше зберігати і транспортувати. Тому, зростання виробництва харчових яєць і переробки їх на яечний порошок сприятиме зростанню експорту.

Аналіз даних і складання прогнозу розвитку галузі за поліноміальним трендом показує можливі коливання показників. Це підкреслює складність процесів відновлення галузі в умовах конкуренції під дією як внутрішніх, так і зовнішніх факторів.

Для поліпшення результатів аналізу стану галузі птахівництва та складання прогнозів необхідно удосконалити існуючу в Україні систему моніторингу на основі комплексного рішення, яке ґрунтується на досягненнях інформаційних технологій по збору та систематизації даних, їх обробки, механізмів формування звітів і т.д .. Така система моніторингу дозволить поліпшити стан птахівництва за рахунок оперативності та якості управлінських рішень на основі кращих прогнозів.

*Краснікова Лариса Іванівна,
к. е. н., професор кафедри фінансів
Національного університету
«Києво-Могилянська академія»*

ПОДАТКИ НА БАГАТСТВО ТА МЕТОДИ ОЦІНКИ НЕРУХОМОГО МАЙНА

Багатство – це цінність накопичених заощаджень та інвестицій в державі. Люди можуть здобувати багатство через заощадження або, через подарунки чи спадщину від батьків, інших родичів або друзів. Людина, яка не заощаджує частину свого доходу та не отримує подарунків або спадщини, ніколи не накопичить багатства. Щоб досягти багатства, люди повинні утримуватися від споживання всього доходу, який вони отримують протягом року. Вичерпна база податку на багатство включає всі матеріальні цінності в економіці.

Багато науковців помітили, що використання багатства як бази оподаткування має певну циклічність. Цей «цикл майнового податку» тісно пов'язаний з економічним розвитком суспільства. Майновий податок вперше був застосований у вигляді земельного податку на одиницю оподаткування. Оскільки відмінності між доходом і багатством стали більш явними під час економічного розвитку, майновий податок став пропорційним податком на утримання всіх видів багатства (матеріальних цінностей) – землі, інших реальних активів та особового майна.

Існує багато суперечок стосовно того, чи потрібно оподатковувати багатство поряд із доходами та споживанням, з метою досягнення справедливої податкової структури.

Питанню доречності використання податку на багатство присвячені роботи відомих західних економістів Річарда В. Треша, Девіда Н. Хаймана, Харвея С. Роузена. Однак, як показали результати дослідження, на сьогодні очевидно є потреба в дослідженні таких важливих питань щодо застосування податку на багатство- як вимірювати багатство та як оцінити вартість майна, що підлягає оподаткуванню.

Запропоноване до розгляду дослідження пропонує аналіз праць закордонних та вітчизняних, вчених з питання особливостей формування податків на багатство, їх розміру та структури, а також аналіз доцільності використання методів оцінки нерухомого майна.

Крючкова Наталія Михайлівна
к.е.н., доцент, доцент кафедри
економічної теорії та історії економічної
думки ОНУ імені І.І. Мечникова
(Одеса, Україна)

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ

Для досягнення цілей соціально-економічного розвитку державою та сектором публічних фінансів використовуються фінансові інструменти і вигляді податків, державних видатків, трансфертів тощо. Тому дослідження розвитку публічних фінансів за останній період інституціональних трансформаційних зрушень в економіці України є актуальним питанням, що потребує чіткого визначення їх економічної сутності, архітектури та особливостей функціонування.

Радикальні політичні зміни, які відбулися в Україні, формують передумови для початку нового етапу реформ й податкової системи. Очевидно, що без покращення фіскального простору, що надасть імпульс для активізації підприємницької діяльності, вийти на позитивну траєкторію економічного розвитку не вдасться.

У даному контексті, політика реформ в напрямку формування сприятливого фіскального простору має бути доповнена новими завданнями. З урахуванням актуалізації нових негативних тенденцій, доцільною є реалізація наступних заходів.

1. Реформування системи фіскальних стимулів інвестиційної діяльності. Податкові стимули – це потенційно найбільш дієвий інструмент стимулювання підприємницької діяльності, який здатен частково знизити деструктивний вплив комплексу інституційних проблем. Завдяки застосуванню фіскальних стимулів фактично відбувається трансферт бюджетних коштів до підприємницького сектору, який здатен використати їх більш ефективно, ніж держава.

2. Наведення порядку у сфері відшкодування ПДВ. Затримки і борги з відшкодування підтвердженого обсягу ПДВ означають, що держава незаконно вилучає обігові кошти з підприємницького сектору для безоплатного використання в своїх цілях. Враховуючи, що саме експорт формує майже 50% ВВП України, проблеми з відшкодуванням ПДВ несуть загрози макроекономічного рівня.

3. Впровадження інституту консолідованої групи платників податків, який успішно діє в європейських країнах. Зміст полягає в тому, що материнська компанія, отримавши даний статус, має право подавати консолідовану податкову звітність за всі дочірні підприємства (учасники групи), незалежно від місця їхнього розташування. В Україні в першому читанні був прийнятий проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо

створення консолідованої групи платників податків)» [1]. Відповідно до нього консолідована група платників податків – це добровільне об'єднання платників податків на прибуток без створення юридичної особи на підставі відповідного договору про створення консолідованої групи платників податків, який є підставою для врахування від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток іншого учасника (учасників) консолідованої групи та застосування особливих заходів щодо погашення податкового боргу учасників консолідованої групи.

4. Повернення до механізму розрахунку податку на прибуток, що ґрунтувався на фактичних показниках прибутку. Новий механізм авансових платежів на базі фінансового результату попереднього року вкрай негативно впливає на фінансове становище корпоративного сектору. В умовах погіршення економічної ситуації, коли прибутки підприємств падають, відбувається додаткове вилучення коштів до бюджету, що обумовлено високою базою для нарахування авансових платежів. У розвинених країнах вплив даного податку на фінансове становище підприємств в часи економічних негараздів, навпаки, намагаються полегшити, оскільки саме в період складної кон'юнктури підприємству потрібні кошти для того, щоб адаптуватися до нових умов.

5. Удосконалення інформаційних технологій комунікації платників податку та контролюючих органів, а також розширення «онлайн» сервісів. Динаміка розвитку інформаційних систем вимагає постійного вдосконалення інформаційних платформ, програмного забезпечення та створення нових сервісів [2].

Без глибокої модернізації системи публічних фінансів, зміцнення інституцій, зменшення підґрунтя для корупції ефективність важелів стимулювання економічного розвитку буде нівельована. Загалом, система публічних фінансів України характеризується низкою вад та суперечностей, які погіршують соціально-економічне становище держави та створюють бар'єри для економічного зростання. Вони нівелюють ефективність багатьох напрямів соціально-економічної політики. Зокрема, неефективність механізмів розподілу та витрачання бюджетних коштів призводить до недофінансування важливих державних завдань, надмірний обсяг видатків провокує фіскалізацію податкової системи та нераціональну боргову політику, обмеженість доходів місцевих бюджетів обумовлює втрату автономності органами місцевого самоврядування. Все це потребує подальших наукових досліджень та розробок стратегічних пріоритетів розвитку публічних фінансів України.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sfs.gov.ua/>
2. Офіційний сайт стратегічних досліджень при Президентові України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/>

КОНТРОЛЬ ЗА ЯКІСТЮ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

Оцінка якості обслуговування в банку є одним з основних інструментів системи менеджменту якості. Висвітлено основне завдання експертної оцінки якості обслуговування в банку, виявлення усіх аспектів, що впливають на задоволеність клієнта.

З переходом до ринкової економіки принципово міняється зміст діяльності банків. Актуальною стає проблема підвищення ефективності банківських послуг, першорядну значущість отримують поліпшення якості банківського обслуговування і використання сучасних методів управління, розширення асортименту банківських послуг, що надаються. Універсальним інститутом, що спеціалізується на наданні комплексу ділових послуг є комерційні банки, послуги яких охоплюють не лише традиційні кредитно-депозитні операції, але й розповсюджуються на задоволення потреб клієнтів в консалтингових, інвестиційних, лізингових, довірчих та інших послугах.[3, с.12]

Сприйняття якості банківських послуг споживачем під час її споживання відбувається за двома аспектами: що клієнт отримує від банківської послуги (технологічний аспект якості) і як клієнт отримує банківську послугу (функціональний аспект якості).

Досягнення поставлених завдань у сфері управління якістю обслуговування неможливе без спільної роботи всіх підрозділів банку. Встановлено вісім принципів управління якістю, які найвище керівництво може використовувати для поліпшення показників діяльності банку: орієнтація на клієнта, лідерство, залучення працівників, процесний підхід, системний підхід до управління, постійне поліпшення, прийняття рішень на підставі фактів, взаємовигідні стосунки з контрагентами [3, с.18].

Оцінка якості обслуговування в банку є одним з основних інструментів системи менеджменту якості. Основне завдання комплексної експертної оцінки якості обслуговування в банку – це виявлення усіх аспектів, що впливають на задоволеність клієнта, а також надання менеджменту банку об'єктивної поточної інформації. Система менеджменту якості має на увазі наявність певних затверджених стандартів якості обслуговування, якості пропонованого банківського продукту і банківського процесу. [1]

У свою чергу комплексна оцінка якості обслуговування в банку зачіпає не лише перший пласт (якість обслуговування), але і два інших. Оскільки вимір задоволеності клієнта (який обов'язково проводиться при оцінці якості обслуговування у банку), не може не порушити питання про те, чи задоволені клієнти якістю пропонованого банківського продукту, швидкістю процесу і т.д. Підсумки оцінки якості обслуговування в банку менеджмент цієї фінансової

установи може використати для підвищення якості обслуговування, навчання персоналу, розвитку своїх конкурентних переваг, активнішого залучення нових клієнтів і т.д. Підсумки оцінки якості обслуговування в банку іноді навіть стають основою майбутньої рекламної кампанії банку. [2]

Основне завдання системи менеджменту якості полягає в тому, щоб врахувати все до щонайменших деталей, зробити співпрацю з банком не лише ефективною, але і приємною. Іноді навіть чашка кави або приємне і незвичайне оформлення банківського відділення може зіграти вирішальну роль в майбутньому виборі банку-партнера. Виявлення таких тонких аспектів – один з важливих пластів роботи в оцінці якості обслуговування в банку.

Основна мета створення системи оцінювання якості обслуговування клієнтів банку та якості продажів – визначення рівня якості обслуговування клієнтів Банку. Основні завдання – оцінка та аналіз основних факторів, які впливають на результати досліджень, та контроль рівня якості обслуговування та якості продажів. [4]

Оцінювання якості обслуговування передбачає аналіз звернень (скарг та пропозицій) клієнтів Банку. Оцінка якості обслуговування клієнтів працівниками дирекцій / відділень враховує: ввічливість працівників дирекції / відділення, його клієнт-орієнтованість, вміння та бажання виявити потреби та пріоритети клієнта, знання працівника умов продуктів Банку, робота з запереченнями, використання крос-продажів, дотримання конфіденційності та вимог до зовнішнього вигляду (відповідність одягу корпоративному стилю).

Список використаних джерел

1. Бондаренко А.Ф., Управління якістю банківських послуг. / А.Ф. Бондаренко // [http://www.dspace.uabs.edu.ua]
2. Васильков В.Г. Організаціо-виробниче забезпечення якості та конкурентоспроможності продукції / В.Г. Васильков // [http://vsau.vin.ua]
3. Джордж С., Ваймерских А. Всеобщее управление качеством. / С. Джордж, А. Ваймерских //TQM. – М.: Виктория плюс, 2011. – 256 с.
4. Смілянець В., Окремі питання управління якістю банківських послуг. / В. Смілянець // [<http://intkonf.org>]

УДК 565.7

*Кудрицька Жанна Володимирівна,
к.е.н., доцент Національного
авіаційного університету*

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ РОЗВИТКУ ПАСАЖИРСЬКИХ АВІАПЕРЕВІЗНИКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ФАКТОРІВ

Останні два роки в Україні відбуваються події, що на політичному та економічному рівні здійснюють негативний та дестабілізуючий вплив на

розвиток ринку авіаційних перевезень, спричинюючи падіння попиту (Рис.1.). За даним Департаменту фінансів та економіки в I кварталі 2015 року ринок пасажирських та вантажних перевезень був забезпечений роботою 28 авіакомпаній, якими було виконано 14,1 тис. комерційних рейсів, що є на 5,0 тис. менше, ніж у I кварталі 2014 року. За цей же період кількість перевезених пасажирів скоротилась на 18,1 відсотка в порівнянні з аналогічним періодом попереднього року і склала 1129,7 тис.чол. Загалом за I квартал 2015 року ДП ОПР «Украерорух» було обслуговано 42,9 тис. польотів. Для порівняння в I кварталі 2014 року цей показник сягав 109,6 тис. Кількість польотів, здійснених літаками та гелікоптерами авіакомпаній України, зменшились на 25,4 відсотка, а іноземними компаніями 68,1 відсотка.

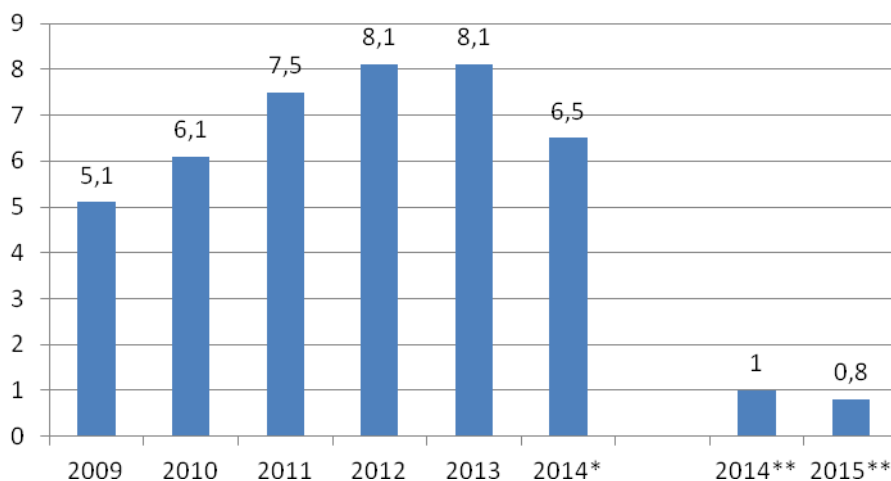

Рис.1. Обсяг пасажирських авіаперевезень в Україні, млн.чол.
За даними Держстат. *Без врахування АР Крим. **Січень-лютий

96 відсотків пасажирських перевезень I-го кварталу 2015 року були забезпечені 18 вітчизняними авіакомпаніями, до найбільших авіаперевізників з яких можна віднести «Міжнародні авіалінії України», «Авіалінії «ВізЕйрУкраїна», «ЮТейрУкраїна», «ДніпроАвіа», «Роза Вітрів» та «Авіалінії Харкова». Міжнародні авіаперевезення здійснювали в цей період 7 вітчизняних авіакомпаній в 33 країни світу і 30 іноземних авіаперевізників з 22 країн світу. Відповідно ними було перевезено 823,9 тис. и 772,5 тис. пасажирів (що склало скорочення на 6,6 відсотка і и 29,2 відсотка в порівнянні з аналогічним періодом минулого року). На внутрішніх сполученнях між 8-ма містами України діяло 3 українські авіакомпанії на регулярних лініях, якими було перевезено 114 тис. пасажирів. В порівнянні з I-им кварталом 2014 року на 82 тис. пасажирів цей показник скоротився (196 тис. пасажирів в I кв.2014 року). Пасажиропотоки через Україну зменшились на 24,6 відсотка і склали 2005,8 тис. пасажирів, з них 1347,7 тис.пас. обслуговано аеропортом Бориспіль, що на 7,4 відсотка менше, ніж минулого року. Пасажиропотоки через аеропорт Харків скоротились на 56,7 відсотка і склали 54,1 тис. пасажирів, через Дніпропетровськ – на 28,8 відсотка і склали 72,6 тис. пасажирів, через Київ (Жуляни) – на 28,2 відсотка і склали 224,2 тис. пасажирів, через Львів – на 12,8

відсотка і склали 96,1 тис. пасажирів, через Одесу – на 10,6 відсотків і склали 176,6 тис. пасажирів.

Слід відмітити, що у Львові до сих пір не введені в експлуатацію об'єкти реконструкції до Євро-2012. Вже в 2014 році пасажиропотік львівського аеропорту зменшився на 15 відсотків в порівнянні з 2013 роком і досяг показника 585,2 тис. чоловік.

Для вирішення цієї проблеми необхідно надходження коштів від перевезень. Очікується, що запуск пілотного проекту «Відкрите небо» на регіональному рівні на базі аеропорту ДП «Аеропорт «Львів» ім. Данила Галицького» принесе певне пожвавлення в роботу авіації, адже планується географія майбутніх перевезень до 40 країн світу та вхід до України європейських low-cost компаній, зокрема ірландської компанії Ryanair. Для пасажирів дане рішення дозволить зменшити вартість авіаквитків, забезпечить можливість подорожувати прямими рейсами і покращить сервіс під час польоту. Лібералізація повітряного простору дозволить Західній Україні ширше розвивати туристичну та інші суміжні галузі та створить додаткові робочі місця.

Ще один потік пожвавлення пасажиропотоку очікується від нового проекту турецької Atlasjet. Влітку 2015 українська дочірня компанія турецької Atlasjet почне здійснювати міжнародні та внутрішні рейси зі Львова (з базою у Львові). Крім регулярних маршрутів в планах перевізника і чартерні польоти до популярних курортів Турції, Чорногорії та Єгипту. Такі перевезення можливо будуть здійснюватись по 30 спрямуванням, серед яких будуть і країни Західної Європи, СНД, Закавказзя, в тому числі затребувані українськими пасажирами Італію, Іспанію, Грузію. Крім міжнародних рейсів, турецьким перевізником планується виконувати і внутрішні польоти між Львов, Києвом, Одесою та Харковом. Збільшення пасажиропотоку у місцевому аеропорту, можливість розвитку західного регіону як туристичного центру, додаткові інвестиції і нові робочі місця – такі очікування до кінця року. Звичайно, це буде сприяти розвитку цивільної авіації та економіки країни в цілому.

Серед негативних тенденцій, що продовжують мати місце в авіаційній галузі, слід сказати, що в I-му кварталі 2015 року відбулося закриття угорсько-польської компанії Wizz Air Київського офісу, яка була єдиною українською low-cost-компанією ТОВ «Wizz Air Україна» з причини загострення політичної ситуації, девальвацією гривні та валютними обмеженнями. І хоча польоти продовжує здійснювати угорська компанія «Wizz Air Hungary», кількість напрямів скоротили вдвічі до 8 (було 16).

Також в поточному році не планує здійснювати регулярні рейси авіакомпанія «Авіалінії Харкова» у зв'язку з падінням попиту на перевезення. Зараз з Харкова здійснюються тільки рейси в Бориспіль («МАУ»), Шарм-Ель-Шейх («ЮТейр-Україна») і Стамбул (Pegasus). З 22 лютого польоти до Борисполя припинила молдавська авіакомпанія Air Moldova. Поки що не планують здійснювати здійснюють рейси в літній сезон авіакомпанії Meridiana Fly, Alitalia, Swiss International, Norwegian Air Shuttle, Turkmenistan Airlines, Emirates, Astra. Разом з тим, в березні, вперше з початку 2015 року, в аеропорту

«Бориспіль» було зафіксовано зростання пасажиропотоку в порівнянні з березнем 2014 року на 9 відсотків (до 459,3 тис. пасажирів). Середня завантаженість повітряних суден, які були обслуговані аеропортом, досягла 71 відсотка. Для порівняння в 2014 році цей показник складав в середньому 61 відсоток, а на деяких напрямках був в діапазоні 30-40 відсотка. У I кварталі 2015 року аеропорт обслужив 1,348 млн. пасажирів, що на 7 відсотків менше, чим за аналогічний період 2014 року. Незначні покращення показників можуть свідчити тільки про невелике і незначне зрушення на ринку авіаперевезень, але про стабілізацію чи стійку динаміку зростання говорити зарано.

Список використаних джерел

1. Галушак И. Аэропорт "Львов" станет базой для авиакомпании Atlasjet. [Електронний ресурс] / Галушак И. // Все об украинской авиации. Крылья. – 2015. – Режим доступа: <http://www.wing.com.ua/content/view/14553/37/>
2. Офіційний веб-сайт ДП ОПР «Укразорух» – <http://www.ukratse.ua/>

УДК 331.5

*Легомінова С.В.,
к.е.н., доцент кафедри економіки,
підприємництва та права
Державного університету
телекомунікацій*

МОЛОДІЖНЕ БЕЗРОБІТТЯ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

У період економічного спаду ситуація з безробіттям набирає обертів. Рівень безробіття в Україні, за методологією Міжнародної організації праці, серед осіб віком від 15 до 70 років сягає 9,0 %, а молоді (особи 14-35 років) – 11,9 % [1]. У загальній чисельності безробітних 55,2 % становить молодь, а це 6,5% від загальної кількості молоді і 4,2 % від загальної кількості економічно-активного населення України. Молодіжне безробіття стає критичним [1].

Працевлаштування молодих громадян залишається складним і актуальним завданням на сьогоднішній день та вимагає скоординованих дій всіх зацікавлених установ.

Щодо боротьби з молодіжним безробіттям та вирішенням проблеми працевлаштування молодих спеціалістів слід звернутися до вивчення європейського досвіду.

У Євросоюзі був створений спецфонд боротьби з молодіжним безробіттям і прийнятий план боротьби з міжнародним безробіттям, який передбачає виділення 5 млрд. євро щодо подолання молодіжного безробіття в 2014-2020 роках. Кошти в основному підуть на фінансування програм стажувань, тренінгів та перекваліфікації.

Основне направлення в Німеччині та Великобританії - це підтримка бізнес-стартапів молодих підприємців у національному масштабі.

Німеччина знизила ставку податку від прибутку до 50%, зняла податок на доходи до 10000 євро і надала державного фінансування на користь стартап - компаній, які були утворені ініціативними молодими людьми, це було ризиковано, але ефективно. Рівень безробіття скоротився протягом декількох років до 6% [2].

Але треба зазначити, що тільки незначна частина бізнесу ухиляється від сплати податків у Німеччині. Фактично був укладений договір між державою і громадянами, відповідно до якого всі домовилися співпрацювати разом для спільного блага.

Великобританія впровадила кредитні позики для молодіжного підприємництва – Youth Enterprise Loan (YEL) і виділила 10 мільйонів фунтів стерлінгів для підтримки бізнес-стартапів молодих підприємців.

Доцільним є розгляд плану створення робочих місць Ірландії, який базується на "переході від старої, зруйнованої економіки, заснованої на власності, фінансовій сфері та боргах, до нової стійкої економіки, заснованої на експорті, інноваціях та підприємстві".

У практичному плані вони прагнуть зробити фахівців з інформаційних технологій найчисленнішою групою випускників, а також розпочати перекваліфікацію безробітних для цієї сфери. Інші заходи - організація роботи через збільшення онлайн-торгівлі, стимулювання підприємців до найму довгострокових безробітних строком більше 1 року (з виплатою їм 7,5 тис. євро, більше 2 років - 10 тис. євро), створення фонду енергоефективності для зменшення споживання імпортного палива, інвестиції в сферу охорони здоров'я та фармацевтики, надання допомоги 300 потенційних компаній експортерів.

Основний механізм вирішення проблем працевлаштування молодих французів - «Контракт поколінь». Він передбачає 4000 євро щорічної допомоги підприємствам протягом 3 років, де зайнято менше 300 робочих (це 99,5% загального числа французьких підприємств, де працює 56% французів) при працевлаштуванні молодих співробітників у віці 15-25 років і збереженні робочих місць для літніх (старше 57). До 2017 року уряд Франції очікує підписання 500 тис. подібних контрактів з молодими фахівцями [3].

Методологія вирішення проблеми принципово не розрізняється. В якості основного заходу боротьби з молодіжним безробіттям та її наслідками, крім традиційних механізмів, що включають громадські роботи, допомоги по безробіттю, уряди цих країн зробили основний акцент на стимулювання підприємницької активності молоді, виходячи з наявних фінансових ресурсів та враховуючи регіональні, демографічні, ментальні особливості молоді як окремої соціально-демографічної групи.

Таким чином, для вирішення проблеми молодіжного безробіття доцільно розробити програму підтримки приватного підприємництва молоді, яка передбачає практичну допомогу в реєстрації бізнесу, податкові пільги, вдосконалення механізмів пільгового кредитування для підтримки бізнес-стартапів молодих бізнесменів (за прикладом європейських країн), знизити поріг статутного капіталу та кураторську допомогу на перших етапах роботи нових компаній.

Список використаних джерел

1. Зареєстроване безробіття у 2014 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
2. Malinverno Filippo, Vincere la disoccupazione giovanile: l'esempio della Germania / Filippo Malinverno // Sconfinare. – 2013. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sconfinare.net/?p=13354>
3. Эрман Георгий, Как страны ЕС решают проблему молодежной безработицы / Георгий Эрман // LB.ua. - 2013. - [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://economics.lb.ua/world/2013/05/28/202063_molodezh_es_bez_raboti_delayut.html

УДК 657.62:658

Лісковець Сергій Валерійович
аспірант Полтавської державної
аграрної академії

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЦЕСНОГО КОНТРОЛІНГУ В ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Ефективна система управління сільськогосподарськими підприємствами як сукупність взаємодіючих і взаємозалежних елементів, що забезпечує досягнення поставлених цілей, вимагає нових підходів до організації та змісту управління з урахуванням нових можливостей інформаційного суспільства, розвитку процесів глобалізації економіки, підвищення ролі інформації в управлінні підприємницькою діяльністю. Для здійснення ефективного управління потрібні спеціальні управлінські інструменти, які ґрунтуються на використанні широких можливостей, що відкриваються інформаційним прогресом [4]. Таким інструментом, який представляє механізм інформаційного та аналітичного забезпечення управління сучасними сільськогосподарськими підприємствами, є контролінг.

В умовах зростаючого впливу факторів інформатизації й інтелектуалізації суспільства пред'являються більш високі вимоги до управління суб'єктами господарювання. Виникає об'єктивна необхідність пошуку нових підходів, інструментів та методів інформаційного забезпечення управління сільськогосподарськими підприємствами. Відчувається необхідність впровадження інтегрованих систем інформаційно-аналітичної та методичної підтримки управління усіма функціональними сферами діяльності сільськогосподарських підприємств [1]. Сільське господарство, яке відіграє важливу роль у функціонуванні економіки країни, вирішенні національної та глобальної продовольчої проблеми, прискоренні інтеграційних процесів у світі та задоволенні потреб населення у продуктах харчування, потребує значної реорганізації системи управління на макроекономічному та мікроекономічному рівнях. Для ефективного управління діяльністю багатопрофільних сільськогосподарських підприємств необхідне застосування сучасного

інструментарію. Це завдання значною мірою може бути вирішено шляхом розробки і впровадження системи контролінгу в управлінні сільськогосподарськими підприємствами.

Динамічність сучасних економічних процесів, суттєве підвищення значення інформаційного забезпечення вимагають впровадження в управління підприємствами нових управлінських інструментів, які ґрунтуються на використанні широких можливостей, що відкриваються науково-технічним та інформаційним прогресом [3]. Таким інноваційним інструментом, який представляє механізм інформаційного та аналітичного забезпечення управління, є система контролінгу.

Виконаний у роботі аналіз світового досвіду використання контролінгу показує, що його роль в управлінні сільськогосподарськими підприємствами у цілому постійно зростає та сприяє підвищенню ефективності системи управління. Контролінг стає не просто елементом управління, а таким основоположним складником, на якому будуються всі управлінські рішення та діяльність. Тому актуальним є впровадження системи контролінгу в управління сільськогосподарськими підприємствами.

Системні дослідження діяльності сільськогосподарських підприємств дозволили сформулювати групу проблемних питань у залежності від загальних ознак, з якими вони зіштовхуються у своїй діяльності: організаційні, економічні, технічні, соціальні, територіальні, науково-технічного прогресу та інновацій. Групування проблемних питань за загальними ознаками дали можливість визначити, що на розвиток сільського господарства впливають наступні фактори: організаційні, що ускладнюють процес делегування управлінських повноважень та здійснення виробничих процесів; економічні, які призводять до зниження економічних показників діяльності підприємств; технічно-технологічні, що ускладнюють здійснення виробничих процесів та зменшують якість продукції; соціальні, що ведуть до зниження попиту на продукцію; територіальні, що призводять до зниження якості надання транспортних послуг; науково-технічний прогрес, який загострює конкурентну боротьбу у сільському господарстві.

Аналіз та оцінка ефективності системи управління сільськогосподарських підприємств дозволили також виявити деякі особливості в управлінні, які негативно впливають на їх діяльність: дублювання функцій – управлінські обов'язки повторюються, створюючи безлад; спостерігається приховане протистояння інтересів керівників відділів і керівництва підприємств; відсутня система поліпшення діяльності на всіх рівнях [2]. Доведено, що вирішення перелічених проблем і підвищення ефективності системи управління сільськогосподарськими підприємствами можливе за допомогою контролінгу. Система контролінгу сільськогосподарських підприємств шляхом регламентації бізнес-процесів повинна складатися з основних бізнес-процесів та зовнішніх споживачів.

Обґрунтовано, що одним із напрямів розвитку сільськогосподарських підприємств є застосування процесного контролінгу. Процесний контролінг – це система організаційно-методичних підходів до управління

сільськогосподарськими підприємствами та регламентації бізнес-процесів з урахуванням зовнішніх і внутрішніх факторів, які впливають на їх діяльність. Організаційно-методичні підходи до управління сільськогосподарськими підприємствами включають в себе планові продумані дії зі зменшення витрат та підвищення ефективності діяльності підприємства; обґрунтування попередніх умов щодо якісного планування та документального оформлення здійснених рішень; чітке розуміння здійснення бізнес-процесів; регламентацію бізнес-процесів; підвищення організованості, надійності, якості та культури управління.

Список використаних джерел

1. Дедов О.А. Методология контроллинга и практика управления крупными промышленным предприятием: [учеб. пособ.] / Дедов О.А. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2008. – 248 с.
2. Стефаненко М.М. Застосування методологічного інструментарію контролінгу в фінансовому управлінні вітчизняних підприємств / М.М. Стефаненко // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 144-151.
3. Шапошников К.С. Контролінг як сучасний інструмент корпоративного управління / К.С.Шапошников // Розвиток правової держави та громадянського суспільства в Україні: [Зб наук праць]. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2011. – С.17-22.
4. Шепітко П.Ф. Контролінг: навч. посіб. [для студентів економ. спец. усіх форм навч.] / Шепітко Г.Ф. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 136 с.

І. А. Ломачинська,

*к.е.н., доцент, Одеський національний
університет імені І.І. Мечникова*

І. Д. Давидович,

студент магістратури,

*Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова*

РОЛЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК У РОЗВИТКУ КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ КРИЗИ

В умовах сучасної фінансово-економічної кризи, коли значна кількість фінансових установ в Україні, у тому числі системоутворюючих, збанкрутіла, пропозиція кредитних ресурсів суттєво знизилася. Комерційні банки все частіше надають перевагу в кредитуванні представникам великого бізнесу. Разом із цим, існує великий попит на позикові кошти з боку населення, представників малого та середнього бізнесу, кредитування яких на сьогодні розглядається банківськими установами як високоризиковане, а, отже, є вкрай обмеженим. Це, в свою чергу, стримує розвиток самозайнятості, малого і середнього підприємництва як основи забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

У таких умовах виникає потреба в пошуку альтернативних шляхів задоволення цього попиту, зокрема завдяки активізації діяльності кредитних спілок. Для оцінки їх ролі на вітчизняному ринку кредитування проаналізуємо

динаміку окремих показників діяльності та порівняємо з банківськими установами (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика функціонування банківських установ та кредитних спілок

Показник/рік	Банківські установи		Кредитні спілки	
	2013	2014	2013	2014
Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів, %	7,7	13,5	8,2	9,9
Рентабельність активів, %	0,12	-4,7	-2,9	-3,3
Відношення доходу до витрат, %	100,86	79,87	106,1	104,1
Відношення кредитів до активів, %	71,31	76,42	90,9	89,9
Відношення капіталу до активів, %	15,07	11,24	38,5	43,7

Джерело: складено на основі [1-2]

Аналіз дозволяє виявити, що кредитні спілки у порівнянні з банківськими установами в цілому демонструють кращі показники діяльності. Це можна пояснити тим, що кредитні спілки є менш орієнтованими на отримання прибутку на відміну від комерційних банків, які, в свою чергу, надають більш широкий спектр фінансових послуг, серед яких можуть бути більш доходні, але більш ризиковані, ніж кредитування. Окрім того, слід засвідчити, що кредитні спілки після кризи 2008-2009 рр., не зважаючи на відсутність рефінансування, швидше зреагували на виклики та перебудували свою діяльність відповідно новим умовам.

Враховуючи вищевизначене, можна дійти висновку, що кредитні спілки можуть відіграти важливу роль у відновленні споживчого кредитування в Україні. Однак це потребує ряд кроків з боку держави щодо стимулювання їх діяльності, зокрема:

- внести зміни до Податкового Кодексу України, визнавши кредитні спілки некомерційними організаціями та звільнивши їх від податку на прибуток;
- створити систему гарантування вкладів фізичних осіб з метою нівелювання ризиків інвестування у діяльність кредитних спілок;
- створити державні програми підтримки кредитних спілок;
- створити єдиний реєстр кредитних справ (до якого матимуть доступ як кредитні спілки, так і банківські установи);

- розробити програму обміну міжнародним досвідом у галузі функціонування та регулювання ринку кредитних спілок.

Отже, впровадження цих заходів щодо розвитку кредитних спілок в Україні дозволить активізувати ринок споживчого, іпотечного кредитування, кредитування фізичних осіб в цілому. Це буде сприяти зростанню платоспроможного попиту населення, розширенню сукупної пропозиції та подоланню соціально-економічної, фінансової нестабільності в Україні.

Список використаних джерел

- 1) Калустова, К. Аналіз фінансової звітності кредитних спілок – членів НАКСУ за 2014 рік /К. Калустова. // Бюлетень кредитних спілок України. – 2015. – № 1(59). – С. 11-22.
- 2) Основні показники діяльності банків України. [Електронний ресурс]. Національний банк України. – Режим доступу:
http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798

УДК 330.332

*Лук'яненко Ірина Григорівна,
д.е.н., професор, завідувача
кафедрою фінансів Національного
університету «Києво-Могилянська
академія»*

АНАЛІЗ ЗМІНИ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Фінансова нестабільність актуалізує ефективне управління ресурсами, оптимізацію ресурсного потенціалу підприємства. В основі економіки ринкового типу на мікрорівні лежить п'ятиелементна система фінансування її компонентів: самофінансування, пряме фінансування через механізми ринку капіталу, банківське кредитування, бюджетне фінансування, взаємне фінансування господарюючих суб'єктів. Вибір певної комбінації із запропонованих джерел визначається впливом багатьох факторів. Чітка бізнес-стратегія та досвідчений менеджмент можуть зважити усі «за» і «проти» певних джерел фінансування. Важливим кроком є аналіз ринку, дослідження комбінацій джерел фінансування, визначальних факторів. Особливу актуальність для України оптимізація структури капіталу набула при погіршенні фінансового стану підприємств: близько 25% з яких - неплатоспроможні, більшість решти фінансує діяльність за рахунок банківських кредитів, вартість яких в Україні сягає 50% у національній валюті, а обсяг не задовольняє потреби. Серед фінансових експертів не існує одностайної точки зору: яка структура капіталу є більш ефективною, за допомогою якого джерела (боргу чи власного капіталу) підприємствам слід фінансувати діяльність. Незважаючи на наявність емпіричних досліджень вплив факторів на структуру капіталу, його кількісна оцінка - малодосліджена

проблема, потребує застосування сучасного економіко-математичного інструментарію для аналізу та методичних рекомендацій щодо покращення структури капіталу українських підприємств.

УДК 304.1

*Лобань Ольга Олександрівна,
старший викладач кафедри економіки,
підприємництва та права
Навчально-наукового інституту
менеджменту і підприємництва
Державного університету
телекомунікацій*

УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС – НОВІ ОРІЄНТИРИ У РЕГУЛЮВАННІ РИНКУ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПОСЛУГ

Угодою про асоціацію з ЄС встановлюються нові орієнтири-принципи розвитку у сфері телекомунікаційних послуг за кількома суттєвими напрямками у сфері державного управління ринком телекомунікаційних послуг. Першим орієнтиром є забезпечення юридичної відокремленості регуляторних органів у сфері надання телекомунікаційних послуг та їх функціональної незалежності від постачальника послуг, що надає електронні комунікаційні послуги. Сторона утримує право власності або контролює постачальника послуг, який надає публічні комунікаційні мережі або послуги, зобов'язана забезпечити структурне відокремлення регуляторної функції від діяльності, пов'язаної з правом власності або здійсненням контролю. Другим - надання регуляторному органу достатніх повноважень для регулювання цього сектору. По-третє, забезпечення прозорості та неупередженості рішень та процедур регуляторних органів для учасників ринку телекомунікаційних послуг.

Держава повинна створити механізми щодо забезпечення право постачальника послуг, на якого вплинуло рішення регуляторного органу, на подання апеляції проти цього рішення до органу з апеляційними повноваженнями, який має бути незалежним від сторін, яких стосується це рішення. Сторони та держава повинні забезпечити належний розгляд обставин справи. До розгляду будь-якої такої апеляції рішення регуляторного органу залишається чинним, крім випадків, коли апеляційний орган приймає інше рішення. Якщо апеляційний орган за своїм характером не є судовим органом,

він завжди має надавати письмово викладені підстави для прийняття свого рішення, а рішення такого органу можуть переглядатися неупередженим та незалежним судовим органом. Держава повинна забезпечити, щоб у випадках, коли регуляторні органи планують вжити заходів, пов'язаних з будь-якими положеннями Підрозділу 5 «Телекомунікаційні послуги» Розділу 4 Угоди про асоціацію з ЄС, та якщо ці заходи матимуть значний вплив на відповідний ринок, вони надаватимуть заінтересованим сторонам можливість висловити свої зауваження щодо проекту відповідного заходу протягом обґрунтованого строку. Регулятори зобов'язані оприлюднювати відповідні процедури проведення консультацій. Результати здійснення процедури консультацій повинні бути загальнодоступними, за винятком випадків конфіденційної інформації.

Угода передбачає створення обов'язку для постачальника телекомунікаційних послуг, надавати інформацію, зокрема фінансову інформацію, необхідну регуляторним органам для того, щоб забезпечити відповідність положенням Підрозділу 5 Угоди або рішенням, прийнятим згідно із цим Підрозділом. Такі постачальники послуг повинні невідкладно надавати таку інформацію за запитом та відповідно до визначених термінів та відповідного рівня деталізації, встановлених регуляторним органом. Інформація, надання якої вимагає регуляторний орган, повинна відповідати цьому завданню. Регуляторний орган зобов'язаний обґрунтувати свій запит щодо інформації. У сфері отримання дозволу на надання електронних комунікаційних послуг. Угода передбачає створення умов для забезпечення надання послуг в автоматичному режимі, наскільки це можливо, після звичайного повідомлення і/або реєстрації. Держава повинна забезпечити можливість застосування ліцензій для вирішення питань щодо розподілу номерів та частот. Умови отримання таких ліцензій повинні бути доступні громадськості, зокрема.

Сторони забезпечують, щоб у випадках, коли необхідно отримання ліцензії:

- всі критерії видачі ліцензії та обґрунтований строк, необхідний для прийняття рішення стосовно заяви на отримання ліцензії, були загальнодоступні;
- причини відмови у видачі доводяться заявнику в письмовій формі на його вимогу;
- заявник на отримання ліцензії у разі безпідставної відмови у наданні ліцензії має право звернутися до апеляційного органу;
- ліцензійний збір, встановлений, не повинен перевищувати адміністративні витрати, які зазвичай пов'язуються з управлінням, контролем

та забезпеченням видачі відповідних ліцензій. Ці вимоги не поширюються на плату за ліцензію на використання діапазонів радіочастот та ресурсу. Ліцензійні збори не повинен включати плату за аукціони, тендери або інші недискримінаційні засоби надання концесій або затвердження внесків щодо універсальних послуг.

У сфері доступу та взаємозв'язку між постачальниками телекомунікаційних послуг

Сторони забезпечують, щоб будь-який постачальник послуг, який має право надавати електронні комунікаційні послуги, мав право та зобов'язання проводити переговори щодо взаємного підключення з іншими постачальниками електронних комунікаційних мереж та послуг. Взаємне підключення, як правило, має погоджуватися на основі комерційних переговорів між відповідними юридичними особами.

Держава повинна: забезпечити, щоб постачальники послуг, які отримують інформацію від інших постачальників послуг в процесі переговорів щодо домовленостей про взаємне підключення, використовували цю інформацію виключно з тією метою, з якою ця інформація була надана, та завжди забезпечували конфіденційність інформації, яка передається або зберігається; держава повинна створити умови для забезпечення у разі отримання висновку про те, що ринок телекомунікаційних послуг, не є дійсно конкурентним, регуляторний орган мав необхідні повноваження для того, щоб встановити стосовно постачальника послуг, визначеного таким, що має суттєвий ринковий вплив, одну або декілька з таких вимог щодо взаємного підключення та/або доступу: зобов'язання щодо виключення дискримінації для того, щоб оператори застосовували еквівалентні вимоги за подібних обставин до інших постачальників послуг, які надають еквівалентні послуги, та надавали іншим послуги та інформацію на тих самих умовах та тієї самої якості, які вони забезпечують для власних послуг чи послуг своїх філій або партнерів; зобов'язання щодо забезпечення вертикальної інтегрованої компанії з метою забезпечення прозорості власних оптових цін та власних внутрішніх трансфертних цін у випадках, коли діє вимога щодо забезпечення відсутності дискримінації або для запобігання недобросовісному перехресному субсидуванню. Регуляторний орган може визначити формат та методологію бухгалтерського обліку, які будуть використовуватись, зобов'язання задоволення обґрунтованих запитів на надання доступу та використання конкретних елементів мережі та пов'язаного з ними устаткування, зокрема роздільний доступ до абонентської лінії, *inter alia*, в ситуаціях, коли регуляторний орган вважає, що відмова в наданні доступу або висування необґрунтованих вимог та умов, які матимуть подібні наслідки, заважатиме

виникненню сталого конкурентного ринку на роздрібному рівні або не відповідатиме інтересам кінцевих споживачів; зобов'язання надання визначених послуг на оптовій основі для перепродажу третіми сторонами; надавати вільний доступ до технічних інтерфейсів, протоколів або інших важливих технологій, які є необхідними для забезпечення взаємної сумісності послуг або послуги віртуальних мереж; забезпечувати спільне розміщення або інші форми спільного використання устаткування, зокрема спільне використання кабельних каналів, будівель або антен; надавати зазначені послуги, необхідні для забезпечення сумісності кінцевих послуг для користувачів, зокрема засоби для забезпечення послуг інтелектуальних мереж; надавати доступ до систем операційної підтримки або аналогічних систем програмного забезпечення, необхідних для забезпечення добросовісної конкуренції у сфері надання послуг; забезпечувати взаємне підключення мереж або мережевого обладнання; зобов'язання відшкодування витрат та контролю за цінами, зокрема вимоги щодо пов'язування цін із витратами та вимоги щодо систем обліку витрат, щодо надання конкретних видів взаємного підключення та/або доступу, в ситуаціях, коли аналіз ринку вказує на відсутність ефективної конкуренції, та утримання відповідним оператором цін на надмірно високому рівні або застосовування цінового витискання, що завдає шкоди інтересам кінцевих споживачів; зобов'язання оприлюднювати конкретні зобов'язання, встановлені для постачальників послуг регуляторним органом, із зазначенням конкретної продукції/послуг та географічних ринків; зобов'язання прозорості вимагає, щоб оператори були зобов'язані оприлюднювати визначену інформацію та, зокрема, коли оператор має зобов'язання щодо забезпечення відсутності дискримінації, регулятор може вимагати від такого оператора оприлюднювати референтну пропозицію, яка має бути достатньо роздільною для того, щоб забезпечити, щоб постачальники послуг не повинні були сплачувати за послуги, які не є необхідними для отримання потрібної послуги, з наданням опису відповідних пропозицій за компонентами відповідно до потреб ринку та пов'язаних з ними умовами, зокрема ціни.

У сфері обмежених ресурсів. Держава повинна забезпечити, щоб будь-які процедури, передбачені для надання та використання обмежених ресурсів, зокрема частоти, номери та права доступу, застосовувалися на об'єктивній, пропорційній, вчасній, прозорій та недискримінаційній основі. Поточний стан надання діапазонів частот має бути відкритим для громадськості, однак оприлюднення детальної інформації про частоти, виділені для конкретних напрямків використання урядом, не є обов'язковим. Держава має створити умови для забезпечення ефективного управління радіочастотами для телекомунікаційних послуг на своїй території з метою забезпечення

ефективного та дієвого використання частотного діапазону. Якщо попит на конкретні частоти перевищує наявні можливості щодо їх надання, повинні застосовуватись доцільні та прозорі процедури призначення цих частот з метою оптимізації їх використання та сприяння розвитку конкуренції. Функція виділення національних номерних ресурсів та управління національними номерними планами повинна бути покладена на регуляторний орган. У разі, якщо державні або місцеві органи влади зберігають за собою право власності або контроль над постачальниками послуг, які надають комунікаційні мережі загального користування та/або послуги, повинно бути забезпечено ефективне структурне відокремлення функцій надання прав доступу від діяльності, пов'язаної з правом власності або контролем.

«Універсальна послуга» означає сукупність послуг визначеної якості, які можуть бути отримані всіма користувачами на території України або ЄС незалежно від їх географічного положення та за прийнятною ціною; обсяг та спосіб надання такої послуги визначається кожною зі країною самостійно. Україна як Сторона Угоди має право самостійно визначати тип вимог стосовно універсальної послуги, які вона хоче застосовувати. Такі вимоги самі по собі не будуть вважатися антиконкурентними за умови, що їх адміністрування буде здійснюватися у прозорий, об'єктивний та недискримінаційний спосіб. Адміністрування таких обов'язків також повинно бути нейтральним стосовно конкуренції та не бути більш обтяжливим, ніж це необхідно для того типу універсальної послуги, яка була визначена державою. Сторони забезпечують, щоб всі постачальники послуг мали право на надання універсальної послуги та щоб жоден постачальник послуг не був апріорі визнаний неприйнятним. Визначення прийнятності повинно здійснюватися на основі дієвого, прозорого, об'єктивного та недискримінаційного механізму. У разі необхідності Сторони оцінюють, чи не створює надання універсальної послуги невиправданого навантаження на організацію (організації), призначену (призначені) надавати універсальну послугу. У випадках, які є виправданими на підставі таких розрахунків з урахуванням ринкової вигоди (якщо така існує), яку матиме організація, яка надає універсальну послугу, регуляторні органи визначають, чи необхідно застосувати механізм надання компенсації відповідному постачальнику (постачальникам) послуг або спільного розподілу чистих витрат, пов'язаних з вимогами щодо надання універсальної послуги.

Список використаних джерел

1. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/kmu>
2. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1678-18>

Лопатюк Р.І.

доцент кафедри менеджменту та
адміністрування Вінницького фінансово-
економічного університету;

Н.В. Білецька

ст. викладач кафедри фінансів та
оподаткування Вінницького інституту
конструювання одягу та підприємництва

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ВІННИЧЧИНИ

Аграрний сектор економіки України забезпечує продовольчу безпеку держави, розвиток та підтримка даної галузі відіграють важливу роль у нарощуванні експортного потенціалу країни. Саме тому ми вважаємо за доцільне проаналізувати ефективність виконання програм розвитку АПК та важливість державної підтримки галузі кожного окремого регіону, які відіграють особливу роль у визначенні пріоритетних напрямків роботи підприємств аграрної сфери.

В ході Всеукраїнської селекторної наради з питань розвитку тваринництва було розглянуто стан виконання в усіх регіонах України прогнозованих показників розвитку тваринництва в 2013 році. В тваринницькій галузі Вінниччини реалізується низка інвестиційних проектів. Так, згідно Державної Програми активізації економіки з початку року введено в експлуатацію першу чергу молочного комплексу на підприємстві „Нападівське” Калинівського району на 330 гол./місць (вкладено 17 млн. грн.) та завершено реконструкцію п'яти молочно-товарних ферм загальною потужністю 1150 гол./місць.

Так, за 2013 рік, в порівнянні з аналогічним періодом минулого року, нарощено обсяги виробництва тваринницької продукції на 41,1 %. Збільшено обсяги виробництва молока на 9,5 тис. тонн (вироблено 667,7 тис. тонн) м'яса (реалізація) – на 100,9 тис. тонн, або в 2,3 рази (вироблено 177,2 тис. тонн). До початку року нарощено поголів'я ВРХ на 26,3 тис. голів (нараховується 369,7 тис. голів) в т.ч.: корів – на 3,2 тис. голів (нараховується 176,2 тис. голів). Зросла продуктивність худоби та птиці.

В поточному році на Вінниччині зросли обсяги виробництва цукру. Сезон **цукроваріння** в області розпочався в вересні. Переробкою цукрових буряків займалось 9 цукрових заводів, які розташовані в 8 районах. Найпотужнішими в цій галузі нині є Гайсинське ТОВ «Продовольча компанія «Зоря Поділля», Крижопільське ПАТ «Продовольча компанія «Поділля» та ТОВ «Хмільницьке».

За 2013 рік на виплату дотації за утримання та збереження молодняка великої рогатої худоби прийнято документів від 38,9 тис. громадян-фізичних осіб на 56,9 тис. голів. Нарховано дотації - 25,5 млн. грн.

З метою подальшого покращення результатів діяльності підприємств аграрної сфери в Законі України «Про Державний бюджет України на 2014 рік»

збережено та істотно збільшено державну підтримку агропромислового комплексу, зокрема сільського господарства і, в першу чергу, тваринництва, на розвиток якого передбачається спрямувати 900,0 млн. грн. проти 650,0 млн. грн., врахованих в бюджеті 2013 року.

Варто зауважити, що запровадження новітніх технологій в сільськогосподарському виробництві та переробній промисловості потребує їх технічного переоснащення. З даною метою для підтримки програм забезпечення оновлення техніки через лізинг передбачено видатки у сумі 192,0 млн. грн., в тому числі за рахунок коштів загального фонду державного бюджету – 140,0 млн. грн., що в 2,5 рази більше фактичних видатків 2013 року

Так, на підтримку фермерських господарств Вінницької області в обласному бюджеті передбачено кошти у сумі 1 млн. гривень. Фінансову підтримку на поворотній основі на загальну суму 1 млн. 886 тисяч гривень фермери області отримали також через Вінницьке регіональне відділення Укрдержфонду підтримки фермерських господарств.

Враховуючи позитивну динаміку функціонування аграрного сектору регіону та з метою підтримки та покращення результативних показників галузі, ми пропонуємо визначити такі стратегічні напрямки реформування як: : технічне і технологічне переоснащення галузі; розвиток молочного скотарства; розвиток інфраструктури зернового ринку; розвиток галузі садівництва та інфраструктури для збереження плодючої продукції.

Література:

1. Головне управління статистики у Вінницькій області [Електронний ресурс]: офіц. сайт. — Режим доступу: : <http://www.agro-business.com.ua>
2. Інвестиційний портал Вінниччини [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.vininvest.gov.ua/ukr/aktiv/invest_kadr.html
3. Прямі іноземні інвестиції в область за видами економічної діяльності // Сільське господарство Вінниччини за 2011 рік: стат. зб. — Вінниця, 2012. — С. 22.
4. Сільське господарство Вінниччини за 2012 рік : стат. зб. — Вінниця, 2013. — С. 308.

УДК 316.3

*Любченко Яна Олександрівна
студентки Навчально-наукового
інституту менеджменту та підприємництва
Державного університету телекомунікацій*

РОЛЬ ІНФОКОМУНІКАЦІЙ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ БІЗНЕС- МОДЕЛЕЙ

В умовах сучасного цивілізаційного розвитку постають актуальні проблеми: становлення глобального суспільства знань, трансформація міжнародних відносин зовнішньо-економічної діяльності держав і організацій,

зміна функцій та моделей бізнес суб'єктів господарювання в умовах інформаційної революції, формування системи права міжнародних комунікацій та глобальної інфоетики.

Сьогодні інфокомунікації сприяють прискоренню та масштабуванню технологічного прогресу, що в кінцевому рахунку забезпечує зростання ВВП як окремих регіонів так і країни в цілому. Інвестиції в сферу телекомунікацій сприяють посиленню стратегічного положення будь-якої країни в довгостроковій перспективі. Розвиток нових технологій та інноваційних послуг сприяє підвищенню продуктивності праці, стимулює створення нових бізнес-проектів і створення робочих місць, що, в цілому, може поліпшити якість життя населення. У всьому світі розвиваються і набирають популярність такі напрямки як e-Business, e-Government, e-Education, e-Banking, e-Commerce, e-Health, e-Community

Інфокомунікації стали великим відкриттям у сфері бізнесу та економіки. Розвиток став стрімко збільшуватися, що привело до маси позитивних моментів для становлення і поліпшення економіки.

Однак серйозною перешкодою на шляху впровадження сучасних технологій на будь-якому підприємстві є ризик провалу такого проекту. Статистика тут невтішна. За численними оцінками близько 66% великомасштабних проектів не досягають заявлених цілей бізнесу, реалізуються із запізненням або зі значним перевитратою бюджету. Насправді, причини можуть бути різні, наприклад, відсутність підтримки з боку керівництва підприємства, помилкові очікування, слабе управління змінами, відсутність досвіду і знань в управлінні проектами тощо. Вибір найбільш ефективного методу залежить від безлічі різних обставин. Головне полягає в бажанні працювати над вирішенням проблем систематично і організовано. Накопичений в практичній сфері досвід дозволяє виявити типові помилки при створенні інформаційних систем на підприємстві:

- неправильна ідентифікація проблем і недоліки в бізнес - процесі при впровадженні ІС,
- помилки у визначенні величини зовнішнього економічного ефекту, який значно важче оцінити, ніж витрати на впровадження ІС,
- недоліки в системі менеджменту підприємства в цілому («не можна автоматизувати існуючий безлад»),
- недоліки в кадровому забезпеченні проектування та експлуатації ІС,
- недостатня увага топ менеджменту підприємства до проблем інформатизації,
- помилки у визначенні одноразових і експлуатаційних витрат, пов'язаних з ІС,
- недостатнє фінансування проекту, яке може привести до згорання або уповільнення ходу робіт з впровадження системи,
- занижена оцінка часу виконання проекту зі створення та впровадження ІС,
- дії, що не відповідають прийнятим рішенням.

Введення комплексу технологічних стандартів рівня підприємства, що включають стандартизацію процесу розробки системи, стандартизацію самих додатків системи і стандартизацію взаємин команди в проекті – все це сприяє ефективному і швидкому створенню інформаційної системи на підприємстві.

Отже, слід зазначити, що розвиток технологій став одним з основних впливових факторів на процес розробки стратегії бізнесу. Бізнес-модель залежить від способу використання технології. Будь-яка держава, що претендує на наявність конкурентоспроможної інноваційної економіки, повинна випереджати своїх конкурентів у процесах розробки та виведення на ринок сучасних високотехнологічних, інформаційноємких продуктів. Проекти в галузі розвитку інфокомунікативних технологій є суспільно і національно значущими для кожної держави. Їх реалізація крім прямого економічного ефекту від впровадження нових технологій, здатна вплинути на місце, яке займає країна в рейтингах за рівнем розвитку сучасних технологій. Активна підтримка державою зв'язку і масових комунікацій покликана створювати сприятливі умови для спільної роботи урядових органів, операторів-постачальників нових телекомунікаційних послуг і приватних інвесторів та стимулювати розвиток телекомунікаційної інфраструктури, що, в кінцевому рахунку, здатне забезпечити щорічне зростання ВВП України і надати послуги міжнародного рівня.

Мельник В. М.

д.е.н., професор ПНВЗ

«Європейський університет»

Гудзенко І. С.

аспірант, ПНВЗ «Європейський університет»

ВПЛИВ ОПОДАТКУВАННЯ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

В економічній літературі фінансову стійкість характеризують як забезпеченість активів підприємства стійкими джерелами їх формування, гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і поведінки партнерів [1-2], тобто через поняття «стабільність», «сталість», «рівновага». Стабільність є відображенням стабільного перевищення доходів над видатками, забезпечує вільне маневрування коштами підприємств; сталість характеризує незмінність показників протягом тривалого періоду в умовах дії факторів внутрішнього і зовнішнього середовища; рівновага демонструє збалансованість фінансових показників.

Аналіз вітчизняних підприємств зведеного балансу в цілому демонструє, що на початок 2014 р. їх фінансовий стан характеризується як нестійкий. Абсолютна фінансова стійкість характерна лише для фінансової діяльності. Нормальна фінансова стійкість виявлена в сільському господарстві та освіті. Але це не свідчить про однозначно задовільну стійкість, відсутність кризових явищ, враховуючи, що матеріальні ресурси відіграють незначну роль у їх господарській діяльності. Також слід ураховувати, що нормальна фінансова стійкість сільського господарства може бути результатом недоступності кредитних ресурсів, сприятливої кон'юнктури світових агроринків й ін.

У контексті цього актуальним є забезпечення гарантованої платоспроможності в майбутньому, зокрема інструментами державного регулювання, перш за все, податкового.

Аналіз механізмів впливу податків на фінансову стійкість суб'єктів господарювання дозволяє узагальнити наступне. Нарахування податків передбачає збільшення поточної заборгованості, але з перерахуванням їх до бюджету поточні зобов'язання та грошові кошти, а, значить, й сукупні активи зменшуються на ту ж величину. Якщо розглядати непрямі податки, то в цілому показники коефіцієнтів фінансової стійкості не змінюються. У випадку з ПДВ вхідний ПДВ (кредит) компенсується бюджетом, а вихідний ПДВ (зобов'язання) перекладається на покупців у залежності від еластичності попиту. Чим нижче еластичність, тим більше сплачує покупець, в іншому випадку частку компенсує підприємство за рахунок зростання витрат, тобто зменшення прибутку, а, отже й власного капіталу. У випадку спрощеної системи оподаткування податковий кредит відсутній: «до суми доходу, який є об'єктом оподаткування, не входять у тому числі суми податку на додану вартість, що надійшли у вартості товарів, (виконаних робіт, наданих послуг), відвантажених (поставлених) у період сплати інших податків і зборів, встановлених Податковим Кодексом» [3, 292.11].

Прямі податки однозначно погіршують стан фінансової стійкості підприємств у результаті зменшення прибутку, власного капіталу, реінвестиції нерозподіленого прибутку. Окрім того, слід урахувати, що збільшення/зменшення ставки податку на прибуток впливає на ефект фінансового левериджу щодо зростання/зменшення рентабельності власного капіталу за рахунок запозиченого. Отже, збільшення ставки послаблює позитивний або негативний ефект, зниження – посилює позитивний або негативний, що також, окрім рентабельності, може негативно (послаблення позитивного або посилення негативного ефекту) або позитивно впливати (послаблення негативного або посилення позитивного ефекту) на фінансову стійкість.

Отже, можна стверджувати, що прямі податки або не змінюють стан фінансової стійкості, або дещо погіршують, прямі однозначно негативно впливають на фінансову незалежність, здатність до гарантованої платоспроможності. Відповідно, зменшення ставки податку або надання податкових пільг, перш за все, з прямих, буде сприяти покращенню стану фінансової стійкості.

Розрахунок залежності окремих коефіцієнтів фінансової стійкості суб'єктів господарювання в Україні в період 2007-2013 рр. від платежів за окремими податками в зведений бюджет (по податку на прибуток (X_1), ПДВ (X_2), акцизу (X_3), податках на міжнародну торгівлю і зовнішні операції (X_4), інших податках (X_5)) дозволяє виявити:

$$Y_1 = 0,398 - 0,002 X_1 - 0,0005 X_2 + 0,0001 X_3 + 0,012 X_4 - 0,0003 X_5 \quad (1)$$

($R^2=0,805$, $F_{\text{розр.}} > F_{\text{кр.}}$), Y_1 - фінансова незалежність;

$$Y_2 = 1,559 + 0,032 X_1 - 0,0001 X_2 + 0,001 X_3 - 0,129 X_4 + 0,003 X_5 \quad (2)$$

($R^2=0,896$, $F_{\text{розр.}} > F_{\text{кр.}}$), Y_2 - коефіцієнт фінансування;

$$Y_3 = 1,326 + 0,011 X_1 + 0,006 X_2 + 0,007 X_3 - 0,062 X_4 - 0,002 X_5 \quad (3)$$

($R^2=0,869$, $F_{\text{розр.}} > F_{\text{кр.}}$), Y_3 - фінансовий важіль;

$$Y_4 = 0,505 - 0,009 X_1 - 0,0003 X_2 + 0,0006 X_3 + 0,012 X_4 - 0,0005 X_5 \quad (4)$$

($R^2=0,869$, $F_{\text{розр.}} > F_{\text{кр.}}$), Y_4 - покриття інвестицій.

Отже, податок на прибуток, ПДВ в цілому демонструють непрямий зв'язок з фінансовою стійкістю, пряма залежність характерна для податків на міжнародну торгівлю і зовнішні операції. Неоднозначний вплив демонструє акциз, інші податки. В цілому характерно низький рівень залежності показників, а, отже, можна визначити, що зв'язок ближче до нейтрального. Значимого зв'язку між фінансовою стійкістю та ефективними ставками податку на прибуток і ПДВ не виявлено. В результаті можна узагальнити, що діюча система оподаткування в Україні не виконує стимулюючої функції щодо забезпечення достатнього рівня фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Білик, М. Д. Фінансовий аналіз : навч. посібн. / М. Д. Білик. – К. : Изд-во КНЕУ, 2005. – 588 с.
2. Шелудько, В. М. Фінансовий менеджмент : навч. посібн. / В. М. Шелудько. – К. : Знання, 2006. – 474 с.
3. Податковий кодекс України від 02.12. 2010 р. № 2755-VI

УДК 346.1

*Макарова Вікторія Анатоліївна,
студентка студентка Навчально-
наукового інституту менеджменту
та підприємництва Державного
університету телекомунікацій*

ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ФІЗИЧНУ ОСОБУ (ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ)

В силу широкого використання автоматизованих систем та відповідних технологій, інформація про будь-яку особу може стати тією чи іншою мірою відкритою і призвести до порушення її прав та законних інтересів, заподіяння матеріальної або моральної шкоди. Вказане зумовлює необхідність належного правового регулювання відносин, пов'язаних із охороною і захистом цієї інформації особистого характеру про фізичну особу.

Дослідженню означеного кола питань приділяється увага такими українськими науковцями, як: В. М. Брижко, Ю. Гелич, О. А. Дмитренко, М. Гуцалюк, Р. Майданик, А. Пазюк, В. Цимбалюк, А. М. Чернобай, М. Швець, а також російськими дослідниками: Н. Ковалевою, В. Копиловим, М. Рассоловим та ін. Дослідження інституту захисту інформації про фізичну особу (персональні дані) слід почати із з'ясування поняття такого правового явища як інформацію про фізичну особу (персональні дані), визначення кола суспільних відносин, в якому він отримує своє застосування, специфіки відповідної правової регламентації цих відносин. Закон України «Про інформацію» [1] у ст. 11 закріплює, що інформація про фізичну особу (персональні дані) – це відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована. Фактично поняття інформації про особу ототожнюється у ст. 2 Ч. 2 ст. 11 Закону України «Про інформацію» надає перелік відомостей, які відносяться до персональних даних фізичної особи - це дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження. Закон України «Про захист персональних даних» [2] більш деталізує це поняття.

Сьогодні інститут захисту інформації про фізичну особу перебуває в стадії свого активного розвитку. Вагоме значення цьому процесу надає його законодавче закріплення. Так, Законом України «Про захист персональних даних» [2] закріплені вимоги щодо збирання та доповнення, накопичення та зберігання персональних даних, їх поширення та обробки, зміни, видалення та знищення, а також доступу до них. Контроль за додержанням законодавства про захист персональних даних у межах повноважень, передбачених законодавством, здійснюють такі суб'єкти: Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у сфері захисту персональних даних ; Державна служба України з питань захисту персональних даних; структурний підрозділ або відповідальна особа, що організовує роботу, пов'язану із захистом персональних даних при їх обробці в органах державної влади, органах місцевого самоврядування. Володільці, розпорядники персональних даних та треті особи зобов'язані забезпечити захист цих даних від випадкових втрати або знищення, від незаконної обробки, у тому числі незаконного знищення чи доступу до персональних даних. Фізичні особи - підприємці, у тому числі лікарі, які мають відповідну ліцензію, адвокати, нотаріуси особисто забезпечують захист персональних даних, якими вони володіють, згідно з вимогами закону.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.10 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 34.
3. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992р.// Відомості Верховної Ради України – 1992.- N 48
4. http://kul.kiev.ua/images/chasop/2013_2/228.pdf

ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ

На сьогодні інвестиційна діяльність є вагомим фактором економічного зростання будь-якої країни, тому питання її стимулювання особливо важливі. Залучення ресурсів у формі інвестицій є дієвим засобом піднесення національної економіки, чим інтенсивніше здійснюється інвестування, тим швидше проходить відтворювальний процес, тим активніше відбуваються ефективні ринкові перетворення.

На жаль, нестабільна політична ситуація, зміна зовнішньої політики держави змусила іноземних інвесторів зменшити, або зовсім припинити інвестиційну діяльність в нашій державі. Доведено, що індекс інвестиційної привабливості України тривалий час залишається стабільно несприятливим, простежується неефективне державне регулювання іноземної інвестиційної діяльності, надто велика увага зосереджена на інвестування у переробну промисловість, поглиблюються диспропорції між економічним розвитком регіонів.

Державних коштів та коштів вітчизняних підприємців бракує для подальшого швидкого та ефективного економічного розвитку держави, тому необхідним є залучення іноземних інвестицій. Серед більшості країн Східної Європи Україна входить до числа найменш привабливих країн для іноземних інвесторів. Вона помітно відстає від них по обсягах залучення прямих іноземних інвестицій.

За даними Державної служби статистики, чисте надходження прямих іноземних інвестицій в Україну станом на 1 січня 2014 року становило 57056,4 млн. доларів США. В аналогічному періоді 2013 року цей показник становив 53679 млрд. доларів, а уже в грудні 2014 року він склав 45916 млн. доларів, тобто відбулося значне їх скорочення (табл. 1).

Таблиця 1

Прямі інвестиції (за даними Держстату)*

Станом на 01.01	Прямі іноземні інвестиції в Україну	Прямі інвестиції з України
2010	39 175,7	6 204,0
2011	43 836,8	6 846,3
2012	48 991,4	6 878,9
2013	53 679,3	6 462,6
2014	57 056,4	6 597,4
31.12.2014	45 916,0	6 352,2

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м.Севастополя

Провівши аналіз статистичних даних Державної служби статистики України, можемо зробити висновок, що у 2014 рр. на десятку основних країн-інвесторів приходилося, як правило, 75-85% загального обсягу прямих іноземних інвестицій. Серед цих країн: Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Російська Федерація, Австрія, Великобританія, Франція, Віргінські острови, Швейцарія, Італія (табл. 2). Така концентрація залучення інвестиційних ресурсів з невеликої кількості країн і регіонів світу (у 2014 р. 3560 млн. дол. загального обсягу прямих іноземних інвестицій надійшло з країн Євросоюзу) є доволі небезпечною з точки зору одержання як довгострокових, так і короткострокових ефектів для національної економіки та інвесторів, адже будь-які зміни у стосунках з вказаними країнами негативно відіб'ються на обсягах та регулярності надходження інвестицій до загальнонаціональних та приватних проектів.

Таблиця 2

Прямі іноземні інвестиції з країн світу в економіці України (за даними Держстату)*

	Обсяги прямих інвестицій на 31.12.2014 (млн.дол. США)	У % до підсумку
Усього	45916,0	100,0
у тому числі		
Кіпр	13710,6	29,9
Німеччина	5720,5	12,5
Нідерланди	5111,5	11,1
Російська Федерація	2724,3	5,9
Австрія	2526,4	5,5
Велика Британія	2145,5	4,7
Віргінські Острови (Брит.)	1997,7	4,4
Франція	1614,7	3,5
Швейцарія	1390,6	3,0
Італія	999,1	2,2
США	862,3	1,9
Польща	831,2	1,8
Беліз	642,4	1,4
Інші країни	5639,2	12,2

Проаналізувавши структуру прямих іноземних інвестицій станом на 2013 рік, отримуємо, що значні обсяги інвестицій зосереджено на підприємствах промисловості – 31,7% загального обсягу прямих інвестицій в Україні, фінансових та страхових установ – 26,9%, в інші види економічної діяльності – 12,4%, оптова та роздрібна торгівля – 12,1%, операції з нерухомим майном – 7,6%, професійна, наукова та технічна діяльність – 5,6%, інформація та телекомунікації – 3,7% (рис. 1.)

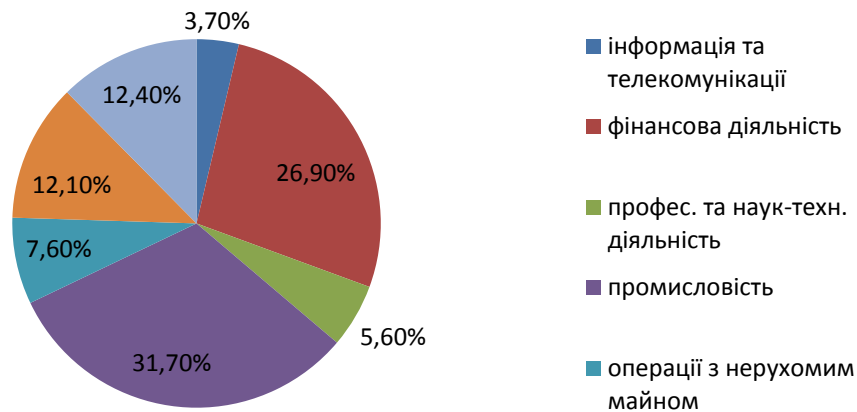

Рис. 1. Структура прямих іноземних інвестицій в економіку України за 2013 р. (складено на основі даних Держстату)

При цьому, Україна відстає від більшості розвинених країн майже за усіма макроекономічними критеріями та оцінками і залишається на периферії інвестиційних потоків. Недостатній рівень залучення інвестиційних ресурсів ускладнився впливом світової фінансово-економічної кризи. У наслідок чого суттєво погіршився фінансовий стан підприємств, різко зменшилася їх прибутковість і кредитоспроможність, відбулося скорочення позикових ресурсів (національних – через кризу ліквідності та підвищення вартості запозичень, зовнішніх – внаслідок розвитку фінансової кризи), а також спостерігається високий ступінь невизначеності щодо глибини та тривалості кризових явищ, що і стало основною причиною пролонгованого згортання інвестиційної діяльності.

Тому, слід дослідити основні проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну. Доцільно почати з етапів і проблем, які характерні для розвитку інвестування в Україні, їх можна поділити на наступні:

перший (1991-1992 рр.), який відзначається максимальним усуненням держави від регулювання інвестиційної діяльності; зловживання реальних та «псевдо-інвесторів» податковими та дозвільними пільгами, зокрема, у спеціальних (вільних) економічних зонах;

другий етап (1993-1996 рр.), для якого характерним є істотне погіршення інвестиційного клімату;

третій (1997-1999 рр.), характеризується визнанням порушення Україною принципу незворотності закону у часі (стосовно скасування пільг інвесторам на попередньому етапі);

четвертому (2000-2008 рр.) притаманний суперечливий характер більшості прийнятих у цей період нормативно-правових актів (головним чином, Цивільного й Господарського кодексів), що призвело до необхідності внесення до них подальших змін і доповнень. Відбулося скасування 50% обов'язкового продажу валюти на українському ринку, а також скасування з 2005 р. пільг, що діяли для іноземних інвесторів в рамках спеціальних (вільних) економічних зон та територій пріоритетного розвитку, що призвело до згортання інвестиційних

проектів у СЕЗ, збитків у інвесторів і послаблення позитивного впливу іноземного інвестування на соціально-економічний розвиток регіонів. Відбулося згортання або призупинення багатьох інвестиційних проектів внаслідок світової фінансово-економічної кризи;

п'ятий (2009 р. - до теперішнього часу) характеризується зниженням інвестиційної привабливості України на тлі глобальної фінансової нестабільності та ускладнення організаційно-правових умов ведення бізнесу; звільненням майнових інвестицій від сплати ввізного мита; звільненням від податку на прибуток інвестицій, що надходять на територію України як внесок до статутного капіталу українського підприємства. А на сьогодні відчутною є економічна й політична нестабільність у країні.

У результаті дослідження основних проблем та недоліків залучення іноземних інвестицій в Україні було виявлено, що протягом усього періоду незалежності нашої країни головними «вузькими» місцями залишалися недосконалість законодавчої бази щодо регулювання інвестиційної діяльності та несприятливий інвестиційний клімат практично за усіма його базовими складовими.

Недоліками нормативно-правового забезпечення здійснення інвестиційної діяльності, як на попередніх етапах, так і на сьогоднішній день є, по-перше, неоднозначність тлумачення деяких положень нормативних документів, що призводить до правових колізій та необхідності вирішення спорів у судовому порядку; по-друге, дуже велика кількість законодавчих актів, які прямо чи непрямо регулюють власне інвестиційну діяльність та пов'язані з нею зовнішньоекономічну, промислову, торгівельну та інші види діяльності.

Погіршення інвестиційного клімату в Україні на різних етапах розвитку інвестиційної діяльності було пов'язано, головним чином, з розширенням та згортанням пільг для іноземних інвесторів, тобто з низьким рівнем захисту їх комерційних інтересів.

Також негативний вплив на інвестиційний клімат чинили такі фактори, як загальний незадовільний рівень соціально-економічного розвитку національної економіки, зокрема, низький рівень життя населення; неефективна галузева структура залучення іноземних інвестицій, де частка високотехнологічних та наукоємних виробництв протягом досліджуваного періоду була мінімальною; неоптимальна географічна й регіональна структура надходження інвестиційних ресурсів, результатом чого стала висока залежність від незначного числа зарубіжних країн-інвесторів та поглиблення нерівномірності соціально-економічного розвитку регіонів України.

Невирішеність цих проблем призводила і призводить до негативних наслідків як для іноземних інвесторів, які втрачають прибутки і змушені йти з українського ринку, так і для держави у цілому внаслідок погіршення інвестиційного іміджу, скорочення робочих місць та зниження рівня життя населення.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 №1560 – XII. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : zakon1/rada.gov.ua/laws/show/1560-12.

2. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 №93/96 – ВР : остання редакція від 15.01.2011 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс] / Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
4. Мірзоєва Т. В. Прямі іноземні інвестиції в Україні: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення/ Т. В. Мірзоєва, О.А. Томашевська // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. - № 10. – С. 12-14.

УДК 330.46 : 005.334 : 658.5

*Одаренко Оксана Володимирівна
старший преподаватель кафедры
украинской литературы, компаративистики
и социальных коммуникаций,
Киевский университет имени
Бориса Гринченко,*

ГИПЕРКОНКУРЕНЦИЯ КАК ФАКТОР РИСК-МЕНЕДЖМЕНТА ТЕЛЕКОММУНИКАЦИОННЫХ КОМПАНИЙ

В 2000-х, а в особенности 2010-х гг., получил существенное развитие риск-менеджмент компаний рынка телекоммуникаций. Риск-менеджмент телекоммуникационных компаний отражает как черты, присущие управлению рисками компаний реального сектора экономики в целом, так и имеет собственные, оригинальные характеристики. Среди последних – весьма значительная зависимость телекоммуникационных компаний от рисков явлений, порожденных феноменом глобализации.

Анализ современных аналитических материалов привел нас к выводу, что вне поля зрения аналитиков телекоммуникаций остается такое глобальное явление, как гиперконкуренция. Данное явление некоторые авторы называют современной средой обитания форм. Например, М.И. Лисина под гиперконкуренцией понимает «динамично изменяющуюся, агрессивную среду обитания предприятий, сложность функционирования в которой объясняется, с одной стороны, необходимостью преодолевать «стандарты» транснациональных корпораций, с другой — наиболее гибко приспособляться к современным требованиям виртуализации и информатизации, присущим небольшим фирмам» [1]. Естественно, невнимание к гиперконкуренции порождает методологическую пустоту в отношении рисков телекоммуникационных компаний, генерируемых гиперконкуренцией.

«Швейцарский профессор Манфред Брун выделяет следующие отличительные признаки гиперконкуренции:

1) Во-первых, гиперконкуренция одновременно охватывает несколько областей, важнейшими из которых являются издержки, качество, сроки, «ноу-хау», создание рыночных барьеров, укрепление финансового положения. Эти

сферы конкурентной борьбы и ранее были в центре внимания фирменного руководства. В условиях же гиперконкуренции менеджмент не может сосредоточивать усилия только на одном из конкурентных параметров, всех их необходимо учитывать одновременно.

2) Во-вторых, предприятия должны принимать во внимание многоаспектный характер гиперконкуренции. Она может протекать на разных уровнях — на товарных рынках; в области ресурсов; между разными предпринимательскими концепциями; в составе объединения предприятий, когда компания борется с соперниками не в одиночку, а заключив союз с другими производителями, поставщиками, партнерами по кооперации, торговыми посредниками и т.п.

3) Третьим признаком гиперконкуренции следует назвать динамизм развития рынка. Позиции конкурентов и расстановка сил меняются с нарастающей скоростью. Динамика рынка отражается в непрерывном проникновении новых и уходе с рынка старых конкурентов, появлении новых видов услуг (кредитные карточки и пр.), большом количестве слияний и покупок предприятий и пр. Прогнозировать ситуации все труднее и проблематичнее, сроки прогнозов становятся короче.

4) Наконец, признаком гиперконкуренции является растущая агрессивность участников рыночного соперничества. Поведение предприятий становится менее миролюбивым. Ведутся прямые атаки для ослабления конкурентов, причем с нарушением правовых установок. Цель подобной агрессии состоит в нарушении равновесия в раскладке сил конкурентов. Особенно часто для этого используется агрессивная политика цен» [1].

Возникает вопрос о специфике рисков для телекоммуникационных компаний, а также о стратегиях риск-менеджмента в таких компаниях в условиях гиперконкуренции.

Проанализируем кратко спектр рисков для телекоммуникационных компаний, генерируемых гиперконкуренцией. На наш взгляд, гиперконкуренция может свести на нет все усилия телекоммуникационных компаний по продвижению к Голубому океану, т.е. пространству внедрения инновационных услуг и сервисов, в котором либо отсутствует, либо практически не ощутимо конкурентное давление. В отличие от Голубого океана, в пространстве традиционных телекоммуникационных услуг, Красный океан перенасыщен конкурентами, что делает риск-среду компании весьма угрожающей.

Однако, реализация инновационных телекоммуникационных услуг может столкнуться с гиперконкуренцией, когда небольшие телекоммуникационные компании не смогут предоставлять такие услуги наравне с транснациональными телекоммуникационными компаниями.

Среди рисков, генерируемых гиперконкуренцией для телекоммуникационных компаний, мы выделяем следующие:

- Расширение параметров конкуренции между телекоммуникационными компаниями (в этой связи резко возрастает уровень репутационных рисков для компаний ввиду возрастания агрессивности игроков рынка, усиление промышленного шпионажа).
- Для компаний-монополистов телекоммуникационного рынка существенные риски связаны с потерей монопольного положения. Особенно это касается операторов телекоммуникаций, ориентированных на спектр традиционных услуг (например, традиционно занимавших монопольную нишу в сегменте фиксированной связи). В этой связи компании вынуждены прибегать к креативной деструкции.
- Динамизм телекоммуникационного рынка. Резкое сокращение «срока жизни» телекоммуникационных услуг, неостребованность «продвинутых» инноваций значительной частью потребителей телекоммуникационных услуг, короткое время для окупаемости новых сетей.
- Риски, связанные с размыванием границ в процессе предоставления новых высокотехнологических телекоммуникационных услуг, а также связанные с реализацией принципа «бизнес поверх сети». Уже сейчас конкурентами телекомов становятся железнодорожные компании и компании энергетического сектора, часто имеющие свои сети, а также компании-разработчики продуктов, такие как Google, Microsoft, также строящие сети и предоставляющие инновационные телекоммуникационные услуги.
- Риски, связанные с виртуализацией обслуживания потребителей (образование виртуальной сети «потребители-исполнители с элементами интерактивности).
- Риски, связанные с деятельностью новых небольших фирм на рынке телекоммуникаций, предоставляющие исключительно инновационные телекоммуникационные услуги.
- Риски персонала, прежде всего, связанные с работой виртуальных команд.

Очевидно, что система риск-менеджмента телекоммуникационной компании должна учитывать риски, вызванные гиперконкуренцией. В этой связи возникает вопрос об эффективных стратегиях риск-менеджмента. Продуктивной может быть интерпретация рисков как новых возможностей.

Риск-менеджмент телекоммуникационной компании в целом, на наш взгляд, должен строиться на принципах нелинейной динамики. Это позволит компании адекватно реагировать на вызовы в условиях экономической неопределенности.

Список використаних джерел

1. Лисина М.И. Гиперконкуренция как современная среда обитания фирм / Лисина М. // Проблемы современной экономики. – 2008. - №4 (28) // [Электронный ресурс] – Режим

УДК 378.147

*Орехова Ирина Іванівна,
ст.викл.кафедри соціології та
гуманітарних дисциплін
Навчально-наукового інституту
менеджменту та підприємництва
Державного університету
телекомунікацій*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ

Сучасна вища школа характеризується активним впровадженням у навчальний процес інтерактивних педагогічних технологій. Зазначимо, тлумачний соціологічний словник визначає “інтерацію” як процес і спосіб, за допомогою яких соціальні актори взаємодіють між собою [1, с. 254]. Інтерактивне навчання – представляє собою форму організації навчального процесу, що побудоване на основі спілкування та взаємодії його учасників (студента та викладача, студента та студента, груп студентів). Така форма навчання у ВНЗ реалізується і в технологіях, і в методах, і в організаційних формах.

Теоретичні й практичні аспекти використання інтерактивних технологій і методів навчання у вищих навчальних закладах представлені в роботах В.П. Беспалько, В.І. Євдокимова, М.В. Кларіна, О.М. Пехоти, Л.В. Пироженко, Є.І. Пометун, Г.К. Селевко, В.В. Серікова, С.А. Сисоевої, І.С. Якиманської та інших вітчизняних і зарубіжних учених. Інтерактивні технології навчання, як технології, що сприяють соціальному становленню особистості, розглянуті в роботах Б.Г. Ананьєва, Л.С. Виготського та ін. Проблемам інтерактивного спілкування присвячені наукові праці М.М. Богомолової, Б.Ф. Ломова, Р.С. Немова, Л.А. Петровської, Л.І. Уманського тощо. Класифікацію інтерактивних методів навчання пропонують в своїх дослідженнях Т.С. Паніна, Л.Н. Вавилова, Є.Я. Голант.

Метою нашої статті є огляд інтерактивних методів навчання майбутніх інженерів телекомунікацій.

Особливість інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес здійснюється за умови постійної, активної взаємодії усіх його учасників. Аналізуючи свої дії та дії партнерів, учасники навчального процесу змінюють свою модель поведінки, більш усвідомлено засвоюють знання та вміння, тому є

сенс говорити про інтерактивні методи не тільки як засіб покращення навчання, але й як засіб посилення виховних впливів.

Викликає зацікавленість дані отримані в результаті дослідження проведеного Національним тренінговим центром (США, штат Меріленд). Так, інтерактивне навчання дозволяє різко збільшити відсоток засвоєння матеріалу, оскільки впливає не лише на свідомість учня-студента, а й на його почуття, волю (дії, практику) [3]. Результати цих досліджень були відображені в схемі, що отримала назву „Піраміда навчання”:

Лекція – 5 % засвоєння

Читання – 10 % засвоєння

Відео/аудіо матеріали – 20 % засвоєння

Демонстрація – 30 % засвоєння

Дискусійні групи – 50 % засвоєння

Практика через дію – 75 % засвоєння

Навчання інших / застосування отримання знань відразу ж – 90% засвоєння

З піраміди видно, що найменших результатів можна досягти за умов пасивного навчання (лекція – 5 %, читання – 10 %), а найбільших – інтерактивного (дискусійні групи – 50 %, практика через дію – 75 %, навчання інших чи негайне застосування – 90 %) [3]. Безумовно це середньостатистичні дані, і в конкретних випадках результати можуть бути дещо іншими, але в середньому таку закономірність може простежити кожен педагог.

Охарактеризуємо деякі інтерактивні методи навчання майбутніх інженерів телекомунікацій, які застосовуються викладачами Державного університету телекомунікацій. Так, під час роботи в парах, можна швидко виконати поставлене завдання, які за інших умов потребують багато часу (обговорити текст, перевірити один одного, сформулювати висновок тощо) [4]. “Карусель” представляє варіант кооперативного навчання, що є найбільш ефективним для одночасного включення всіх учасників в активну роботу (обговорення гострої проблеми, збір інформації тощо) [3]. “Акваріум” ще один з варіантів кооперативного навчання, що є формою діяльності студентів в мікрогрупах, ефективний для розвитку навичок спілкування, вдосконалення вміння дискутувати та аргументувати свою думку [4]. “Ажурна пилка” – це технологія використовується для створення на занятті ситуації, яка дає змогу студентам працювати разом для створення великої кількості інформації за короткий проміжок часу [4]. “Мікрофон” – різновид загально групового обговорення будь-якої проблеми. Даний метод надає можливість кожному студенту висловити свою думку швидко та лаконічно, по черзі відповідаючи на питання [2]. “Обговорення проблеми в загальному колі” – даний метод найчастіше використовується в комбінації з іншими. Її метою є прояснення

певних положень, привертання уваги студентів до складних або проблемних питань у навчальному матеріалі, актуалізація опорних знань. “Навчаючи – навчаю” – це інтерактивний метод навчання, який використовується при вивченні блоку інформації або при узагальненні та повторенні вивченого. Він дає можливість студентам взяти участь у передачі своїх знань одногрупникам. Використання цього методу дає загальну картину понять і фактів, що їх необхідно опанувати, підвищує інтерес до навчання [3].

Список використаних джерел

1. Большой толковый социологический словарь (Collins). Том 1 (А-О): Пер.с англ. – М.: Вече, АСТ, 2001. – 544 с.
2. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання.-К., 2007
3. Сучасні освітні технології у вищій школі: Матеріали міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 1-2 листопада 2007 року): Тези доповідей: У 2 ч. - Ч. 2 / Відп ред. А.А. Мазаракі. - К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. - 259
4. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / Т.І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 628 с.

УДК 37.01

*Онопрієнко Катерина Анатоліївна
Державний університет телекомунікацій*

РЕФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

В сучасному світі освіта є одним із найважливіших соціальних інститутів, що приковує до себе увагу різних учених: філософів, педагогів, політологів, психологів, соціологів, демографів тощо. В умовах трансформації суспільства, змінюються погляди на шляхи передачі знань, життєвого досвіду, виховання підростаючого покоління.

Посилений інтерес до освіти та необхідність її реформування пояснюються низкою причин. По-перше, освіта пов'язана з усіма сферами суспільного життя, у тому числі економічною, політичною, духовною, культурною тощо, які, у свою чергу, безпосередньо впливають на освіту. Так, стан економіки визначає матеріальну базу освіти, впливає на її зміст у плані структури і вибору досліджуваних дисциплін, диктує вибір спектра спеціальностей і професій, що будуть потрібні суспільству. Зараз, в умовах зміни соціально-економічної ситуації в Україні, великим попитом на ринку праці користуються такі молоді спеціалісти, знання і навички яких дозволять реалізувати та впровадити сучасні міжнародні стандарти.

Система освіти не вільна і від політики: залежно від того, який режим у суспільстві – демократичний чи тоталітарний – формується і відповідна система освіти. Соціокультурне середовище впливає на освіту через релігію і моральні цінності суспільства, сім'ю, традиції, звичаї, належність до певного

соціального прошарку, ціннісні орієнтації лідерів громадської думки, їх психологічні установки.

Суспільство, в свою чергу, теж залежить від освіти, тому що вона впливає на його функціонування та розвиток. Від рівня освіти залежить якість трудових ресурсів, мають істотний вплив на економіку суспільства. Забезпечення високого рівня освіти – основна умова нарощування інтелекту нації, її самостійності й конкурентоспроможності на світовому ринку. Слід пам'ятати, що освіта нації – це основний соціальний капітал.

Рівень освіти визначає соціальний статус особистості, що, за М. Вебером, складається з трьох величин: рівня освіти, рівня кваліфікації і рівня навичок. Освіта є набутим статусом особистості. Чим якісніша освіта, тим ймовірнішим є набуття нею більш високого соціального статусу. Вона впливає на статус особистості в суспільстві, задоволеність життям, соціальними умовами і дає потужний поштовх на шляху до самореалізації.

У зв'язку з тим, що Україна взяла курс на розвиток економіки й інтеграцію до європейської співдружності, освіта має відповідати світовим стандартам. Неможливо не погодитись з українським дослідником В.М. Піддубним в тому, що «відповідно до європейських стандартів, освіченою є людина, яка оволоділа не лише професією, а й, по-перше, п'ятьма європейськими мовами; по-друге, комп'ютером; по-третє, демократичним світоглядом і фундаментальною культурою» [1, с.478].

За визначенням відомого соціолога П. Сорокіна, освіта поряд з такими соціальними інститутами, як армія, релігія, трудові організації, є «ситом», через яке «просівають» індивідів для того, щоб вони зайняли певне становище в суспільстві. Іншими словами: освіта – «сито» для відповідної стратифікації особистості і соціальних груп.

Восени 2001 р. затверджена «національна доктрина розвитку України в ХХІ столітті», розроблена Міністерством освіти і науки України і Академією педагогічних наук України. Цей стратегічний документ розрахований на дуже тривалий період – 100 років – і відображає головну мету української системи освіти – «створити умови для розвитку й самореалізації кожної особистості як громадянина України» [2, с. 5]. Відповідно до цієї доктрини, система освіти має пояснити замкнутий процес формування особистості: від її виховання до самореалізації, що забезпечить «вихід України з нинішнього стану, всебічну модернізацію суспільства і держави» [3, с. 12].

Багатство суспільства насамперед визначається сумою знань, нагромаджених у ньому, і вмінням творчо їх використовувати. Саме створення людського капіталу і забезпечить в Україні становлення суспільства знань, де кожен його член повинен прагнути до того, щоб на основі загальної високої культури знань в галузі природних і суспільних наук приймати кваліфіковані рішення в політиці, виробництві товарів чи виробництві нових знань. Провідною групою в суспільстві мають стати люди з високими знаннями, які вміють творчо застосовувати в роботі.

Говорячи про реформування освіти України, можна зробити висновок, що вона може бути успішною, якщо використовувати три джерела знань:

адміністративну статистику, соціологічні дослідження й експертний аналіз. «Дані, узяті з цих джерел знань, дають можливість отримати точні, аргументовані, максимально «об'єктивовані» знання як для узагальнених теоретичних висновків, так і для практики управління й регулювання соціальних процесів ситуацій у сфері освіти» [1, с. 479].

І насамкінець варто зазначити, щоб забезпечити найкращу освіту, потрібно постійно впроваджувати інновації, брати найкраще з традиційних моделей і надавати доступ до провідних мислителів сьогодення. Україні слід переймати досвід країн, які успішно розвивають дух інновацій і підприємництва.

Список використаних джерел

1. Піддубний В.М. Освіта в Україні: тенденції розвитку // Українське суспільство: десять років незалежності (соціальний моніторинг та коментар науковців)/ За ред. В.М. Ворони, М.О. Шульги. – К.: Інститут соціології НАН України, 2001. – с. 478-479
2. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI столітті. – К., 2000.
3. Моисеев И. Тайна стратегической доктрині // Зеркало недели. – 2001.- №34(358). – 1 сентября. – с.12.

УДК 338.48.02

*Оснач Олександр Валерійович,
аспірант*

*Чорний Богдан Сергійович,
аспірант*

*Національна академія керівних кадрів
культури і мистецтв*

АНАЛІЗ ЧИННИКІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

Важливим чинником розвитку сільського зеленого туризму є зростаючий попит на відпочинок, особливо на природі. До цього призводить невідповідність місця проживання фізіологічним і психологічним потребам людини. Зростання популярності сільського зеленого туризму обумовлюється розвитком транспортної мережі та рівнем доходів громадян [1]. При цьому через різноманіття виконуваних ним функцій і велику кількість форм прояву досить складно визначити, який вид діяльності є сільським зеленим туризмом і які є його основні види.

Поняття туризму, відпочинку і рекреації часто вживають як синоніми, але вони різняться між собою. Відпочинок - це стан спокою або діяльність, яка знімає стомлення і сприяє відновленню працездатності. Потреба у відпочинку є відмітною властивістю будь-якого живого організму. Відпочинок передбачає вільний час для відновлення сил і включає чотири стадії: стомлення, розслаблення, відновлення сил, розвага. Переміщення у приємне місце й пошук

різноманітності також є відпочинком.

Сьогодні туристична галузь в Україні є лише п'ятою за значенням складовою поповнення бюджету і її питома вага має значно зрости з огляду на такі об'єктивні передумови, як вигідне геополітичне розташування України в центрі Європи, наявність значного туристично-рекреаційного потенціалу, сприятливий клімат, багаті флора і фауна, чисельні культурно-історичні пам'ятки світового рівня [3]. Пріоритетність розвитку сільського зеленого туризму в Україні зумовлюється нагальною необхідністю невідкладного розв'язання соціально-економічних проблем сучасного села. За роки незалежності України в сільській місцевості спостерігається зменшення населення, зростання безробіття, масова заробітчанська міграція.

Майже 60 % мешканців сільської місцевості перебувають за межею бідності. За таких умов селянин змушений шукати інші сфери діяльності, які забезпечували б йому хоча б прожитковий мінімум. Розвиток сільського зеленого туризму міг би зупинити таку сумну тенденцію в українських селах, підвищити матеріальний добробут та частково вирішити проблеми зайнятості сільського населення. Отже, розглянута сфера туристичних послуг потребує державного регулювання і підтримки, в тому числі, і на регіональному рівні.

У світі сільський зелений туризм розглядається як альтернатива сільському господарству за розмірами отриманих прибутків. До того ж, розвиток інфраструктури сільського туризму не вимагає таких значних капіталовкладень, як інші види туризму і може здійснюватися за рахунок коштів самих селян без додаткових інвестицій. Скорочення міграції з сіл до міст надасть змогу заощадити значні фінансові й матеріальні ресурси, адже, за підрахунками експертів Європейського банку реконструкції та розвитку, облаштування в місті вихідця з сільської місцевості в 20 разів дорожче, ніж створення умов для його життя і роботи в селі.

Розвитку сільського зеленого туризму в Україні сприяють такі фактори:

- зростаючий попит мешканців українських міст та іноземців на відпочинок у сільській місцевості;
- унікальна історико-етнографічна спадщина українських сіл;
- багаті рекреаційні ресурси;
- екологічна чистота сільської місцевості;
- відносно вільний сільський житловий фонд для прийому туристів,
- наявність вільних трудових ресурсів для обслуговування туристів;
- традиційна гостинність господарів та доступна ціна за відпочинок;
- можливість надання комплексу додаткових послуг з екскурсій, риболовлі, збирання ягід і грибів, катання на конях тощо.

Розвиток сільського зеленого туризму зможе забезпечити збільшення реальних доходів селян за рахунок:

- надання послуг з прийому на проживання туристів;
- облаштування туристичних маршрутів та надання екскурсійних послуг;
- транспортного обслуговування туристів;
- єгерської діяльності (полювання, аматорське та спортивне рибальство);
- надання послуг з прокату туристичного спорядження;

- виробництва та реалізації туристам екологічно чистих продуктів харчування, надання кулінарних послуг;
- реалізації товарів народних промислів;
- проведення культурно-розважальних заходів з урахуванням історико-етнографічної спадщини (анімації).

Однак розвиток сільського зеленого туризму в Україні обмежують і гальмують такі фактори:

- політико-економічна нестабільність у державі;
- відсутність належного правового забезпечення розвитку сільського зеленого туризму;
- відсутність механізму раціонального та екологічно збалансованого використання природного та історико-культурного потенціалу для потреб туризму;
- низький рівень інфраструктури та комунікацій;
- недостатній рівень кадрового та рекламно-інформаційного забезпечення;

Ці негативні фактори можна подолати за рахунок проведення виваженої політики державного регулювання розвитку сільського зеленого туризму, зокрема і на регіональному рівні, з використанням наявних важелів прямого і непрямого впливу [2]. З метою прискореного розвитку такої важливої ділянки надання послуг як сільський зелений туризм, пропонується:

- розробити у централізованому порядку методичне забезпечення віднесення підприємств зеленого туризму до відповідної категорії (за десятибальною системою оцінки). Присвоєння категорії необхідне для обов'язкового матеріально-технічного оснащення підприємств, відповідних умов надання послуг і розцінок у розрахунку на один день відпочинку;
- розробити рецептурні довідники і меню для харчування туристів відповідно до категорії підприємства;
- розробити розрахунок (калькуляцію) відрахувань від доходів підприємства на утримання Центру зеленого туризму і відрахувань місцевим органам управління туристичного збору, на розвиток благоустрою території в місцях відпочинку туристів;
- розробити методичні рекомендації з ведення спрощеного оперативно-аналітичного обліку і звітності підприємств зеленого туризму;
- внести зміни в систему оподаткування і контролю підприємств зеленого туризму.

Список використаних джерел

1. Бойко М. Засади формування пріоритетних напрямів туристичної політики України / Бойко М., Гопкало Л. // Регіональна економіка. – 2005.- №1. – С.222-229.
2. Рутинський М.Й. Зелений туризм / М.Й. Рутинський, Ю.В. Зінько. – К.: Знання, 2008. – 271 с.
3. Школа М.І. Розвиток туристичного бізнесу: [навч.посібник] / М.І. Школа. – Чернівці: Книги-XXI, 2007. – 292 с.

ПРИРОДНО-ТЕХНОГЕННА БЕЗПЕКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Поняття безпеки за останні роки розширилося і набуло більш гуманістичного, націленого на людину, характеру. Нова парадигма безпеки людини має два основних аспекти: захист від хронічних загроз, таких, як голод, епідемії і репресії, та захист від раптових і згубних катаклізмів, що порушують плин повсякденного життя.

Природно-техногенна безпека, поряд з політичною, воєнною, економічною, інформаційною та іншими видами безпеки, залишається одним з важливих складових елементів національної безпеки України, а її забезпечення – важливим аспектом діяльності держави у цьому напрямку [1, с. 4-5].

Відповідно, існує потреба у пошуку науково обґрунтованих шляхів вирішенні комплексу проблем теоретичного, нормативно-правового, фінансового, та соціального характеру у сфері забезпечення природно-техногенної безпеки.

Відзначимо, що природно-техногенна безпека, як елемент громадської безпеки, у свою чергу виступає як складова внутрішньої безпеки держави у широкому розумінні. При цьому загроза виникнення НС техногенного та природного характерів може бути пов'язана і з вчиненням правопорушень, зокрема якщо іде мова про прояви техногенного (технологічного), у тому числі ядерного та біологічного, тероризму. З урахуванням цього ми підтримуємо пропозицію Г.О. Пономаренко щодо доцільності доповнення Закону України «Про основи національної безпеки України» двома новими статтями «Внутрішня безпека» та «Зовнішня безпека», в яких було б закріплено поняття безпеки та види загроз (внутрішні та зовнішні) [2]. На нашу думку, крім деталізації загроз, у цьому законі має бути визначено також поняття громадської безпеки та її елементів, у тому числі техногенної та природної безпеки.

З метою правильного розуміння співвідношення понять громадська безпека, громадський порядок та природно-техногенна безпека, маємо відзначити, що зміст громадського порядку тісно переплітається зі змістом громадської безпеки, яка являє відносини, пов'язані з відверненням або ліквідацією шкідливих для життя і здоров'я людини наслідків, що викликані небезпечною для оточуючих поведінкою людей або дією стихійних сил природи.

Обґрунтованим видається розгляд громадської безпеки як складової громадського порядку, адже досягнення громадського порядку неможливе за відсутності утримання показників рівня громадської безпеки межах, які дозволяють забезпечити стале існування та розвиток держави, суспільства та особи. При цьому слід враховувати, що громадська безпека та громадський

порядок як соціально-правові категорії пов'язані з рядом інших - національна безпека, захист населення і територій, цивільний захист, техногенна безпека, природна безпека та інші.

Враховуючи, що техногенна та природна безпека розглядаються нами як елементи громадської безпеки, маємо наголосити на прогалинах у правовому регулюванні досліджуваної групи суспільних відносин. Так, Кодекс цивільного захисту України визначає техногенну безпеку як відсутність ризику виникнення аварій та/або катастроф на потенційно небезпечних об'єктах, а також у суб'єктів господарювання, що можуть створити реальну загрозу їх виникнення. Техногенна безпека характеризує стан захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного характеру, а забезпечення техногенної безпеки визначається як особлива (специфічна) функція захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій [3]. Легальна дефініція природної безпеки у Кодексі відсутня. Крім того, доводиться констатувати і відсутність законодавчого визначення терміну «громадська безпека».

Як правовий інститут громадська безпека є сукупністю взаємопов'язаних норм різних галузей права, що регулюють відносно самостійну групу суспільних відносин, яка об'єктивно склалася – відносин у галузі забезпечення нормальної життєдіяльності та розвитку суспільства. Тому, з урахуванням складної міжгалузевої природи відносин у сфері формування безпечного середовища, нагальною потребою сьогодення є розробка та прийняття Концепції забезпечення суспільної (громадської) безпеки, у межах якої можливе не лише уніфікувати термінологію, а й визначити стратегічні пріоритети розвитку сектору безпеки, у тому числі за такими напрямками як природна та техногенна безпека. Крім того, доцільним видається закріплення у Законі України «Про основи національної безпеки» визначення громадської безпеки та основних індикаторів її досягнення. Відповідно, у Кодексі цивільного захисту слід передбачити дефініцію «природна безпека».

Список використаних джерел

1. Засулько С.С. Адміністративно-правове регулювання у сфері забезпечення техногенної безпеки в Україні. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07. – Національна академія внутрішніх справ України, Київ, 2006. с. 4-5
2. Пономаренко Г.О. Адміністративно-правові засади управління у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – ХНУВС, Харків. - 2008. – 442 с.
3. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 // Урядовий кур'єр від 29.11.2012 № 220.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Прояви глобальних впливів на функціонування економіки України супроводжуються розвитком нових ринкових сегментів і видів підприємницької діяльності. Однак процеси розвитку підприємництва на селі мають свої специфічні ознаки і потребують активізації як сільськогосподарської, так і інших видів діяльності, зокрема сільського зеленого туризму. Це відоме явище у багатьох країнах світу, яке робить лише перші кроки в економічній системі нашої держави. Специфіка туризму як виду економічної діяльності полягає не тільки у задоволенні потреб споживачів у відпочинку, а й у здійсненні вагомого впливу на розвиток інших сегментів економіки через диверсифіковані соціально-економічні зв'язки.

Головним суб'єктом у забезпеченні функціонування туризму, в організації відпочинку на селі виступає сільська родина, яка надає житло, забезпечує харчування і знайомить з особливостями місцевості. Щоб здійснювати це на відповідному рівні, необхідно вчитись. Сьогодні формується розуміння сільського туризму як специфічної форми відпочинку на селі з широкою можливістю використання природного, матеріального та культурного потенціалу [2]. Цей вид діяльності в більшості країн розглядається як невід'ємна складова частина комплексного соціально-економічного розвитку села та як один із засобів розв'язання багатьох проблем.

Враховуючи те, що економічні та соціальні проблеми села значно загострилися, широке розповсюдження та розвиток туризму особливо бажані. Позитивний вплив туризму на розв'язання соціально-економічних проблем села полягає передусім у тому, що він розширює сферу зайнятості сільського населення, особливо жінок, і дає селянам додатковий заробіток; розширює можливості зайнятості сільського господаря не тільки у виробничій сфері, але й у сфері обслуговування. При певному нагромадженні числа відпочиваючих з'являється потреба в задоволенні їх різноманітних запитів, а це, стимулює розвиток сфери послуг: транспортних, зв'язку, торгівлі, служби побуту, відпочинково-розважальних та інших інфраструктурних об'єктів.

Важливим результатом розвитку підприємств сільського зеленого туризму є розширення можливостей реалізації продукції особистого господарства, причому реалізації її на місці, і не як сільськогосподарської сировини, а як готових продуктів харчування після відповідної обробки та приготування. Досвід показує, що ті сім'ї, які приймають відпочиваючих, удосконалюють і структуру посівів на присадибних ділянках з урахуванням потреб гостей, розширюють асортимент овочевих культур, фруктових дерев, ягідників тощо; розвивають і урізноманітнюють присадибне тваринництво, заводять тепличне

господарство, займаються мисливством, бджільництвом і рибальством.

Розвиток сільського зеленого туризму та його видів спонукає до поліпшення благоустрою садиб, вулиць; стимулює розвиток соціальної інфраструктури. Звичайно, на перших порах приймання й обслуговування відпочиваючих відбувається на базі існуючого житлового фонду з використанням місцевих рекреаційних та інфраструктурних ресурсів [1]. Але з певним надходженням коштів від цієї діяльності ті, хто нею займається, починають робити вкладення у поліпшення комунального облаштування житла, вулиць; об'єднаними зусиллями досягають зміни на ліпше у сфері обслуговування. А це, одночасно, є вагомим внеском у розвиток села.

До основних функцій туристичної діяльності на селі належать економічна, соціальна, оздоровча, культурна, екологічна, природоохоронна, патріотично-світоглядна доповнені нами наступними: природоохоронна, культурна, патріотично-світоглядна. Чинниками, що сприяють розвитку туризму, визначені: значний природно-рекреаційний потенціал, етнокультурна самобутність історичних країв; поширення агрорекреаційного сервісу, зміни у еколого-економічній свідомості населення, стимулювання розвитку підприємництва.

У туризмі спостерігається цікава тенденція – а саме те, що досить часто туристів не цікавить безпосередньо сільська місцевість. Вони приїхали, наприклад, на конференцію або семінар, або хочуть вивчити певні природні утворення у цій місцевості, тобто тут відбуваються інші види туризму, наприклад, бізнес-туризм або пізнавальний вид туризму [3]. Класичними прикладом є гірськолижний туризм, коли туристи приїжджають заради спорту і лише ночують та харчуються в садибах.

Враховуючи те, що економічні і соціальні проблеми села значно загострилися, широке розповсюдження і розвиток підприємств сільського зеленого туризму є особливо бажаними. Їх Позитивний вплив на вирішення соціально-економічних проблем села полягає, передусім, у тому, що він розширює сферу зайнятості населення, особливо жінок, і дає селянам додатковий заробіток; розширює можливості зайнятості сільського господаря не тільки у виробничій сфері, але й у сфері обслуговування. При певному нагромадженні числа відпочиваючих з'являється потреба в задоволенні їх різноманітних запитів, а це, в свою чергу, стимулює розвиток сфери послуг: транспортних, зв'язку, торгівлі, служби побуту, відпочинково-розважальних та інших інфраструктурних об'єктів.

Маючи на увазі історичні, побутові, етнографічні відмінності та велику територію України, для вдосконалення організації підприємств сільського зеленого туризму та його видів, управління ними, у методиці досліджень виділяються наступні регіони складників: Карпатський (у складі Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей); Полісся (у складі Волинської, Рівненської, Житомирської, Чернігівської областей); Поділля (у складі Тернопільської, Хмельницької та Вінницької областей); Центральна Україна (у складі Київської, Полтавської, Черкаської, Кіровоградської областей); Східний регіон (у складі Сумської та Харківської областей);

Придніпров'я (у складі Дніпропетровської та Запорізької областей), Південний або Причорноморський регіон (включає Одеську, Херсонську, Миколаївську області, Автономну Республіку Крим); Донецька та Луганська області. Україна зіткнулась з проблемою розміщення туристів. Для подолання такої проблеми слід залучити місцеву владу, а їй, у свою чергу, стимулювати туристичну діяльність у приміських зонах.

Список використаних джерел

1. Васильєв В. Десять років розвитку сільського зеленого туризму в Україні: проблеми та перспективи / В. Васильєв // Туризм: теорія і практика. – 2009. – № 1. – С.49-53.
2. Сільський зелений туризм або відпочинок у селі : поради початківцям / [Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні]. – Випуск № 2. – К. : Дім, сад, город, 2006. – 64 с.
3. Сільський зелений туризм або як зберегти довкілля і залучити туристів : поради початківцям / [Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні]. – Випуск № 2. – К. : Дім, сад, город, 2006. – 56 с.

УДК 331.101.26

*Пеньковський Валентин Сергійович,
аспірант Полтавської державної
аграрної академії*

ОРГАНІЗАЦІЯ МОНІТОРИНГУ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Процеси становлення в нашій державі соціально орієнтованої ринкової економіки спричинюють зростання складності та багатогранності соціально-економічних процесів, зумовлюють підвищення відповідальності за управлінські рішення, які приймаються на всіх рівнях. Це передбачає володіння об'єктивною, точною та релевантною інформацією.

Позитивні зміни в суспільстві можливі лише за спрямування державної соціально-економічної політики на формування відповідних передумов для підвищення якості життя усього населення за рахунок ефективного виробництва в усіх формах господарювання. А це вимагає знання реальної ситуації в країні, її регіонах та на підприємствах, вчасного виявлення та достовірної оцінки проблем, які виникають [1]. Тільки володіння об'єктивною інформацією про наслідки соціально-економічного реформування дає змогу оцінювати його ефективність, розробляти заходи щодо його коригування для подальшого покращання ситуації.

Для досягнення таких цілей необхідна система моніторингу. Завдання полягає в тому, щоб з'ясувати сутність і значення моніторингу соціально-трудої сфери, ідентифікувати джерела інформації про зайнятість і соціально-трудої відносини, уявити основні напрями моніторингу соціально-трудої сфери, зрозуміти організацію моніторингу соціально-трудої сфери в Україні,

навчитися використовувати наявну інформацію для наукових досліджень і прийняття управлінських рішень. Моніторинг використовується в різноманітних сферах діяльності та являє собою систему послідовного збору даних про явище, процес, що описується за допомогою певних ключових показників, з метою оперативної діагностики стану об'єкта, його дослідження та оцінки в динаміці.

Міжнародною організацією праці моніторинг визначається як постійний або періодичний перегляд виконання адміністрацією певної програми з метою оцінки поточних результатів, виявлення труднощів, негативних тенденцій та розробки рекомендацій для їх усунення. Моніторинг відіграє важливу роль у політиці держави й у функціонуванні установ, які повинні проводити цю політику в життя [3]. Недостатньо лише сформулювати, запланувати та провадити певну політику, роль моніторингу якраз і полягає у визначенні того, як ефективно ця політика впроваджується в практику. Виділяються три основних принципи, на яких ґрунтується моніторинг: принцип тотожності — відповідність (тотожність) між системою моніторингу та об'єктом дослідження; принцип єдності об'єкта спостереження — підпорядкування усіх окремих, часткових досліджень загальним соціально-економічним завданням; принцип комплексності — спостереження за перетвореннями не окремих сторін (сфер, аспектів), а соціально-економічної системи в цілому.

Одним з основних напрямів соціально-економічного моніторингу є моніторинг соціально-трудої сфери, тобто оцінка її стану і розвитку. Моніторинг соціально-трудої сфери необхідно розглядати як один із найбільш важливих інструментів розробки обґрунтованої державної соціальної політики. Основні його завдання — це постійне спостереження за фактичним станом справ у сфері соціально-трудої відносин, систематичний аналіз процесів, які в ній проходять, попередження негативних тенденцій, які могли б призвести до соціальної напруги, а також короткостроковий прогноз можливих змін у цій сфері. Моніторинг соціально-трудої сфери — це комплексна державна система безперервного спостереження за фактичним станом справ у соціально-трудої сфері.

Моніторинг ґрунтується на вирішенні трьох основних груп завдань: методичних, наукових та інформаційних. Методичні завдання моніторингу — це розробка наукових основ, структури і системи показників моніторингу, методів побудови вибірки та інструментарію, що дають змогу отримувати надійні результати дослідження. Наукові завдання — відслідковування і аналіз конкретних зрушень в соціально-трудої сфері суспільства (вивчення трудових відносин, рівня та якості життя населення, оцінок, установок і поведінки людей, змін у соціальній структурі суспільства, розробка прогнозів тощо). Інформаційні завдання — забезпечення достовірною, науковою, об'єктивною інформацією, споживачами якої має стати найширше коло науковців і керівників усіх рівнів. Соціально-трудої процеси протікають у двох площинах: у сфері виробництва та в середовищі проживання людини. Відповідно об'єктом дослідження соціально-трудої моніторингу мають стати, по-перше, підприємства й організації, де люди працюють, по-друге, території, де люди проживають і розташовані підприємства, по-третє,

спільноти, в які люди об'єднуються [2]. Всі параметри соціально-трудової сфери можливо всебічно оцінити тільки за комплексного підходу, коли за об'єкт дослідження беруться не тільки окремі людські спільноти, підприємства й організації, але і міста, райони, області, країна в цілому.

Концепція моніторингу соціально-трудової сфери включає визначення: напрямків моніторингу; статистичних і соціологічних показників, які характеризують стан соціально-трудової сфери; принципів формування репрезентативної вибірки об'єктів дослідження; принципів побудови організаційно-технологічної схеми моніторингу соціально-трудової сфери; переліку організацій, міністерств та відомств, які повинні брати участь у здійсненні моніторингу соціально-трудової сфери.

Отже, в Україні створюється та впроваджується нова система аналізу і прогнозування процесів, які протікають у соціально-трудовій сфері, комплексна система безперервного спостереження за фактичним станом справ у соціально-трудовій сфері на основі єдиної системи показників і методології їх формування, запровадження нових формі методів дослідження, об'єднання інформаційних потоків різних органів виконавчої влади, а також галузей і підприємств для підвищення рівня узагальнення і якості аналізу.

Проводячи дослідження за програмою моніторингу, необхідно своєчасно виявляти зміни, які відбуваються у соціально-трудовій сфері, а також фактори, які впливають на ці зміни. Необхідно здійснювати короткострокове прогнозування протікання найважливіших соціально-трудових процесів, попереджувати й усувати негативні тенденції, які ведуть до формування і розвитку осередків напруги. Проведення моніторингу дає змогу оцінити повноту й ефективність реалізації законодавчих актів з питань соціально-трудової політики, сприяти прийняттю оптимальних рішень на різних рівнях управління.

Основними напрямками моніторингу соціально-трудової сфери є ключові проблеми, які є найактуальнішими на сучасному етапі. Серед них передусім слід виділити такі: соціально-демографічні та міграційні процеси; зайнятість, ринок праці, безробіття; соціально-трудові процеси на підприємствах; умови та охорона праці; доходи та рівень життя населення; соціально-психологічний клімат у трудових колективах; задоволеність соціально-трудовими відносинами. Ці основні напрямки визначаються соціальною політикою, яка проводиться на державному, регіональному та підприємницькому рівні.

Список використаних джерел

1. Колот А.М. Соціально-трудові відносини: теорія і практика регулювання: [монографія] / А. М. Колот. – К.: КНЕУ, 2004. – 230 с.
2. Єсінова Н. І. Економіка праці та соціально-трудові відносини: [навч. посіб.] / Н. І. Єсінова. – К.: Кондор, 2011. – 432 с.
3. Фоміна О.О. Інститут відповідальності в контексті створення соціально-трудових відносин ринкового типу / О.О. Фоміна // Вісник економічної науки України: науковий журнал. – 2009. – № 1(15). – С. 173-177.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИТЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ДОРОЖНЬОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Рівень фінансування дорожніх робіт за останні 10 років становить 14- 34 відсотки визначеної науковцями мінімально необхідної потреби на ремонт та утримання мережі автомобільних доріг [1]. Через недостатнє фінансування темпи впровадження нових технологій, машин, механізмів, сучасних матеріалів та конструкцій європейського рівня повільні і не відповідають потребам сьогодення. Результати аналізу урядового документу «Деякі питання реформування системи державного управління автомобільними дорогами загального користування» № 432-р від 31.03.2015 р. свідчать про намагання уряду удосконалити системи фінансування вітчизняного дорожнього господарства. Останнє означено в таких блоках: удосконалення систем державного управління та утримання автомобільних доріг з урахуванням їх лінійного та регіонального принципу обслуговування, визначення прозорих критеріїв планування дорожніх робіт на відповідний рік та на довгострокову перспективу; створення захищеного державного дорожнього фонду та внесення змін до законодавства щодо оптимального розподілу обсягів фінансування нового будівництва, реконструкції, капітального, поточного ремонту та утримання автомобільних доріг державного і місцевого значення; розроблення та забезпечення здійснення заходів щодо контролю надходжень коштів для потреб дорожнього господарства; впровадження механізму державно-приватного партнерства, зокрема будівництва та/або експлуатації автомобільних доріг на умовах концесії, впровадження плати за користування автомобільними дорогами та інших інвестиційних проектів із створення об'єктів дорожнього сервісу;

удосконалення механізму співпраці з міжнародними фінансовими організаціями.

Отже, для підвищення рівня ефективного та безпечного функціонування дорожньої мережі країни необхідно удосконалити систему фінансування автодорожнього господарства України. Реалізація зазначених пропозицій у найкоротші терміни покращить транспортно-експлуатаційний стан доріг, безпеку дорожнього руху та сприятиме розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

Список використаних джерел

1. Деякі питання реформування системи державного управління автомобільними дорогами загального користування ” № 432-р - редакція від 31.03.2015 [Електронний ресурс] – режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248144997>

*Прокоф'єва К.В.,
к.е.н. доцент кафедри
економіки, підприємництва та права
Державного університету
телекомунікацій*

ІМІТАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Сталий розвиток України загалом та підприємств зокрема є одним з найважливіших та найскладніших питань українського сьогодення, яке перебуває у центрі уваги науковців, владних структур, громадських організацій, засобів масової інформації та населення. Забезпечення сталого розвитку підприємств в умовах неефективного розвитку української економіки, нерационального природокористування та негативних тенденції щодо забруднення довкілля є доволі складною задачею. Також слід зазначити, що ця задача значно ускладняє висока ціна необґрунтованих або не виважених рішень у цій сфері. Вищезазначене актуалізує питання застосування моделювання, як одного з основних інструментів забезпечення сталого розвитку вітчизняних підприємств.

Метою дослідження є розроблення інструментарію для прогнозування наслідків реалізації заходів з управління сталим розвитком підприємств, на прикладі підприємств теплопостачання.

У процесі дослідження було встановлено, що управління сталим розвитком підприємств теплопостачання повинно базуватися на принципах узгодження інтересів груп економічного впливу, виділеної компетенції управління та врахуванні чинника часу, адже врахування цих принципів є рушійною силою забезпечення сталого розвитку. Ці принципи повинні бути враховані і при побудові імітаційної моделі, під час економіко-математичного моделювання.

Принцип узгодження економічних інтересів їх реалізації та взаємодії викликає необхідність розвитку усвідомленої діяльності кожного із об'єктів господарської діяльності, формування стимулюючих мотивів до високоефективного функціонування для досягнення цілей і задоволення, як власних потреб так і всіх суб'єктів загалом. Узгодження економічних інтересів являє собою оптимізацію економічних інтересів, гармонізацію цих інтересів, там де вони вступають у суперечність. Оптимізація економічних інтересів виступає одним з основних факторів підвищення ефективності функціонування підприємств теплопостачання [1].

У процесі дослідження було встановлено, що сталий розвиток підприємств теплопостачання залежить від урегульованості інтересів наступних груп економічного впливу: споживачів, держави та підприємства. При побудові імітаційної моделі забезпечення сталого розвитку підприємств теплопостачання, інтереси, вище перерахованих груп економічного впливу, повинні також братися до уваги.

Основним економічним інтересом підприємства, як правило, є максимізація прибутку, але на різних етапах життєвого циклу підприємства він може набувати різних форм та проявів, може доповнюватися досягненням цілого ряду фінансових, економічних та інвестиційних показників роботи підприємства.

Реалізація інтересів підприємства відбувається через реалізацію інтересів споживачів[2,3]. Сплачуючи за отримані послуги споживачі теплопостачання та гарячого водопостачання, збільшують доходи підприємства і, відповідно, його прибутки, що і призводить до реалізації інтересів підприємства. А отже, інтереси підприємства теплопостачання реалізуються під час здійснення їм виробничої діяльності, за умов задоволення суспільних потреб у послугах теплопостачання та гарячого водопостачання.

Основним економічним інтересом споживачів є задоволення власних потреб у послугах теплопостачання та гарячого водопостачання, яке відбувається за умов своєчасного, якісного та повного отримання цих послуг при мінімізації витрат на їх отримання.

Вже на цій стадії побудови імітаційної моделі ми бачимо, що споживачі та підприємство мають інтереси, які суперечать один одному, адже прибуток підприємства та тариф на послуги теплопостачання, це прямо залежні показники. Тобто інтереси підприємства теплопостачання, максимізація прибутку, реалізуються при підвищенні підприємством тарифу на послуги, які воно надає, на противагу цьому, інтереси споживачів будуть реалізуватися при мінімізації тарифу на послуги теплопостачання, що відповідно і викликає конфлікт інтересів.

В якості результативного показника ефективності функціонування підприємств тепломережі та цільової функції в імітаційній моделі, рекомендується вибрати модифіковану внутрішню норму прибутковості (рентабельності).

Імітаційне моделювання управління сталим розвитком підприємств теплопостачання на практиці реалізується через визначення значення керованої змінної, яке приводить до максимуму цільової функції – модифікованої внутрішньої норми прибутковості. Керованою змінною в імітаційній моделі управління сталим розвитком підприємств теплопостачання виступає розмір тарифу на послуги теплопостачання для кожної групи споживачів.

Імітаційна модель управління сталим розвитком підприємств теплопостачання дозволяє: визначити планові фінансові результати діяльності підприємства, при заданих параметрах функціонування підприємства; визначити розмір тарифу з урахуванням прийнятного для підприємства рівня платіжної дисципліни споживачів послуг; визначити оптимальний тариф, який відповідає критерію прийнятності споживачів, держави та підприємств теплопостачання; максимізувати прибуток або мінімізувати збитки діяльності підприємств теплопостачання; дозволяє скоригувати діяльність підприємства в процесі оперативного управління ефективністю функціонування підприємства.

Список використаних джерел

1. Савченко І.В. Економічні відносини власності в системі управління сільськогосподарськими підприємствами: дис.... канд. ек. наук : 08.07.02 / Ірина Василівна Савченко. – Харків, 2004. – 265 с.
2. И. Башков Способность и готовность населения оплачивать жилищно–коммунальные услуги / И. Башков // Вопросы Экономики. – 2004. – №4. – С. 136-150.
3. Полуянов В.П. Сущность и содержание модели рационального ценообразования в жилищно-коммунальном хозяйстве / В.П. Полуянов // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. – 2006. – Вип. 30. – С. 181–189.

УДК 338.465

*П'ятецька Євгенія Олегівна
студентка 5 курсу ННІМП
Державного університету
телекомунікацій, м. Київ*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

На порозі ХХІ сторіччя світ опинився в умовах швидких змін і великої невизначеності, забезпечення підвищення конкурентоспроможності підприємств є однією з умов ефективного розвитку української економіки. В сучасних умовах в Україні відбувається посилення конкуренції, внаслідок чого керівники підприємств знаходяться в постійному пошуку нових (адекватних умовам конкуренції) інструментів управління конкурентоспроможністю підприємства, що і зумовлює актуальність вивчення цієї проблематики.

Конкурентоспроможність підприємства досліджувалася багатьма вченими, слід виділити наукові праці Пономарьову О. С., Азоева Г.Л., Градова А.П., Гринчуцького В. І., Портера М., Райзберга Б. А., Спірідонова І. А., Фатхутдінова Р. А., Юданова А. Ю., та інших. Однак, поряд з великою кількістю робіт з даної проблеми єдиної системи як оцінювання, так і підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств ще не знайдено.

Визначення конкурентоспроможності підприємств описується фахівцями по різному.

Райзберга Б. А., конкурентоспроможність – це здатність фірми, компанії конкурувати на ринках з виробниками й продавцями, кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку [1].

На думку Фатхутдінова Р. конкурентоспроможність – це потенційна здатність об'єкта або суб'єкта управління конкурувати у майбутньому на конкурентних ринках, що забезпечена зниженням прояву стратегічних неконкурентоспроможних чинників і посиленням впливу стратегічних ексклюзивних конкурентних переваг об'єкта на основі проведення комплексної стратегічної діагностики об'єкта, параметрів ринку і конкурентів, розробки стратегій. Автор також дає неповне визначення конкурентоспроможності і зводить її лише до здатності фірми випускати конкурентоспроможну

продукцію і мати певні переваги стосовно інших підприємств даної галузі всередині країни та за її межами [2].

Конкурентоспроможність не є постійним явищем, бо характеризується постійною боротьбою і протистоянням перед конкурентами, тому проблема забезпечення конкурентоспроможності власної продукції потребуватиме впровадження рішучих дій для її вирішення; при оцінюванні конкурентоспроможності фірми слід аналізувати поточний стан конкурента, його позицію в галузі, потенціал і стратегію його використання, а також цілі на коротко- та довгостроковий період. Саме загострення конкурентної боротьби за збут продукції, за місце на ринку змушує підприємства постійно шукати нові резерви, можливості вдосконалювати технології для виготовлення більш якісних товарів. Для ефективного функціонування в умовах ринкової економіки підприємство повинно швидко реагувати на всі зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, які постійно виникають в процесі його діяльності [3, с. 458].

Конкурентоспроможність підприємства визначається рядом показників та факторів, що стосуються всієї багатогранності напрямків його діяльності [4, с. 7]. До найважливіших факторів конкурентоспроможності відносять техніко-технологічний рівень і якість продукції, її здатність задовольняти потреби певної категорії споживачів, а до її головних елементів – рівень цін, якість продукції, умови сервісу, термін гарантії виробу тощо [5, с. 15].

Дослідження управління конкурентоспроможністю слід здійснювати в обов'язковому взаємозв'язку впливу факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, яка є багаторівневою, багатоаспектною системою. Зовнішні фактори визначаються ринковою ситуацією на зовнішньому середовищі і їх виникнення не залежить від діяльності підприємств. Внутрішні фактори та їх прояв цілком залежить від функціонування підприємства та його системи управління. Усі фактори, щоб вплинути на конкурентоспроможність будуть розглядатися і служити додатковою конкурентною перевагою тільки тоді, коли будуть здійснювати позитивний вплив на діяльність підприємства. Зовнішні та внутрішні фактори мають свої похідні, які впливають на роботу підприємства. На макрорівні формується сукупність таких факторів: економічних, міжнародних, демографічних, правових, географічних, науково-технічних, технологічних, політичних та соціокультурних факторів [2]. На мезорівні на конкурентоспроможність діють: продуктивність галузі, наукоємність, оплата праці в галузі, капіталоємність, наукоємність, технічний рівень продукції, сукупність необхідних знань, ступінь експортної орієнтації. На мікрорівні на конкурентоспроможність впливають: ціна і якість продукції, що виготовляється підприємством, його виробничий, технологічний стан, професійно-кваліфікаційний рівень персоналу, маркетингові можливості тощо.

М. Мескон до факторів прямого впливу на діяльність підприємства відносять внутрішні фактори, а до опосередкованого – зовнішні фактори. М. Портер до факторів основного впливу відносить: наявність конкуренції в галузі, ринкову владу покупців та постачальників, загрозу появи нових конкурентів, загрозу появи товарів-замінників [6].

Інші вчені визначають дію на конкурентоспроможність підприємства таких факторів як: якість, ціна, надійність, час та витрати. Однак вченим не визначається вплив даних факторів у парній взаємодії, їх ранжування. Внаслідок жорстокої конкуренції одним із факторів можна назвати і ефективність логістичного управління, тобто товаротранспортних потоків.

Шляхами підвищення конкурентоспроможності є: розширення асортименту продукції, покращення рекламних заходів через засоби масової інформації, збільшення числа продажу продукції за рахунок запровадження різних акцій та додаткових послуг [3, с. 459].

Для досягнення високої конкурентоспроможності підприємство повинне створювати і розвивати свої конкурентні переваги, що дозволятимуть найефективніше використовувати свої ресурси в умовах макросередовища. Вимоги до обґрунтування конкурентних переваг підприємства включають: 1) забезпечення необхідного рівня цінності для покупця; 2) унеможливленням дублювання конкурентами; 3) особливості та унікальність; 4) високу ефективність діяльності протягом визначеного часу. Джерелами отримання конкурентних переваг є: 1) сфокусованість на споживачеві; 2) відданість завданням забезпечення належного рівня якості; 3) привернення уваги до зручності; 4) зосередження на нововведеннях; 5) відданість завданням надання якісних сервісних послуг; б) швидкість та оперативність прийняття рішень [5, с. 18].

Не дивлячись на різні підходи до вивчення чинників, що впливають на конкурентоспроможність, слід конкретизувати їх вплив у залежності від регіональних особливостей, прав власності, галузевої приналежності об'єкту. Дослідження конкурентоспроможності підприємств надає можливість виділення основних чинників та шляхів її підвищення, для забезпечення конкурентних переваг підприємства у майбутньому періоді.

Список використаних джерел

1. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент / Фатхутдинов Р. А. – М. : Маркетинг, 2002. – 892 с.
2. Нижник І. В. Забезпечення конкурентних переваг: ризики і втрати в їх реалізації на регіональному ринку / І. В. Нижник // Вчені записки Кримського інженерно-педагогічного університету. Економічні науки. – Сімферополь : НВЦ КІПУ, 2008. – Вип. 12. – С. 156–160.
3. Пономарьова О. С. Вплив якості продукції на конкурентоспроможність підприємства / О. С. Пономарьова, Г. Ю. Кучерук // Економіка, фінанси, право. – 2009. – №5. – С.7-9.
4. Довбенко В. І. Чинники підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств за умов глобалізації: Матер. X міжнар. наук.-практ. конф. «Новітні тенденції і стратегії розвитку міжнародної торгівлі» / В. І. Довбенко // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2007. – №4. – С.15-21.
5. Отенко І. П. Управління конкурентними перевагами підприємства: наукове видання / І. П. Отенко, Є. О. Полтавська. – Харків : ХНЕУ, 2005. – 212 с.

*Рибак Андрій,
студент Навчально-наукового
інституту менеджменту та
підприємництва
Державного університету
телекомунікацій*

МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОГО ДОКУМЕНТООБИГУ

Документи в історії розвитку суспільства покликані до життя, перш за все, необхідністю збереження та передачі інформації у просторі й часі. Вони настільки органічно вплітаються в усі сфери нашого буття, що стають рушійною силою і колесом історії, які зв'язують минуле, сьогоденне та майбутнє в єдине ціле.

Юридичний документ – це письмовий акт, який встановлює, розвиває або припиняє певні правовідносини або фіксує юридично значимі факти, дії чи події. Сила документа в його змісті, засобом доведення якого до адресата виступає мова. Мова – це не тільки знаково-інформаційна система, що є запасом слів та граматичних правил їх сполучення, за допомогою якої люди можуть спілкуватися між собою, формувати, зберігати та передавати знання та будь-яку іншу інформацію в просторі та часі, це ще й шляхетна колицка духовності. Важко уявити людину без його мовлення, слова. Історична наука надає все більше доказів етимології назви нашого народу («слов'яни, словени») від «слова» – мови як основи суспільного життя, а термін «словене» трактується як «ті, що розуміють один одного» [2, 113]. Слово дійсно важливий засіб порозуміння, чого нам, мабуть, бракує сьогодні. Мова, як зазначає С. П. Щерба, – це феномен суспільних відносин, унікальний, універсальний та ідеальний засіб спілкування й пізнання в будь-якій сфері діяльності, невід'ємний елемент культури й проявлення самосвідомості [3, 13].

Актуальність досліджуваної проблеми зумовлюється підвищенням вимог до культури юридичної діяльності, розширенням сфери застосування юридичних документів у суспільному житті, потребою у юридично обізнаних громадянах та їх активністю щодо реалізації й захисту своїх прав і свобод.

Володіння нормативною сучасною літературною мовою зазвичай є візитною карткою інтелігентної людини, але часто ще й ознакою високої внутрішньої культури. Вона спонукає не тільки правильно говорити, а й діяти шляхетно й по справедливості. Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання зазначеної проблеми показує, що проблема мови і стилю юридичних документів знаходиться на стику філології, юриспруденції, культурології та інших наук, а відповідно й дослідженню її в різні часи приділяли й приділяють увагу з відповідним баченням проблем різні за фахом учені. Проблемі мови і стилю юридичних документів приділялась певна увага в науковій літературі [1–3]. Але проаналізовані публікації не

вичерпують складності проблеми, вони створюють фундаментальну базу для подальшого її дослідження.

Метою роботи є визначення мовностилістичних особливостей юридичного документообігу як офіційно-ділового підстилю.

Якщо з художньої мови вилючити епітети, метафори та інші образно-експресивні засоби, залишивши її смисловий бік, то, по суті, ми й отримаємо офіційно-діловий стиль. Ділове мовлення не повинно бути насичене багатослів'ям, невиправданими ускладненнями лексики, розпливчати й багатозначними штампами та канцеляризмами, за яким не видно живої думки. Мова юридичних документів має бути простою, зрозумілою, витонченою та гармонічною. Простою – не означає спрощеною. Мову документа не слід прикрашати як метафорами або іншими експресивними засобами, так і збіднювати або спотворювати канцелярсько-бюрократичними словами та словосполученнями, наприклад: *«базові регіони»*, *«гендерна політика»*, *«інноваційний консенсус»*, *«електорат»*, *«студентський контингент»*, *«осередок культури»*, *«плюралістична концепція»* тощо.

Можна досить саркастично відгукуватись про «канцеляризми» як специфічні звороти офіційно-ділового стилю, зокрема юридичного підстилю, що укладались до нашого часу, – говорив Л. В. Рахманін, – але разом з тим важливо чітко уявити собі й те, що поганий не «канцеляризм» як такий, а зловживання ним там, де він недоречний, – у публіцистиці, в художній літературі. У межах же адміністративного спілкування офіційно-ділова лексика і фразеологія, якщо автор не зловживає ними, виявляється і змістовно місткими, і абсолютно необхідними [1, 18]. Мовлення, у тому числі й юридичне, не слід ні прикрашати наукоподібністю, ні розбавляти розпливчастими канцеляризмами, ні ускладнювати іноземними словами, наприклад: *«амбівалентний розвиток»*; *«функціональний збалансований консенсус»*; *«перманентна динаміка»*; *«концептуальний репрезентативний плюралізм»*).

Таким чином, мова юридичного документа має бути літературною, без складних граматичних конструкцій та стилістичних зворотів, ясною, зрозумілою, змістовною та доцільною. Всі дії, предмети, явища позначаються словами, які дають про них з граничною чіткістю точне уявлення. В юридичному документі використовуються такі граматичні засоби мови, які за умови стислого викладення надають максимум інформації, лаконічно передають потрібні відомості. Думки мають викладатися в такій послідовності, щоб одне положення виходило з попереднього та готувало б до розуміння наступного. Тон мовлення – стилістично нейтральний, без засобів образності і прояву особистих почуттів, нейтральний з погляду емоційного забарвлення. Наприклад, *«розкрадач»*, а не *«крадій»*, *«заподіяв тілесні ушкодження»*, а не *«побив до крові»*, *«вчинив хуліганство»*, а не *«зчинив бешкет»* тощо. З лексичних синонімів вибирається слово, яке має мінімальну експресію, найменше емоційне забарвлення, є домінантою синонімічного ряду. Не рекомендується вживати маловідомі та неоднозначні для розуміння терміни, в тому числі слова іноземного походження (*«плюралізм»*, *«консенсус»*, *«нонсенс»*, *«дефініція»*, *«ініціація»*) тощо. Широко вживаються дієприкметникові та

дієприслівникові звороти, які надають мові лаконізму, влучності та динамічності («Громадянка Сиротенко, працюючи бухгалтером заводу «Богатир», зловживаючи своїм службовим становищем...»; «На підставі викладеного, керуючись ст. 130 КПК України, постановив...»). Використовується професійна термінологія, наприклад: «об'єктивна істина», «цивільний позивач», «амністія», «речовий доказ», «касаційна скарга»). Широко вживаються так звані слова-організатори думки («на підставі викладеного», «однак», «таким чином», «крім того», «але», «безумовно», «більш того», «з огляду на викладене», «при цьому»).

Отже, ясність думки та легкість і змістовність фрази – ось ті позитивні якості, до яких слід прагнути професіоналові як усного, так і писемного ділового мовлення. Перспективи подальшого дослідження зазначеної проблеми вбачаються в розкритті проблеми співвідношення мови та логіки юридичного документа, аналізі його композиції, розробці зразків юридичних документів.

Список використаних джерел

І.Рахманін Л. В. Стилистика деловой речи и редактирование служебных документов / Л. В. Рахманін. – М., 1973. – С. 18.

УДК 229.138

Сапега Яна Володимирівна
студентка Навчально-наукового
інституту менеджменту та
підприємництва Державного
університету телекомунікацій

ОЦІНКА КОНКУРЕНЦІЇ НА РИНКУ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ УКРАЇНИ

Становлення інформаційного суспільства призвело до бурхливого розвитку інформаційних та телекомунікаційних технологій. Однією з найперспективніших галузей ринку телекомунікацій на сьогоднішній день виступає мобільний зв'язок. Популярність даного виду зв'язку постійно зростає. Станом на жовтень 2014 року кількість абонентів мобільного зв'язку в Україні склала 60572,3 тис. абонентів. Таким чином, рівень проникнення мобільного зв'язку в країні наприкінці 2014 року склав близько 120%. [5]

Зважаючи на постійні зміни у світовій економіці, та нестабільну економічну ситуацію у країні, актуальним є дослідження ринку мобільного зв'язку України, що дозволить визначити рівень конкуренції на ньому. Конкурентоспроможність на ринку телекомунікаційних послуг, розглядали в своїх працях такі вчені-економісти: І.В. Булах, А.В. Дзюбинський, Л.А.Захарченко, І.А. Кораблінова, В.М. Орлова, О.С. Редькіна, В.М. Гранатурова, С.П.Воробієнко та ін., але у зв'язку з мобільністю ринку

телекомунікацій, питання дослідження конкуренції на даному ринку є актуальним.

Однією з найпопулярніших компаній на ринку мобільного зв'язку України є компанія «Київстар», загальна кількість абонентів якої перевищує понад 27,3 млн. абонентів. Одним з конкурентів компанії «Київстар» є компанія «МТС», загальна кількість користувачів якої становить 21,2 млн абонентів. Разом компанії «Київстар» та «МТС» займають 80% всього українського ринку мобільного зв'язку. Третя за чисельністю абонентів на українському ринку компанія «Life» частка якої становить 13,9% ринку.[5]

Оцінка стану конкуренції на ринку українського мобільного зв'язку базується на визначенні індексу Харфіндела-Хіршмана (ННІ), який є індикатором, що визначає концентрацію бізнесу на певному ринку. Традиційно використовується ряд критеріїв щодо віднесення конкретного ринку до вільної конкуренції, монополістичної конкуренції, олігополії або чистої монополії. Якщо значення індексу Харфіндела-Хіршмана дорівнює 10000, то ринок відповідає ринку чистої монополії. Значенню індексу Харфіндела-Хіршмана менше 1800 – ринок, де існує вільна конкуренція. Коли значення індексу знаходиться в межах від 1800 до 10000 – ринок вважається потенційно конкурентним.[4]

Як показали розрахунки здійснені для ринку мобільного зв'язку України, індекс Харфіндела-Хіршмана буде складати 3503, що говорить про те, що даний ринок є висококонцентрованим ($ННІ = 2000 - 20000$), і на ринку відсутня ефективна конкуренція. Він характеризується невеликою кількістю взаємозалежних операторів та високим рівнем бар'єрів вступу на ринок.

Також розрахунки показують, що навіть за умов рівної частки кожного з трьох вищезазначених операторів на ринку мобільного зв'язку, показник індексу Харфіндела-Хіршмана для цього ринку складатиме 3276, що замало для того, щоб цей ринок був ринком вільної конкуренції. Враховуючи критерії ринку монополістичної конкуренції чи олігополії, український ринок мобільного зв'язку все ж є ближчим до ринку монополістичної конкуренції з елементами олігополії.

Така ситуація на ринку мобільного зв'язку України спостерігається вже не перший рік і загалом пояснюється тим, що даний ринок відрізняється наявністю факторів які суттєво обмежують дію ринкових механізмів, які є характерними для розвиненого ринку з необмеженою конкуренцією. Це говорить про те, що сьогодні ринок мобільного зв'язку України розвивається – за відсутності ефективного державного регулювання та участі користувачів та суспільства в цілому. [2]

Список використаних джерел

1. Закон України "Про захист економічної конкуренції" від 11 серпня 2013 р.
2. Воробієнко С.П. Оцінка конкурентоспроможності телекомунікаційних послуг / Воробієнко С.П. // Зб. наук. пр. ОНАЗ ім. О.С.Попова. – Одеса, 2008. – С. 119-122.
3. Голубицкая Е. А. Основы маркетинга в телекоммуникациях : учеб. пособ. / Е. А. Голубицкая, Е. Г. Кухаренко. – М.: Радио и связь, 2005. – 320 с.

4. Аналіз конкурентного середовища та рівня конкуренції на ринку телекомунікаційних послуг України. [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<http://nauka.zinet.info/20/yaroshenko.php>
5. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Особливості конкурентного середовища ринку мобільного зв'язку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.rusnauka.com/8_DNI_2009/Economics/43673.doc.htm

Святець О.О.

*аспірант кафедри фінансів
та банківської справи ПВНЗ
«Європейський університет»*

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ФІНАНСУВАННЯ АВТОДОРОЖНЬОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Розвинена транспортна інфраструктура, розгалужена мережа автодоріг є запорукою для економічного та соціального розвитку країни та інтеграції її у європейське та світове співтовариство. Але, нажаль, це неможливо без належного та достатнього фінансування автодорожньої галузі України, ефективного розподілу коштів на потреби дорожнього господарства. І саме стабільне повноцінне фінансування потреб дорожнього галузі є необхідною умовою розвитку та вдосконалення дорожньої інфраструктури в сучасних умовах.

Стан автомобільних доріг в Україні є вкрай незадовільним через недостатнє фінансування та неефективне використання коштів в автодорожній галузі. В результаті низьких транспортно-експлуатаційних показників автомобільних доріг підвищуються витрати паливо-мастильних матеріалів, знижуються експлуатаційні швидкості транспортних засобів, збільшуються частки транспортної складової у собівартості продукції.

Також у зв'язку з обмеженим рівнем фінансового забезпечення автодорожньої галузі погіршується як транспортний, так і експлуатаційний стан автодоріг загального користування, мостів і інженерних споруд. А це, в свою чергу, не дає можливості забезпечити швидкі, безпечні, комфортні та економічні пасажирські та вантажні перевезення, перешкоджає розвитку транзитних перевезень та економічному, соціальному розвитку країни.

Незадовільний стан доріг не забезпечує економічну безпеку держави та не сприяє зміцненню обороноздатності, держава втрачає близько 30 млрд. гривень валового внутрішнього продукту.

В 2013 році була затверджена Державна цільова економічна програма розвитку автомобільних доріг загального користування на 2013-2018 роки, яка була спрямована на вирішення проблеми фінансування автодорожньої галузі, використовуючи кошти з різних джерел (табл. 1)

Таблиця 1

Джерела та обсяг фінансування автодорожньої галузі в Україні [1]

Джерела фінансування	Обсяг фінансування, млн. гривень	У тому числі за роками						Відхилення 2018 р. до 2013 р. (+, -)
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Державний бюджет у тому числі:	133582,03	13548,14	14653,78	24139,23	26020,38	26891,1	28329,4	109,1%
спеціальний фонд	94328,95	13548,14	14653,78	15342,22	16109,41	16914,8	17760,6	31,1%
загальний фонд	39253,08			8797,01	9910,97	9976,3	10568,8	20,1%
Інші джерела у тому числі:	80452,14	15425,57	17553,86	10094,33	13383,28	13095,1	10900	29,3%
кредитні кошти	42359,8	12275,5	14084,3	4000	4000	4000	4000	67,4%
кошти міжнародних фінансових організацій	18092,34	3150,07	3469,56	3094,33	4383,28	3095,1	900	71,4%
кошти інвесторів	20000			3000	5000	6000	6000	50%
Разом	214034,17	28973,71	32207,64	34233,56	39403,66	39986,2	39229,4	35,4%

Як бачимо, у 2013 та 2014 роках кошти із загального фонду та кошти інвесторів на фінансування автодорожньої галузі в Україні не були передбачені

Державною цільовою економічною програмою розвитку автомобільних доріг загального користування на 2013-2018 роки. Фінансування коштів з державного бюджету збільшилось у 2,1 рази, а фінансування з інших джерел, навпаки, зменшилось у 0,7 рази.

Належне та достатнє фінансування дорожнього господарства дасть змогу покращити стан технічний стан автодоріг, покращити ефективність роботи автодорожніх підприємств та транспорту в цілому. Згідно з Державною цільовою економічною програмою розвитку автомобільних доріг загального користування на 2013-2018 роки, до 2018 року будуть здійснені будівництво та реконструкція доріг загального користування протяжністю майже 746 км, зробити капітальний ремонт 1636 км автомобільних доріг та поточний середній ремонт автодоріг загального користування (протяжність - 15579 км).

Однак, саме у зв'язку з відсутністю системи чітких критеріїв, напрямків та принципів регулювання та фінансового забезпечення автодорожньої галузі, а також відсутності приватної власності на дороги, низького рівня конкуренції підприємств автодорожньої галузі, в країні здійснюється неефективне та нецільове використання коштів, знижується якість дорожніх робіт. Також через обмеженість фінансування з державного бюджету і можливостей залучення кредитів, не можливий швидкий розвиток та модернізація мережі автомобільних доріг.

Тому, на сьогодні важливим є прискорення вирішення питання належного та достатнього фінансування автодорожньої галузі в Україні, що має важливе значення не тільки для дорожньої сфери, а й для транспортної галузі України в цілому.

Список використаних джерел

1. Постанова КМУ від 11 липня 2013 р. № 696 «Про затвердження Державної цільової економічної програми розвитку автомобільних доріг загального користування на 2013-2018 роки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/696-2013-%D0%BF>.

УДК 331.101

*Сільченко А.В. ,
студентка ННІМП ДУТ*

АНАЛІЗ РИНКУ ТА ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Наразі для нашої країни особливо гостро постає проблема оплати праці та зайнятості населення, адже розвиток економіки будь-якої країни, зокрема і нашої, залежить від багатьох факторів, а одним із ключових є наявність розвиненого ринку праці. Важливим є і оплата праці, оскільки за Конституцією України у ст. 48 [1] проголошується: «Кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло»,

чого неможливо досягти при неналежному рівні заробітної плати населення. Саме зараз, в умовах змішаної системи соціально-економічних відносин, “тіньової економіки”, високого рівня безробіття, неформальної зайнятості, праці без оформлення трудових відносин, ринок праці України потребує посиленої уваги з боку держави.

Ринок праці чи ринок робочої сили – це система ринкових відносин щодо відтворення продуктивних сил людей [2]. Ринок праці охоплює як усіх працюючих у галузях економіки, так і не зайнятих, але бажаючих працювати. При цьому ринок праці виступає регулятором рівня зайнятості працездатного населення.

Протягом 2010-2014 рр., за інформацією Державної служби статистики України, населення працездатного віку:

- економічно активне, в середньому – зменшилося з 20 854,1 тис. осіб до 19920,9 тис. осіб;
- зайняте – зменшилося з 19180,2 до 18013,3 тис. осіб;
- рівень безробіття населення (за методологією МОП) у середньому за період, у % до кількості економічно активного населення у 2010 склало 8,1%, а у 2014 – 9,3% [5].

Як відомо, проблеми на ринку праці зумовлені, зокрема, високим рівнем безробіття та нестачею робочих місць (незбалансованість пропозиції робочої сили із попитом); низькою ефективністю використання трудового потенціалу країни; низькою пристосованістю робочої сили до нових умов господарювання. Саме тому, основна мета дій держави на ринку праці – досягнення теоретично можливої максимальної зайнятості населення з одночасним сприянням професійній самореалізації і самовдосконаленню для підвищення рівня і якості життя всього суспільства.

Проаналізувавши середньомісячну заробітну плату, можемо стверджувати, що відбувалося її збільшення в 2014 у порівнянні з 2013 з 3000 грн до 3167 грн., а у 2015 у порівнянні з попереднім роком до 3455 грн. Але, мінімальний розмір заробітної плати не переглядався, починаючи з 1 грудня 2013 року і становить 1218 грн. Порівнюючи зі світовими показниками, до 2014 р. динаміка зростання середньомісячної заробітної плати в Україні суттєво перевищувала загальносвітові показники, за цим показником наша країна є одним із лідерів у групі країн, що розвиваються, що зображено на рис. 1.

Як бачимо, у посткризовий період у світі зафіксовано зовсім незначне зростання заробітної плати – близько 2%, причому визначальним чином таке зростання зумовлено за рахунок Китаю. У той же час у країнах Європи досі спостерігається падіння рівня оплати праці, особливо яскраво це проявляється у Греції, Іспанії, Італії, Ірландії, Великобританії, а також у Японії.

Україна є одним із лідерів за темпами зростання заробітної плати у світі. У 2012 р. зростання складало 14,4%, і хоча у 2013 р. цей показник знизився майже вдвічі, наша країна зберігає за собою лідерство, випереджаючи

Китай. Хоча заробітна плата в Україні зростає досить швидкими темпами, рівень оплати праці в нашій країні досі залишається дуже низьким.

Проаналізувавши індекс цін по відношенню до попереднього місяця, починаючи з січня 2015 він склав 103,1%, у лютому – 105,3%, у березні – 110,8%, а індекс цін березня 2015 до березня попереднього року склав 145,8%.

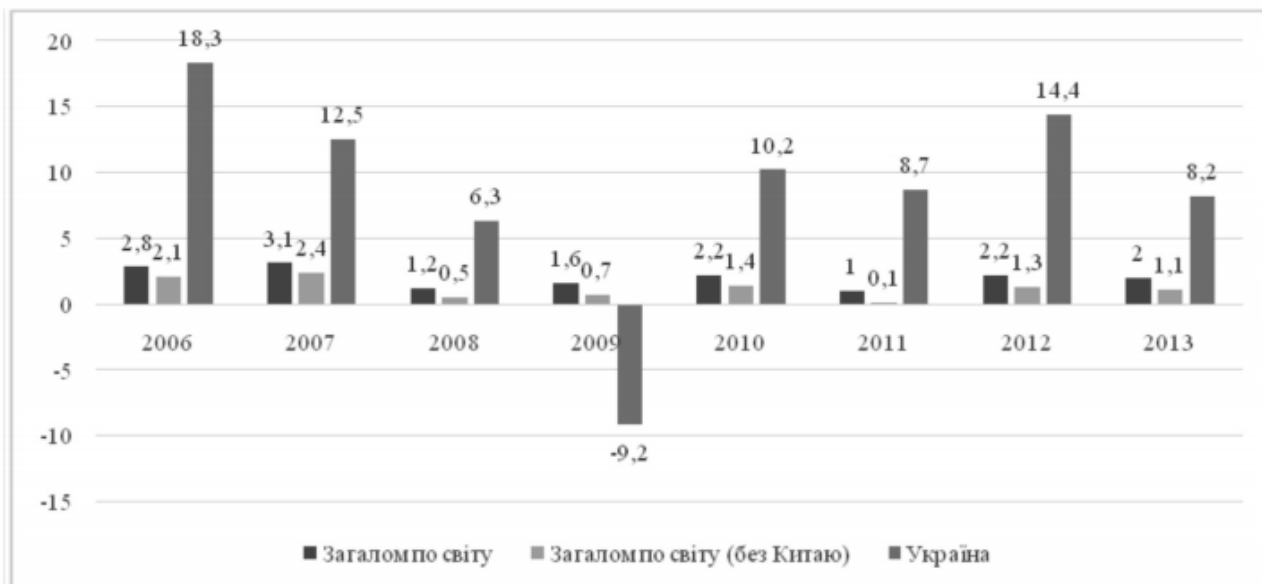

Рис. 1. Динаміка зростання середньомісячної заробітної плати у світі та в Україні у 2006–2013 рр. (складено за даними Global Wage Report 2014/15 [3]).

Тобто, темпи зростання заробітної плати у порівнянні з індексом інфляції є незначними, номінальний розмір заробітної плати у 2013 році - 107,9%, а у 2014 році – 106,0%. На нашу думку, це пояснюється тим, що у 2014 р. відбувся суттєвий спад економічної активності, спричинений військовими діями на сході України, а також анексією частини території. Покращення ситуації на ринку праці може відбутись лише за зростання національного виробництва, напрямками вдосконалення ринку праці можуть бути:

- вдосконалення системи оплати праці;
- розширення можливостей отримання населенням офіційних основних і додаткових доходів;
- соціальна підтримка окремих груп населення;
- підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили;
- запобігання зростанню безробіття через створення робочих місць за рахунок різних джерел фінансування;
- впровадження механізмів звільнення і перерозподілу, реструктуризації економіки і піднесення вітчизняного виробництва (сьогодні це можливе лише за умов подолання економічної кризи);
- запровадження досвіду провідних країн світу щодо підвищення рівня соціально-економічного розвитку.
- розробку єдиних методологічних підходів до прогнозування обсягів пропозиції та потреби економіки в робочій силі за професіями;

покращення інформаційного забезпечення прогнозування розвитку ринку праці.

активізацію ролі соціальних партнерів у розробці методичного інструментарію та прогнозуванні потреби економіки в робочій силі за професіями та видами економічної діяльності.

врахування пріоритетів розвитку економіки (на мікрорівні, галузевому та регіональному рівнях) при визначенні обсягів потреби в робочій силі за професіями та видами економічної діяльності.

використання міжнародного досвіду прогнозування розвитку ринку праці, перспективного оцінювання змін обсягів пропозиції та потреби в робочій силі за професіями.

систематичне проведення анкетування роботодавців із питань визначення потреби економіки в робочій силі за деталізованим переліком професій.

посилення ролі стратегічного планування в процесі регулювання попиту та пропозиції робочої сили [4,6].

Список використаних джерел

1. Конституція України: прийнята Верховною Радою України 28.06.1996 р., №254к/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Богиня Д.П. Основи економіки праці: навч. посіб. / Д.П. Богиня, О.А. Грішнова. – 3 –те вид. – К.: Знання – прес, 2002. – 313 с.
3. Global Wage Report 2014/15: Wages and income inequality International Labour Office – Geneva: ILO, 2015. Retrived on February 5, 2015 from http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_324678.pdf
4. Лісогор Л. С. Прогнозування розвитку ринку праці в Україні: проблеми та перспективи / Л. С. Лісогор // Ринок праці та зайнятість населення [Текст]. — 2012. — № 1 (30). — С. 54—56.
5. Основні показники ринку праці (річні дані) [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. — Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.
6. Ринок праці в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку / В. Г. Федоренко, М. П. Денисенко, С. В. Бреус [та ін.] // Ринок праці та зайнятість населення [Текст]. — 2012. — № 1(30). — С. 7.

УДК 229.138

*Сільченко Аліна Володимирівна,
студентка Навчально-наукового інституту
менеджменту та підприємництва
Державного університету телекомунікацій*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Посилення конкуренції у більшості галузей економіки України, прискорення політичних і соціальних змін обумовлює необхідність забезпечення підприємствами стійких ринкових позицій.

Конкурентоспроможність компанії - здатність виробляти й реалізовувати продукцію або надавати послуги швидко, якісно, в достатній кількості, по конкурентній ціні, витримуючи необхідний технологічний рівень обслуговування на основі ефективного розпорядження власними й позиковими ресурсами, створення конкурентних переваг у сфері НДДКР, виробництва, управління, фінансів, маркетингу в умовах функціонування на конкурентному ринку.

Численні теоретичні та практичні праці зарубіжних та вітчизняних вчених (Загорна Т.О., Іванова Ю.Б., Тищенко О.М., Кавасаки Г., Калягин Г.В., Котельніков Д.І.), присвячені дослідженню специфіки використання шляхів та методів дослідження підвищення рівня конкурентоспроможності компаній та товарів, ефективності стратегій, ще залишають невирішеною ряд питань. Серед напрямів, що потребують дослідження, є оцінка впливу стратегії і тактики діяльності об'єкта дослідження на рівень конкурентоспроможності компанії.

Починаючи з 90-х років ХХ ст. в Україні на основі переходу економіки на ринкові основи, конкуренція набуває нових ознак. Стратегічний процес перетворюється на процес інновацій і відкриттів. Економіка ж розвинених країн належать до інноваційно-орієнтованої, де основну функціонують фактори розвитку та інноваційного потенціалу, рівень розвитку бізнесу й інновації.

Конкуренція — економічне змагання виробників однакових видів продукції на ринку за залучення більшої кількості покупців та одержання максимального доходу в короткостроковому або довгостроковому періодах. Основа конкурентних відносин - свобода вибору - реалізується у формі прагнення кожного одержувати для себе особисто грошовий дохід. Конкуренція означає наявність на ринку великої кількості незалежно діючих продавців і покупців.

Конкурентоспроможність фірми — це можливість ефективно розпоряджатися власними й позиковими ресурсами в умовах конкурентного ринку. Виробництво й реалізація конкурентоспроможних товарів — обов'язкова умова конкурентоспроможності фірми. У ширшому змісті для забезпечення конкурентоспроможності необхідна систематична робота з усього виробничо-господарського циклу, що приводить до конкурентних переваг у сфері НДДКР, виробництва, управління, фінансів, маркетингу й т.п.

Конкурентоспроможність товару відображає його здатність більш повно відповідати запитам покупців порівняно з аналогічними товарами, представленими на ринку. На конкурентоспроможність впливають переваги в сервісі, рекламі, іміджі виробника.

Разом з тим конкурентоспроможність товару — це не тільки висока якість і технічний рівень, це й уміле маневрування в ринковому просторі й у часі, а головне - максимальний облік вимог і можливостей конкретних груп покупців.

Конкурентна перевага — рівень ефективного використання наявних у розпорядженні фірми (а здобувають також для майбутнього споживання) всіх видів ресурсів .

Конкурентна перевага є порівняльною, а отже, відносною, а не абсолютною, тому що вона може бути оцінена тільки шляхом порівняння характеристик, які впливають на економічну ефективність продаж .

Ключовою проблемою визначення ефективних шляхів підвищення конкурентоспроможності продукції є визначення критеріального показника, який би повною мірою характеризував їх економічну ефективність. Остання може бути оцінена відносним показником, розрахованим суто за однією з чотирьох схем: ефект/витрати, ефект/ресурси, витрати/ефект, ресурси/ефект. За першими двома схемами визначаються прямі показники економічної ефективності, за третьою та четвертою – зворотні. Для оцінки порівняльної ефективності шляхів підвищення конкурентоспроможності продукції доцільно використовувати зворотний показник, який характеризує співвідношення витрат та ефекту.

Сьогодні конкуренти – це потенційні партнери у співпраці. Конкуренція переміщується зі сфери продуктів та послуг у сферу досконалості екосистем бізнесу. Так Apple витрачає на внутрішні R&D-проекти лише 2 % від загального обсягу продажу, аналогічні показники Microsoft та Google становлять десь 13–15 %. Тобто екосистема Apple досконаліша: в інноваційному процесі компанія використовує чимало зовнішніх ідей, запозичених від постачальників, партнерів, розробників та користувачів.

Отже, важливим атрибутом ринкової економіки є конкуренція. Конкуренція охоплює всі зв'язки виробництва і споживання, є єдиною можливою засобом досягнення збалансованості між попитом і пропозицією і в кінцевому підсумку - суспільними потребами та виробництвом. Конкуренція виконує функцію спілкування (кооперації) та погодження інтересів виробників - у результаті поділу праці інтерес кожного з них пов'язаний і взаємодіє з інтересами інших товаровиробників. Конкуренція стимулює підвищення якості продукції та послуг. Історично важливою функцією конкуренції є формування ринкової ціни. Рівень конкурентоспроможності підприємства — дзеркало, в якому відображаються сукупні підсумки роботи практично всіх служб підприємства .

Подальші дослідження умов підвищення конкурентоспроможності підприємств дозволять виявити нові можливості сприяння процесам інноваційного оновлення їх потенціалу.

Список використаних джерел

1. Економічна теорія. Міжнародна економіка: підручник / за ред. В. М. Тарасевича. – К.: Знання, 2012. – 143 с. (Вища освіта XXI століття).
2. Клименко С. М. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Навч. посібн. / С. М. Клименко, А. С. Дуброва та ін. – К.: Вид-во КНЕУ ім. В. Гетьмана. 2006. – 549 с.
3. Портер М. Э. Конкуренция.: Пер. с англ. / М. Портер – М.: Издательский дом “Вильямс”, 2005. – 608 с.

4. Тарнавська Н. П. Нові погляди насутність конкурентоспроможності підприємств / Н. П. Тарнавська, І. І. Макарова. // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 12 (115). – С. 57–66.
5. Буравльов Є. П. Соціально-економічні тенденції та “піраміда технологічного розвитку” / Є. П. Буравльов, М. М. Шевченко. // Вісник НАН України. – 2012. – №6. – С. 42–51.
6. Хомяков В. І. Управління потенціалом підприємства. Навч. посібн. / В. І. Хомяков, І. В. Бакум – К.: Центр навчальної літератури, 2009. –400 с.

*Скороход Ірина Петрівна,
к.е.н., доцент, Одеський національний
університет імені І. І. Мечникова
Гряненко Ганна Михайлівна,
студент магистратури, Одеський
національний університет імені І. І. Мечникова*

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасний стан національної економіки України характеризується значними трансформаціями основних елементів економічного потенціалу. Нераціональне використання природних ресурсів, відсутність скоординованої соціально-економічної політики, гідних умов для науково-технічного розвитку, недоцільне використання робочої сили в системі господарських відносин і неефективність системи її мотивації призвели до деформації продуктивних сил, неналежного відтворення елементів економічного потенціалу, що в цілому стримує стійкий розвиток соціально-економічних процесів в Україні.

Таким чином, актуальним сьогодні є питання дослідження проблем, пов'язаних із визначенням сутності економічного потенціалу та його ролі у забезпеченні розвитку економічної системи. У спеціалізованій літературі існує достатня кількість досліджень вітчизняних та зарубіжних економістів-науковців, однак не всі аспекти цієї складної проблеми висвітлені з достатнім ступенем глибини. Найменш дослідженим, зокрема, є політекономічний контекст сутності економічного потенціалу та його основних елементів.

В середині 20 ст. вийшло багато публікацій з різних аспектів висвітлення сутності категорії «потенціал». Більшість робіт присвячена вивченню проблем оцінки потенціалу, і в них акцентується увага на існуванні значних відмінностей у трактуванні самого поняття, його сутності, структури, складових, співвідношення з іншими категоріями.

Серед робіт вітчизняних економістів, які займаються дослідженнями економічного потенціалу на початку 21 ст., слід відзначити ґрунтовні напрацювання таких авторів, як О. Азарян, О. Анісімової, І. Бланка, А. Задої, І. Лукінова, С. Мочерного, Є. Савельєва, Г. Черніченка, М. Янковського та інших. Трактування економічного потенціалу як сукупності наявних ресурсів простежується в публікаціях І. Лукінова [1], А. Тодосейчука, І. Отенко [2], Ю. Личкіна, А. Цигічко й ін. В роботах цих авторів зміст поняття «потенціал» замінюється поняттями «ресурси», «інвестиції», «інвестиційні ресурси».

Глибоко і всебічно висвітлено природний потенціал у працях В. Іваницького, Л. Руденка, С. Лісовицького, трудовий потенціал – В. Врублевського, М. Кіма, С. Трубича. Дослідженню питань науково-технічного потенціалу присвячені праці Ю. Васильчука, Є. Ростова, А. Філіпенка, А. Фукса. Сутність та особливості інтелектуального капіталу та потенціалу є предметом дослідження І. Каленюка, А. Чухна й ін. В умовах глобалізації актуальним є питання інтеграції окремих елементів економічного потенціалу у світове господарство, чому присвячено роботи І. Гладій, С. Мочерного, П. Мазура, Ю. Макогона, Г. Савіної, І. Устріча й ін.

Отже, огляд існуючих підходів дозволяє визначити, що найбільш вдалим у політекономічному розрізі є визначення економічного потенціалу як системи відносин економічної власності між людьми у взаємодії з розвитком продуктивних сил та базисними елементами господарського механізму, що виступають основним джерелом розвитку економічної системи, її можливостей [3].

Національні інтереси України в контексті соціально-економічної безпеки потребують чіткої та всебічної зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної стратегії інтеграції України до системи світового господарства, визначення оптимальної позиції в процесі динамічного розвитку та різновекторності інтеграційних процесів. Тому пошук шляхів підвищення конкурентоспроможності національної економіки України через баланс між національними інтересами та певними поступками у відносинах з іншими суверенними державами може забезпечити місце країни як повноправного члена європейської спільноти. Разом із цим, це можливо лише за умови створення досконалої системи формування та використання економічного потенціалу, і, перш за все, науково-технічного та трудового.

Список використаних джерел

1. Лукинов И. Аграрный потенциал: исчисление и использование / И. Лукинов, А. Онищенко, Б. Пасхавер. // Вопросы экономики. – 1988. – № 1. – С. 12-21.
2. Отенко И. П. Методологические основы управления потенциалом предприятия / И. П. Отенко. – Харьков : Изд. ХНЭУ, 2004. – 216 с .
3. Матковський Р. Б. Деякі теоретичні проблеми визначення сутності економічного потенціалу /Р. Б. Матковський. // Вісник Львівської комерційної академії. Сер. Економічна. – Львів, 2000. – Випуск 7. – С. 192-196.

УДК 378:330.341.1 (477+476)

*Слава Світлана Степанівна
к. е. н., професор кафедри економіки
підприємства Ужгородського
національного університету*

**ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ ПРОВАДЖЕННЯ НАУКОВОЇ, НАУКОВО-
ТЕХНІЧНОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РАМКАХ
ТРИКУТНИКА ЗНАНЬ**

Організаційні форми провадження наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності регулюються статтею 68 Закону про вищу освіту [1]. Зокрема, Закон вказує, що наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність може провадитись вищими навчальними закладами, у тому числі через створені ними юридичні особи, предметом діяльності яких є доведення результатів наукової і науково-технічної діяльності вищого навчального закладу до стану інноваційного продукту та його подальша комерціалізація.

Вищі навчальні заклади, зокрема які є засновниками інноваційних структур різних видів та технологічних парків, бізнес-інкубаторів тощо, мають право проводити спільні наукові дослідження, демонстраційні досліди тощо, у тому числі з використанням земельних ділянок, які знаходяться в постійному користуванні вищих навчальних закладів.

Науково-дослідні парки визнані чи не найголовнішою структурою на шляху комерціалізації інновацій, їх діяльність регулюється законом України «Про наукові парки» [2]. Цей Закон регулює правові, економічні, організаційні відносини, пов'язані із створенням та функціонуванням наукових парків, і спрямований на інтенсифікацію процесів розроблення, впровадження, виробництва інноваційних продуктів та інноваційної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. За цим законом науковий парк - це юридична особа, що створюється з ініціативи вищого навчального закладу та/або наукової установи шляхом об'єднання внесків засновників для організації, координації, контролю процесу розроблення і виконання проектів наукового парку. Науковий парк створюється з метою розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності у вищому навчальному закладі та/або науковій установі, ефективного та раціонального використання наявного наукового потенціалу, матеріально-технічної бази для комерціалізації результатів наукових досліджень і їх впровадження на вітчизняному та закордонному ринках.

Перелік пріоритетних напрямів діяльності наукового парку формується згідно із законами України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні" (433-15) [3] відповідно до напрямів наукової діяльності вищого навчального закладу та/або наукової установи з урахуванням потреб регіону (території), де розташований науковий парк. Перелік пріоритетних напрямів діяльності наукового парку затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності при погодженні рішення про створення наукового парку. Майнові права на технології та об'єкти права інтелектуальної власності, створені під час виконання проектів наукового парку, є власністю наукового парку та/або його партнерів.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що структурна організація трикутника знань переважно сконцентрована на його опорних точках – вища

освіта, дослідження, але не на механізмах взаємодії і не на спільній їх діяльності. Також відсутня структурна організація національної та регіональної інноваційних систем. Тому для активізації трикутника знань та отримання від цього синергійного ефекту необхідно сконцентрувати зусилля на організаційному вдосконаленні інноваційного клімату всередині трикутника. Зокрема, на макрорівні доцільно посилити роль Міносвіти у контексті загального координування, формування інноваційного клімату на рівні країни. Варто залучити Мінекономіки до фінансування становлення продуктивних зв'язків наука та освіта – підприємства. Також необхідно створити Національну раду України з питань науки і технологій як консультативно-дорадчий орган з питань формування єдиної державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності та передбачення дієвих механізмів по реалізації розробленої нею політики [4], та сформуванню партнерський дослідний фонд з участю бізнесу для безпосереднього фінансування прикладних досліджень, як це практикується у країнах Європи [5].

На мезорівні потрібно практикувати використання партнерських рад з питань досліджень та інновацій, партнерських венчурних фондів, регіональних дослідницьких альянсів, тематичних інноваційних мереж та регіональних інноваційних мереж, які координуються університетом, дослідницьких фондів, "центрів передового досвіду" для зміцнення інформаційних зв'язків між науковими установами та промисловістю у сфері наукових досліджень [6], [7].

На макрорівні бажану структуру трикутника знань доцільно формувати у складі університетів, науково-дослідних організацій, науково-дослідних парків, університетських бізнес-інкубаторів, університетських інноваційних лабораторій, підприємств, трансферних організацій, організацій підтримки бізнесу, університетських дослідних та інженерних центрів, партнерських рад з бізнесом [8].

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» Закон № 1556-VII від 01.07.2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Закон України «Про наукові парки» № 1563-VI від 26.06.2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1563-17>
3. Закон Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні № 3715-VI від / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, N 19-20, ст.166 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Постанова Верховної Ради України "Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Про стан та законодавче забезпечення розвитку науки та науково-технічної сфери держави" від 11 лютого 2015 року № 182-VIII. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/182-19>
5. Слава С. Інституційне забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку: український та міжнародний досвід/ Слава С., П. Сегварі, Р.Моркунайте. – Київ: К.І.С., 2008. -112 с. (книга), 106 с. (компакт-диск)

6. Summary and Key Outcomes/ Peer Learning Activity “The Regional Knowledge Triangle: linking higher education, research and innovation in support of regional development”. Krakow, 16-17 September 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups/documents/report-regional-knowledge->
7. The Knowledge Triangle Shaping the Future of Europe. Summary report from the conference 31 August – 2 September 2009, Göteborg, Sweden. Report 2009:26 R.. Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hsv.se/download/18.726d1204123dc555ee67ffe233/0926R.pdf>
8. Венесаар У. Інноваційні лабораторії в Україні та Білорусі: розробка концепції / Венесаар У., Калласте М., Кюттім М., Слава С. / Проект Програми ТЕМПУС 530429-TEMPUS-1-2012-1-UK-TEMPUS-JPHES. – Ужгород: Патент, 2014. – 71 с.

УДК 656.13:658

*Сотниченко Володимир Миколайович,
завідувач кафедри економіки, підприємництва
та права навчально-наукового інституту
менеджменту та підприємництва
Державного університету телекомунікацій*

Проблеми на ринку інфокомунікаційних послуг в умовах фінансово-економічної кризи в Україні

Зумовлена кризовими явищами в економічній та соціально-політичній сфері життєдіяльності девальвація гривні за підсумками 2014 призвела до скорочення обсягу українського ІТ-ринку за різними напрямками на 30-50% у доларовому еквіваленті. На практиці це виражається у тотальному урізанні ІТ-бюджетів промислових підприємств, операторів зв'язку і банків, зриві на 4-5 місяців термінів оплати договорів з постачання ІТ-послуг, а також в нагальній переорієнтації ІТ-компаній на ринки країн Європи і США.

В цілому в 2014 році компанії галузі телекомунікацій в Україні відчували зниження платіжної спроможності бізнес-замовників в рамках вже діючих договорів: «У четвертому кварталі 2014 нестабільність української гривні впововину знизила перспективність ІТ-бюджетів на 2015 рік . Найбільш вразливою складовою ІТ-бізнесу, на наш погляд, є реалізація hardware обладнання, обсяг продажів якого, швидше за все, знизиться в половину ».

У той же час, не очікується за попередніми прогнозами настільки ж значного зниження обсягу наданих послуг у галузі впровадження корпоративних систем управління підприємством. Вона пояснює це невисокою залежністю від валютних коливань. Тим не менш, за оцінками гендиректора компанії, показник продажу бізнес-ефективних послуг у 2014 році покаже зниження до 20-25%.

У свою чергу, за даними компанії «Інком», 2014 рік видався найбільш складним за останні десять років, як в питаннях продажів, так і ведення бізнесу:

У ситуації, що склалася під впливом цілого ряду факторів, ІТ-компаніям для того, щоб залишатися «на плаву», необхідно трансформуватися, проводячи оптимізацію, реформування, аж до зміни моделі роботи.

Основна проблема українських ІТ-компаній, на думку багатьох спеціалістів галузі - це велике боргове навантаження, проблема з фінансами і розрив багатьох економічних ланцюжків українських промислових структур. Це дуже впливає на дохідну частину бюджету і на всі корпоративні продажі в сегменті. Крім того, серйозний шок для українського ринку ІТ викликала девальвація гривні. Особливо істотне падіння спостерігається поставках обладнання.

Погіршує ситуацію надзвичайно високий рівень корупції в нашій країні. Як свідчать учасники ринку, в сфері держзакупівель ІТ-послуг і продукції бізнес як і раніше вкрай залежний від чиновників - для нього важливіше «правильна» людина, «правильна» сума, «правильний» кабінет, а ефективність бізнесу не є основоположною.

Подібним чином йдуть справи і в сфері конкуренції. Коли вирішується питання про участь у тендерах або якихось конкурентних угодах, на перше місце виходить питання домовленостей. Це означає, що компанія не зацікавлена в реальній ефективності ІТ-рішень, які пропонує. Вона керується іншими мотивами.

Разом з тим, ситуація для ІТ-галузі в 2015 році, на думку експертів, не безнадійна. Основними драйверами відновлення та зростання ІТ-галузі може стати збільшення до 5% ВВП держвитрат на військово-промисловий комплекс і силові структури, де вихід на сучасний технологічний рівень без впровадження професійних ІТ-послуг неможливий. Крім того, генератором попиту на ІТ-послуги може стати запуск мобільного зв'язку третього покоління, реальне впровадження електронного уряду, а також потреби у сфері забезпечення інформаційної безпеки.

Олена Олішевська вважає, що тенденція різкого зниження бюджетів бізнес-замовників на 2015 рік відображає можливість придбання ними товарів і послуг у сфері ІТ за принципом гострої необхідності і максимальної ефективності: «У зв'язку з такими вимогами ринку, в Україні ми плануємо пропонувати потенційним замовникам у першій половині 2015 програмне забезпечення та послуги в першу чергу націлені на оптимізацію діючих бізнес-процесів і збільшення ефективності. Основним пріоритетом нашої компанії в цей період будуть пропозиції для європейського ринку, як більш стійкого і стабільного споживача ІТ технологій».

Її колега Микола Довженко прогнозує, що продовжуючи політику економії, бізнес буде обережно підходити до питань інвестицій в технології. Відповідно, затребуваними будуть рішення, спрямовані на збільшення прибутку і істотно скорочують витрати: «Імовірно, стабільним попит буде на рішення з безпеки, а також бізнес-додатки, які допомагають компаніям диференціюватися на ринку. В цілому, наш позитивний прогноз на 2015 рік, - це факт 2014».

У той же час віце-президент «Інком» зазначає, що компанія має успішно функціонувати представництва в Казахстані та Білорусі. «Українські інженери супроводжують роботи в цих країнах, завдяки чому компанії вдається утилізувати ресурс. Зі свого боку в 2015 році «Інком» планує подальше освоєння зарубіжних ринків, і одним з основних чинників зростання на наступний рік ми бачимо реалізацію проектів в інших країнах за участю українських фахівців», - говорить Микола Довженко.

Експерти стверджують, що, незважаючи на тяжку кризу в економіці, потреба бізнесу в ІТ-послуги та продукти зростає. У першу чергу це проявляється в необхідності приділяти більше уваги виробничим потужностям в структурі витрат, що безпосередньо впливає на продажі. Крім того, бізнес стикається з величезною кількістю різномірних даних, які потрібно аналізувати. Також зростає фактор соціальних мереж і смартфонів, які знижують рівень захищеності інформаційних систем. Всі ці виклики провокують зростання попиту на ІТ-послуги.

«У найближчі два роки ми бачимо багато перспектив для українського ринку ІТ. Звичайно, в першу чергу, нам потрібно вирішити свої фінансові проблеми, розібратися з борговими зобов'язаннями, стабілізувати фінансову систему. Для цього нам знадобляться кошти міжнародних фінансових інститутів, і переговори про їх отримання вже ведуться. Але фонди - наші донори - хочуть бачити реформи. Тому без реформ державної системи, і зокрема, правоохоронної, податкової, судової, ми не зможемо рухатися далі, не зможемо розвивати ні економіку, ні ІТ», - резюмує Володимир Поздняков.

*Степанова Дар'я Сергіївна
аспірантка кафедри фінансів
Європейського університету (м. Київ)*

ОЦІНКА БЮДЖЕТОУТВОРЮЮЧИХ НАСЛІДКІВ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ

Основною метою адміністрування податків є досягнення відповідних бюджетоутворюючих ефектів. Однак, за допомогою відповідних заходів та інструментів вирішуються й низки інших завдань соціально-економічного характеру: економічні, зовнішні (міжнародні), соціальні, екологічні тощо. Зазначимо, що податкові заходи в цьому випадку слід розглядати як заходи непрямого впливу та регулювання. Саме від характерної для держави у певний період часу ієрархії цілей фіскальної політики залежатиме ефективність адміністрування податків тієї або іншої сфери, оскільки ця «встановлена» ієрархія зумовлюватиме перенесення основної ваги регулятивного впливу оподаткування на відповідні процеси, обмежуючи реалізацію та досягнення інших цілей.

До бюджетоутворюючих наслідків адміністрування податків нами віднесено: збільшення податкових надходжень; зменшення витрат на адміністрування податків; збільшення ефективності використання бюджетних коштів.

Збільшення податкових надходжень у доходах бюджетів відповідних рівнів і є основним показником ефективності адміністрування податків, що досягається за рахунок здійснення певних видів робіт в рамках податкового адміністрування. Вважаємо, що до таких робіт, що обумовлюють бюджетоутворюючі наслідки адміністрування податків, можна віднести: ефективність контрольної роботи податкових органів; ефективність адміністрування податкового боргу.

Зменшення витрат на адміністрування податків характеризується динамікою таких показників, як: показник співставлення даних щодо мобілізованих податків органами ДФС, витрат на їх утримання та кількості податкоплатників, та коефіцієнт затратності адміністрування податків як відношення витрат держави на утримання фіскальних органів до забезпечення ними податкових надходжень до зведеного бюджету країни.

Принцип ефективності використання бюджетних коштів є одним із ключових, на яких базується бюджетна система України. Разом із тим, досягти справедливого розподілу суспільного багатства, так само як і дотримуватися принципу ефективності учасникам бюджетного процесу, щоб забезпечити відповідне використання бюджетних коштів, вдається не в повній мірі.

На основі вищевикладеного, надамо інтегральну оцінку бюджетоутворюючих наслідків адміністрування податків в Україні шляхом розрахунку відповідного інтегрального показника, до складу якого входять нормалізовані значення показників, представлених у таблиці 1.

Таблиця 1

Показники бюджетоутворюючих наслідків адміністрування податків в Україні, 2008-2014 рр.

Показник / рік	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Рівень виконання по податкових надходженнях, %	97,72	86,46	96,18	101,23	90,71	93,40	94,92
Темп зростання (зниження) донарахувань за результатами контрольної роботи, %	143,2	175,0	156,2	41,5	72,3	103,1	110,6
Темп зростання (зниження) загальної суми податкового боргу, %	116,6	120,5	140,6	91,2	110,3	107,8	124,4
Коефіцієнт зростання кількості податкових консультацій щодо процедур погашення податкового боргу, %	124,3	62,3	235,4	73,3	47,5	46,3	43,8
Рівень погашення	86,8	31,2	21,5	40,0	49,6	48,4	40,7

податкового боргу, %							
Коефіцієнт затратності адміністрування податків, %	4,22	3,00	4,19	1,94	1,70	1,69	1,77
Питома вага обсягів неефективного використання бюджетних коштів в обсязі податкових надходжень, %	5,5	10,3	13,0	7,0	3,6	5,0	5,4

Розраховано автором на підставі даних ДФС України.

Значення інтегрального показника має $\rightarrow 100\%$ (або 1), що свідчить про досягнення максимального рівня ефективності адміністрування податків щодо забезпечення 100%-го рівня виконання з акумуляції податкових надходжень податковими органами до бюджетів усіх рівнів.

Динаміку інтегрального показника бюджетоутворюючих наслідків адміністрування податків в Україні представлено у таблиці 2.

Таблиця 2

Динаміка інтегрального показника бюджетоутворюючих наслідків адміністрування податків в Україні, 2008-2014 рр.

Показник / рік	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Інтегральний показник бюджетоутворюючих наслідків адміністрування податків, %	24,87	19,74	15,71	36,95	31,45	29,85	24,32

Розраховано автором на підставі даних ДФС України.

Отримані значення інтегрального показника показують, яка частка із загального обсягу акумульованих податкових надходжень забезпечується за рахунок зміни рівня ефективності адміністрування податків. У 2008-2010 рр. інтегральний показник бюджетоутворюючих наслідків адміністрування податків в Україні зменшувався з 24,87% до 15,71% відповідно. У 2011 р. – підвищився більш ніж удвічі, до максимального рівня у 36,95% за аналізований термін, але у наступні періоди – 2012-2014 рр. знов демонстрував спадну динаміку, у 2014 р. порівняно з 2011 р. зниження склало 12,63 в.п. Такі тенденції можуть бути пояснені за рахунок нестабільної динаміки факторів впливу.

Представлений підхід дозволяє виявити «слабкі» місця в процесі адміністрування податків, які, в цілому, знижує рівень його ефективності, та виробити, при цьому, комплекс відповідних заходів щодо їх нівелювання у перспективі. Саме це й становить предмет наших подальших наукових розвідок в сфері дослідження адміністрування податків.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: sfs.gov.ua/

*Транченко Л.В.,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри туризму та готельно-
ресторанної справи Уманського
національного
університету садівництва*

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ В УКРАЇНІ ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ ТА ПРІОРИТЕТНИХ ГАЛУЗЕЙ ВИРОБНИЦТВА

На сьогодні для економічного розвитку нашої держави обсяг внутрішніх фінансових ресурсів є недостатнім. У зв'язку з чим привабливими стають кошти іноземних інвесторів. Українське економічне середовище одночасно і приваблює, і відштовхує. Хоча Україна й займає стратегічне географічне положення, має багаті природні ресурси та робочу силу з високим рівнем освіти, що робить її привабливим інвестиційним середовищем, вона ще не досягла свого очікуваного потенціалу через те, що не змогла звести до мінімуму втручання держави у дію ринків, усунути адміністративні перепони, що заважають веденню бізнесу, виконати намічені показники приватизації та стати привабливою для іноземних та внутрішніх інвесторів.

Потенційно Україна може бути однією з провідних країн Європи, де вкладають прямі та портфельні іноземні інвестиції. Цьому сприяє її великий внутрішній ринок, значний промисловий і сільськогосподарський потенціал, а також вигідність геополітичного розташування України на перехресті торговельних шляхів Європи та Азії. На теперішній час в Україні створено законодавчу базу в сфері регулювання інвестиційної діяльності, яка поступово вдосконалюється з метою досягнення більшого притоку інвестицій та підвищення ефективності їх використання.

Так, Законом України «Про режим іноземного інвестування» для іноземного інвестора в Україні встановлено національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності, тобто рівні умови діяльності з вітчизняним інвестором. Зазначеним Законом іноземним інвесторам даються державні гарантії захисту їх капіталовкладень. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації, а їх реквізиція може бути здійснена лише у випадках стихійного лиха. Важливими правовими документами, які регулюють взаємовідносини між суб'єктами інвестиційної діяльності, є міждержавні угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій. Зазначені договори є гарантом надання справедливого статусу інвестиціям та захисту їх на території іншої держави. Вони підписані з 70 країнами світу.

Для підвищення захисту іноземних інвестицій у 2000 р. Верховною Радою України ратифіковано Вашингтонську конвенцію 1965 р. про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами. 5 січня 2006 р. набув чинності Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», який є базовим у регулюванні відносин при видачі документів дозвільного характеру. Результатом впровадження цього закону є

поліпшення умов започаткування та ведення бізнесу в Україні, а саме скорочення часових і грошових витрат підприємців на проходження дозвільних процедур та зниження рівня корупції, що створює умови для поліпшення інвестиційного клімату в Україні.

Зміни, які були внесені наприкінці 2006 р. до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» щодо приведення норм цього закону до вимог СОТ, мають забезпечити більш широкі можливості виходу українських товаровиробників на світові ринки та сприятимуть залученню інвестицій в економіку України.

Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 16 листопада 2006 р. № 358 врегульовано питання про надання іноземним банкам права відкривати на території України філії та здійснення такими філіями банківської діяльності. Реалізація цього Закону має сприяти активному розвитку банківської системи України через широке залучення іноземного капіталу, застосування сучасних банківських технологій, розширенню спектру та якості банківських послуг для споживачів.

Також з метою запобігання конфліктів між інвесторами і органами виконавчої влади створено Комісію із сприяння досудовому врегулюванню спорів між інвесторами та органами виконавчої влади, як постійно діючий консультативно-дорадчий орган при Кабінеті Міністрів України (розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 січня 2007 р. № 19.) У свою чергу значним кроком на шляху до створення сприятливого інвестиційного клімату, збільшення притоку інвестиційних коштів має бути реформування податкової системи. Так, у 2007 р. затверджено Концепцію реформування податкової системи (розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 лютого 2007 р. № 56).

Відповідно до положень цієї Концепції реформування податкової системи здійснюватиметься трьома етапами: на першому етапі (протягом 2007 р.) передбачається проведення заходів, спрямованих на подолання основних недоліків податкової системи, розроблення та ухвалення Податкового кодексу; на другому етапі (2008–2012 рр.) передбачається реалізація положень Податкового кодексу для створення сприятливого середовища сталого економічного зростання на інвестиційно-інноваційній основі; на третьому етапі (2013–2015 рр.) передбачається поглиблення реформування податкової системи з урахуванням досягнутого соціально-економічного рівня розвитку держави.

Основою для реалізації принципів Концепції має стати прийняття Податкового кодексу України, що забезпечить створення єдиного правового поля для діяльності всіх платників податків та умов подальшого інтегрування України до світової спільноти, адаптації податкового законодавства України до принципів та директив законодавства Європейського Союзу.

З метою запровадження компенсаційних механізмів для інвесторів у СЕЗ і на ТПР слід активізувати роботу над законопроектами «Про внесення змін до Закону України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» та «Про внесення змін до Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів», головним розробником яких є Мінекономіки.

Цими законопроектами передбачається надання низки стимулів для суб'єктів господарювання у СЕЗ та на ТПР, у тому числі для тих, що уклали договори на реалізацію інвестиційних проектів до набуття чинності Законом України від 25 березня 2005 р. № 2505 «Про внесення змін до Закону України «Про державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів», а саме до 31 березня 2005 р., яким скасовано спеціальний режим оподаткування на цих територіях.

Таким чином, формуванню сприятливого інвестиційного клімату в Україні мають сприяти масштабні комплексні заходи щодо поліпшення умов діяльності інвесторів, розширення механізмів та інструментів здійснення інвестицій та реалізації інвестиційних проектів. Збільшення обсягу інвестицій в економіку України забезпечить пришвидшення соціально-економічного розвитку регіонів та пріоритетних галузей виробництва.

*Транченко О.М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
і кредиту Уманського національного
університету садівництва*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

На сьогодні фондовий ринок став невід'ємною складовою економік розвинутих країн. Становлення ефективного та дієвого фондового ринку є важливим етапом завершення трансформації вітчизняної економіки. За роки функціонування фондового ринку України вдалося досягнути певних позитивних результатів. Починаючи з 1997 р. і по 2011 р. вітчизняний фондовий ринок характеризувався постійно зростаючою динамікою. Так, на протязі даного періоду він збільшився у 25 разів. Це свідчить про те, що вітчизняні підприємства зацікавлені у залученні інвестицій за допомогою цінних паперів.

На сьогодні фондовий ринок України характеризується низькою капіталізацією та ліквідністю, недостатнім захистом прав інвесторів, відсутністю прозорості. За останніми наявними даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) на кінець 2013 р. частка операцій з цінними паперами, які вільно обертаються на фондовому ринку, не перевищує 10,42% від їх загального обороту. Зокрема питома вага операцій, здійснених організаторами торгів за окремими цінними паперами в 2012 році, становила: акція – 3,64%, державних облігацій – 14,69%, облігацій підприємств – 21,10%, облігацій місцевих позик – 85,43%. Це зумовлює незначну чутливість грошової маси та реальної економіки до змін відсоткових ставок [2].

Загалом у 2012-2013 фінансовому році фондовий ринок продовжив тенденцію на зниження, що розпочалася в березні 2011 р. після попереднього

дворічного зростання. За підсумками року індекс Української Біржі опустився на 63,5 пункти або 6,5%, а індекс ПФТС – на 30 пунктів або 9%. При цьому основне падіння припало на березень-квітень 2013 р., так, що до середини квітня 2013 р. індекси досягли річних мінімумів. За підсумками торгів в 2013 році індекс українських акцій, що розраховується Українською Біржею, знизився на – 4,26% з 950,56 до 910,04 пункту [1].

Такі результати виглядають досить песимістично, особливо з урахуванням того, що американські індекси Dow Jones і S&P500 в 2013 р. додали 21,8% та 25,2% відповідно, німецький DAX виріс на 22,8%, британський FTSE – на 10,2%. Як бачимо, ні боргові проблеми Єврозони, ні бюджетна криза в США не змогли вплинути на світові біржові показники.

Загальний обсяг угод на Українській Біржі за 2013 р. склав 10,23 мільярда гривень, хоча в 2012 р. був більше ніж удвічі вищим: 24,1 мільярда гривень. У структурі торгів за 2013 р. на ринок акцій доводилося 47% сумарного обороту на біржі, 29% на строковий ринок і 24% на ринки інвестиційних сертифікатів, корпоративних, муніципальних та державних облігацій [2].

Проведений аналіз стану та динаміки фондового ринку свідчить про те, що в Україні сформувався спекулятивний фондовий ринок, який перебуває у значній залежності від іноземного капіталу й зовнішньоекономічної динаміки. Нагальні проблеми, що існують на фондовому ринку України, заважають його подальшому розвитку. Тому наразі виникає об'єктивна необхідність запровадження комплексу заходів з реформування, які будуть спрямовані на подолання існуючих проблем розвитку вітчизняного фондового ринку та забезпечать його ефективне функціонування. А формування в Україні ефективного фондового ринку в свою чергу має спричинити завершення процесу ринкової трансформації національної економіки, забезпечити інституційну збалансованість останньої, спричинити зміцнення національної конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Прибуток на уламках: огляд інвестицій на фондовому ринку за 2013 р. // «Простобанк Консалтинг» [Електронний ресурс]: режим доступу: <http://ua.prostobank.ua/>.
2. Українська Біржа [Електронний ресурс]: режим доступу: <http://www.ux.ua/>

Тупкало Віталій Миколайович
доктор технічних наук, професор
Крижко Ольга Валеріївна
здобувач, старший викладач
Державний університет
телекомунікацій, м.Київ

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ЗАСАДАХ СИСТЕМНОГО ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДУ

Аналіз розвитку систем стратегічного управління на підприємствах України показує, що вони досі не оснащені необхідним для ефективного управління інструментарієм - методами, моделями, технологіями та механізмами, а існуючі не відповідають ринковим умовам по оперативності та обґрунтованості прийнятих рішень. На жаль, слід констатувати, що і надії щодо поліпшення якості управління вітчизняних підприємств шляхом впровадження стандарту ISO 9001 також себе не виправдали.

У число найбільш важливих складових системи управління підприємством входить стратегія, тобто план, реалізуючи який, компанія досягає своїх цілей, виконує свою місію. Однак і наявність такого плану не вирішує проблеми ефективного управління в конкурентному середовищі. Красиві плани залишаються на папері до тих пір, поки на підприємстві немає механізму його реалізації - системи стратегічного управління. У свою чергу, появи такої системи повинна передувати серйозна робота по розробці її моделі, адекватної даному підприємству. У докладі викладі емпіричні дані і методика синтезу моделі системи стратегічного управління підприємством. Дана методика знайшла своє практичне підтвердження на практиці реалізації авторами доповіді у ряді консалтингових проектів з постановки систем процесного менеджменту на вітчизняних підприємствах.

Якщо підприємство конкурує з іншими підприємствами за обмежений ринок споживачів, то йому потрібно розташовувати певними специфічними перевагами в порівнянні з конкурентами. Якщо у підприємства немає будь-якого особливого переваги в порівнянні з його конкурентами, то у нього немає і шансів на виживання. Тому суттю стратегії підприємства є створення чогось відмінного, повинна існувати унікальна цінність для споживача, яку тільки це підприємство пропонує на тому чи іншому ринку. Саме на чіткому розумінні свого унікального ціннісного пропозиції для своїх споживачів і будують стратегії успішні підприємства. Поняття «стратегія компанії» сьогодні є полісемічним (немає єдиного визначення). Однак з позицій сенсу управління бізнесом стратегія підприємства - це взаємна ув'язка:

- вирішення проблеми вибору виду або комбінації видів діяльності, оптимальних для досягнення основної мети бізнесу - підвищення добробуту власників (акціонерів);

- вирішення проблеми вибору комбінації методів конкуренції, організації бізнесу і дій (програм), спрямованих на досягнення основної мети бізнесу.

Тоді з точки зору адекватних дій власників і менеджерів бізнесу СТРАТЕГІЯ - це зв'язуючий процес між управлінням внутрішніми ресурсами і зовнішніми зв'язками, відносинами з навколишнім середовищем. Тому СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ підприємства має управлінський зміст двох взаємопов'язаних складових: стратегія «робити правильний бізнес», стратегія «робити бізнес правильно» щодо кожної виділеної стратегічної бізнес-одиниці (СБО). Початковою точкою будь-якого вдосконалення системи управління підприємства є розробка або уточнення його МІСІЇ. Якщо, виявляється, що важко сформулювати місію, то це свідчить про те, що підприємство не збалансовано, тобто не існує єдиних цілей в його внутрішньої бізнес-середовищі, інтереси різних внутрішніх груп перебувають у конфлікті, підприємство «розривається» між напрямками розвитку і прийняті рішення не спрямовані на досягнення спільної стратегічної мети. При даній ситуації «красивий» слоган або заклик, що видається за місію, часто служить PR - місією і його основне призначення - зробити ефект тільки в зовнішній бізнес-середовищі. Визначення місії, що містить управлінський сенс, - перший крок у зниженні невизначеності уявлень про підприємство, насамперед у власників, керівництва та персоналу, а потім у всіх тих, хто має або хотів би мати з ним справу. Дане трактування поняття місії повинна бути комплексною і включати в себе: місію - призначення, місію - орієнтацію, місію - політику. Згідно авторської методики розробка концептуальної моделі стратегії розвитку підприємства складається з трьох етапів.

Етап 1. Розробка місії-призначення. Місія - призначення - це відповідь на питання, в чому полягає вигляд і предмет операційної (основної) діяльності підприємства, що задовольняє потреби ринку (що ТРЕБА ринку). Місія - призначення, по суті, є «фотографія» СТРАТЕГІЇ життєвого циклу, представлена в концентрованій словесній формі і вказує на предмет і вид діяльності підприємства. Місія - призначення ніколи не змінюється, вона залишається незмінною протягом усього терміну існування компанії. Тому формулювання місії-призначення не повинна містити елементи управління, а вид (види) діяльності повинен (повинні) мати достатній ступінь узагальнення, таку, щоб не виникала перманентна потреба зміни формулювання місії-призначення в рамках існуючого бізнесу.

Етап 2. Розробка місії-орієнтації. Місія - орієнтація - це набір відповідей на питання, «які наші орієнтири» (ХОЧУ) зі створення стійкого довгострокового конкурентної переваги в рамках обраного напрямку діяльності підприємства щодо галузі бізнесу. По суті, місія-орієнтація показує, яким чином підприємство має намір позиціонувати себе щодо конкурентів в «бізнес - координатному просторі» можливих стратегій розвитку. Місія - орієнтація є «містком» між стратегією життєвого циклу компанії і стратегією підвищення ефективності управління. Формулюванню місії - орієнтації повинен передувати аналіз конкурентоспроможності бізнесу підприємства в зовнішнім бізнес-середовищі. Сформульовані в місії-орієнтації критерії ефективності бізнесу у

вигляді їх чисельних показників повинні бути відображені в управлінській PDCA-діаграмі (Plan-Do-Check-Act) першого керівника компанії (керівника стратегічної бізнес-одиниці (СБО)).

Етап 3. Розробка місії-політики. Місія - політика - це набір відповідей на питання «як», і показує (описує), яким чином (якими шляхами МОЖУ) компанія має намір створювати стійку довгострокову економічну додану вартість EVA для своїх власників (акціонерів). По суті, місія - політика є «стоп-кадр» стратегії підвищення ефективності управління на певний період часу життєвого циклу компанії. Формулюванню місії - політики повинен передувати аналіз внутрішньої бізнес-середовища підприємства. Інформація про внутрішнє середовище підприємства необхідна менеджерам, щоб визначити внутрішні можливості і потенціал, на які підприємство може розраховувати в конкурентній боротьбі для досягнення поставлених цілей.

Аналіз публікацій за темою «аналіз внутрішньої бізнес-середовища» показує, що, незважаючи на їх численність, у їхніх авторів немає єдиного методологічного визначення понять «внутрішнє бізнес-середовище» і «аналіз внутрішнього бізнес-середовища». У контексті наведеного вище визначення управлінської місії підприємства авторами пропонується апробована на практиці виконання управлінських консалтингових проектів на ряді підприємств матрична модель аналізу факторів внутрішнього бізнес – середовища. Суть аналізу зводиться до встановлення причинно-наслідкових зв'язків між управлінськими факторами, якими є стратегічні SBC-координати даного підприємства, і факторами підприємницької та інноваційної бізнес-функцій підприємства, які складають класичний маркетинговий мікс «4Р».

УДК 658.012.4:621

Тупкало Віталій Миколайович
доктор технічних наук, професор
Вальчук Тетяна Леонідівна
кандидат технічних наук
Державний університет
телекомунікацій, м.Київ

МЕХАНІЗМ КОНТРОЛІНГУ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Виходячи з аналізу відомих результатів наукових досліджень в області методології контролінгу діяльності підприємства та згідно концепції вимог нової версії міжнародного стандарту ISO 9001: 2015 щодо якості системи менеджменту, пропонується в якості методологічної основи розробки механізму процесно - орієнтованого контролінгу економічної стійкості підприємства обрати концепцію створення цінності бізнесу підприємства не в

одній, як по відомій ідеї М. Портера («Ланцюжок створення вартості компанії»), а в системній зв'язці з чотирьох ланцюжків цінності (див. рис.1).

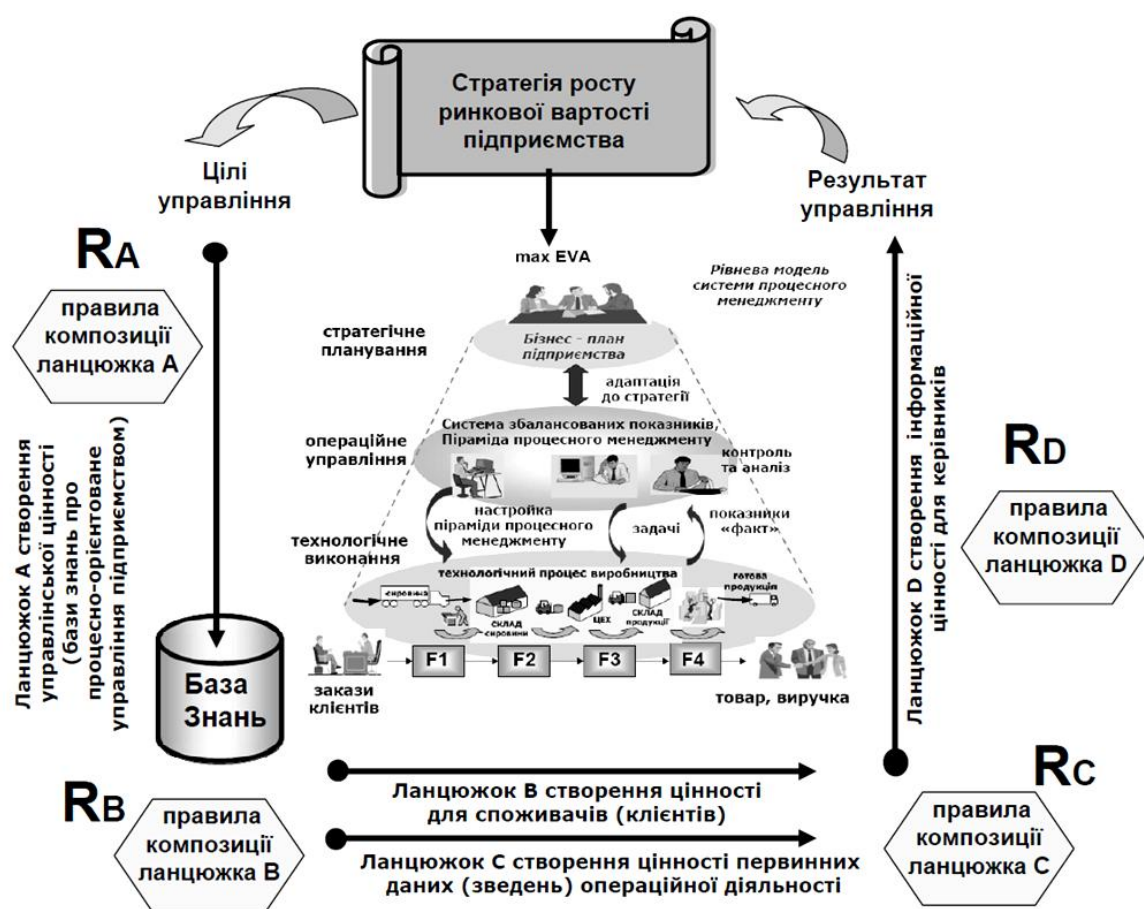

Рис.1. Система створення ланцюжків цінностей підприємства

Ланцюжок А. Сутність ланцюжка А створення управлінської цінності підприємства відображає послідовність (технологію) рішення задачі відображення дерева бізнес - цілей підприємства у процесно – орієнтовану організаційну структуру управління підприємством згідно запропонованої авторської моделі відображення «структура слідує за стратегією» та базової множини R_A правил композиції цього ланцюжка, внаслідок чого створюється цінність для управлінського персоналу підприємства як постійно актуалізована база знань про організацію системи менеджменту даним процесно – орієнтованим підприємством на стратегічному і операційному управлінському рівнях.

Ланцюжок В. Суть ланцюжка В створення цінності для споживачів підприємства відображає взаємодію (відповідну модель) за встановленою базовою множиною R_B правил композиції цього ланцюжка всіх видів операційної (технологічної) діяльності підприємства (базові бізнес – функції F_i технологічних бізнес – процесів ланцюжка), що вносять свій внесок до створення споживчої цінності для кінцевого споживача цільового ринку підприємства. При цьому задачу контролінгу пропонується звести до реалізації відповідного об'єктивного контролю за встановленими ключовими

показниками контролінгу якості всіх видів операційної (технологічної) діяльності підприємства (базові бізнес – функції F_i технологічних бізнес – процесів ланцюжка), що вносять свій внесок до створення споживчої цінності для кінцевого споживача цільового ринку підприємства.

Ланцюжок С створення цінності первинних даних (зведень) операційної діяльності для керівників підприємства за встановленою базовою множиною R_C правил композиції цього ланцюжка пропонується визначити як кортеж дій (технологічний процес) з документального відображення господарських операцій (бухгалтерський і управлінський облік) в кортежі технологічних бізнес-процесів ланцюжка **В** створення цінності для споживачів підприємства згідно прийнятої на підприємстві політики бухгалтерського і управлінського обліку.

Ланцюжок D створення управлінської інформаційної цінності для керівників підприємства за встановленою базовою множиною R_D правил композиції цього ланцюжка пропонується визначити як кортеж дій зі збору, обробки і документального відображення інформації для центрів ухвалення управлінських рішень по всій піраміді процесного менеджменту підприємства, використовуючи первинні дані (зведення) операційної діяльності, які формуються у ланцюжку С.

Зазначений вище підхід щодо створення механізму контролінгу економічної стійкості підприємства дає можливість забезпечити високу ймовірність своєчасного виявлення джерел бізнес - ризику, які впливають на економічну стійкість підприємства. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є питання, пов'язані з розробкою моделі ризик – менеджменту процесно – орієнтованого підприємства.

УДК 005.334:334.72-022

*Тупкало Віталій Миколайович
доктор технічних наук, професор
Бурбело Наталя Олексіївна
аспірант, старший викладач
Державний університет
телекомунікацій. м.Київ*

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ДПРИЄМСТВОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Негативні прояви в світовій економіці так чи інакше торкаються кожного підприємства. Саме тому, розробка механізмів антикризового управління підприємством в умовах нестабільного економічного середовища є актуальним науковим завданням, що потребує ретельного та глибокого дослідження. Для вирішення зазначеного питання в першу чергу необхідне чітке розуміння процесів, що відбуваються на сучасному підприємстві. Це обумовлює необхідність розробки підпорядкованої системи заходів, яка називається «антикризове управління». Слід відзначити, що розглядаючи сутність терміна

«антикризове управління» всі дослідники погоджуються в одному, що антикризове управління – це специфічне управління, яке потребує застосування спеціальних прийомів, форм і технологій менеджменту. На нашу думку, тільки комплексний підхід до визначення сутності антикризового управління як з макро-, так і з мікроекономічної точки зору, що охоплює засоби та методи управління процесами запобігання, управління в умовах кризи, а також передбачає певні заходи щодо виходу з кризової ситуації, дозволить побудувати дієву систему антикризового управління підприємством, яка відповідає сучасним умовам господарювання. При цьому головною метою антикризового управління є забезпечення стабільного становища на ринку на основі запобіжних стратегічних заходів. На основі вивчення економічної літератури були виокремлені такі інструменти антикризового управління: кризи - менеджмент, стратегічне управління, ризик - менеджмент, реінжиніринг, бенчмаркінг, реструктуризація, санація.

Кризис - менеджмент – це управління фінансовою неспроможністю й управління процесом фінансового оздоровлення підприємств.

Менеджмент банкрутства – управління судовою і добровільною ліквідацією підприємства.

Стратегічне управління – управління, спрямоване на реалізацію стратегії розвитку підприємства відповідно до змін умов зовнішнього середовища.

Ризик-менеджмент – управління ризиками, спрямоване на зниження збитків від можливих негативних ситуацій у діяльності підприємства.

Реінжиніринг – перехід управління від окремих операцій до міжфункціональних бізнес-процесів.

Антикризовий реінжиніринг – запобігання банкрутству на основі ліквідації збиткових підрозділів, удосконалення організації виробництва і праці, продаж частини майна, зменшення необов'язкових витрат, реорганізація фінансів.

Бенчмакінг – програмно-цільове управління інвестиційними, інноваційними та маркетинговими проектами на основі ринкової оцінки конкурентних позицій фірми. Вивчення досвіду конкурентних можливостей однотипових фірм і впровадження у виробництво кращих зразків технологій.

Санація (від лат. sanare – «видужання», «оздоровлення») – це система заходів, що здійснюються для запобігання банкрутству підприємств і оздоровлення фінансово-господарського становища боржника. Метою санації є покриття поточних збитків і усунення причин їх виникнення, збереження ліквідності та платоспроможності підприємства, скорочення усіх видів заборгованості, покращання структури оборотного капіталу.

На основі розглянутих вище функцій та принципів здійснення антикризового управління, а також управлінських інструментів пропонується концептуальна модель побудови системи антикризового управління підприємством, яка представлена нарис.1.

Рис. 1. Концептуальна модель побудови система антикризового управління підприємством

Таким чином, розглядаючи антикризове управління як специфічний вид управління, виникає необхідність застосування комплексних всебічних методів. При цьому, як свідчить практика, найбільш ефективні управлінські рішення в сфері антикризового управління, розроблені та використані підприємством у попередньому періоді, не завжди можна повторно застосовувати на наступних етапах його господарської діяльності. Насамперед це пов'язане з життєвим циклом підприємства (тобто сукупністю стадій, які проходить підприємство протягом своєї життєдіяльності від створення до ліквідації, кожна з яких характеризується певною системою стратегічних цілей і завдань, змінами внутрішніх умов функціонування підприємства та його зовнішнього оточення. Тому модель антикризового управління повинна бути високодинамічною та враховувати зміну факторів зовнішнього середовища, потенціалу формування власних фінансових ресурсів, темпів економічного розвитку, форм організації виробничої та фінансової діяльності, фінансового стану та інших параметрів функціонування підприємства.

*Уляницька Анжела Сергіївна,
студентка Навчально-наукового інституту
менеджменту та підприємництва
Державного університету телекомунікацій*

«МИТНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС: ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ»

На сьогодні Європейська інтеграція - ключовий пріоритет внутрішньої та зовнішньої політики України. Як свідчать опитування, 55% українців підтримують євроінтеграцію, адже перспективи, які відкриває тісна співпраця з Європейським союзом очевидна. У Брюсселі, 27 червня 2014 року, у рамках саміту ЄС проходила церемонія підписання економічної частини Угоди про асоціацію України і Європейського союзу.

Інтегрування економіки України в світове господарство зумовлює необхідність регулювання зовнішньоторговельних відносин. Всі ці процеси повинні бути забезпечені належним митним механізмом, чітко врегульованим правовими нормами. Цього вимагає нормальне функціонування економіки та розвитку громадянського суспільства. У цьому і полягає невід'ємна функція будь-якої держави, що прагне забезпечити свою політичну незалежність і економічну безпеку. У зв'язку з цим, актуальним є вивчення питань регулювання зовнішньоторговельних відносин між країнами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, щодо українсько-європейського митного співробітництва досліджували Є. Гармаш, Я. Гудов, І. Даньков, С. Доротич, Ю. Капіца, Я. Кістанова, Ф. Клян та ін. Цій темі присвячено також навчальні видання: О. Вишнякова, Я. Добідовської, М. Івченко та ін. Попри суттєвий внесок науковців у розробку теорії і практики уніфікації національних та європейських митних правил лишаються поза увагою питання митно-правових складників Угоди, що, безумовно, заслуговують комплексного порівняльно-правового дослідження.

Входження України до існуючого європейського митного простору має відбуватися за правилами його функціонування й розвитку, а саме згідно з чинними в європейському політичному, економічному, безпековому та правовому просторі настановами. Поступову реалізацію євроінтеграційних прагнень Української Держави відображено в тексті Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншого. Її підписання дасть старт якісно новим відносинам політичної асоціації та економічної інтеграції, проте, як слушно зазначають дослідники, “амбіційність нового базового документа залежатиме, передусім, не стільки від його формальних ознак, скільки від закладення в його зміст ефективних інструментів практичної взаємодії, що забезпечуватимуть поступову фактичну інтеграцію України в європейський економічний та

політичний простір”. В Угоді про асоціацію між Україною та ЄС мова йде, зокрема, про Главу 5, присвячену митним питанням у поєднанні з правовими приписами щодо сприяння торгівлі (ст. 75-84 Угоди).

Зупинімося на окремих митно-правових аспектах Угоди з огляду на перспективи впровадження її приписів у національне законодавство.

1. Зміни у сфері митного регулювання. Головна ідея - уніфікація митного контролю й проведення його в рамках єдиних правил і норм.

2. Митна оцінка товарів (визначення митної вартості). Ідеться про відображення в Угоді базового правила щодо беззастережного дотримання вимог Угоди про застосування ст. VII ГАТТ-1994, вимоги виключення з митної практики мінімальної митної вартості.

3. Використання єдиного адміністративного документа для митного декларування. Крім своєї форми, єдині адміністративні документи мають взаємокорелювати спосіб і процедуру заповнення.

4. Захист прав інтелектуальної власності. Митні органи України сприяють захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України шляхом ведення митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності.

5. Участь України в спільній транзитній системі відповідно до Конвенції про процедуру загального транзиту від 20 травня 1987 р. й Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами від 20 травня 1987 р.

6. Преференційні сертифікати про походження товарів. , із набранням чинності положення Угоди митні органи ЄС та України видаватимуть преференційні сертифікати про походження товарів форми EUR-1 відповідно до правил походження товарів, які є невід'ємною частиною Угоди.

Відповідно до ст. 84 Угоди наближення до митного законодавства ЄС здійснюватиметься поступово, як зазначено в Додатку XV до Угоди. Між тим, зміни, що відбудуться у зв'язку з укладенням Угоди про асоціацію, будуть логічним та послідовним продовженням процесу реформ митної діяльності в Україні, що вже розпочався.

Основний здобуток у цій сфері - це новий Митний кодекс, який набув чинності 1 червня 2012 року. Він став проривом у вітчизняній митній справі, дозволив на практиці впровадити абсолютну більшість зобов'язань України за Кіотською конвенцією та наблизив митне оформлення та митний контроль в Україні до кращих світових практик. Але ще слід доопрацьовувати Митний кодекс, щоб привести його у відповідність до європейського права. Уклавши угоду про асоціацію з ЄС, Україна матиме змогу не тільки підтягнути вітчизняне законодавство до вимог європейської сторони - але й еволюціонувати разом з ЄС.

Отже, магістральним напрямом для України є інтеграція до ЄС, яка несе ряд політичних, економічних та соціальних переваг для України. Уніфікація та спрощення митних процедур є передумовою активізації глобалізаційних процесів. Вступ України до ЄС передбачає уніфікацію та врегулювання питань здійснення митної справи. Ступінь уніфікації залежить від міжнародних домовленостей України. Під час вдосконалення митного

законодавства України необхідно враховувати світові національні інтереси щодо захисту вітчизняних товаровиробників. Першим етапом євроінтеграції є адаптація митно-тарифного регулювання до умов СОТ, далі приведення у відповідність митний кодекс України до умов Всесвітньої митної організації, потім вже модифікувати Митний кодекс до вимог ЄС. Помилково вважати Угоду про асоціацію панацеєю від всіх хвороб митної політики. Причому такою, що дасть лікувальний ефект невідкладно. Цінність її саме в тому, що вона задає Україні довгостроковий вектор розвитку та удосконалення. Угода передбачає поетапний план модернізації законодавства України, його поступову гармонізацію з керівними документами Євросоюзу. Зрозуміло, що процес адаптації законодавства є складним та довготривалим.

Список використаних джерел

1. Перепьолкін С. М. Міжнародно-правові аспекти митного співробітництва європейських держав : монографія / С. М. Перепьолкін. - Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2008. - 180 с.
2. Сидорук Т. В. Нова базова Угода між Україною та ЄС: перспективи політичної асоціації та економічної інтеграції / Т. В. Сидорук // Вісник НТУУ "КПІ". Політологія. Соціологія. Право. - 2011. - Вип. 4 (11). - С. 73-77.
3. Науменко В. Перспективи у митному регулюванні у разі підписання і набрання чинності Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.pravotoday.in.ua/ua/press-centre/publications/pub-951>.
4. Гудов Я. Співробітництво України та Європейського Союзу в галузі митної справи / Я. Гудов // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка (юридичні науки). - 2010. - № 82. - С. 107-109.
5. Пасочник В. Асоціація з ЄС: зовнішньоторговельне перезавантаження України [Електронний ресурс] / В. Пасочник // Дзеркало тижня. - 2013. - № 37 від 11 жовтня. - Режим доступу : <http://www.gazeta.dt.ua/macrolevel/asociaciya-z-yes-zovnishnotorgovelneperezavantazhennya-ukrayini-.html>.
6. Воронкова К. Розпочато практичні кроки реалізації Рамкової стратегії митного співробітництва / К. Воронкова // Митниця. - 2012. - № 10 (95). - С. 12.
7. Про затвердження плану першочергових заходів щодо інтеграції України до Європейського Союзу на 2013 рік : Розпорядження КМУ від 13.02.2013 р. № 73-р // Урядовий кур'єр. - № 39. - 27.02.2013.
8. Про Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" : Указ Президента України від 12.03.2013 р. № 128/2013 // Офіційний вісник Президента України. - 2013. - № 7 (Спеціальний випуск). - Ст. 249.
9. Рамкова стратегія митного співробітництва між Україною і ЄС (проект), 2012 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.arc.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article;jsessionid=075437AF37509B2C6D2437A6E4F96088.app3:1?art_id=3457996&cat_id=296951.
10. Митний Кодекс України, 2012. - Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

*Уляницька Анжела Сергіївна,
студентка Навчально-наукового інституту
менеджменту та підприємництва
Державного університету телекомунікацій*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Роль інтелектуальної власності в економічному розвитку зростає з кождим днем в усьому світі, випереджаючи значущість засобів виробництва та природних ресурсів. В умовах розвитку творчі здібності працівників, знання, інформація, новітні технології, інтелектуальна праця стають стратегічними факторами економічного розвитку національної економіки. У зв'язку з цим, дослідження інтелектуальної власності як одного із головних пріоритетів соціально-економічних перетворень привертає увагу багатьох дослідників та залишається актуальним. Зважаючи на різноманітність наведених у науковій літературі тлумачень понять, що відносяться до теорії власності, необхідним, на мою думку, є їх уточнення. Тому була проаналізована сутність інтелектуальної власності як економічної категорії; уточнена класифікацію об'єктів права інтелектуальної власності, висвітлені майнові та немайнові права, пов'язані з інтелектуальною власністю, проаналізовані наслідки використання об'єктів права інтелектуальної власності для підприємств.

Для дослідження основних характеристик сутності інтелектуальної власності було використано морфологічний аналіз, сутність якого полягає в систематичному пошуку можливих варіантів вирішення поставленої проблеми або реалізації проблеми шляхом комбінування основних структурних елементів чи ознак. В економічній теорії розрізняють наступні види власності : Матеріальна (речова) власність; Інтелектуальна власність.

Об'єктом речової власності є матеріальний субстрат, що має обмеженість у просторі і використовується визначеною кількістю осіб. Об'єктом інтелектуальної власності виступає ідеальний субстрат, що існує в неуречевленій формі на матеріальному носії. Через нематеріальні властивості, об'єкти інтелектуальної власності одночасно можуть бути використані необмеженою кількістю осіб, одночасно в декількох місцях.

Охороноздатність є одним з головних критеріїв при віднесенні результатів інтелектуальної діяльності та засобів індивідуалізації до інтелектуальної власності, але необхідно виділити інші особливості даних об'єктів. Всі об'єкти інтелектуальної власності - результати (або прояви) діяльності розуму - це прямі або опосередковані прояви людського таланту. Саме тому такого роду власність визначається як «інтелектуальна». Результати інтелектуальної власності мають вартісні оцінки, як і інші продукти людської праці. Вони можуть бути предметам трудових контактів, угод купівлі-продажу,

передачі прав для використання іншими суб'єктами. Продукти інтелектуальної діяльності виступають носіями визначеної інформації.

Це - нові вирішення технічних задач (винаходи, промислові зразки), ім'я нового товару, що пропонується ринку (торговельні марки). Сама інформація має нематеріальний характер, і лише уречевлена в об'єктивну форму (текст, креслення, символ і т.д.), може бути включена до цивільно-правового обороту в якості інтелектуальної власності. На відміну від об'єктів речових прав інтелектуальні продукти мають нематеріальний, безтілесний характер. Як і будь-які нематеріальні об'єкти, що не мають речової форми, результати інтелектуальної власності не схильні до фізичному зносу, вони можуть старіти лише морально. Між об'єктами інтелектуальної власності існує системний зв'язок. Наявність музичного твору, захищеного авторським правом спричиняє виникнення прав на виконання, обробку твору.

Результати науково-технічної творчості та комерційні позначення разом складають об'єкти промислової власності. Винахід - це технологічне або технічне рішення, що відповідає критеріям патентоспроможності, тобто новизні, винахідницькому рівню та промисловій придатності. Корисна модель - це нові і промислово придатні рішення, що відносяться до конструктивного використання пристрою. Об'єктом корисної моделі може бути продукт (пристрій, речовина тощо) або процес у будь-якій сфері технології). Промисловим зразком є результат творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання. Набуття права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок охороняється державою і засвідчується патентом. Патент - це техніко-юридичний документ, виданий заявнику на винахід, корисну модель чи промисловий зразок, що відповідає умовам патентоспроможності і підтверджує авторство, пріоритет і право власності на зазначені об'єкти. Цивільним кодексом України наукові відкриття віднесені до об'єктів права інтелектуальної власності. Згідно цього Кодексу науковим відкриттям є встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання.

Право інтелектуальної власності є сумою майнових прав та немайнових прав (право на авторство, право на недоторканість твору тощо). Майновими правами інтелектуальної власності є: право на використання об'єкта права інтелектуальної власності; виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності; виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання; інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Способи використання об'єктів інтелектуальної власності в інтересах власників чи керівників господарюючого суб'єкта можна класифікувати наступним чином: *Отримання додаткових доходів*: Збільшення обсягів продажу товарів та послуг за рахунок використання об'єктів інтелектуальної власності; Отримання додаткових доходів за рахунок ліцензування права використовувати об'єкти інтелектуальної власності іншими господарюючими

суб'єктами. Отримання додаткових доходів за рахунок виявлення правопорушників у сфері інтелектуальної власності і можливих джерел доходу від продажу ліцензій. *Підвищення зацікавленості власників за рахунок:* Підвищення вартості частки акціонерів у капіталі компанії; Підвищення доходів в розрахунку на акцію; Отримання додаткових переваг при злитті, купівлі підприємств. *Підвищення ефективності діяльності компаній за рахунок:* Підвищення віддачі від капіталовкладень у НДДКР та забезпечення безперервності інноваційного процесу; Використання керівниками підприємства портфеля об'єктів права інтелектуальної власності, використовуючи: Підрив виробничої стратегії конкурентів, застосовуючи блокуючи патентування; Патентний захист при входженні у прибуткові ринкові сегменти з інтенсивною конкуренцією; Отримання виключних прав на нові, комерційно перспективні технології.

Проведений аналіз дозволив встановити найбільш значущі наслідки для економіки підприємства, що використовує об'єкти права інтелектуальної власності. Серед цих наслідків можна виокремити позитивні, що сприяють зростанню прибутків (як за рахунок підвищення конкурентоспроможності продукції компанії, так і за рахунок одержання додаткових доходів від ліцензування), стимулюють розвиток інновацій, забезпечують тимчасове монопольне становище підприємства на ринку. Але використання об'єктів права інтелектуальної власності призводить до збільшення витрат, пов'язаних з процедурою патентування, реєстрацією торгового знаку.

Отже, в дослідженні проаналізовано сутність інтелектуальної власності як економічної категорії, наведено класифікацію об'єктів права інтелектуальної власності, висвітлені майнові та немайнові права, пов'язані з інтелектуальною власністю, проаналізовані наслідки використання об'єктів права інтелектуальної власності для підприємств.

Використання об'єктів права інтелектуальної власності має для підприємства як позитивні, так і негативні наслідки. Позитивні наслідки є більш значущими, стратегічними, довгостроковими, а тому мають досить високий ступінь невизначеності та ризику і потребують зважених і обґрунтованих управлінських рішень. Ці рішення мають базуватись на систематичному дослідженні ринку, щодо незадоволених потреб споживачів, дії конкурентів, існуючого рівня техніки, перспективних розробок та технологій (як вітчизняних, так і міжнародних ринках). Негативні наслідки використання об'єктів права інтелектуальної власності є короткостроковими, але, звичайно, також потребують уваги для виключення (або зменшення) додаткових витрат. Потребує подальшого розвитку проблема оптимальної структури витрат на об'єкти права інтелектуальної власності, з урахуванням ризиків та на основі аналізу науково-технічного рівня продукції та перспектив розвитку ринку. Отже, інтелектуальна власність є стратегічним ресурсом сучасного підприємства, ефективне управління яким дозволить підприємству зайняти вигідну позицію на ринку, створюючи конкурентоспроможну продукцію та задовольняючи попит споживача і забезпечувати власнику високий дохід від її використання.

Список використаних джерел

1. Цивільний Кодекс України: Офіційний текст / Міністерство юстиції України. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 464 с. - 7000 пр. ІБК 966-667-135-2
2. Аблезгова О.В. Коммерческое использование интеллектуальной собственности в России и зарубежных странах / О.В. Аблезгова. - М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К^о», 2006. - 300с. - 2500 пр. - ІБК 5-94798-747-3;
3. Ідріс К., Інтелектуальна власність - потужний інструмент економічного зростання / К. Ідріс - К.: Укрпатент, 2006, - 372с.- 2000екз. - ІБК 966-8381-27-0 (в пер.).
4. Козьякова Т.В. Інтелектуальна власність як складова інноваційного процесу/ Т.В. Козьякова// Економічний вісник Національного технічного університету України „КПІ”. - К.: Політехніка - 2006. - №3. - с. 101-104. - 150 пр.

УДК 336.7

Ханіна Тетяна Олександрівна

*студентка Навчально-наукового інституту
менеджменту та підприємництва
Державного університету телекомунікацій*

ДЕЯКІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ

Банківська система відіграє стратегічну роль у розвитку національної фінансової системи, неплатоспроможність будь-якого банку має негативні наслідки для широкого кола суб'єктів і може призвести до депресивних процесів в економіці загалом. Більше того, неплатоспроможність такого масштабного фінансового суб'єкта, як банк, взагалі здається абсурдним. Проте останні події говорять самі за себе. Проблеми при реалізації процедури визнання банку неплатоспроможним існують, запевняють фахівці.

У юридичній літературі розрізняють два поняття — «неплатоспроможність» і «банкрутство». По відношенню до банків вживається термін «неплатоспроможність», тоді як до інших господарюючих суб'єктів (відмінних від банків) «банкрутство» розглядається як результат неплатоспроможності.

Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» дає наступні визначення:

неплатоспроможність - неспроможність боржника виконати після настання встановленого строку грошові зобов'язання перед кредиторами не інакше, як через відновлення його платоспроможності;

банкрутство - визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Законом, грошові вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

Щодо банків застосовується дещо інша термінологія. Так, Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» застосовуються наступні поняття:

проблемний банк - банк, щодо якого Національний банк України прийняв рішення про віднесення його до категорії проблемних у порядку, передбаченому Законом України "Про банки і банківську діяльність" і нормативно-правовими актами Національного банку України;

неплатоспроможний банк - банк, щодо якого Національний банк України прийняв рішення про віднесення до категорії неплатоспроможних у порядку, передбаченому Законом України "Про банки і банківську діяльність";

виведення неплатоспроможного банку з ринку - заходи, які здійснює Фонд стосовно банку, віднесеного до категорії неплатоспроможних, щодо виведення його з ринку одним із способів, визначених цим Законом;

ліквідація банку - процедура припинення банку як юридичної особи відповідно до законодавства.

Основними особливостями правового регулювання цієї процедури, яка здійснюється не за загальними правилами Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», а за статтями Законів України «Про банки та банківську діяльність» та «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб».

Законодавець не просто суттєво обмежує роль суду в ситуації неспроможності комерційного банку, а фактично вилучає його з кола суб'єктів, які дають цьому факту оцінку. Так, фактично єдиною підставою для ліквідації банку є не вимоги кредиторів, не аналіз судом об'єктивності та достатності таких вимог, а висновок Національного банку України та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб про доцільність ліквідації банку та відповідність застосування процедури ліквідації вимогам зазначених законів.

Закон про банки передбачає два механізми врегулювання банківської неплатоспроможності в Україні. Перший – цивільно-правовий (добровільний), другий - адміністративно-правовий (примусовий). Ст. 77 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» передбачає, що банк може бути ліквідований у двох випадках: 1 - за рішенням власників банку; 2 - у разі відкликання Національним банком України банківської ліцензії з власної ініціативи або за пропозицією Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. На сьогодні другий механізм превалює, а перший майже не застосовується.

Тобто Національний банк України та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб відіграють головну роль при вирішенні питання про можливість ліквідації банків. Більше того, зазначені закони навіть не передбачають право кредиторів звернення до суду із заявою про визнання банку неплатоспроможним. Негативний висновок НБУ щодо доцільності відкликання банківської ліцензії та ліквідації банку є підставою для залишення заяви без розгляду, незважаючи навіть на наявність достатніх підстав (у розумінні законодавства про банкрутство) для початку провадження у справі про банкрутство.

Список використаних джерел

1. «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»: Верховна Рада України; Закон України від 14.05.1992 № 2343-ХІІ: [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>

2. «Про банки і банківську діяльність»: Верховна Рада України; Закон України від 07.12.2000 № 2121-III : [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/page>
- 3.«Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»: Верховна Рада України; Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI : [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4452-17/page>

УДК 34

*Ханіна Тетяна Олександрівна,
студентка Навчально- наукового
інституту менеджменту та
підприємництва Державного
університету телекомунікацій*

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВОВІДНОСИНИ

Сьогодні як ніколи життя людини тісно пов'язане з інформацією. Усе більшого поширення набувають такі поняття як „інформаційна безпека”, „інформаційна політика”, „правовий захист інформації”, „відносини з приводу інформації”, „інформаційне забезпечення” тощо. В умовах побудови правової держави інформація, як важливий ресурс суспільства, набуває все більшого значення. Тому дослідження інформації як правової категорії, і, зокрема, визначення цього поняття, його місця в праві, є досить актуальним і викликає серйозну зацікавленість.

Законодавче закріплення поняття категорії „інформація” здійснюється у ст. 1 Закону України „Про інформацію” № 2657-ХІІ від 2 жовтня 1992 р.[1]. Особливості інформації як об'єкта правового регулювання, спонукають до вивчення правовідносин, що виникають щодо інформації

Інформаційні правовідносини поділяються на активні інформаційні дії, пасивні інформаційні дії, посередницьку інформаційно-правову роботу, допоміжні інформаційні дії, а також на організаційні майнові і немайнові правовідносини. У цьому аспекті підставами виникнення інформаційних правовідносин можуть виступати положення конституційних актів, законів, договорів або угод, заподіяння шкоди або збитку .

В цілому суть інформаційно-правових відносин у суспільстві можна охарактеризувати таким чином:

по-перше, інформаційні правовідносини визначаються об'єктивними політико-економічними відносинами, заснованими на різноманітні форм власності, у тому числі на інформацію і інформаційні технології, і є суспільними відносинами вільних громадян, засобів масової інформації, підприємств, фірм, інших суб'єктів права;

по-друге, інформаційні правовідносини - це відносини між громадянами, ЗМІ, державними органами тощо, врегульовані нормами інформаційного законодавства, які відображають положення інформаційного права;

по-третє, інформаційні правовідносини є засобом вирішення задач в області формування єдиного інформаційно-правового простору країни, захисту прав і основоположних свобод, інформаційного обміну, зміцнення інформаційної безпеки та ін.

Інформаційні правовідносини мають особливості своєї структури і складаються з наступних основних компонентів:

- суб'єктів інформаційних правовідносин;
- об'єктів інформаційних правовідносин;
- суб'єктивні інформаційні права та обов'язки.

Кожен з зазначених елементів має свої особливості, які з одного боку обумовлені специфікою предмету та об'єкту інформаційних правовідносин, а з іншого – є результатом діяльності їх суб'єктів: виробників, власників та споживачів інформації.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про інформацію" // Відомості Верховної Ради України.

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Офіційний Вісник України. – 2001. – №11.

Харчук Т.В.

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів підприємства Київського національного торговельно-економічного університету. Київ, Україна

ОСНОВНІ ВЛАСТИВОСТІ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

Конкурентоспроможність підприємства характеризується динамічністю умов її прояву та потребує постійного оцінювання, моніторингу показників, що її визначають, та дослідження факторів конкурентоспроможності, що обумовлюють формування нових та виявлення резервів підтримування існуючих конкурентних переваг.

Конкурентоспроможність підприємства формується на базі конкурентних переваг, які є головною метою й результатом господарської діяльності підприємства і проявляються або у більш низьких, ніж у конкурента витратах, або у спроможності вимірювати і контролювати додану вартість, яка перевищує додаткові витрати від диференціації [5].

Конкурентні переваги визначаються як виражена особливість або компетентність, що дозволяє залучати й зберігати клієнтів [4]; ексклюзивна цінність, якою володіє система і яка дає їй перевагу над конкурентами [6]; характеристики і властивості товару, що створюють для підприємства певний пріоритет над конкурентами [3]; пропозиція споживачам більшої цінності за рахунок більш низьких цін або за рахунок надання більших вигод, що

виправдовують вищу ціну [2]; прояв переваги над конкурентами в економічній, технічній та організаційній сферах діяльності підприємства, які можна виміряти економічними показниками (додатковий прибуток, вища рентабельність, ринкова частка, обсяг продажу) [1].

Сутність конкурентних переваг виявляється через такі характеристики як: здатність підприємства ефективно розподіляти ресурси, досягаючи більш стійкого і тривалого положення на ринку ніж конкуренти; сукупність характеристик, властивостей, ресурсів, цінностей, якими володіє підприємство і які забезпечують йому перевагу над конкурентами; результат більш ефективного за конкурентів управління процесами формування і розвитку якісних і кількісних властивостей продукту, що мають цінність для споживача.

Характеризуючи сутність конкурентних переваг, слід зазначити, що їм притаманні певні властивості, наведені на рис. 1.

Відносність конкурентних переваг пов'язана із тим, що вони не є чимось таким, що постійно властиве конкретному об'єкту, що впливає із його внутрішньої природи, навпаки, вони виявляються тільки за умов порівняння цього об'єкта з іншими. Порівняння найбільш суттєвих показників діяльності підприємств визначає їхню здатність забезпечувати міцні конкурентні позиції на ринку.

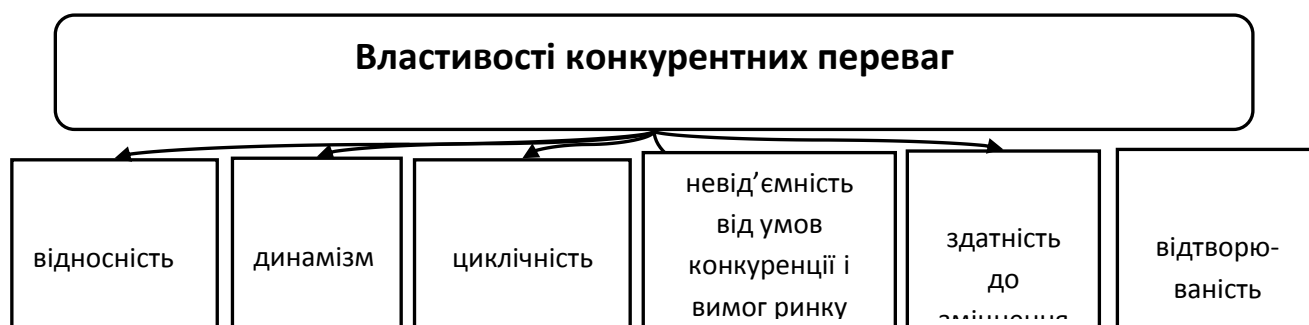

Рис. 1. Основні властивості конкурентних переваг підприємства.

Конкурентні переваги є явищем циклічним. Це підкреслюють дослідники цього явища і вдаються до терміну “життєвий цикл конкурентної переваги”, пов'язуючи його із рівнем використання ресурсного потенціалу підприємства та ефективністю його конкурентної стратегії на різних етапах життєвого циклу.

Конкурентним перевагам підприємства властивий динамізм, оскільки, реалізовані у окремий проміжок часу, вони не є довгостроковою характеристикою його ринкової позиції. Для інших суб'єктів господарювання активізація їхніх стратегій може призвести до зниження або навіть втрати досягнутих даним підприємством конкурентних переваг.

Конкурентні переваги невід'ємні від умов конкуренції у галузі і вимог ринку, що обумовлено конкретними тенденціями їхнього розвитку і інтенсивності конкуренції між суб'єктами, від обізнаності у змінах яких залежить правильність обраної стратегії щодо забезпечення конкурентних переваг та успіх підприємства у конкурентній боротьбі в цілому.

Здатність до зміцнення конкурентних переваг визначається можливостями підприємства забезпечити відповідність ресурсного потенціалу обраній стратегії, що забезпечить досягнення цільових параметрів розвитку підприємства та визначення джерел формування нових конкурентних переваг для підвищення його конкурентного статусу.

Відтворюваність конкурентних переваг пов'язана із можливістю підприємства виявити її основні характеристики у конкурентів (та навпаки), визначити необхідний склад і обсяг ресурсів, необхідний для її копіювання та реалізації з метою зниження позицій конкурента на відповідному ринку та підвищення власної конкурентоспроможності.

Для того, щоб реалізована конкурентна перевага впливала на зростання цільових параметрів розвитку суб'єктів ринку вона має відповідати наступним вимогам:

- можливість створити передумови для забезпечення підприємству міцних позицій на ринку на довгострокову перспективу;
- урахування зовнішніх та внутрішніх чинників забезпечення конкурентоспроможності підприємства;
- націленість на специфічні, запити споживача, що постійно змінюються;
- відповідність існуючій стратегії підприємства або формування нової з урахуванням конкурентного потенціалу;
- формування та утримання на основі таких специфічних здатностей і ресурсів підприємства, які не піддаються імітації з боку конкурентів, або вимагають значних витрат ресурсів і зусиль для їхнього відтворення;
- відповідність ключовим факторам успіху;
- ефективність використання та встановлення оптимального структурного співвідношення усіх видів ресурсів;
- інноваційність характеру формування та реалізації;
- стійкість та гнучкість для можливості адаптації до змін у ринковому середовищі;
- орієнтація на стратегічний рівень формування з урахуванням взаємодії і погодженості усіх функціональних сфер діяльності підприємства.

У сучасних умовах підвищення інтенсивності конкуренції на ринках підприємствам необхідно постійно оцінювати та переглядати набір конкурентних переваг, визначати їхню відповідність стану і тенденціям розвитку ринку, відстежувати і запобігати негативному прояву дій існуючих конкурентів та можливості проникнення і закріплення на ринку нових, що дозволить визначити напрями і встановлення пріоритетності заходів щодо

управління підприємством та бути конкурентоспроможним на ринку у довгостроковій перспективі в цілому.

Таким чином, конкурентоспроможність підприємства є комплексним і багатогранним поняттям, оскільки узагальнює оцінку конкурентних переваг підприємства у напрямі формування ресурсного потенціалу, забезпечення ефективного та стійкого функціонування, задоволення попиту споживачів, що вимагає здійснення систематичного моніторингу спрямованості впливу значної кількості факторів на конкурентоспроможність підприємства, які визначають її видові прояви.

Список використаних джерел

1. Азоев Г.Л., Челенков А. П. Конкурентные преимущества фирмы. – М.: ОАО «Типография «НОВОСТИ»», 2000. – 256 с.
2. Котлер Ф. Основы маркетинга. - М.: Прогресс, 1990. - 547 с.
3. Ламбен Жан-Жак. Стратегический маркетинг. Европейская перспектива: Пер.с фр. - СПб.: Наука, 1996. - 321 с.
4. Мескон М.Х., Альберт М. , Хедоури Ф.; Общ. ред. и вступ. ст. Л. И. Евенко. - 3-е изд. - М.: Дело, 2000. - 704 с.
5. Портер М. Конкурентное преимущество: Как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость / Пер. с англ. - М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. – 715 с.
6. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент. - М.: Маркетинг, 2002. - 892 с.

УДК 331.5:316.343.37 (477)

Хлівна І.В.

*д.е.н. доцент кафедри
економіки підприємництва та права
Державного університету
телекомунікацій
Навчально-наукового інституту
Менеджменту та підприємництва*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ЯК ІНДИКАТОР РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

В умовах посилення впливу глобалізаційних процесів, в тому числі і на економіку України, ключову роль відіграє людський потенціал, як найважливіша рушійна сила інноваційного розвитку. Саме наявність висококваліфікованих спеціалістів є основою конкурентоспроможності національної економіки моделі європейської держави в глобальній системі світового господарства. Розвиток та реалізація людського потенціалу можливі завдяки злагодженому функціонуванню всіх елементів економічної системи,

зокрема ринку праці, що взаємодіє з ринком освітніх послуг, державою, соціальною інфраструктурою.

Проте в Україні, за інноваційного розвитку економіки, загострюється проблема збалансованості попиту і пропозиції висококваліфікованої робочої сили на ринку праці. Найбільш гострою проблемою українського ринку праці є неефективні трудові ресурси. Формування ринку праці кваліфікованої робочої сили є нагальною потребою для забезпечення сталого суспільного розвитку. У цих умовах професійно-кваліфікаційна та освітня ознака попиту–пропозиції на ринку праці мають відповідати стабільному розвитку економіки. Виникла гостра потреба в науковому аналізі функціонування ринку праці в Україні та розробці механізмів ефективно соціально орієнтованої та економічно обґрунтованої державної політики.

Економічна ситуація останніх років викликала сегментацію ринку праці у зв'язку з появою нових форм власності, розвитку малого підприємництва, неформального виробництва (тіньового сектора). Сегментування ринку праці проводиться з урахуванням таких характеристик: демографічні характеристики, що включають стать, вік, склад родини; географічне положення (регіон, місто, район та ін.); соціально-економічні характеристики (освіта, професійні знання, рівень кваліфікації, стаж роботи та ін.); економічні показники, що характеризують фінансовий стан роботодавців (форми власності, забезпеченість найманих працівників та ін.); особисті якості працівників (фізична сила, темперамент, належність до певної верстви суспільства); поведінкові характеристики з позиції мотивації зайнятості. Сегментування дозволяє проводити аналіз факторів, що визначають мобільність робочої сили (табл. 1.).

Таблиця 1.

Модель сегментації пропонування праці

Чинники виділення сегмента ринку праці	Звернулося до служби зайнятості		Мотивація трудових ресурсів				
	Усього	У тому числі		Має намір працювати тільки за фахом	Згодний на будь-яку високооплачувану працю	Згодний на будь-яку роботу	Вагається у виборі роботи
		чоловіки	жінки				

<p>Чисельність громадян, що звернулися до служби, у т.ч. :</p> <ul style="list-style-type: none"> • учні, що бажають суміщати навчання і роботу; • пенсіонери; • безробітні; • безробітні з тривалою перервою в роботі; • біженці і переселенці; • звільнені з місць ув'язнення 							
---	--	--	--	--	--	--	--

Хоча ринок праці є досить саморегульованою системою, але, як показує історичний досвід, він також потребує певного втручання держави. Тому ефективне відтворення національного ринку праці можливе лише за оптимального поєднання ринкового та державного механізмів його регулювання. Ефективність механізмів державного впливу на ринок праці та трудові ресурси населення значно залежить від того, наскільки будуть враховані на державному рівні умови і вимоги глобалізації економіки і наддержавних організаційних утворень до формування державної соціальної політики при ослабленій ролі національної держави.

Важливою умовою реалізації нової моделі трудових ресурсів є фінансова стабілізація, відновлення економічного зростання, збільшення ресурсів для інвестиційної активності і вирішення соціальних проблем. Практика засвідчує, що перехід сфери праці до інноваційного типу трудових ресурсів – завдання надзвичайно складне і поки проявляє себе лише як певна тенденція. Враховуючи інтереси стратегічно важливих і у той же час найменш захищених груп населення, ми не тільки вирішуємо проблему відтворення трудових ресурсів, але і пришвидшуємо створення нового механізму організації праці, який дозволить вирішити складні проблеми, що стоять перед економікою України.

УДК 681

*Цапчук Юрій Олександрович,
студент Навчально-наукового інституту
менеджменту та підприємництва
Державного університету
телекомунікацій*

**ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА ТИМЧАСОВО
ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ**

Після анексії Автономної Республіки Крим постала проблема захисту прав і свобод громадян України, що проживають на тимчасово окупованій території. Важливим аспектом для вирішення даної проблеми є зарубіжна практика та прецеденти правового характеру з питань захисту прав і свобод громадян проживаючих на тимчасово окупованих територіях.

Метою дослідження є аналіз міжнародних правових актів, формально-юридичний аналіз Закону України “Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території”, порівняльна характеристика цього закону та норм Конституції України.

Вперше питання правового захисту громадян, що проживають на тимчасово окупованих територіях було підняте на Гаазькій конвенції 1899 року[1], скликаній за ініціативою імператора Росії Миколи II. Основні положення правового регулювання було ухвалено в конвенції “Про закони і звичаї сухопутної війни”. Дану конвенцію підтримало 26 держав світу. 1907 року Гаазька конвенція зазнала редагування у вигляді інкорпорування до неї ще 13 конвенцій та однієї декларації [2]. Саме під час проведення цієї конвенції до неї було додано частину “Про мирне розв’язання міжнародних сутічок”. У 1907 році конвенцію підтримали вже 43 держави і саме їх було включено до комплексу норм міжнародного гуманітарного права, що на той час перебувало на стадії зародження. Після I та II світової війни міжнародна спільнота виявила потребу в удосконаленні механізму захисту прав і свобод громадян, що проживають на тимчасово окупованій території. Створення правових актів, що б забезпечували ці потреби відбулося у 1949 році на Женевській конференції “Про захист жертв війни”[3] спрямованих на захист прав цивільного населення, передбачення гуманного поводження з ним та захист його прав.

Анексія Автономної Республіки Крим Російською Федерацією викликала потребу в Українському законодавстві створення механізму захисту прав і свобод населення, що проживає на тимчасово окупованій території. В зв’язку з цим було прийнято закон “Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території”[4]. У цьому законі було визначено статус тимчасово окупованої території: «Тимчасово окупована територія України є невід’ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України». Також, цим законом було встановлено особливий правовий режим на окупованій території та визначено особливості діяльності державних та місцевого органів самоврядування, підприємств, установ і організацій в умовах цього режиму, додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб. Встановлюється особливий порядок забезпечення прав і свобод громадян що проживають на тимчасово окупованій території. Щоправда, агентство ООН у справах біженців розкритикувало законопроект України про окуповані території. На думку представника агенції цей закон може створити негативні юридичні наслідки для громадян України що проживають на такій території. [6]. Цим законом також врегульовується питання громадянства, у частині 4 статті 5 встановлено: «Примусове автоматичне набуття громадянства України, які проживають на тимчасово

окупованій території, громадянства Російської Федерації не визнається Україною та не є підставою для втрати громадянства України” що є аналогією статті 25 Конституції України [5].

В ході порівняльного аналізу Конституції України та закону України “Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території” не було виявлено юридичний казус, що деякі положення цього закону встановлюють обмеження на реалізацію положень закріплених у Конституції України. Так для реалізації права участі в управлінні державними справами, що гарантує стаття 38 Конституції України [5] громадяни, що проживають на тимчасово окупованій території своє волевиявлення під час виборів Президента України, народних депутатів України та всеукраїнського референдуму можуть реалізувати на іншій території України, адже на тимчасово окупованій території воно не реалізовується і не проводиться [4]. Ці обмеження є цілком доцільні зважаючи на особливий правовий режим що діє у межах тимчасово окупованої території [4]. У законі України “Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території” механізмом забезпечення прав населення, що проживає на такій території представлений у таких положеннях вищезгаданого закону у статті 5 Кабінет Міністрів України здійснює постійний моніторинг стану дотримання прав і свобод людини і громадянина на тимчасово окупованій території, за результатами якого оприлюднює та надає відповідну інформацію міжнародним організаціям у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина та вживає необхідних заходів.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини здійснює згідно із законом парламентський контроль за дотриманням конституційних прав і свобод людини і громадянина на тимчасово окупованій території ст. 5 Відповідальність за охорону культурної спадщини на тимчасово окупованій території покладається на Російську Федерацію як на державу, що здійснює окупацію, відповідно до норм і принципів міжнародного права”[4]. Але цей механізм забезпечення прав не може забезпечити їх реальний захист у зв’язку з відсутністю на окупованій території представників Української влади. Також здійснення прописаного в законі соціального захисту та допомоги унеможливує той факт, що на окупованій території припинена банківська діяльність з чого впливає наступна проблема-нереальність повноцінної реалізації економічних прав. У зв’язку з цим доцільною є пропозиція Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини В.В. Лутковської щодо утворення міжнародної місії, яка б працювала в на території АРК [7].

Прийняття закону “Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території” не сприяло створенню діючого механізму захисту прав громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території. Так само доводиться оцінити утворення управління Генеральної прокуратури щодо захисту прав громадян на тимчасово окупованих територіях. У зв’язку з цим вважаємо за доцільне прийняття державної цільової програми для вирішення цієї проблеми, яка буде включати національна та міжнародні заходи політичного, економічного, інформаційного

та культурного характеру. В нашій державі потрібно розробити більш кращу політику захисту громадян, які проживають на тимчасово окупованих територіях.

Список використаних джерел

1. Про закони і звичаї суходільної війни (IV Гаазька конвенція) 1899 року [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_222>.
2. Конвенція о мирном решении международных столкновений (Гаага, 18 октября 1907 года) [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_938>.
3. Конвенція про захист цивільного населення під час війни (Женева, 12 серпня 1949 року) [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_154>.
4. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території: закон України №1237-VII від 6 травня 2014 року // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – №26. – ст. 2172.
5. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – ст. 141.
6. Законопроект про окуповані території відрізає Крим від України // Українська правда [Електронний ресурс] // Режим доступу <http://newsradio.com.ua/2014_03_28/Zakonproekt-pro-okupovan-teritor-v-dr-za-Krim-v-d-Ukra-ni-jurist-9315>.

*Чубенко Антон Григорович,
директор навчально-наукового
Центру Державної служби
фінансового моніторингу України,
д.ю.н., професор*

ПЕРЕПІДГОТОВКА ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СПЕЦІАЛІСТІВ З ПИТАНЬ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В СФЕРІ БОРОТЬБИ З ЛЕГАЛІЗАЦІЄЮ (ВІДМИВАННЯМ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, І ФІНАНСУВАННЯМ ТЕРОРИЗМУ

Пунктом 16 частини другої статті 18 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» визначено, що організація перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів органів державної влади з питань фінансового моніторингу та працівників суб'єктів первинного фінансового моніторингу, відповідальних за проведення фінансового моніторингу, щодо боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму забезпечується на базі відповідного навчального закладу, що належить до сфери управління Спеціально уповноваженого органу, яким є Державна служба фінансового моніторингу України (далі – Держфінмоніторинг України).

Навчально-методичний центр (далі – Центр) створений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2004 року № 899-р «Про утворення Навчально-методичного Центру перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів з питань фінансового моніторингу в сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, і

фінансуванням тероризму» та відноситься до сфери управління Держфінмоніторингу України.

Центр є бюджетною установою, самостійною організацією державної форми власності (свідоцтво серії АОО № 015672, видане Шевченківською районною у місті Києві державною адміністрацією 05.08.2005), має Статут (затверджений 07.10.2011) та всі типові атрибути юридичної особи.

Центр здійснює підвищення кваліфікації фахівців з питань фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму на підставі ліцензій Міністерства освіти і науки України (серія АГ № 508399 від 29.04.2011) з ліцензованим обсягом прийому 2000 осіб, має регіональні відділи у м. Львів та м. Харків.

Основними завданнями Центру є:

перепідготовка та підвищення кваліфікації спеціалістів з питань фінансового моніторингу в сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму з метою забезпечення єдиного підходу до перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів-суб'єктів державного фінансового моніторингу, правоохоронних та судових органів, представників суб'єктів первинного фінансового моніторингу, відповідальних за його проведення, а також представників іноземних держав та міжнародних організацій;

- забезпечення виконання державного замовлення та угод на перепідготовку та підвищення кваліфікації спеціалістів з питань фінансового моніторингу в сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму.

Для реалізації основних завдань Центр здійснює наступні види діяльності:

перепідготовка та підвищення кваліфікації з питань фінансового моніторингу слухачів суб'єктів первинного фінансового моніторингу;

надання експертно-консультативних, інформаційно-аналітичних, науково-методичних та інших послуг з питань організації та проведення фінансового моніторингу в сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму;

проведення досліджень та участь у розробці методологій з виявлення схем відмивання коштів;

підготовка пропозицій щодо вдосконалення законодавства, розвитку правової освіти в сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму, організація відповідних освітніх програм, семінарів, конференцій;

вивчення та узагальнення пропозицій суб'єктів фінансового моніторингу, правоохоронних та судових органів щодо вдосконалення системи фінансового моніторингу та окремих її елементів;

співпраця з навчальними закладами України, іноземних держав та міжнародними організаціями;

вивчення та використання у діяльності Центру досвіду міжнародних та іноземних організацій;

здійснення іншої діяльності, яка не суперечить діючому законодавству.

Основний викладацький склад – це фахівці Державної служби фінансового моніторингу України, викладачі провідних вищих навчальних закладів України. Також до проведення занять та роботи екзаменаційної комісії залучаються фахівці суб'єктів державного фінансового моніторингу, що здійснюють державне регулювання і нагляд у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

Методичне забезпечення навчального процесу в Центрі реалізується за такими напрямками: розроблені та затверджені у відповідному порядку навчальні програми та плани; по всіх темах викладачі готують та постійно оновлюють конспекти лекцій, плани практичних, семінарських занять, питання підсумкового контролю.

Матеріально-технічна база Центру характеризується наступними показниками:

- навчальні аудиторії - площа 151,1 кв.м.;
- приміщення для науково-педагогічних працівників загальною площею 269,1 кв.м..

Центр володіє необхідною оргтехнікою: комп'ютери, графопроектори, та мультимедійні проектори. Локальна мережа постійно підключена до системи Інтернет.

В даний час три аудиторії оснащено стаціонарною аудіосистемою.

Загальний фонд бібліотеки Центру налічує більше 300 примірників. Бібліотека постійно отримує актуальну фахову літературу. Окрім цього, діє електронний каталог бібліотечного фонду Центру та методичних матеріалів для забезпечення організації самостійної роботи слухачів. Слухачі Центру забезпечуються збірниками нормативно-правових актів у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

Центр має свій офіційний веб-сайт www.finmonitoring.in.ua, та власну сторінку на сайті Держфінмоніторингу України у мережі Internet – <http://www.sdfm.gov.ua>, інформація на якій постійно оновлюється.

Чуркіна І.Є.

*к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів,
грошового обігу та кредиту
Одеського інституту фінансів
Українського державного університету фінансів
та міжнародної торгівлі
(Одеса, Україна)*

УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ РЕСУРСАМИ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Ефективність управління системою доходів бюджету значною мірою залежить від структурної побудови самої системи. Оптимальна структура є запорукою реального планування і повноти виконання доходів бюджету. Саме тому дослідження питань оптимізації бюджетних доходів у нерозривному зв'язку із забезпеченням якісного управління ними набувають особливої актуальності. Збалансованість загального рівня податків, їх структури, ступеня прогресивності, а також відповідна структура витрат і трансфертів не повинні послаблювати стимули до заощаджень, інвестицій, до підприємницької і трудової активності, що сукупно приведе до нових бюджетних доходів, що сприяє активізації соціально-економічного розвитку держави.

Межа між доходами бюджету та джерелами фінансування його дефіциту досить умовна. За економічною сутністю доходами бюджету є надходження, що збільшують чисту вартість державних активів. Сальдо надходжень джерел фінансування дефіцитів не змінює чистої вартості активів, а лише змінює їх структуру.

При цьому можливі дві базові системи взаємовідносин між платниками і бюджетами всіх рівнів щодо формування державних доходів.

Сутність першої системи відображається логічним зв'язком «один платіж – один бюджет», платник здійснює платежі окремо в ті чи інші бюджети і веде окремий облік або звітність у розрізі відповідних бюджетів. У цьому випадку платник безпосередньо взаємодіє з конкретним органом влади, що законодавчо встановив той чи інший платіж, у тому числі – заснований на загальній податковій базі. Перевагами цієї системи є значно більша підзвітність влади різних рівнів, більш чітке розуміння платниками податків взаємозв'язку між рівнем оподаткування та обсягом і якістю бюджетних послуг, прозорість обліку та звітності, можливості для проведення самостійної економічної політики, мінімізація нереалізованих інтересів щодо розподілу доходів.

За другої системи платник взаємодіє з бюджетною сферою в цілому, сплачуючи платіж незалежно від того, який рівень влади його встановив, на спеціальний транзитний рахунок, з котрого потім за встановленими правилами і нормативами надходження зараховуються до доходів відповідних бюджетів.

Відомі й перехідні системи, коли, наприклад, обласні та місцеві податки сплачуються безпосередньо до відповідних бюджетів, а надходження від податкових і неподаткових доходів, установлених центральними органами влади, розподіляються за нормативами або формулами між бюджетами різних рівнів.

На сьогодні в Україні в частині доходів працює тільки друга модель. Принципова позиція полягає в тому, що платник має взаємодіяти з бюджетною системою в цілому в особі адміністратора відповідних надходжень до бюджету (наприклад, платники податків взаємодіють тільки з податковими органами, а платники митних зборів – тільки з митними органами). Завдяки цьому, по-перше, мінімізуються адміністративні витрати платника (один дохід – один орган влади, немає необхідності у веденні додаткової документації за розрахунками з бюджетами для її подання до органів влади, законодавчо

встановлюються розміри платежів), а по-друге, створюються умови для максимальної транспарентності фінансових потоків між платниками та бюджетами, оскільки умова зарахування всіх доходів на єдиний транзитний рахунок визначає необхідність у відкритті єдиних рахунків бюджетів у банках одному органу, який здійснює касове обслуговування виконання бюджетів (на сьогодні таким органом є Казначейство). У свою чергу, система єдиних рахунків бюджетів, що відкриваються тільки одному органу влади, створює передумови для досягнення максимальної транспарентності фінансових потоків не тільки між платником і бюджетами, а й між бюджетами та кредиторами.

В умовах нестабільності світової економіки і ресурсних обмежень особливого значення набуває прийняття своєчасних й ефективних рішень, можливість на стадії планування проводити сценарні розрахунки і здійснювати превентивний контроль витрат, їх відповідності меті та завданням, поставлених органами влади всіх рівнів. Цим цілям відповідає розробка і практична реалізація системи бюджетування як процесу управління витрачанням бюджетних коштів. Бюджетування у сфері централізованих фінансів дає змогу розв'язати проблеми управління державними фінансовими ресурсами, концентрувати видатки на пріоритетних напрямках державної соціально-економічної політики як на державному, так і на місцевому рівнях, отримувати заплановані результати.

УДК 330.341

*Шапор Ольга Павлівна
Державний університет
телекомунікацій
olya_shapor@ukr.net*

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Інноваційний процес можна розглядати як комплекс послідовних дій, унаслідок яких новація розвивається від ідеї до конкретного продукту і поширюється під час практичного використання. Перебіг інноваційного процесу, як і будь-якого іншого, визначається складною взаємодією багатьох чинників. Успіх на цьому шляху залежить від управлінського механізму, який об'єднує в єдиний потік витoki наукової ідеї, її розроблення, упровадження результату у виробництво, реалізацію, поширення і споживання. На розвиток інноваційного процесу впливають:

- стан зовнішнього середовища, у якому він проходить (тип ринку, характер конкурентної боротьби, практика державного регулювання, рівень освіти, організаційні форми взаємодії науки і виробництва тощо);

- стан внутрішнього середовища окремих організаційних і господарських систем (фінансові та матеріально-технічні ресурси, застосування технологій, зв'язки з зовнішнім середовищем та ін.);

- специфіка самого інноваційного процесу як об'єкта управління.

Ефективність інноваційного процесу визначається лише після впровадження інновації, коли з'ясовується, у якій мірі вона задовольняє потреби ринку. Важливе значення при цьому має інструмент моделювання.[1]

Модель інноваційного процесу дає змогу виділити в інноваційній діяльності окремі складові, відкриваючи тим самим можливість наскрізного планування інновації за стадіями, з урахуванням кон'юнктурних змін.

На відміну від науково-технічного прогресу інноваційний процес не завершується тільки впровадженням новації (техніки, технології, продукту) у виробництво, а має неперервний характер, оскільки «з поширенням (дифузією) інновація вдосконалюється, стає ефективнішою, набуває нових споживчих якостей. Це відкриває для неї нові можливості застосування, нові ринки, а відповідно, і нових споживачів, котрі сприймають даний продукт, технологію або послугу як нові саме для себе». Таким чином, інноваційний процес можна вважати засобом задоволення суспільних потреб на основі впровадження досягнень науки і технології.[2]

Необхідно пам'ятати, що неможливо повністю і всебічно відобразити в показниках будь-який результат інноваційного проекту від зародження ідеї до її реалізації.

Слід також урахувати, що будь-який результат інновацій має подвійне значення:

- як основа змін у матеріальному виробництві, а в економічному розумінні — для досягнення цілей форми, а отже, для підвищення прибутку і конкурентоспроможності;

- як джерело подальших наукових досліджень і розробок, тобто становить науковий і методологічний інтерес.

Поки що не існує простих, єдиних і придатних для всіх умов управління показниками ефективності інноваційної діяльності. Проте можна виявляти й

оцінювати взаємозв'язок чинників ефективності з метою найкращого узгодження їх дії.

Список використаних джерел

1. Управление инновациями. Модульная программа для менеджеров / В. Н. Гунин, В. П. Бараничев, В. А. Устинов, С. Ю. Ляпина. — М.: ИНФРА-М, 1999 г. — 325с.
2. Инновационный менеджмент: Учебник / Под ред. С. Д. Ильенковой. — М.: Банки и биржи: ЮНИТИ, 1997 г. — 157с.

*Шумак Валентин Сергійович,
студент Навчально-наукового інституту
менеджменту та підприємництва
Державного університету телекомунікацій*

АНАЛІТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН

У другій половині XIX ст. в економіці розвинутих країн відбулися значні зміни, які зумовили виникнення монополій та створення передумов для державного втручання в економіку. З'явилися такі нові типи ринкових структур, як монополістична конкуренція, олігополія та чиста монополія. Ці форми призвели до суттєвих змін у механізмі конкуренції, відносинах власності, отже, унеможливили управління економічною системою на основі принципів моделі Рікардо. На зміну моделі Рікардо прийшла так звана проміжна модель управління, що стала основою сучасної змішаної економіки. Вона називається змішаною, оскільки в ній поєднуються і ринкові, і державні механізми регулювання; існує велика різноманітність форм власності і, відповідно, різноманітні типи господарської діяльності; розвиваються процеси соціалізації економіки; принципово нову роль відіграє держава.

Основними причинами активного втручання держави в управління економічними процесами, стали:

1) Суттєві зміни у механізмі конкуренції під впливом розвитку монополістичного та олігополістичного стану ринку, що спричинило перехід до недосконалої конкуренції, коли механізм ціноутворення формується не лише під впливом попиту та пропозиції, вільного змагання багатьох виробників.

2) Ускладнення на основі вищеназваних процесів проблем саморегулювання економічної системи в цілому, що проявляється в циклічності розвитку ринкової системи в різних її формах.

3) Відсутність соціальних гарантій, соціальна незахищеність громадян у випадках безробіття, хвороби, старості.

4) Усуспільнення та одержавлення частини господарства в національному та міжнародному масштабах, перетворення держави на активний суб'єкт економічних відносин. Так, у Великій Британії, яка є типовим прикладом змішаної економіки, 26% робочої сили зайнято у державному секторі, а 74% - в приватному.

Основні форми втручання держави у ринковій економічній системі в господарське життя такі:

- формування довгострокової та середньострокової економічної політики на основі аналізу світової економічної кон'юнктури прогнозування можливих варіантів розвитку національної економіки залежно від економічних реалій, що складаються в народному господарстві;

- визначення довгострокових стратегічних та короткострокових тактичних цілей економічної політики, серед яких на першому плані знаходяться розвиток економіки, стабільність цін, повна зайнятість, зовнішньоекономічна рівновага.

Основними видами економічної політики сучасних держав у ринковій економіці є: фінансово-бюджетна (або фіскальна) політика, кредитно-грошова (або монетарна), цінова, інвестиційна, антимонопольна, структурна, аграрна, соціальна, зовнішньоекономічна, науково-технічна, природоохоронна тощо. Основними інструментами економічної політики виступають: індикативне планування, державне регулювання фінансово-кредитної системи, регулювання грошового обігу, регулювання доходів та витрат населення. Держава у сучасній ринковій економіці виступає не лише у ролі власника певної частини основних фондів і виробленого продукту, але й у ролі гаранта економічної стабільності всієї економічної системи з позицій збереження та подальшого її розвитку.

Відбуваються зміни і в господарському механізмі. Планові методи використовуються не лише при розробці державних програм, а й у великих корпораціях, де формуються стратегічні плани розвитку, а для планування продукту використовуються маркетингові дослідження.

Важливою характеристикою сучасної змішаної економіки вважаються процеси соціалізації економіки, які проявляються у формуванні соціальної ринкової економіки.

Вперше термін *соціальне ринкове господарство* введений у широкий обіг в програмі ХДС (християнсько-демократичної партії) Німеччини "Дюссельдорфські основні принципи" (1949). Найбільший внесок у розробку філософії та принципів функціонування соціального ринкового господарства був зроблений представником кельнської школи А. Мюллером-Армаком і видатними німецькими економістами В.Ойкеном та Л.Мікшем.

Альфред Мюллер-Армак, Вальтер Ойкен, а за ними й політик Людвіг Ерхард відводили у концепції соціально орієнтованої системи економіки одне з чільних місць діяльності держави, як активному

регулюючому органу. Основними цілями такої діяльності мало стати:

- забезпечення умов конкурентної боротьби на принципах справжньої ефективності (політика в сфері конкуренції).
- корегування результатів ефективної конкуренції за допомогою соціальних компенсацій (соціальна політика).
- формування та регулювання господарської діяльності (організаційна політика, політика регулювання процесів і структурна політика).

Основними принципами та завданнями конкурентної політики держави в соціальному ринковому господарстві автори концепції вважали:

1. Політика у сфері конкуренції повинна бути спрямована на створення умов, за яких конкуренція може виконувати свої функції.

2. У зв'язку з тим, що багато учасників конкурентної боротьби намагаються ухилитися від загальних обов'язкових норм та ризику, пов'язаних з конкуренцією, завданням держави має стати

регламентування і гарантування правил ведення та якості конкуренції за допомогою впровадження нормативних актів і законів.

3. Конкуренція є загальновизнаним механізмом сприяння реалізації інтересів не тільки виробників, але й споживачів. За цих умов важливим завданням держави в соціально орієнтованій економіці є захист та охорона життя та здоров'я споживача від неякісних товарів, збільшення "прозорості" ринку, тобто створення сприятливих умов вибору дійсно потрібних товарів і послуг, інтенсифікація конкуренції, що дає змогу споживачу вибирати дешевші та якісніші товари, товари-субститути і тим самим відчувати себе одним з головних суб'єктів ринкових відносин.

Одним з найбільш важливих елементів концепції соціального ринкового господарства, як її розуміли засновники, мала стати соціальна політика держави, відповідне їй спрямування. Вихідними положеннями такої соціальної політики стали 2 тези: 1) соціальне ринкове господарство - це економічний ріст завдяки доброякісній конкуренції, а ріст - це передумова добробуту; 2) тільки те може бути розподілене та спожите, що вже вироблене.

Отже, на думку авторів концепції соціального ринкового господарства, завдання соціальної політики держави - втілити у життя такі соціальні цілі: справедливість, безпеку, мир на основі свободи та добробуту. Тож, як бачимо, сучасна ринкова економічна система розвивається за рахунок все тіснішого поєднання об'єктивних механізмів його регулювання з боку держави на основі розуміння природи законів економіки, сучасних економічних реалій та потреб. Ці механізми доповнюються, а точніше, координуються із законами та механізмами соціального розвитку суспільства, оскільки сьогодні без задоволення і розвитку соціальних потреб та інтересів позитивне функціонування економічної системи є неможливим.

Залежно від історичного досвіду, традицій, менталітету народів у різних регіонах світу формуються свої, специфічні моделі розвитку на базі основної, ринкової економічної системи. Найбільш цікавими сьогодні з позицій їх ефективності є американська, японська, шведська економічні моделі, а також згадана вище модель соціального ринкового господарства, яка реалізується в багатьох країнах Європи, необхідність формування якої в Україні чітко зафіксована нашою Конституцією. В основі *американської* економічної моделі лежить перш за все врахування державою традицій індивідуалізму, потягу до першості, до особистого успіху, віри людини у власні сили. Відповідно створюються умови для всебічного розвитку підприємництва, процвітання малого та середнього бізнесу, американський менеджмент націлений на негайний успіх, який має бути виражений у високій нормі прибутку. Особливістю американської моделі є також висока кваліфікація та мобільність робочої сили. Понад дві третини зайнятих у народному господарстві - це кваліфіковані робітники, до того ж третина з них - так звані "золоті комірці", які визначають сьогодні динаміку науково-технічного прогресу в країні.

Особливістю *японської* економічної моделі є широке використання традицій колективної праці в сільських общинах. Сьогодні ця традиція з успіхом використовується найбільшими корпораціями у вигляді системи

пожиттєвого найму. На відміну від американської мобільності в пошуках кращого місця більшого заробітку, японський робітник, прийшовши у велику корпорацію, рідко пориває з нею, стаючи "членом однієї великої сім'ї". Він віддає корпорації свій талант, свої знання, фактично все своє життя, оскільки вважається, наприклад, непатріотичним відносно корпорації використовувати повністю навіть свою відпустку. Корпорація гарантує робітнику робоче місце до пенсії, житло, медичне обслуговування, допомогу в освіті дітей, навіть, врешті-решт, місце на відомчому кладовищі. Тому довгий час корпорації могли дозволити собі скорочувати витрати виробництва, отже створювати більш конкурентний продукт за рахунок відносно низької заробітної плати своїх співробітників, за рахунок фактично безкоштовного масового раціоналізаторства та винахідництва.

Шведська модель ринкової економічної системи базується на традиціях активного втручання держави в систему розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту на користь більшості населення. Традиція ця, а точніше економічна політика, почала формуватися у 20-ті роки нашого століття, коли була сформована концепція соціального захисту громадян: "від народження до смерті". Зберігаючи приватну власність як основу ефективного функціонування ринкового механізму, на засоби виробництва, створюючи умови ефективного функціонування приватного капіталу, уряди Швеції шляхом перерозподілу доходів за допомогою податкової системи створили рівні стартові умови для задоволення економічних і соціальних потреб всіх своїх громадян, відкривши їм доступ до безкоштовної освіти, медичного обслуговування, гідного забезпечення життя на схилі років.

Звичайно, названі вище моделі не ідеальні, в процесі їх функціонування та розвитку виникає багато досить складних проблем і протиріч, але той факт, що вони відповідають інтересам як розвитку економіки, суспільства, так і більшості громадян, дає нам підстави для роздумів, вивчення набутого досвіду, а можливо, й запозичення тих елементів, які найбільше відповідають традиціям та потребам нашого народу.

УДК 378.147

*Штромило Олена,
студентка Державного
університету телекомунікацій*

НЕТРАДИЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ СОЦІОЛОГІВ

Освіта – це той соціальний інститут, який постійно знаходиться в полі зору уваги держави. Як і посилений інтерес до освіти, так і необхідність її реформування пояснюються низкою причин.

Сучасна соціально-економічна ситуація, що склалася в нашій країні, потребує сутнісних змін у всіх сферах суспільного життя, в тому числі й в освіті. Нагальні вимоги до сучасних освітніх установ були сформульовані в Законі України «Про освіту» та конкретизовані в національній доктрині освіти, де виділено одне з головних завдань – стимулювання та розвиток інноваційних процесів. Інновації в освіті пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття. Відтак, характерною ознакою сучасної педагогіки постає інноваційність – здатність до оновлення, відкритість новому. Розвиток системи вищої та середньої освіти вимагає від педагогічної науки й практики вивчення і впровадження сучасних технологій та нових методів навчання дітей та молоді. Інновації в педагогіці пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобалізаційними та інтеграційними процесами.[4].

При викладанні кожної навчальної дисципліни, у тому числі й соціології, у ВНЗ України широко використовуються як *традиційні*, так і *нетрадиційні* (інноваційні) методи викладання. До традиційних методів відносять лекції, семінари, що включають написання й обговорення рефератів, самостійну роботу студентів, консультації, заліки, іспити. Ці традиційні методи викладання є базою для передачі знань майбутнім соціологам. Жодною мірою не відмовляючись від традиційних методів викладання у вищій школі, все частіше стали використовуватися нетрадиційні (інноваційні) методи, тому що вони більше активізують студентів, розвивають їх індивідуальні здібності, ерудицію й уяву, сприяють діалогу між викладачем і студентами, виявленню часом суперечливих проблем [1].

Зазначимо, що проведені соціологічні дослідження різних форм і методів викладання показують, що “системи засвоєння матеріалу лекції становлять 20 %, лекція з використанням наукових посібників дає змогу підвищити цей показник до 30 %, лекція з використанням аудіовізуальних засобів дає 50 % засвоєння інформації, дискусія – 70 %, гра – 90%” [2]. Ось чому їх слід використовувати одночасно.

Як зазначалось, одним із шляхів модернізації освітньої системи України постає упровадження в навчальний процес ВНЗ нетрадиційних (інноваційних) педагогічних технологій і методів. *Інновації* (італ. *innovacione* – новизна, нововведення) – нові форми організації діяльності і управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери життєдіяльності людства.

Педагогічну інновацію розглядають як особливу форму педагогічної діяльності і мислення, які спрямовані на організацію нововведень в освітньому

просторі, або як процес створення, упровадження і поширення нового в освіті. *Інноваційний процес в освіті* – це сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, спрямованих на її оновлення, модифікацію мети, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання, адаптації навчального процесу до нових суспільно-історичних умов.

Так, до нетрадиційних (інноваційних) методів відносять ділові, рольові, ситуативні або імітаційні, операційні ігри (тренінги); використання психологічних тестів, які дають змогу визначити характерні риси особистості, тестів для контролю знань; творчу, активну роботу з понятійним апаратом; складання тематичних кросвордів; вибір теми, маршруту та написання сценаріїв екскурсій; проведення різноманітних соціологічних досліджень, експериментів, педагогічного практикуму [1]. Також до нетрадиційних методів викладання відносять групову роботу студентів, мозкову атаку, метод синектики, метод вільних асоціацій, мікровикладання, метод кейсів, методи “Коло ідей”, “Акваріум”, “Ажурна пилка” та інші [3].

Розглянемо деякі нетрадиційні (інноваційні) методи викладання. Особливої уваги заслуговує метод “Ток-шоу”

Метою “Ток-шоу” є отримання студентами навичок публічного виступу та дискутування. Викладач на занятті виконує функції ведучого “Ток-шоу”. Робота студентів організовується наступним чином:

1. Оголошується тема заняття.
2. Потім пропонується висловитися із запропонованої теми “запрошеним гостям”.
3. Слово надається “глядачам”, які можуть виступити зі своєю думкою або ставити запитання “запрошеним”, на що відводиться не більше 1 хв.
4. “Запрошені” мають відповідати якомога коротше і конкретніше.
5. Ведучий (викладач) також має право ставити запитання або перервати виступаючого через ліміт часу.

Ця форма роботи допомагає навчитися брати участь у загальних дискусіях, висловлюватися лаконічно та аргументовано захищати власну позицію, впливати на формування громадської думки [3].

Список використаних джерел

1. Малахова Ж.Д. Викладання соціології: досвід інноваційних прийомів [Текст] : навч. посібник / Ж.Д. Малахова, В.М. Огаренко ; Гуманітарний ун-т “Запорізький ін-т держ. та муніципального управління”. – Запоріжжя:, 2006. – 280 с.

2. Нетрадиционные методы преподавания социологии: Учебно-методическое пособие для преподавания социологических дисциплин / Под ред. И.Д. Ковалевой. - Харьков: ХГУ, 1997. - 243 с.
3. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / Т.І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 628 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 2-ге вид., допов. Київ, Академвидав. – 2012. –352 с.

УДК 331.526

*Щербина Віктор Володимирович,
слухач магіратури
Навчально-наукового інституту
менеджменту та підприємництва
Державного університету телекомунікацій*

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

У промислово-розвинутих країнах світу останнім часом відбулися зміни факторів економічного росту. Основними факторами росту є ті, які забезпечують інноваційний розвиток певної країни. Одним із найголовніших чинників інноваційного розвитку є: відповідність якості робочої сили потребам підприємств. На сучасному етапі в системі ринкових структур вагома роль відводиться ринку праці, який узгоджує попит та пропозицію робочої сили, забезпечує економіку необхідною робочою силою, опосередковує процес працевлаштування населення.

На сьогодні особливої уваги потребує проблематика стратегічного управління кадровим потенціалом підприємства як основним елементом досягнення його довгострокових конкурентних переваг. Будь-яка стратегія підприємства спрямована на підтримку його довгострокової конкурентної позиції, а оскільки персонал є головним елементом цієї системи, то саме кадрова складова загальної стратегії розвитку набуває особливого значення.

Метою статті є дослідити теоретичні положення „ринок праці“; виявити вплив інновацій на підвищення ефективності ринку праці; сформулювати завдання ринку праці виявити проблеми на сучасному ринку праці, а також розробити шляхи їх покращення.

Поняття „ринок праці“ виражає найбільш глибоку суть товарно-грошових соціально-трудова відносин із приводу умов наймання і використання працівників у суспільному виробництві: це відносини обміну функціонуючої робочої сили (праці) на життєві засоби, реальну заробітну плату на основі законів попиту та пропозиції, вартості робочої сили, граничної продуктивності праці і конкуренції. Воно являє собою основу для формування заробітної плати,

а також більш точно характеризує ринкові відносини в соціально-трудо­вій сфері.

Інновації активно впливають на структуру виробництва, а звідси – і структуру зайнятості населення. Особливо відчутним є їх вплив у моногалузевих містах, оскільки переважна кількість їх населення зайнята на одному чи двох підприємствах.

Дослідження ринку праці показало невідповідність професійно-кваліфікаційної структури попиту на робочу силу її пропозиції. В цілому ринок праці є надлишковим.

Організація і функціонування ринку праці в Україні, як важливої складової ринкової економіки, повинна орієнтуватись на вирішення таких важливих проблем як, забезпечення ефективного використання трудового потенціалу.

Отже, ринок праці - це динамічна система, комплекс соціально-трудо­вих відносин з приводу умов наймання, використання й обміну робочої сили на життєві засоби, включає в себе механізм самореалізації, механізм попиту та пропозиції і функціонує на основі інформації про зміну ціни праці

Список використаних джерел

1. Бандур С.І. Розвиток інноваційної діяльності в контексті її впливу на ринок праці та якість робочої сили // Вісник Хмельницького університету. Економічні науки.-2005.-№ 2 .Т.1.с. 27-30.
2. Демуш О.Б. Методологія дослідження і сучасні теоретико-методичні основи формування ринку праці // Формування ринкової економіки. -2005. - Спец. ВИЛ. –Т 3. - с. 55-159.

УДК 331.5

*Юстус А. М.,
студентка студентки
Навчально-наукового інституту
Менеджменту Державного
університету телекомунікацій*

АНАЛІЗ РИНКУ ПРАЦІ

Праця була й залишається найважливішим виробничим фактором у будь-якій економіці і за всіх часів, так що зрозуміло, чому економістів цікавлять питання формування її ціни та розподілу робочої сили між галузями, регіонами, фірмами й окремими професіями.

Праця - це розумове й фізичне зусилля, що починається частково або цілком з метою досягнення якого-небудь результату, не враховуючи задоволення від виконуваної роботи. Праця виступає не тільки як основний виробничий фактор для економіки в цілому чи для окремої фірми, але і як найважливіше джерело добробуту людей: велику частку доходів їм дає саме

праця - близько 50% населення в розвинутих економічних країнах працюють за наймом. Тому ясно, що *економіка праці* важлива не тільки як теорія, але й практично - у першу чергу, для ви

Об'єктом ринку праці є праця, а це дає можливість аналізу та прогнозу всіх складових, пов'язаних із забезпеченням процесу виробництва таким основоположним елементом, як праця, завдяки якому створюються вартість і додаткова вартість.

Ринок праці в широкому розумінні розглядається як система суспільних відносин, соціальних норм і інститутів, що забезпечують на основі дотримання загальноприйнятих прав і свобод людини формування, обмін за ціною, визначуваною співвідношенням попиту та пропозиції, і використання робочої сили [3,с.18].

Аналіз ринку праці проводиться з метою виявлення стану ринку праці і внутрішніх резервів щодо його поліпшення. Можна назвати шість основних прийомів аналізу ринку праці: 1) горизонтальний часовий аналіз — аналіз динаміки абсолютних та відносних показників ринку праці;

2) вертикальний структурний аналіз — визначення структури показників з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат, наприклад, визначення структури зайнятості населення за видами економічної діяльності;

3) трендовий аналіз — порівняння кожної позиції статистичної звітності з рядом попередніх періодів та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів за допомогою тренду здійснюється екстраполяція найважливіших показників на перспективний період, тобто перспективний прогнозний аналіз ринку праці;

4) аналіз відносних показників коефіцієнтів — розрахунок показників, що характеризують ринок праці, наприклад, рівень зайнятості, рівень безробіття, показник навантаження на вільне робоче місце;

5) порівняльний аналіз — порівняння показників ринку праці регіону з показниками ринків праці інших регіонів або із загальними показниками по Україні, порівняння показників ринку праці регіону обласного рівня із показниками регіонів місцевого рівня;

6) факторний аналіз — визначення впливу окремих факторів причин на результативний показник детермінованих розділених у часі або стохастичних що не мають певного порядку прийомів дослідження. При цьому факторний аналіз може бути як прямим власне аналіз, коли результативний показник розділяють на окремі складові, так і зворотним синтез, коли його окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник.

Проблема ринку праці, зайнятості та безробіття є однією з найважливіших соціально-економічних проблем нашого часу. Низка проблем - особливості формування ринку праці, зайнятості та безробіття, проблеми регулювання в умовах переходу до ринку праці, регіональні аспекти безробіття та інші - залишаються, в даний час, мало вивченими.

Аналіз ринку праці обумовлений:

- необхідністю зниження рівня безробіття, зменшення масштабів прихованого безробіття, неповної зайнятості;
- потребою в узагальненні та розвиток регіонального досвіду регулювання ринку.

Важливим є прогнозування рівня і структури зайнятості на основі результатів демографічного прогнозу, виконання економічних програм, показників аналізу зайнятості і безробіття, урядових рішень, що впливатимуть на обсяги та структуру робочих місць. Методична схема прогнозування ринку праці може бути такою:

- 1) визначення чисельності працездатного населення працездатного віку на період прогнозування розвитку ринку праці;
- 2) визначення масштабів пропозиції робочої сили з урахуванням коефіцієнту трудової активності працездатного населення працездатного віку;
- 3) визначення потреби в робочій силі на прогнозний період з урахуванням:
  - існуючих вільних робочих місць і вакантних посад, створення нових робочих місць, передбачених програмою соціально-економічного та культурного розвитку регіону на найближчі 3—5 років;
  - вивільнення працівників через плинність кадрів, вступ до навчальних закладів, призов до військової служби тощо;
  - розширення малого і середнього підприємництва, самозайнятості тощо;
- 4) визначення співвідношення між попитом і пропозицією робочої сили на ринку праці, обсягів незайнятого працездатного населення та чисельності і рівнів безробіття.

При дослідженні регіонального ринку праці було виявлено:

В середньому за 2014 рік чисельність зайнятого населення Києва у віці 15-70 років становила 1368,1 тис. осіб, що складає 62,6% і є найвищим у державі (по Україні – 56,6%).

Рівень зареєстрованого безробіття станом на 01.02.2015 складав 0,9% до населення працездатного віку (по Україні – 2,0%).

Протягом січня-березня 2015 року на обліку в службі зайнятості столиці перебувало майже 25,0 тис. безробітних осіб, з яких 7,7 тис. осіб зареєстровано в поточному році. Станом на 01.04.2015 залишилось на обліку 17,7 тис. безробітних.

Протягом січня-березня 2015 року за допомогою служби зайнятості працевлаштовано 2,6 тис. безробітних громадян; проходили професійне навчання, перепідготовку або підвищення кваліфікації за професіями, які користуються попитом на ринку праці – 2,2 тис. безробітних осіб; 0,3 тис. безробітних осіб взяли участь у громадських роботах та інших роботах тимчасового характеру.

Станом на 01.04.2015 навантаження на 10 вільних робочих місць (вакантних посад) серед регіонів України є найменшим у м. Києві – 24 особи, найбільшим в Хмельницькій області – 234 особи (по Україні – 90 осіб).

Доведено головні проблеми на українському ринку праці : невідповідність робочої сили за професійно-технічними ознаками потребам економіки та вимушена робота не за фахом; нераціональна галузева структура

зайнятості; структурні диспропорції зайнятості та безробіття за регіонами, місцем проживання; розходження між загальним та зареєстрованим безробіттям; високий рівень старіння робочої сили; недовикористання трудового потенціалу та його вплив за кордон; проблеми із працевлаштуванням молоді; низький рівень реальної заробітної плати, недобросовісне відношення роботодавця до працівників тощо.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>].
2. Офіційний інтернет-портал Департаменту соціальної політики. [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://dsp.kievcity.gov.ua/content/stan-rynku-praci-u-sferi-zaynyatosti-naselennya.html>]
3. Кашепов А. В. Рынок труда: проблемы и решения : монография / А. В. Кашепов, С. С. Сулашкин, А. С. Малчинов. – М. : Научный эксперт, 2008. – 232 с.

Яременко Дар'я Юрїївна,

Студентка Навчально-наукового інституту
заочного навчання Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник: доктор юридичних наук,
професор,

професор кафедри економіко-правових
дисциплін

Національної академії внутрішніх справ

Чубенко Антон Григорович

ГЕНЕЗИС ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ У СФЕРІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

Сучасний стан комп'ютерної злочинності характеризується стрімкою зміною структури комп'ютерної злочинності, зокрема поява нових типів злочинів, які пов'язані зі змістом інформації в електронному вигляді та відмивання коштів через комп'ютерні мережі. Злочини вчиняють не окремі особи, а злочинні групи й організації, учасники яких контактують за допомогою систем прямого спілкування в глобальних інформаційних мережах. Дедалі більшого обсягу набирає використання електронних платіжних систем у мережі Інтернет у процесі відмивання коштів.

Причинами такого стану злочинності є розвиток нових технологій, який призводить до відставання правових норм від науково-технічного прогресу, у мережі Інтернету злочинці мають великий ступінь анонімності, а інформація, що зберігається в комп'ютерних системах, має короткостроковий характер, використання електронних платіжних систем у мережі Інтернет у процесі відмивання коштів та здійснення сумнівних операцій може призвести до

негативних наслідків через нерозуміння виконавчою владою сучасних процесів і відсутність необхідного нормативного поля [2, с. 421].

В Україні функціонує та стрімко розвивається фінансовий інструмент, еквівалент звичних для контролюючих органів готівкових і безготівкових грошей – електронні гроші (е-гроші). Завдяки існуванню електронних грошей з'явилась можливість прискорити проведення трансакцій та спростити їх рух інформаційними мережами, проте розвиток платіжних систем більш стрімкий, ніж розвиток нормативно-правової бази, яка повинна регулювати відносини в глобальних інформаційних системах.

Державна служба фінансового моніторингу України (далі – Держфінмоніторинг) згідно з повноваженнями здійснює збирання, оброблення та аналіз інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, інші фінансові операції або інформації, що може бути пов'язана з підозрою у легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму. Інформація для аналізу надходить з таких джерел: суб'єкти первинного фінансового моніторингу, правоохоронні органи, суб'єкти державного фінансового моніторингу та інші державні органи, підрозділи фінансових розвідок інших країн [1]. Держфінмоніторингом здійснюється комплексний аналіз отриманої інформації та виявлених фінансових потоків в різних секторах фінансового ринку. Первинна аналітична обробка інформації здійснюється в аналітичному сегменті Єдиної інформаційної системи фінансового моніторингу. Всі отримані повідомлення, що попадають у сховище Держфінмоніторингу, розділяються за ступенем ризику та підлягають ґрунтовному аналізу з урахуванням всієї наявної інформації. За результатами такого аналізу створюються досьє для проведення фінансового розслідування.

Єдина державна інформаційна система у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму (далі – ЄДІС) забезпечує цілодобові та безперервні технологічні процеси щодо здійснення отримання, первинної та аналітичної обробки, гарантованого зберігання інформації від суб'єктів первинного фінансового моніторингу та суб'єктів державного фінансового моніторингу, а також підтримку інформаційного середовища взаємодії та роботи самостійних структурних підрозділів Держфінмоніторингу.

Враховуючи вимоги Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», що набрав чинності з 6 лютого 2015 року, розроблені заходи вдосконалення та розвитку ЄДІС. Така модернізація має забезпечити відповідність національної системи протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення Стандартам FATF, інтеграцію додаткових інформаційних ресурсів органів державної влади до ЄДІС, заміну застарілого апаратного та програмного забезпечення, удосконалення комплексної системи захисту інформації у відповідності до нових загроз її

безпеки [3]. Пропозиції щодо модернізації надані до проекту Національної програми інформатизації на 2015-2017 роки, як програма «Модернізація єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму».

Список використаних джерел

1. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14.10.2014 № 1702-VII

2. Користін О.Є., Чернявський С.С. Протидія відмиванню коштів в Україні: правові та організаційні засади правоохоронної діяльності: навч. посіб. / За ред. Джужі О.М. – К. : КНТ, 2009.- 612 с.

3. Міжнародні стандарти боротьби з відмиванням доходів та фінансуванням тероризму і розповсюдженням зброї масового знищення - Рекомендації FATF 2012 року

<http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2012/22.03.2012/1.pdf>

УДК 304.4:351

*Яценко Ігор Миколайович,
аспірант, Полтавська державна
аграрна академія*

РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВАМИ ЯК ФОРМА МОДЕРНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Проблематика соціальної відповідальності є актуальним напрямком наукових досліджень у різних галузях знань. Зокрема, теоретико-методологічні та науково-практичні засади формування, становлення та розвитку соціальної відповідальності досліджуються філософами, юристами, соціологами, економістами, психологами тощо. І це не випадково, бо по-суті система соціальних відносин в Україні сьогодні зайшла в глухий кут. Безвідповідальність стала нормою, а негативні наслідки від цього проявились у загальній недовірі громадян до системи соціальних інститутів. Набуває поширення ігнорування правових та соціальних норм, безвідповідальна поведінка посадових осіб. Це спричиняє безлад, деградацію культури відносин, провокує конфліктність у суспільстві. Одночасно це негативно впливає на міжнародний авторитет України серед зарубіжних партнерів [1]. Такі негативні наслідки прояву безвідповідальності в суспільстві відповідним чином впливають і на особу.

Перш за все, відбувається ціннісна дезорієнтація особистості, ігнорування духовно-моральних цінностей, втрата віри людини саму в себе, у свої можливості, а також формуються сприятливі умови для розповсюдження

соціальних хвороб й аморальної поведінки(соціальна депресія, злочинність, самогубства тощо), посилюються настрої філософії бідності, зневіра в можливості статусних змін. Подальша модернізація суспільних відносин в Україні вимагає визначення та застосування соціальної відповідальності як чинника та інструмента впливу на їх удосконалення та впровадження в систему управління. Це визначає проблему соціальної відповідальності як актуальну та необхідну для модернізації суспільних відносин та розвитку соціальної відповідальності.

Впродовж останніх десятиліть проблемам соціальної відповідальності бізнесу приділяється багато уваги. Дана концепція отримала всесвітнє визнання та набула широкої підтримки у середовищі підприємців, науковців, політиків та громадських діячів.

Активізація процесів соціологізації бізнесу безпосередньо пов'язана з розвитком НТП, трансформацією системи соціального захисту, реалізацією соціальних функцій органів державного управління та бізнес-структур. Взагалі, на соціальну роль бізнесу сьогодні покладаються великі надії [3]. Соціальна відповідальність ведення бізнесу переважно сприймається як здатність фірми використовувати економічні і соціальні важелі для покращення культури прийняття рішень, спрямованих на досягнення економічних і соціальних цілей.

Реалізація концепції соціальної відповідальності ведення бізнесу спирається на ряд принципів, які визначаються в нормативній документації Європейського союзу та України, а також у наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед них:

- принцип виробництва якісної продукції;
- принцип добровільної ініціативи;
- принцип підтримки міжнародних правових обов'язків;
- принцип вагомого внеску в розвиток економіки області;
- принцип покращення іміджу компанії;
- принцип збереження соціальної стабільності в суспільстві; принцип росту продуктивності праці, тощо.

Оскільки соціальна відповідальність ведення бізнесу є філософією поведінки і концепцією ведення бізнесу, застосовується бізнес-спільнотою, компаніями та окремими підприємцями для сталого розвитку і збереження ресурсів для майбутніх поколінь, її реалізація може бути заснована і здійснена на наступних принципах:

1. принцип відкритості та прозорості: підприємства надають зацікавленим сторонам об'єктивну і найбільш повну інформацію про їх діяльність, як фінансову, так і не фінансову, про вплив діяльності суб'єктів підприємництва на економіку, суспільство та екологію регіону;

2. принцип розвитку персоналу підприємства: створення високооплачуваних робочих місць, забезпечення високого рівня соціально – побутових умов праці, оскільки керівництво будь-якого підприємства має створювати адекватні умови праці, умови для індивідуального розвитку та кар'єрного росту працівників, доволі високо оцінювати труд своїх робітників та надавати соціальний захист своїм підлеглим;

3. принципи взаємовигідної діяльності: побудова доброзичливих і взаємовигідних відносин з усіма зацікавленими сторонами, тому що суб'єкти підприємницької діяльності прагнуть визначити першочергові потреби та інтереси зацікавлених сторін з метою отримання найкращих результатів діяльності, підвищення рівня довіри широкого кола осіб та організацій;

4. принцип нормативності: неухильне виконання вимог законодавства та протидії усім видам корупції, адже кожен суб'єкт ведення підприємницької діяльності має дотримуватися чинного законодавства України, сплачувати податки, поповнюючи місцеві та державний бюджети, завдяки чому робити свій внесок в сталий розвиток, формування стабільного суспільства і створення фінансової основи для його подальшого розвитку та усвідомлювати негативні наслідки корупції;

5. принцип екологічної відповідальності: більшість підприємств вже давно усвідомили, що суспільство потребує такі методи ведення бізнесу, які не шкодять навколишньому середовищу.

На даному етапі розвитку економіки для більшості компаній соціальна спрямованість має стати елементом, постійною системною роботою над розвитком організації та підґрунтям для формування нової філософії і культури ведення бізнесу. Саме тому необхідно знати основні принципи соціально – відповідального ведення бізнесу та постійно на них спиратися для досягнення позитивного соціального ефекту.

Майбутнє соціальної відповідальності бізнесу та розвитку системи соціального партнерства в Україні залежить від важливості соціальних питань для підприємств. Посилення ролі держави в інноваційній сфері української економіки має бути націлене на підвищення ефективності державної інвестиційної політики при стимулюванні корпоративних інвестицій [2]. Необхідно брати до уваги досвід іноземних компаній та адаптувати його до вітчизняних умов з метою підвищення ефективності програм і процесів соціального розвитку всередині підприємства. Якщо корпоративна соціальна відповідальність буде позитивно впроваджуватися серед підприємств, можна прогнозувати поступовий розвиток концепції соціальної відповідальності у сучасних умовах соціально-економічного розвитку українського суспільства, становлення національної інноваційної моделі економіки, яка б забезпечувала врахування та реалізацію інтересів усіх суб'єктів і сторін соціального діалогу в Україні.

Список використаних джерел

1. Акімова І. Соціальна відповідальність бізнесу : розуміння та впровадження / І. Акімова, А. Марцінків, О. Осінкіна. – К. : Видавн. компанія “КІТ”, 2005. – 41 с.
2. Бутко М. Генезис соціальної відповідальності бізнесу та її становлення в Україні / М. Бутко, М. Мурашко // Економіка України. – 2009. – Вип. 7. – С . 74-85.
3. Місько Г.А. Вплив корпоративної соціальної відповідальності на ефективність операційної діяльності підприємства / Г.А. Місько // Вісник соціально-економічних досліджень. – Одеса: державний економічний університет, 2009. – № 36. – 360 с.

Наукове видання

Актуальні проблеми економіки та права: теорія та практика

Матеріали

Всеукраїнського науково-практичного семінару

*(Київ, Державний університет телекомунікацій, Навчально-методичний центр
Державної служби фінансового моніторингу України , 22 травня 2015 р.)*

Відповідальні редактори - А.Г. Чубенко, В.М. Сотниченко

Віддруковано з наданих матеріалів замовника

Підписано до друку 29.05.2015. формат 64x45/16. Папір офсетний.
Ум.друк.арк. 9,5. Наклад 50 прим. Зам. №201/II

Друкарня ФОП Кандиба Т.П.
Адреса: м. Бровари, вул. Незалежності, 16
E-mail: diz18@ukr.net
Тел.: 099-120-25-24